శ్రీ రామాయనమః

ఆర్య కధానిధి

ప్రధమ భాగము

విరచితము

శ్రీ ఆంధ్ర వాల్మీకి

వాసుదాస స్వామి

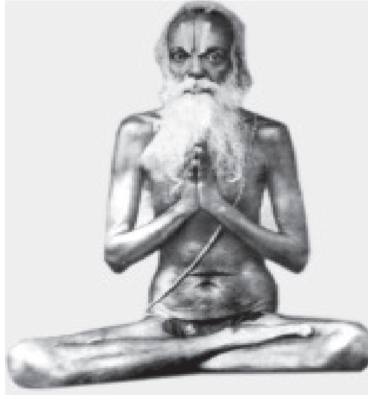

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
మొదటి భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

పీఠిక

చిన్నవాఁడు నేర్చుకొనినదే చిరకాల ముండునది. గొప్పగుణములు గలిగించునట్టి సద్విషయములు బాల బాలికలకుఁ జిన్నప్పుడే నేర్పుట బాగు అని శ్రీ మదాంధ్ర వాల్మీకి బిరుదాంకితులగు వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు మంచి నీతులు బోధించు ఆర్యకథానిధులను సులభశైలిలో వ్రాసి యున్నారు. ఇవి యెనిమిది భాగములు.

ఈపొత్తము పదునెనిమిదవ పర్యాయము పునర్ముద్రణ మగుచున్నదనిన దాని యుపయోగమునుఁ దెలిసిన పాఠక లోకమే సాక్షులు. తెనఁగు సీమ వారీపుస్తకములను బాల బాలికలచే చదివించి మాకుత్సాహము కలిగింతురు గాక.

శ్రీ కోదండరామ సేవక
ధర్మ సమాజము

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం.   నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నునితాం
తాపార భూపదయయును
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

ప్రథమ భాగము.

1. ఆడి తప్పరాదు.

పూర్వము హరిశ్చంద్రుఁడను ఒక రాజుకలఁడు. ఆయన యెన్నఁడు పలికి బొంకినవాఁడు కాఁడు. హరిశ్చంద్రుఁడు అబద్ధమాడఁడని వసిష్ఠుఁడు చెప్పెను. అతనిచేత నబద్ధమాడించెదనని విశ్వామిత్రుఁడు వాదించెను. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు హరిశ్చంద్రుని మోసముచేసి రాజ్యమును గుంజుకొనెను. పెండ్లాము తోడను చిన్నకుమారుని తోడను, అడవులకు దఱుమగొట్టెను, మఱియును అప్పుతీసుకున్నాఁ డని సాకు పెట్టి హరిశ్చంద్రుని పెండ్లామును కొడుకును అమ్మెను. ఆయననుగూడ నొక మాలవాని కమ్మెను. ఆయన కుమారుని చంపెను. ఇంత చేసినను హరిశ్చంద్రుఁ డసత్యమాడలేదు. విశ్వామిత్రుఁడు తానే ఓడితినని ఒప్పుకొనెను. దేవతలు సంతోషించి హరిశ్చంద్రునికి పుణ్యలోకము లిచ్చిరి.

ఆ. ధనము గోలువడినఁ, దనయాలుబిడ్డలు
నష్టమైన, నెంతకష్టమైన,
మానహీన మైనఁ, బ్రాణంబు పోయిన,
నాడి తప్పు రెప్పు దనఘమతులు.

2. బాలురు తెలియకచేసిన పాపము, తల్లిదండ్రులను బాధించును

మాండవ్యుఁడను ఒక ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. కొందఱు దొంగలు సొమ్ము దొంగలించి రాజబంట్లు తఱుముకొనిరాఁగా ఆ సొత్తులను ఆ ఋషి ప్రక్క నుంచి పరువెత్తి పోయిరి. భటులువచ్చి ఆ ఋషియే దొంగయనుకొని పట్టుకొనిపోఁగా మెడలో కొఱ్ఱుగ్రుచ్చి వ్రేలదీయుఁడని రాజు ఆజ్ఞాపించెను. తరువాత కొన్ని దినముల కతఁడు దొంగకాడని తెలిసి రాజు అతనిని విడిపించెను. అతఁడు యమధర్మరాజు నొద్దకుపోయి నా కిట్టి శిక్ష యేలచేసితి వనెను. నీవు చిన్నప్పుడు తూనీగల మెడలో సూదుల గ్రుచ్చి ఆడుకొంటివి కావున నట్టిశిక్ష నీకు కలిగెనని యముఁడు చెప్పెను. “నేను చిన్నతనమునఁ దెలియక చేసితిని. నేను తెలియక చేసినపుడు నా కా పాప మెట్లు వచ్చును? ఆ పాపము నాకు మంచి చెడ్డ చెప్పని నా తల్లిదండ్రులది. నీ వీ ధర్మ మాలోచింపక నాకు శిక్షవిధించితివి. కావున నీవు శూద్రుఁడవుగా భూమిమీదఁ బుట్టి దుఃఖము అనుభవింపుము” అని మాండవ్యుడు శపించెను.

ఆ. బాలురైనవారు, బాల్యంబుననుశేయు,
పాపముల ఫలంబు, వారి తల్లి
దండ్రులకు, లభించుఁ దప్పక, కావున,
వారు దిద్దవలయు, బాలురకును.

3. తల్లిదండ్రులమాట మీఱరాదు

అయోధ్య యను పట్టణమును దశరథుఁడను రాజు పాలించుచుండెను. ఆయన మూడవభార్య పేరు కైకేయి. ఆ రాజు ఒకనాఁడు రాక్షసులతో యుద్ధము చేయబోయెను. కైకేయి కూడఁ జనెను. రాక్షసునిచేత రాజుచిక్కి చావనుండఁగా రెండుమాఱులు ఆమె కాపాడెను. దానికి సంతోషించి రాజు ఆమెకు రెండువరములు నిచ్చెద ననెను. తన యిష్టము వచ్చినప్పుడు కోరుకొనెదనని కైకేయి చెప్పెను. తరువాత కొన్నాళ్ళకు రాజు తన పెద్దభార్య కొడుకయిన శ్రీరామునకు పట్టాభిషేకము చేయఁ బ్రయత్నించెను. అప్పుడు కైకేయి రాజా! నీ విచ్చెదనని చెప్పిన రెండువరములు నాకిప్పు డిమ్మని అడిగెను. ఇచ్చెదను అవి యేవి? అని రాజడుగ. నా కొడుకైన భరతునకు పట్టాభిషేకము చేయుము శ్రీరాముని పదనాలుగేండ్లు అడవులకు పంపుమనెను. రాజు అసత్యమాడలేక శ్రీరాముని, ‘రామా! నీవు పదనాలుగేండ్లు అడవికి పొమ్ము’ అనెను ఏమితప్పుచేసితిని? ఏల పొమ్మనెదవు? అని రాముఁడు అడుగలేదు. తండ్రిమాట మీఱరాదని రాముఁడు అడవులకు పోయెను.

ఆ. తండ్రి చెప్పినట్టు తప్పెన నొప్పెన
వినఁగవలయుఁ గొడుకు బ్రీతితోడఁ;
దల్లిదండ్రులాజ్ఞ దాఁటెడు నాతఁడు

సుతుఁడు గాఁడు పాప రతుఁడు

4. తాను కష్టపడియైనఁ దల్లిదండ్రుల సుఖపెట్టవలయును.

శంతనుఁడను రాజు సత్యవతిని పెండ్లాడఁ గోరెను. సత్యవతికి పుట్టెడి కొడుకునకు నీ తరువాత రాజ్య మిచ్చెదవా? అని సత్యవతి తండ్రి శంతను నడిగెను. “నాకు భీష్ముఁడను పెద్ద కొడుకు గలఁడు. కావున నీయఁ జాలను” అని రాజు చెప్పి వెడలిపోయెను. భీష్ముడు ఈవార్తవిని తన తండ్రి కోరిక నెఱవేర్పవలయునని సత్యవతి తండ్రియొద్దకుఁ బోయి “అయ్యా ! మీ సత్యవతిని మాతండ్రికిచ్చి వివాహము చేయుము” అని వేఁడెను. నీ తండ్రివెనుక నీవు రాజ్యమును కోరివేని అట్లే ఇచ్చెదనని యడఁడనెను. నేను రాజ్యమును కోరనని భీష్ముఁడు ప్రమాణము చేసెను. నీవు కోరకున్న నీకు పుట్టెడు కొడుకులు కోరకుందురా? యని ఆతఁ డడిగెను. నేను పెండ్లియే చేసికొనను అని భీష్ముఁడు ఒట్టుపెట్టుకొనెను. అప్పుడు సత్యవతిని శంతనుఁడు వివాహము చేసికొనెను. భీష్ముఁడు చచ్చువఱకు బ్రహ్మచారిగానే ఉండెను.

ఆ. కలిగెనేని తనకుఁ గష్టందొ నష్టందొ
దాని నోర్చియైనఁ దల్లిదండ్రు
లకును నమ్మదంబు సుఖమును గూర్తురు
పుణ్యవంతులైన పురుషు లెందు.

5. పితృభక్తివలన ఫలము

కౌశికుఁడు ఒక బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. వాఁడు ముసలి తల్లిదండ్రులతో చెప్పక ఇల్లు విడిచి తపస్సు చేయఁ బోయెను. ఒక చెట్టుక్రింద తపస్సు చేయుచుండఁగా నొక కొంగ వానిమీఁద రెట్టవేసెను. కౌశికుఁడు కోపముతో దానిని చంపెను. అప్పుడు మధ్యాహ్నమైయుండెను. వాఁడు ఊరిలో భిక్షమునకుఁ బోఁగా నొక పతివ్రత నీవు పాపివి. నీవు మిథిలాపురమున నుండు ధర్మవ్యాధుండను పేరుగల కటిక వాని యొద్దకుఁబోయి తెలివి సంపాదించుకొనుము అనెను. అట్టులే వాఁడు కటిక వానియొద్దకుఁ బోఁగా, అతఁడు వానిని జూచి “నీవు పతివ్రత పంపఁగా జ్ఞానము సంపాదించుకొనుటకు వచ్చితివి కదా” అనెను. నీకెట్లు తెలియునని కౌశికుఁ డడిగెను. నా యింటికి రమ్మని పిలుచుకొనిపోయి అతఁడు ముసలివారైయున్న తన తల్లిదండ్రులను చూపి యిట్లనెను. “వీరే నాకు దైవము. వీరిని మించిన దైవము నాకులేదు. వీరినే నేను ప్రతిదినము పూజింతును. వీరికి అన్నివిధముల సుఖము గలిగింతును. వీరి సంతోషమే నా సంతోషము. కావున నా కట్టి జ్ఞానము గలిగినది నీవు దుష్టుఁడవు. నీ కొఱకై నీ తల్లిదండ్రులు ఏడ్చి యేడ్చి కన్నులుపోవదిక్కు లేక పడియున్నారు. నీవింటికిఁ బోయి వారిని రక్షించి సేవింపు” మని చంపెను. వాఁడు అట్లే చేసి పుణ్యలోకమును సంపాదించెను.

ఆ. వసుధఁ దల్లి దండ్రి ప్రత్యక్ష దేవతల్। వారి విడిచి తపము గోరునతడు
వీటి పాయసంబు విడనాడి పుల్లియ। మెతుకు లేఱి తినుచు బ్రతుకువాడు.

6. గురుభక్తి

ధౌమ్యుఁడను ఋషికి ఆరుణి ఉపమన్యువు యని యిద్దరు శిష్యులుండిరి. ఒకనాఁడు ధౌమ్యుఁడు ఆరుణిని బిలిచి “శిష్యా! నా పొలములోని నీరంతయు గనిమలను త్రెంచుకొని పోవుచున్నది. నీరు పోకుండ నెట్లైనను జేసిరమ్ము” అని చెప్పి పంపెను. ఆరుణి పోయి చూడ ఒక మనుష్యుని పొడవున కట్ట తెగి నీళ్ళు పోవుచుండెను. రాలతోను మట్టితోను కట్టవేసెను. గాని కట్ట నిలువలేదు. అదిచూచి ఆరుణి “నాగురువులు నీళ్ళు పోకుండఁ జేసి రమ్మనిరి. కట్ట వేసిన నిలువలేదు. ఊరకపోయిన గురువునాజ్ఞ చేసినవాఁడను గాను” అని యెంచి తానే యా నీటికి నడ్డముగ పండుకొని నీరు పోకుండఁ జేసెను. పుండువంటి చలి బాధించు చున్నను విసుఁగు కొనక కదలక మెదలక పండుకొని యుండెను. ఎంతసేపయినను శిష్యుఁడు రాలేదు. ఏమిది యని గురువే పొలము నొద్దకు వచ్చి ఆరుణీ ఆరుణీ యని యఱచెను. అయ్యా! ఇచ్చట నీటికి అడ్డము పండుకొని ఉన్నానని అతఁడఱచి చెప్పెను. అప్పుడు గురు వతని నడతకు సంతోషించి సకలవిద్యలు జ్ఞానము నుపదేశించెను. ఆ జ్ఞానము చేత వాఁడు పుణ్యలోకములను సంపాదించెను.

ఆ. తనశరీర మిచ్చు తల్లిదండ్రులకంటె
గురువు జ్ఞానదాత గొప్పవాఁడు
కరము భక్తిగలిగి కష్టంబులకు నోర్చి
గురునిఁ గొలువ నిహము పరము గలుగు.

7. గురువును ధిక్క రింపరాదు.

త్రిశంకుఁడను రాజు దేహముతోడ స్వర్గమునకు పోవలయునని తలఁచెను. దానికొక యుపాయముఁ జెప్పుమని అతఁడు తన గురువగు వసిష్ఠుని అడిగెను. అది నీకు సాధ్య పడదని ఆయన చెప్పెను. ఆ గురువును నిందించి ఆయన కొడుకుల నట్లే అడిగెను. వారును నీకు సాధ్యము కాదనిరి. వారిని రాజు దూషించెను. వారు కోపించి "మాలవాఁడవుకమ్ము" అని శపించిరి. వెంటనే త్రిశంకుఁడు మాలవాఁడయ్యెను. విశ్వామిత్రుఁడు తన తపస్సుచేత త్రిశంకుని స్వర్గమునకు పంపెను. గాన దేవతలు క్రిందఁ బడఁ ద్రోసిరి. ఇప్పుడు త్రిశంకుఁడు స్వర్గమునందును లేక భూమియందును లేక నడుమ వ్రేలాడుచున్నాఁడు. నేఁటికిని రాత్రులయందు దక్షిణపు దిక్కు న చుక్క వలె కనఁబడును.

8. సౌభ్రాత్రము

దశరథునకు రాముఁడు, లక్ష్మణుఁడు, భరతుఁడు, శత్రఘ్నుఁడు అని నలుగురు కొడుకులుండిరి. తన పెండ్లాము మాట విని దశరథుఁడు రాముని పదునాలుగు సంవత్సరము లడవులందు ఉండఁ బొమ్మనెను. తండ్రిమాట మీఱలేక రాముఁడు తన భార్యతో నడవికిఁ బోవ సిద్ధపడెను. ఆయనను విడిచి ఉండలేక ఆయన తమ్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు కూడఁ బోయి అన్నకు వదినెకు భక్తితో సేవలు చేయుచుండెను. రాముఁ డరణ్యమునకుఁ బోయినపుడు భరతుఁడు, శత్రుఘ్నుఁడు యింటలేరు. అన్న అడవికి పోయినాఁడని విన్నతోడనే, వారు అన్ని సౌఖ్యములను వదలిపెట్టిరి. నారచీరలు కట్టుకొనిరి, కందమూలములు తినుచుండిరి. అన్నగారి నెంత వేఁడు కొనినను ఆయన రానందున ఆయన పాదుకలను పట్టాభిషేకము చేసి మరల ఊరికి అన్న వచ్చువరకు భరతుఁడు భృత్యునివలె పనులు చేయుచుండెను.

ఆ. ఉర నూర భార్య లొదవంగఁ గలవార
లూర నూర బంధు లుండువారు;
అన్నదమ్ము లెందు సబ్బరు గావునఁ
బరమమైత్రి వలయు భ్రాతలందు.

9. పొగరు కీడు కలిగించుట

పరీక్షితుఁడను రాజు వేటకుఁ బోయి వచ్చునపుడు మిక్కి లి డప్పికొనెను. ఎక్క డను నీళ్లు అగపడలేదు. ఆ సమీపమందు శమీకుఁడను ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. "అయ్యా దాహము బాధించుచున్నది నీళ్ళిచ్చెదవా?" యని రాజు ఆయన నడిగెను. ఆయన దేవుని ధ్యానము చేయుచుండుట చేత బదులు చెప్పలేదు. 'నేను రాజను. వీడు బీద బ్రాహ్మణుఁడు నేను పిలిచిన వీఁడు పలుకఁడు వీని కింతపొగరా' యని కోపించి అక్క డ చచ్చినపాము ఒకటి ఉండఁగా తెచ్చి రాజు ఆ ఋషి మెడలో వేసిపోయెను. తరువాత కొంతసేపటికి ఆయన కుమారుఁడు శృంగి అనువాఁడు వచ్చి తండ్రి మెడలోని పామునుజూచి భయపడి అఱచెను. అందఱువచ్చి చూడఁగా నది చచ్చిన పాము. అదిచూచి శృంగి కోపించి నా తండ్రిమెడలో పామును వేసినవాఁ డేడుదినములలో పాము కఱచి చచ్చునని శాపము పెట్టెను. ఆ ప్రకారము పరీక్షిత్తు పాము కఱచి చచ్చెను.

కం. "తగునిది తగదని మదిలో
వగవక సాధులకుఁ బేదవారికి నెగ్గుల్
మొగిఁ జేయు దుర్వినీతుల
కగు సనిమిత్తాగమంబులైన భయంబుల్." (భార.)

10. ఆశ దుఃఖమున కలిగించును

సృంజయుఁడను రాజు ధనాశగలవాఁడై బంగారు నిచ్చు కొడుకు గావలయునని దేవునిఁ బ్రార్థించెను. ఆయన కోరిక ప్రకారము సువర్ణష్ఠీవియను కొడుకు కలిగెను. వాని చెమట, ఉమ్మి, మూత్రము వాని దేహములో నుండి వచ్చినది. సర్వము బంగారై యుండెను. సృంజయుఁ డాశ దీర బంగారముతోనే ఇండ్లు వాకిండ్లు దొడ్లు మొదలైనవి కట్టించెను. ఇట్లుండగా కొందఱు దొంగలా పిల్లవానిని దొంగలించుకొని పోయిరి. ఒక అడవిలోనికిఁ బోయి వాని కడుపులో బంగారున్న దేమో యని బుద్ధిలేనివారై వారు వాని పొట్ట చీల్చి చంపిరి. రాజు దేశమంతయు వెదకింపఁగా నడవిలో పిల్లవాని శవము కనబడెను.

ఆ. న్యాయమైన మార్గమందుఁ దాఁ గష్టించి
ధనము మితముగాఁగ దగును గూర్ప
వక్రమార్గమునను వచ్చు పెన్ విత్తంబు
మొదలు ముందు తెచ్చుఁ దుదకుఁ గీడు.

11. త్రాగుబోతులు నాశ మగుదురు

యాదవులవంశము లోకమున ప్రసిద్ధము. బలరాముఁడు కృష్ణుఁడను అవతార పురుషులు ఆ వంశమున బుట్టినవారే. యాదవులందఱు మిక్కి లి బలవంతులు. వారిని జయించువారు లోకమున లేకుండిరి. అయినను వారు త్రాగుబోతులు. ఒకనాఁడందఱు తప్పత్రాగి సముద్రమున వినోదముగ మాటలాడుచుండిరి. తప్పత్రాగి సముద్రమున వినోదముగ మాటలాడుచుండిరి. అప్పుడొకఁడు మఱియొకని ఎగతాళి చేసెను. త్రాగినమత్తు చేత అది మఱియొకఁడు నవ్వులాట యని తెలియక హాస్యముచేసిన వానిని కొట్టెను. దానిమీఁద కలహము పెరిగెను. ఒక ప్రక్క సగముగుంపు మఱియొక ప్రక్క సగము గుంపు చేరి యుద్ధము చేసి ఒకఁడైన మిగుల కందునట్లందరు చచ్చిరి.

కం. సారాయంబును యుపతియు
నారయ మస్వాదువిషము లవి మరగినచోఁ
గూరును రోగము దుఃఖము
నారక బాధలును నెట్టి నరునకు నైసన్.

12. అధికార మున్నదని మిడిసిపడరాదు

పూర్వము నహుషుఁడగు గొప్ప రాజుండెను. అతఁడు మాఱు యజ్ఞములు మహాతపస్సు చేసి గొప్ప మహిమ సంపాదించెను. దానిచే ఆయనకు ఇంద్రపదవి లభించెను. గొప్ప పదవి లభించుటచే నాయన మదముపట్టి తెలివి పోగొట్టుకొని ఇది న్యాయము ఇది యన్యాయమనునది మఱచెను. కావున పూర్వముండిన ఇంద్రుని భార్యలు దన్ను బెండ్లాడుమని నిర్బంధించెను. అంతియకాక తాను పల్లికిలో కూర్చుండి ఋషులను మోయుఁడని యాజ్ఞాపించెను. అట్లు వారు మోయుచుండినను సంతోషపడక వారిని తొందరగా నడువుఁ డని తీవరించి కొట్టెను. ఇతరుని భార్యను బెండ్లాడఁ గోరుట చేత పొగరు చేతను వెంటనే సర్పమయి తలక్రిందుగ నేల మీఁదఁ బడి పెక్కు సంవత్సరములు దుఃఖపడుచుండెను.

కం. తన కెంత మహిమ యుండినఁ
దన కెంతటి భాగ్యమున్న దర్పంబున్నన్
వినయము దగు; గర్వించినఁ
గనునాశము, నాశ చిహ్న గర్వంబ చుమీ.

13. గొప్పవాఁడు పరుల నవమానింపరాదు

యయాతి యను రాజు మిక్కి లి ధర్మమార్గమున ప్రజలను పాలించెను. అంతియకాక ఋషులకంటె నెక్కు వగ తపస్సు చేసెను. ఆ పుణ్యఫలముచేత దేహము విడిచిన పిమ్మట అతనిని దేవతలు స్వర్గమునకు బిలిచికొని పోయిరి. అక్క డ ఇంద్రుఁ డాయనను చూచి రాజా! ఇంతటి గొప్ప పదవి లభించుటకు నీ వేమి పుణ్యము చేసితి వని అడిగెను. నేననేక ధర్మములు చేసితిని. ఋషీశ్వరులకంటె నెక్కు వ తపము చేసితిని. నాతోపాటు తపస్సు చేసిన ఋషి ఒకఁడైన లేఁడని యయాతి చెప్పెను. ఆ మాటలువిని యింద్రుఁడు నీవు జేసిన వన్ని చెప్పితివి. నిజమే. అయినను నీవు గర్వము గలవాఁ డవుగా నున్నావు. అంతేకాక ఇతరుల నవమానించి పలికితివి. ఇట్టి పొగరుపోతులు డంబములు పలుకువారు స్వర్గముననుండ నర్హులు కారు పొమ్మని మెడబట్టి క్రిందఁబడునట్లు తలక్రిందుగ త్రోసెను.

కం. తా నెంత యధికుఁడైనను
మానితుఁ డగుఁ జుమ్మి వినయ మండన యుక్తిన్
గానక కన్నులు నొరు సవ
మానించెడి పొగరుఁబోతు మాసక చెడెడిన్.

14. మనుష్యుఁడు చేయుపనులను దేవుఁడు చూచుచుండును

దుష్యంతుఁడను రాజు వేటకుఁబోయి యచ్చట శకుంతల యను నొక కన్యకను రహస్యముగ పెండ్లాడెను. నిన్ను తరువాత పిలిపించుకొందునని యతఁ డూరికి పోయెను. పిమ్మట శకుంతల కొక కొడుకు పుట్టెను. ఈ కొడుకు పేరు భరతుఁడు. ఆ వల నయిదాతేండ్లకు కొడుకును బిలుచుకొని శకుంతల తానే దుష్యంతుని చూడఁబోయెను. అతఁ డప్పుడు సభలో నుండెను. ఈమె సభకుపోయి యీ పిల్ల వాఁడు నీ కొడుకు నేను నీ భార్యను. ఆనాఁడు వనములో నీవు నన్ను వివాహము చేసికొంటివి. కావున మమ్ము భరింపుమని యణఁకువతో చెప్పుకొనెను. నీ వసత్యమాడుచున్నావు. నిన్ను నేను పెండ్లి చేసికొనలేదు. పో పొమ్మని రాజు చెప్పెను. శకుంతల యెంత చెప్పినను దుష్యంతుడు వినలేదు. అప్పుడు శకుంతల దైవమా! మా యిరువురిలో నెవరు సత్యము పలుకుచున్నారో నీకును తెలియదా? యని దేవుని వేఁడుకొనెను. “దుష్యంతా! శకుంతల సత్యము చెప్పుచున్నది. వీఁడు నీ కొడుకే” యని యాకాశము నుండి మాట వివవచ్చెను.

ఆ. కాన రెవ్వ రనుచుఁ గడు రహస్యంబుగఁ
జెనఁటిసేఁత నరుఁడు చేయుఁ గాని
సర్వసాక్షి యగుచు సకలం బెఱుంగుచు
నెల్లవేళ నుండు నీశ్వరుండు.

15. స్వామి కార్యము శ్రద్ధతోఁ జేయవలెను

హనుమంతుఁడు సుగ్రీవుని నమ్మినబంటు తన ప్రభువునకు కష్టకాలము వచ్చి కొండలలో గుహలలో దాఁగి యున్నప్పుడు ఆయన వెంటనే యుండి కాపాడెను. ఆయన కెట్లు మేలు చేయవచ్చునా యని ఆలోచించుచుండఁగ, రాముఁడు తన భార్యను సీతాదేవిని పోఁగొట్టుకొని వారుండు కొండదగ్గఱకు వచ్చెను. అప్పుడు హనుమంతుఁడు, సుగ్రీవునకు రామ లక్ష్మణులకు స్నేహము కుదిర్చెను. రాముఁడు వాలిని చంపి వాని రాజ్యము సుగ్రీవునికిచ్చెను. సుగ్రీవుఁడు “హనుమంతా! నాకు మేలు చేసినవారికి నేను మాఱుమేలు చేయవలెను. రాముని భార్య యెచ్చట నున్నదో చూచిర” మ్మనెను. ఆంజనేయుఁడు సముద్రముదాటి లంకకు పోయి సీతను చూచి మాటలాడి యామెకు ధైర్యము చెప్పెను. మరలివచ్చి యా సమాచారము రామునితో చెప్పి ఆయనకు సంతోషము గలిగించెను. యుద్ధములో లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛపోఁగా సంజీవిని తెచ్చి యిచ్చి ఆయనను బ్రతికించెను. రాముఁడు రాకపోయెనను దుఃఖముతో చచ్చుటకు సిద్ధముగా నుండిన భరతునికి రాముఁడు వచ్చునున్న వార్త చెప్పి ఆయనను బ్రతికించెను. కావున హనుమంతుఁడు చిరంజీవి యయ్యెను.

ఆ. పనులు పడినవేళ ప్రాలుమాలక యెన్ని
శ్రమలైన నోర్చి చతురుఁ డగుచు
దనదు ప్రభుని కార్యతంత్రంబుఁ దీర్చెడి
ప్రాజ్ఞుఁ డొందు మేలి పదవు లెల్ల

16. స్వామిద్రోహము చేయరాదు

కుంతిదేవికి కర్ణుఁడు పెద్దకొడుకు ధర్మరాజు, భీముఁడు, అర్జునుఁడు తరువాతి కొడుకులు, కర్ణుఁడు చిన్నప్పుడే పోయి ధర్మరాజునకు విరోధియయిన దుర్యోధనునియొద్దఁగొలువులో నుండెను. కర్ణుఁడు తమ కన్న యని ధర్మరాజునకుఁ దెలియదు గాని, కర్ణునకు ధర్మరాజు మొదలైనవారు తన తమ్ములని తెలియును. ఎట్టెట్టి సమయములందును కర్ణుఁడు దుర్యోధను పక్షముననే యుండెను. తుదకు ధర్మరాజునకు యుద్ధము తటస్థించెను. అప్పుడు కృష్ణుఁడు కర్ణునితో ధర్మరాజు మొదలైనవారు నీ తమ్ములుగదా నీవు వారితో యుద్ధము చేసి వారిని చంపయత్నించుట న్యాయ్యమా? కనుక వారి పక్షమున నుందువు రమ్మనెను. అప్పుడు కర్ణుఁడు కృష్ణునితో నిట్లు చెప్పెను. “నన్నుఁ జిన్నప్పటినుండి దుర్యోధనుఁడు సాఁకినాడు నాదేహము వాని సొత్తుతిని పెరిఁగినది. ఇప్పుడు నాతో వానికి పనిపడినది. అక్క ఱవేళ వానిని నేనెట్లు విడువ వచ్చును? ఇన్నిదినములు వాని యుప్పుదిని కార్యము వచ్చినపుడు తోడుపడకపోవుట స్వామిద్రోహము కాదా. నేను రాను” అనెను. తరువాత యుద్ధములోఁ దన ప్రాణము పోవువఱకు దుర్యోధనుని కర్ణుఁడు వదలలేదు.

ఆ. తెలిసి కలియరాదు, కలసి తెలియరాదు,
పరులసొమ్ముఁ దినుచు వారి కెదరు
కలుగ నెపము చెప్పి కడకుఁ దొలంగుట

ద్రోహమగును మిగుల దోష మగును.

17. దొంగతనము చేయరాదు

వసిష్టుఁడను మహాఋషి యొక యడవిలో తపస్సు చేయుచుండెను. ఆయన యొద్ద నందినియను కామధేనువుండెను. ఏది కోరినను దాని నిచ్చు శక్తి యా యావునకుఁ గలదు. పసువులను వారొక్క జాతి దేవతలు. వారొకనాఁడు భార్యలతోడ నా ఋషి యుండుచోటికి పోయిరి. అప్పుడొక స్త్రీ ఆ యావు తనకు కావలయునని పెనిమిటి నడిగెను. వాఁడును భార్యకు సంతోషము కలిగించుటకై దానిని దొంగతనముగా పట్టుకొనిపోయెను. తక్కి నవారట్లు చేయఁ గూడదని చెప్పక చూచుచుండిరి. వసిష్ఠుఁ డది తెలిసికొని "మీరు భూలోకమున మనుష్యులుగా పుట్టుఁడు" యని శపించెను. వారు స్వర్గమును విడిచి మనుష్యులుగా పుట్టిరి.

కం. తన ప్రియురాలికిఁ బ్రియమని
దనకుఁ బ్రియ బనుచుఁ బరుల ద్రవ్యముఁ గొనినన్
దనపదవిఁ బాసి యెంతటి
ఘనుఁ డేనియు నొందగల్గు గష్టము లెల్లన్.

18. చెఱపకురా చెడెదవు

దుర్యోధనుఁడను నొక రాజు కలఁడు. అతని పిన్న తండ్రి కొడుకులు ధర్మరాజు, భీముఁడు, అర్జునుఁడు, నకులుఁడు సహదేవుఁడు అనువారు. వీరిని చంపి వీరి రాజ్యము తా నేల వలయునని దుర్యోధనుఁడు తలఁచెను. దుర్యోధనుఁడు చెడ్డ మనస్సు కలవాఁడు. కావున భీమునికి అన్నములో విషము కలిపి పెట్టెను. ఆయనను పాములచేత కఱపించెను. నిద్ర పోవుచుండ నీటిలో త్రోయించెను. వారందఱు నిద్దురపోవు చుండ వారు కాపురముండు ఇంటికి నిప్పు పెట్టించెను. ధర్మరాజు మొదలయినవారు ధర్మము తప్పనివారు. కావున వారి కేకీడు కలుగలేదు. తుదకు దుర్యోధనుఁడే నూర్గురు తమ్ములతోను. చుట్టములతోను, స్నేహితులతోను చచ్చెను. పరుల ధనమున కాశపడరాదు.

ఆ. పరులధనముఁ జూచి పరుల విద్యనుజూచి
పరుల పదవిఁ జూచి వ్యసనపడ గఁ
దగదు. వారికాపదలఁ గూర్పఁ దలఁచినఁ
దనకె కీడు గూర్చు దైవమెపుడు.

19. శ్రద్ధకొలది విద్య

ఏకలవ్యుఁ డనువాఁ డొక యెఱుకవాఁడు. ఆతఁడు తనకు విలువిద్య నేర్పుమని ద్రోణాచార్యు నడిగెను "నీ కీ విద్య నేర్పిన జంతువులను చంపుదువు. ఆ పాపము నాకు వచ్చును గనుక నేను నీకు నేర్పను" అని ద్రోణాచార్యుఁడు చెప్పెను. ఏకలవ్యుఁ డింటికిపోయి మట్టితో ద్రోణాచార్యుని వలె ప్రతిమను చేసి యుంచుకొని ప్రతిదినము దానిని పూజించుచుండెను. ఆ ద్రోణుఁడే తనకు విద్యనేర్పుచున్నట్లెంచుకొని విద్యను శ్రద్ధతో నలవాటు చేసికొనెను. ఈ యభ్యాసము చేతను ద్రోణునియందుఁగల భక్తి చేతను ఏకలవ్యుఁడు ద్రోణాచార్యునికి ముఖ్యశిష్యుఁడగు నర్జునునికంటె విలువిద్యయందు నేర్పరి యయ్యెను.

ఆ. శ్రద్ధలేక యున్న జదువేమియు రాదు;
శ్రద్ధయున్న వచ్చు జదువులెల్ల.
మట్టి బొమ్మనైన మంచి భక్తి భజింప
నందు దేవు డుండి యన్ని యిచ్చు.

20. చదువునప్పుడు దిక్కు లు చూడరాదు.

తాను నేర్పిన విలువిద్యయందు తన శిష్యులలో ఎవఁడు నేర్పరియో తెలియఁగోరి ద్రోణుఁడు వారిని అందఱను ఒక చెట్టు దగ్గఱకు పిలుచుకొని పోయెను. ఆ చెట్టు కొనకొమ్మ కొక బచ్చెన చిలుకను కట్టెను. ఒక్కొక్క శిష్యుని పిలిచి 'ఆ చిలుక తన తెగ వ్రేయవలయును. గుఱిచూడుము' అనెను. శిష్యుఁడు చూచితినని చెప్పెను. గురువు 'నన్ను చూడుము' అనెను. చూచితినని శిష్యుఁడు పలికెను. "చెట్టు మొదలు చూడుము. తరువాత నీ తోడివారిని చూడు" మని ద్రోణుఁడు చెప్పెను. "చూచితి" నని శిష్యుఁడు బదులు చెప్పెను. "నీవు గుఱికొట్టలేవు నీ దృష్టి చెదరినది పో" అని గురువు అతనిఁ బంపెను. అందరు శిష్యులు ఇట్టులే చెప్పిరి.

కడపట అర్జునుని బిలిచి అందరకు చెప్పినట్టే చెప్పెను. అర్జునుఁడు "నాకు చిలుక తల తప్పమఱియేదియు కనఁబడలే" దనెను. సరి కొట్టుము అని ద్రోణుఁడు అనఁగా చిలుక తలను అర్జునుఁడు తెగఁవేసెను.

తే. చేయుపనియందు దృష్టియుఁ జిత్తముంచి
చేసిననె యది సఫలమై సిద్ధిఁ బొందుఁ;
జేయి యొకచోటఁ నొకచోటఁ జిత్తముంప
ఫలము కలుగదు గాసియుఁ దొలఁగిపోదు.

21. నమ్మినవారిని చెఱుపరాదు.

శిబిచక్రవర్తి యొకనాఁడు ఉద్యాన వనములోఁ గూర్చుండి యుండెను. అప్పుడు ఒక పావురము తటాలున వచ్చి యతనిఒడిలోఁ బడి "కాపాడుము కాపాడుము" అనెను. ఇంతలో ఒక డేగ దానిని తఱుముకొని వచ్చి "అయ్యా! యది నాకాహారము. దీనిని నాకి"మ్మనెను. "ఇది నా శరణుజొచ్చినది. ఈయను" అని రాజు చెప్పెను. "నేను ఆఁకలిచే చచ్చుచున్నాను. నేను జచ్చితినా జీవహింస చేసిన పాపము నీకుఁ గలుగును" అని డేగ చెప్పెను. నీ యాకలిదీఱ నీకు వేఱు మాంసమిచ్చెదనని రాజు చెప్పెను. "ఆ పావురము నెత్తుగల నీ మాంసమును ఇమ్ము" అని డేగ యడిగెను. అట్టులే ఇచ్చెదనని జెప్పి రాజు పావురమును తక్కెడలో నొక ప్రక్క నుంచి తన తొడకోసి మాంసమును దీసి మఱియొక ప్రక్క నుంచెను. ఎంతకోసి పెట్టినను పావురము తూనికకు సరిగాలేదు. అప్పుడు నన్నే భక్షింపుమని రాజు చెప్పెను. దేవతలు సంతోషించి శిబికి పుణ్యలోకముల నిచ్చిరి.

తే. తన్ను నమ్మినవానిని దనను ప్రాణ
మిచ్చియైనను గాచుటే కృత్య మెపుడు;
కానకుండినఁ దన పుణ్య కాండ మెల్ల
వాఁడు కొని యిచ్చుఁ దనపాప వారమెల్ల.

22. నెపములేని సత్యము జెప్పవలయును

భారతయుద్ధమున ద్రోణాచార్యుఁడు దుర్యోధను పక్షమున యుద్ధము చేయుచుండెను. ధర్మరాజు తాను యుద్ధమున ఓడిపోవుదునని తలఁచి ద్రోణాచార్యుని చంపుట కొక యుపాయము వెదకెను. పట్టరాని దుఃఖము కలిగించు వార్త వినినతోడనే ద్రోణుఁడు యుద్ధముచేయక చచ్చునని ఆయన యెఱుఁగును. ద్రోణుని కొడుకు అశ్వత్థామ. ఆయుద్ధములో అశ్వత్థామ యను ఏనుఁగొకటి చచ్చెను. ఆ నెపము చేత నశ్వత్థామ చచ్చెనని ద్రోణునితో ధర్మరాజు చెప్పెను. తనకొడుకు చచ్చెనని ద్రోణుఁడు తలఁచితానుకూడ వెంటనే మరణించెను. అంతవఱకు ధర్మరాజు తేరు నేలతగులక తిరుగుచుండెను. అసత్యము పలికిన వెంటనే తేరు నేలమీద బడెను. ఈ యొక అబద్ధమాడుట చేతనే ధర్మరాజు నరకమును చూడఁబోయెను.

ఆ. నెపము లేక యుండు నిజ మాడ వలయును
నెపముతోడి నిజము నిజముకాదు.
కల్లకంటే నిదియు కావించుఁగీడును
గాన సత్యనియతి కరము శుభము.

23. తండ్రిమాట మీఱువాఁడు చెడును.

యయాతి యను రాజునకు దేవయాని, శర్మిష్ఠ యని యిద్దరు భార్యలు కలరు. యయాతికి శర్మిష్ఠపై ప్రీతి మెండు కావున దేవయాని తండ్రి శుక్రాచార్యుఁడు కోపించి "నీవు ముసలివాఁడవు కమ్ము" అని యల్లుని శపించెను. క్షమింపుమని యయాతి మామగారిని వేఁడుకొనెను. "యయాతీ! నీ ముసలి తనము నీ కొడుకులలో నొకనికిమ్ము. అట్లు నీ ముసలితనము తీసికొన్న కొడుకే నీ వెనుక నీ రాజ్యము పాలింప నర్హుఁడు" అని శుక్రుఁడు చెప్పెను. యయాతి ముందుగ దేవయాని కొడుకుల నడిగెను. నీ ముసలితనము మాకు వలదని వారు చెప్పిరి. తరువాత శర్మిష్ఠికొడుకుల నడిగెను. వారిలోఁ జిన్న వాఁడు పురువనువాఁడు "తండ్రీ! నాకు నష్టమైనను, కష్టమైనను మీ ఆజ్ఞ మీఱను. నన్నడుగ నేల? పుత్రా! నీ విట్లు చేయుమనినఁ జేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాను" అని తండ్రి ముసలితనము తీసికొని తన వయస్సు నాయన కిచ్చెను. దాని వలన పురువునకు రాజ్యము, పుణ్యలోకమును కలిగెను. తండ్రి మాట విననివారు రెండులోకముల భ్రష్టులైరి.

ఆ. తన కనిష్టమైనపని చెప్పె నేనియుఁ
దగదు ధిక్క రింపఁ దండ్రి నెపుడు
దైవవాక్య మనుచుఁ దలఁచి కావించిన
నుభయలోకసుఖము లొందు నరుఁడు.

24. రుక్మాంగధుఁడు

రుక్మాంగదుఁ డను రాజు ఏకాదశీ వ్రతము తాను చేయుచు జనులచేతఁ జేయించుచు నుండెను. ఆ పుణ్యము చేత నందఱు స్వర్గమునకుఁ బోవుచుండిరి. యమధర్మరాజునకు పని లేకుండెను. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుఁడు మోహిని యను దానిని పుట్టించి ఆ రాజుదగ్గఱకుఁ బంపెను. ఆ రాజు దానిని బెండ్లి చేసికొనెను. తరువాత ఒక యేకాదశి రాఁగా నా దినము మోహిని యింటికి రాజు పోలేదు. దేవుని ధ్యానించుచు భజన చేయుచుండెను. అది రాజును ఏకాదశీ వ్రతము విడిచి తన యింటికి రమ్మని బలవంత పెట్టెను. నీ వేమడిగినను ఇచ్చెదను కాని నే నేకాదశీవ్రతము మానను అని రాజు మోహినితోఁ జెప్పెను. అటులైన నీ కొడుకుతల యిమ్మని మోహిని అడిగెను. రాజు సత్యముదప్ప నిష్టములేక కొడుకుతల తెగఁగొట్ట యత్నించెను. అప్పుడు విష్ణువు ప్రత్యక్షమై యాయనకు మోక్షమిచ్చెను.

ఆ. తెలివిలేని వారి పలుకుల బేల్పోక
భాగ్యభోగములను బాసియైన
సత్యమందు నిలిచి చంపి పుత్రుని నైన
బుద్ధికాలి చేయుఁ బుణ్యములను.

25. మద్యపానము మహాపాతకము

శుక్రాచార్యుఁడు రాక్షసుల కులగురువు. చచ్చిన వారిని బ్రతికించు మంత్ర మాయనకుఁ దెలిసియుండెను. దాని నేర్చుకొనవలయుననిక చుఁడనువాఁడు ఆయన యొద్ద శుశ్రూష చేయుచుండెను. ఈతని యభిప్రాయము రాక్షసులకుఁ దెలిసి ఒకనాఁడు కచుని వారు చంపిరి. శుక్రాచార్యుఁడు కచుని బ్రతికించెను. వారు ఎన్నిమార్లు చంపినను ఆయన బ్రతికించుచుండెను. ఈ శుక్రాచార్యులకు సారాయము త్రాగు చెడ్డ యలవాటుండెను. అది తెలిసి రాక్షసులు కచునిచంపి కాల్చి బూడిదను శుక్రుఁడు త్రాగు సారాయములో కలిపి యిచ్చిరి. ఆయన తెలియక త్రాగెను. తరువాత ఎక్క డ వెదకినను కచుఁడు కనఁబడలేదు. శుక్రుఁడు జ్ఞాన దృష్టిచేత రాక్షసులు చేసిన మోసము, కచుని బూడిద తన కడుపులోనే యుండుట తెలిసికొని విచారపడి యాకచుని తన కడుపులోనే బ్రతికించెను. కచుఁడు బ్రతికి "అయ్యా! నేను బ్రతికితిని. నేను వెలుపలి కెట్లు రావలయును?" యని యడిగెను. అప్పుడు వేఱుపాయములేక వాని మృతసంజీవియను చచ్చినవాని బ్రతికించు మంత్రము నేర్పి నా యుదరము పగులఁ దీసికొని రమ్ము. వెలికివచ్చి నన్ను మఱల బ్రతికింపు మనెను. కచుడట్టులే చేసెను. అప్పుడు శుక్రుఁడు సారాయమువలని దోషము తెలిసికొని దానిని ఎవ్వరును త్రాగరాదని కట్టడిచేసెను.

ఆ. ధనము నాశపఱచు తనువును జెఱచును
బుద్ధి విభ్రమంబుఁ బుట్టఁజేయుఁ,
చులకఁ జూతు రెల్ల సుజనులు, గావున
మదిరఁ గ్రోలఁదగదు మనుజుఁ డెపుడు.

26. ఆలుమగల ప్రేమ

రురుఁడను బ్రాహ్మణునకు ప్రమద్వరయను భార్య కలదు. ఆమె వయస్సున చిన్నదయినను సుగుణముల యందుఁ బెద్దదై యుండెను. ఆ యిరువురకు దేహములే భేదముగాని ప్రాణ మొకటిగానే ఉండెను. ఒకరిని విడిచి ఒకరు నిమిషమైన ఉండఁజాలకుండిరి. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు ఆమె బయట తిరుగుచుండంగా తటాలున నొక పాము వచ్చి ఆమెను కఱచెను. ఆ విషముచే ఆ చిన్నది మృతిచెందెను. మరణించిన యిల్లాలిని జూచి రురుఁడు హా యని ఏడ్చి పిచ్చిపట్టిన దాని వలె నయ్యెను. "ఓ దేవతలారా! నేను అసత్య మాడనేని దేవుని యందు భక్తి గలవాఁడ నైతినేని నాభార్యను బ్రతికింపరే" యని యేడ్చెను. అప్పుడు దేవదూత యిట్లుచెప్పెను. "రురూ! నీ యాయుస్సులో సగము నీ భార్యకిచ్చిన బ్రతుకును" ఆ మాటవిని రురుఁ డట్లే చేసి భార్యను

బ్రతికించుకొనెను.

ఆ. భార్యమీఁదఁ బతికిఁ బతిమీఁద భార్యకుఁ
గొఱఁతలేని ప్రేమ కుదురవలయు;
ఆలు మగఁడు తగవు లాడుచుండిన నది
వల్లకాడు గాని యిల్లు గాదు.

27. దమయంతి

నలచక్రవర్తి భార్యపేరు దమయంతి. ఆమె పెనిమిటి పుష్క రుఁడను వానితో జూదమాడి తన రాజ్యము ధనము నంతయు ఓడిపోయెను. పుష్క రుఁడు నలచక్రవర్తిని కట్టు వస్త్రముతో ఊరు వెడలఁ గొట్టెను. పతియే దైవమని యెంచినట్టి పతివ్రత కావున దమయంతి మగనితోడ వనములకుఁ బోయెను. తన మగని కట్టువస్త్రము పక్షులెత్తుకొని పోఁగా తన చీరయందు సగము చించి ఆయన కిచ్చెను. ఆమె నిద్రపోవుచుండఁగా నామె నొంటిగ విడిచి నలుఁడు వెడలి పోయెను. ఆమెను ఒక యెఱుకువాఁడు పట్టుకొన రాఁగా ఆమె వానిని శపించెను. వెంటనే ఆ యెఱుకవాఁడు భస్మమై పోయెను. ఆమె మగనియందు భక్తి గలది గనుక మనుష్యుల జంపు పులులు సింహములు ఏనుఁగులు కూడు నామెను జూచి తొలఁగిపోయెను. ఆమె పెనిమిటిని గానక ఏడ్చి ఏడ్చి పుట్టినిల్లుచేరి ఉపాయముచేత నలుని తెలుసుకొని రప్పించెను. తరువాత వారు సుఖముగ నుండిరి.

కం. పతి తన్నవమానించిన
గతిమాలిన మతియుఁ జెడినఁ గష్టుండైనన్
సతి తనశీలము విడువక
యతనిన్ రక్షింపవలయు ననవరతంబున్.

28. సావిత్రి

ద్యుమత్సేనుఁ డను రాజుకొడుకు సత్యవంతుఁడు. రాజ్యమును పోఁగొట్టుకొని గ్రుడ్డివారై అడవిలో నుండు తల్లిదండ్రుల యొద్ద అతఁడు ఉండెను. అతఁడు సత్యము తప్పని వాఁడు. ఆయన మంచిగుణములకు మెచ్చుకొని సావిత్రి అను కన్యక ఆయనను బెండ్లాడెను. బెండ్లికి మునుపే "సావిత్రీ! పెండ్లి యయిన సంవత్సరమున కు సరిగా సత్యవంతుఁడు మరణించును" అని నారదుఁడు ఆమెతో చెప్పెను. ఆమె నవ్వుచు పతివ్రతలకు వైధవ్యము గలదాయని యడిగెను. లేదని నారదుఁడు చెప్పిపోయెను. సావిత్రి దినము లెంచుకొనుచుండెను. మరణము కలుగ వలసిననాఁడు సత్యవంతుఁ డడవికి పోయెను. సావిత్రికూడఁ బోయెను. సత్యవంతుఁడు అలసి పండుకొని ఉండఁగా యముఁడు వచ్చి ఆయన ప్రాణములను దీసికొనిపోయెను. సావిత్రికూడఁ బోయి ఆయనను స్తోత్రము చేసెను. మగనియందు ఆమెకుగల భక్తికి యముఁడు మెచ్చుకొని సత్యవంతుని బ్రతికించెను.

కం. సతి చేసిన పాపంబునఁ
బతి తొలుతం జచ్చుఁ; బుణ్యవతియగు సతికిన్
బతి నెడఁబాయుట కలుగదు;
క్షితియందును బరమునందుఁ జెందుసుఖముల్.

29. గాంధారి

గాంధారి సుబలరాజు కూతురు. అల్లుఁడు భాగ్యవంతుఁడుగాను మహారాజుగాను ఉండవలయునని సుబలరాజు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారినిచ్చి వివాహము చేసెను. ధృతరాష్ట్రుఁడు పుట్టుఁగ్రుడ్డి. తండ్రిమాట మీఱక గాంధారి గ్రుడ్డి రాజునే పెండ్లి చేసుకొనెను. కాని పతివ్రత కావునఁ దన మగఁడు లోకమును జూచి సంతోషపడకుండఁగా తనకుమాత్ర మట్టి సంతోష మేలయని కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొనెను. ఆమె కొడుకు దుర్యోధనుఁడు. వాడు మిక్కి లి దుష్టుఁడు. వాఁడు ధర్మరాజుతో నన్యాయ యుద్ధము చేసెను. నాతల్లి పతివ్రతగదా ఆమె దీవించిన నాకు గెలుపు వచ్చును" అని దుర్యోధనుఁడు తలఁచి యుద్ధమునకుఁ బోవుటకు ముందు ఆమెకు నమస్క రించి జయము గలుగ దీవింపుమనెను. అన్నిటి కంటె ధర్మము శ్రేష్ఠమని తెలిసి ధర్మమున్నచోట జయముండును అని ఆమె దీవించెను. గాని అధర్మమం దున్నను కొడుకే జయింపవలెనని దీవింపలేదు.

కం. పతిసుఖమే తనసుఖ మని
పతి దుఃఖమే తనకు దుఃఖభరమని మదిలో

సతతముఁ దలఁచచుఁ బతికిని
హితగతి వర్తించు సతియె కృతకృత్య సుమీ.

30. సీత

సీతాదేవి జనక రాజు కూతుఁరు. శ్రీరామచంద్రుని భార్య తండ్రి యాజ్ఞ ప్రకారము శ్రీరాముఁడు అడవికిఁబోవునపుడు పతివ్రతకు భర్తను విడిచియుండుట ప్రాణము విడుచుటే అని తలఁచి తానును కూడఁ బోయెను. అడవులయందెన్ని కష్టములు వచ్చినను మనస్సున నొచ్చుకొన్నదిగాదు. రావణాసురుఁడు ఆమెను బలవంతముగ నెత్తుకొనిపోయెను. తన్ను పెండ్లి చేసుకొమ్మని వాఁడు ఆమెను ఎంతెంతో వేఁడుకొనెను. బెదరించెను. ఆశ కొలిపెను. ఏమి చెప్పినను సీత లోపడలేదు. దమయంతి యెఱుకువానిని జంపినట్టు చంపఁ గలిగియు రావణుని ఆమె చంపలేదు. తాను రావణునిజంపిన తన భర్తకు అపకీర్తి వచ్చునని ఆమె తలంపు. రావణుఁ డొక్కఁడేగాక వానివారందఱు నట్టి దుష్టులే; వారి నందఱకు భర్తచేఁ జంపించినఁగాని లోకములోని కుల స్త్రీలకు బాధతొలఁగదు. అని ఆమె తలఁచెను. లోకములోని పతివ్రతలకు భయము తొలగించుటకై యామె పదినెలలు నిర్బంధములో నుండెను. రాక్షసుల బాధనుండి తప్పించెదను రమ్మని హనుమంతుఁడు పిలిచినను పోలేదు. పర పురుషుని తాఁకనని చెప్పెను. తన్ను బాధ పెట్టిన రాక్షస స్త్రీలను హనుమంతుఁడు చంపెద ననగా వలదనివారిని కాపాడెను. భక్తిచేత దుష్టుల నందఱఁ జంపించెను.

కం. పతిని విడనాడకుండుట,
పతిధర్మమునందు నుంట, పతి కెల్లపుడున్
హితమె కూర్చుట, దయయును,
బతిపైఁ గినియమియును, సాధ్వి వరలక్షణముల్.

31. చంద్రమతి

చంద్రమతి హరిశ్చంద్రుఁ డను చక్రవర్తి భార్య. విశ్వామిత్రుఁడు హరిశ్చంద్రుని మోసగించి యడవుల పాలు చేసినపుడు తానును బిడ్డ నెత్తుకొనిపోయి యెన్ని కష్టములో యనుభవించెను. కారుచిచ్చు తమ్ముఁ జంపుటకు రాఁగా దన పాతివ్రత్యముచే దాని నార్పెను. తన మగని అప్పుబాధ దీర్చుటకుఁగాను దానొక నీచునకు దాసిగా నమ్ముడుపోయెను. వాఁడు పెట్టిన బాధలన్నిటి నోర్చుకొనెను. అన్యాయముగా విశ్వామిత్రుఁడు ఆమె బిడ్డను జంపి రాచబిడ్డను ఆమె చంపినట్టు ఆమెపై నేరము పెట్టించెను. దానికి హరిశ్చంద్రుఁడే ఆమె తల దెగఁగొట్టవలసినట్టు రాజాజ్ఞ చేసెను. హరిశ్చంద్రుఁడనుమానించుచుండగాఁ సత్యము తప్ప రాదు సుమా యని యాయనకు ఆమె బోధించెను. హరిశ్చంద్రునకు వచ్చిన గండములు చంద్రమతి మహిమ వలననే తొలఁగిపోయెను.

తే. సుఖము లిడువేళఁ శుశ్రూషచేసి
యడుగులకు మడుఁగుల నిడి యాపదలను
వీడి చనునది చెడిపెయౌ; వెలఁది పుణ్య
వంతురాలయి కష్టముల్ పాపుఁ బతికి.

32. సుకన్య

సుకన్య శర్యాతి రాజపుత్రిక. ఒకనాఁడామె తండ్రి తోడ వనమునకుఁబోయెను. అచ్చట నొక పుట్టలో చ్యవనుఁ డను ముని తపస్సు చేయుచుండెను. ఆమె ఆడుకొనుచుఁ బోయి ఆ పుట్టలో తొంగిచూచెను. చీకటి పుట్టలో ముని కన్నులు మెఱయుచుండెను. అవి మిణుఁగురు బూచులనుకొని పిల్లతనముచేత పుల్లతో ఆమె వానిని పొడిచెను. మునికి కన్నులుపోయెను. ఈ సమాచారము ఆయనకుఁ దెలిసి ముని శపింపకుండుటకై రాజు చ్యవనునకు సుకన్య నిచ్చి పెండ్లి చేసెను. ఆమె తండ్రి చెప్పినట్లు నడచుకొనెను. వివాహమైన తరువాత పెనిమిటియే దైవమని అన్ని విధములు సేవలు ఆయనకు ఆమె చేయుచుండెను. అశ్విని దేవతలు ఆమె మనస్సు పరీక్షించి మెచ్చుకొని నీ భర్తకు కన్నులు వచ్చునట్లు చేసెదము. నీకు సంతోషమా? అని అడిగిరి. నా పతినడుగుఁడు. ఆయన కేది సంతోషమో? నా కదియే సంతోషమనెను. అప్పుడు వారు మెచ్చుకొని చ్యవనునకు కన్నులు వయస్సు నిచ్చిరి. ఆమె దివ్యభోగముల నెల్లననుభవించి సుఖించెను.

కం. తనకంటెఁ దల్లిదండ్రులు
తన పతియున్ విజ్ఞులనుచుఁ దలఁచుచు వారల్

వొనరింపు మనిన కార్యము
మనసార నొనర్పవలయు మానిని ప్రీతిన్.

33. భక్తిలేని పూజ పత్రిచేటు

సత్యభామ నారదునిచూచి "మునీశ్వరా! మఱుసటి జన్మమున నాకు శ్రీకృష్ణుఁడే పతికావలయును. ఉపాయము చెప్పుమా" అని అడిగెను. ఇప్పుడు ఏది దానము చేసెదవో అదే మఱుజన్మమున నీకుఁగలుగును. కావున నీ మగనిని దాన మిమ్మని నారదుఁడు చెప్పెను. ఆమె సవతులతో అందఱతోఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుని నారదునికే శాస్త్రప్రకారము దానము చేసెను. ఒకరికి దానమిచ్చినది మరల మేము వాడుకొనరాదు గదా? మా గతియేమి? అని సత్యభామ నారదు నడిగెను. కృష్ణునియెత్తు ధనముతూఁచి నాకిచ్చి కృష్ణుని తీసుకొనుమని నారదుఁడు చెప్పెను. అట్టులే కానిమ్మని కృష్ణుని త్రాసులో ఒక ప్రక్క నుంచి సత్యభామ మొదలైన కృష్ణుని భార్యలందరు రుక్మిణిదేవి తప్పఁ దమసొమ్ములు వస్త్రములు లోనైన వన్నియు మఱియొక ప్రక్క నుంచి తూఁచినను సరిపోలేదు. ఏమిరా గతి దైవమా యని వారాలోచించుచుండిరి. పెద్ద భార్య రుక్మిణి స్నానము చేసి మడుఁగు చీర కట్టుకొని మగనిని ధ్యానము చేయుచు త్రాసులోని సొమ్ములన్ని తీసివేయించి వాని బదులు ఒక తులసీదళ ముంచెను. వెంటనే ముల్లు తులసీదళము ప్రక్క కు వ్రాలెను. స్త్రీలు తులసీదళము నారదునకిచ్చి కృష్ణుని గ్రహించిరి.

ఆ. భక్తి లేక వేయి వరహాల నిచ్చినఁ
దృప్తిపడఁడు సుమ్ము దేవుఁ డెపుడు
భక్తి తోడ నిచ్చు ఫలమొ పువ్వొనీరొ
దళమొ యారగించుఁ దనివిదీర

34. సత్యా ద్రౌపదీ సంవాదము

ఒకనాఁడు సత్యభామ ద్రౌపదిని జూచి యిట్లడిగెను. ద్రౌపదీ! నీకు ఏవురు మగలు. అందఱు నీమీఁద నెంతో ప్రేమతో నున్నారు. నాకు శ్రీకృష్ణుఁడొక్క డేభర్త అయినను ఆయన నాకు వశుఁడుకాడు. నీమగలకు నీవేదైన మందు పెట్టితివా? మంత్రము వేసితివా? మాయ చేసితివా? అనెను. ఆ మాటలకు ద్రౌపది అసహ్యించుకొని యిట్లు చెప్పెను. నీ మందులు మంత్రములు మాయలు నే నెఱుఁగను. నా మగల కంటె నేనే ముందుగ నిద్రలేతును. నేను పాడు మొగముతో నా భర్తలయెదుటికి పోను. వారికి కావలసిన సుఖముల నన్నిటిని నేనే కూర్తును. వారికి వంట నేనే చేయుదును. నేనే వడ్డింతును వారికి తాంబూలము నేనే యిచ్చెదను. వారికి పఱుపులు నేనే పరుతును. ఈ పనులకు నేను దాసినిపంపను. వారి వస్త్రములు శుభ్రముగ నుంచి సమయ మెఱిఁగి యిచ్చుచుందును. వారు నాతో చెప్పిన రహస్యము నే నెవరికిని చెప్పను. వారు నామీఁద కోపించినను నేను బదులు పలుకను. కోపింపను. పొరుగిండ్లు తిరుగఁబోను. చెడ్డస్త్రీల సహవాసము చేయను. వారేపని చెప్పిన నేనే చేయుదును. వారు నాచేతికిచ్చిన ధనముగవ్వయైన పనికిమాలిన వెచ్చము చేయను వారికి చెప్పక యేమాత్రమైన నేను వాడుకొనను. నెక్క సరిగా చెప్పుదును. మందులు పెట్టితివా మగనికి రోగమువచ్చి చచ్చును. మంత్ర తంత్రములు చేసితివా పిచ్చిపట్టును. నీకే కష్టము, నష్టము. నీ నడవడి తెలిసెనా నీ భర్త నిన్ను త్రాఁచుపామువలెఁ జూచును. పదిమందిలో పరువు పోవును.

ఆ. సాధుగుణముచేత సద్విసయముచేతఁ
ప్రీతిచేత మంచి రీతిచేత
మగఁడు వశ్యుఁడగుచు మక్కు వగూర్చును
సాధ్వియైన యట్టి చంద్రముఖికి.

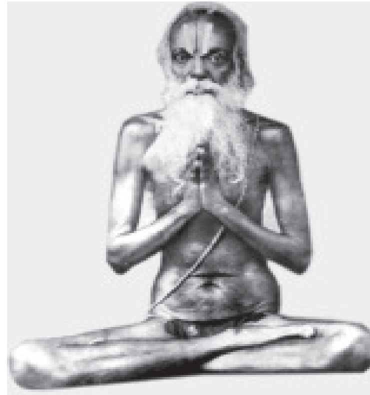
శ్రీరామార్పణమస్తు

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
రెండవ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

విజ్ఞాపన

ఆర్యమహాశయులారా !

శ్రీ ఆంధ్ర వాల్మీకీ వావిలికొలను సుబ్బారావు (వాసుదాసు) గారు రచించిన గ్రంథముల ప్రభావమును గ్రొత్తగా మేము దెలుపవలసినది లేదు. శ్రీవారు పరమపదించిన పది పండ్రెండు సంవత్సరములుగా వారి గ్రంథముల ముద్రణ ప్రచారాదులు సక్రమ వ్యవస్థలో నుండినవికావు. నేఁడే తిరిగి శ్రీ కోదండరామప్రభువు ననుమతితో శ్రీ కోదండరామ సేవక ధర్మసమాజమువార కార్యమును బూనినారు. ఇది లాభమున కాశించి చేయుపనికాదు. ఆ శ్రీవాసుదాసవారి యాశయము ఆర్యమత, నీతి ధర్మములు తెలుగువారిలోఁ బ్రచారమయి వారు భయలోక సుఖములఁ బడయుటయే. ఆ యాశయము నెఱవేర్చుటయే యీ సంస్థకుఁ గర్తవ్యము. దీని వలన వచ్చు ద్రవ్యము శ్రీమదొంటిమిట్ట కోదండరామస్వామి కైంకర్యమునకును గ్రంథ పునర్ముద్రణమునకును మాత్రమే వినియోగపడఁగలదు. తెనుఁగు సీమవా రీ కైంకర్యమునఁ దగిన సహాయ మొనరించెదరని విశ్వసించుచున్నాము.

ఇట్లు విన్నవించు,
శ్రీకోదండ రామ సేవక ధర్మ సమాజము

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నునితాం
తాపార భూతదయయును
తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

రెండవ భాగము

1. భగవంతుఁడు సర్వవ్యాపి

పూర్వము హిరణ్యకశిపుఁడను రాక్షసుఁడు ఒకఁ డుండెను. వాఁడు తపస్సుచేసి లోకములో ప్రాణము గలదానిచేతఁ గాని, లేనిదాని చేతఁ గాని, ఇంటిలోఁగాని, బయలఁగాని, ఆకాశమందుఁగాని, భూమిమీఁదఁగాని, మనుష్యులచేతఁ గాని, మృగములచేతఁ గాని, దేవతలచేతఁ గాని, చావు లేకుండ బ్రహ్మచేత వరము తీసికొని గర్వించి అందఱను బాధించుచు లోకములన్ని తానే యేలుచుండెను. వాని కుమారుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు. వాఁడు చిన్నప్పటినుండి విష్ణుదేవుని యందు మిక్కి లి భక్తికలవాఁడు. "నీవు దేవుని స్మరింపవలదు. లోకమున దేవుఁడు లేఁడు. లోకములను అన్నిటిని నేనే పాలించుచున్నాను. నాకంటె గొప్పవాఁడెవ్వఁడు లేఁడు. విష్ణుదేవుని స్మరించితివా నిన్ను చంపెదను" అని అనేక విధముల ఆ ఐదేండ్ల బాలుని హిరణ్యకశిపుఁడు బాధించెను. ఎంత బాధించి నను ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణుదేవునే స్మరించుచుండెను. ఒకనాఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు సభయందు కూర్చుండి తమ కుమారుని పిలిచి "ఓరీ! దేవుఁడున్నాఁడనెదవే. ఎందున్నాఁడురా!" అని అడిగెను. తండ్రీ! దేవుఁడు లేని స్థలమే లేదు. అన్నిటియందు దేవుఁడున్నాఁడు.

కం. "ఇందుఁ గలఁ డందులేఁడని
సందేహము వలదు; చక్రి సర్వోపగతుం;
డెందెందు వెదకి చూచిన
నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే."

అని బాలుఁడు చెప్పెను. నీ మాట నిజమైన యెడల ఈ స్తంభమున చూపుమని ఆ సభయందలి స్తంభమును ఒక దానిని హిరణ్యకశిపుఁడు విఱుగఁదన్నెను. వెంటనే స్తంభము నందుండి విష్ణువు నరసింహావతారమూర్తిగ పుట్టి హిరణ్యకశిపుని చంపి బాలుని రక్షించెను.

2. ఈశ్వరుని దూషింపరాదు

దక్షుఁడు ఈశ్వరునితో విరోధించి అతని నిందించి ఒక యజ్ఞమును చేయ ప్రారంభించెను. తన శక్తి చేత దేవతలు లోనగు వారినెల్ల ఆ యజ్ఞమునకై పిలిపించెను. ఈశ్వరుని మాత్రము పిలువలేదు. అప్పుడు పార్వతి నేనును యజ్ఞము చూడఁ బోయెదనని శివుని అడిగెను. "దక్షుఁడు మనయందు ప్రీతిలేనివాఁడు. నీవు పోవలదు. నిన్ను అవమానించును" అని శివుఁడు చెప్పినను ఆమె వినక "నా తండ్రి చేయు యజ్ఞము నేను చూడఁబోవలదా" యని పోయెను. పార్వతి తన కూఁతురైనను దక్షుఁడు శివుని మీఁది కోపముచే మాట్లాడింపక యాదరింపక యవమానపఱిచెను. ఆ యవమానము సహింపలేక పార్వతి దేహమును విడిచెను. అప్పుడు ఈశ్వరునికి కోపము వచ్చి వీరభద్రుని పంపి దక్షుని చంపించి యజ్ఞము పాడు చేయించెను.

ఆ. భేదబుద్ధిలేక విశ్వంబు సకలంబు
దైవమయమటంచుఁ దలంచి భక్తి
యీశ్వరార్పణముగఁ గృతు లొనర్పక యున్న
జయము లేదు మఱియు లయముగలుగు.

3. సాధువులను బాధింపరాదు

తొల్లి అంబరీషుఁ డను ఒక రాజుండెను. ఆయన ద్వాదశీ వ్రతము నియమము ప్రకారము చేయువాఁడు. ఇట్లుండ ఒక ద్వాదశినాఁడు ఉదయముననే దుర్వాసుఁడు అను ఋషి నేను భోజనమునకు వచ్చెదను అని చెప్పి యేటికి స్నానము చేయఁబోయెను. "ఎంతసేపైనను దుర్వాసుఁడు రాలేదు. తక్కి న అందఱు కాచియున్నారు. భోజనమునకు వచ్చెదనన్న వానిని విడిచి యెట్లు భుజింపవచ్చును? ద్వాదశి గడియలు మించిపోవుచున్నవి. భుజింపక యెట్లుండవచ్చును? ఏమిచేయుదును?" అని ఆలోచించి రాజు జలపారణము చేసి యూరకుండెను. దుర్వాసుఁడు మఱికొంత సేపటికి వచ్చి రాజు చేసిన దెఱిఁగి "నేను రాకముందే నీవు జలపారణము చేసితివా" యని కోపించి యతని చంపుటకై శక్తిని ప్రయోగించెను. అంబరీషుఁడు "భగవంతుఁడా! నే నీ మునికి ఎట్టి అపరాధమును చేసినవాఁడనుగాను. నన్నుఁ గాపాడుమా" అని ధ్యానించెను. వెంటనే విష్ణుచక్రము వచ్చి ఆ శక్తిని

ఖండించి దుర్వాసుని చంపుటకు పోయెను. దానిని చూచి భయపడి దుర్వాసుఁడు పరువెత్తెను. మూఁడు లోకములు సంచరించి ఎవ్వరు కాపాడు వారు లేక ఆ ముని తుదకు విష్ణుదేవుని యొద్దకుఁ బోయి ఆయన పాదముల మీఁదఁ బడి శరణువేఁడెను. అప్పుడు విష్ణువు ఇట్టనియెను.

"ఓయి వెఱ్ఱిముని ! క్షుద్రమంత్రములును, తంత్రములును ఆచారము. దైవభక్తి లేనివారిని బాధించును గాని భక్తులను బాధింపవు. బ్రదుకఁ గోరుదువేని నీవు పోయి అంబరీషు వేఁడుకొనుము. అతఁడే నిన్ను మన్నించును. నాకపరాధము చేసినను క్షమింతునుగాని నా భక్తులకుఁ జేయ నపరాధము సహింపను" అని చెప్పఁగా దుర్వాసుఁడు పరువునఁ బోయి అంబరీషుని శరణుఁజొచ్చి ప్రాణములు కాపాడుకొనెను.

కం. తన కపరాధముఁ చేసినఁ
గని సైరణ సేయుఁ, గాని కండపొవరునన్
దనభక్తునిఁ బీడించిన
జనమును భగవంతుఁ డెపుడు సైఁపఁడు పుత్రా.

4. దిక్కు లేని వారికి దేవుఁడే దిక్కు

హస్తినాపుర రాజులైన ధృతరాష్ట్రుఁడు, పాండురాజు అనువారు అన్నదమ్ములు. ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుఁడు మొదలైనవారు నూర్వురు కొడుకులు. పాండురాజునకు ధర్మరాజు మొదలైనవారు ఏవురు కొడుకులు. జ్ఞాతి మచ్చరము చేత దుర్యోధనుఁడు ధర్మరాజును అవమాన పఱుపవలయునని ఆలోచించుచుండి ఒకనాఁడు రాజ్యమును, సంపదను, తమ్ములతో సర్వమును పందెమున గెలిచెను. ఈవిధముగ తన దాసులుగఁ జేసికొని పాండవులను అవమాన పఱప వలయునని వారి భార్యయైన ద్రౌపదిని సభలోనికీడ్చి తెప్పించి తన తమ్ముఁ డగు దుశ్శాసనుచేత ఆమె కట్టుకొన్న చీర ఒలిపించెను. దాసులగుటచేత పాండవులు ఏమిచేయలేక తలలు వంచుకొని కూర్చుండి యుండిరి. దుర్యోధనునకు భయపడి బంధువులందఱు ఊరకుండిరి. అప్పుడు ద్రౌపది దిక్కు లేనిదై శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను. భగవంతుఁడు శరణాగత వత్సలుఁడు. ఆయన ఆమె స్తోత్రమునకు సంతోషించి చీరలు అక్షయ్యము లగునట్లు చేసి ఆమె మానమును కాపాడెను. ఎన్ని చీరలు ఒలిచినను తఱుగక యింకను వచ్చుచుండుటచే చేతులు నొప్పిపుట్ట దుశ్శాసనుఁడు సిగ్గుపడి చాలించుకొనెను.

ఆ. నీవె దిక్క టంచు నిశ్చంచలుండయి
యాత్మశక్తి గర్వ మణఁచి కొలుచు
తక్తుఁ బ్రోచురక్తి భగవంతుఁ డెప్పుడు
చెనఁటివారుచేయు చేఁత లణఁచి.

5. దుష్టులకు మేలు చేయరాదు

వృకుఁడను నొక రాక్షసుఁడు శివునిఁ గూర్చి తపస్సు చేసెను. శివుఁడు ప్రత్యక్షమై నీ కేమి వరము కావలయునని అడిగెను. నే నెవరినెత్తిమీఁద చేయి పెట్టుదునో వాఁడు భస్మమై పోవలయునని వాఁడు కోరెను. అట్టులే యగునని శివుఁడు వరమిచ్చెను. "నీ మాట సత్యమో యసత్యమో పరీక్ష చేసెదను" అని శివుని నెత్తిమీఁదనే వాఁడు చేయి పెట్టఁ బోయెను. శివుఁడు పరువెత్తెను. వృకుఁడు తఱుముకొని పోయెను. అప్పుడు విష్ణువు బ్రహ్మచారి వలె రాక్షసున కెదురుగా వచ్చి "ఏల రాక్షసేంద్రా! ఇట్లు పరుగెత్తు చున్నావు" అని యడిగెను. అతఁడు జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పెను. "నీవు మైలపడి పోవుచున్నావు. కావున నీకు శివుఁడు చిక్క ఁడు. సంధ్య వార్చి శుచివై పోయెదవేని చిక్కు ను" అని బ్రహ్మచారి చెప్పెను. వృకుఁడు ఆమాట నిజమని తలఁచి సంధ్య వార్చునపుడు తన చేతిని తన తలయందే యుంచుకొని వెంటనే భస్మమై పోయెను. ఈ వృకాసురుని భస్మాసురుఁడనియు అందురు.

కం. పామునకుఁ బాలుపోసిన
భీమంబుగ మీఁదదూఁకి పెరికెడురీతిన్
బ్రేమంబున దుష్టునకుం
దా మేలోనరింపఁ దన్నె దప్పక చెఱుచున్.

6. దత్తాపహారము మహాపాపము

పూర్వకాలమున వృగుఁడను రాజుండెను. అతఁడు మహాదాత. అనేకములైన ధర్మకార్యములు చేసి న్యాయ్యముగ రాజ్య మేలెను. ఒక పుణ్యకాలమున అతఁడు గోవులను మందలు మందలుగ దానము చేయుచుండెను. అట్లు చేయునపుడు ఒక ఆవు ముందొక బ్రాహ్మణునికి దానము చేసిన మందనుండి తప్పించుకొని మరియొక

మందలో ప్రవేశించెను. అది రాజు తెలిసికొనలేక ఆ మందను మఱియొక బ్రాహ్మణునికి దాన మిచ్చెను. మొదటి బ్రాహ్మణుఁడు తన ఆవు తప్పించుకొని పోయినదని దేశదేశము వెదకి రెండవ బ్రాహ్మణుని యింటియందు కనుఁగొనెను. ఈ ఆవును రాజు తనకు దానము చేసినాఁడని మొదటి బ్రాహ్మణుఁడును, నాకు దానము చేసినాఁడని రెండవ బ్రాహ్మణుఁడును కలహించి రాజునొద్దకు వచ్చిరి. రాజు తన పొరపాటు తెలిసికొని దోషము తనదే యని యొప్పుకొని క్షమింపుఁడని వారిని ప్రార్థించెను. వారు "రాజా నీవు ఒకనికి దానము చేసిన దానిని మరల గ్రహించితివి. కావున నీకు పాపము తప్పదు. నీవు ఊసరవెల్లివై పుట్టుము. నీవు మహా ధర్మాత్ముఁడవు కావున నీకు శ్రీకృష్ణుఁడు దర్శనమిచ్చి నీ పాపము పోఁగొట్టును" అని శపించిరి.

కం. ఇచ్చిన దానిని గ్రమ్మఱ
నిచ్చ నెఱిగియుండె నెఱుఁగ కేనియు మరలన్
బుచ్చుకొనరాదు; నరకము
వచ్చును దప్పక యదెట్టివారికి నైనన్.

7. నీచులఁ జేరఁదీయరాదు

ఒక అడవిలో ఒక ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. ఎక్క డ నుండియో ఒక కుక్క వచ్చి ఆయన ఆకుటింటి దగ్గర చేరెను. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు ఆ కుక్క ను సివంగి చంపుటకై తఱుముకొని వచ్చెను. అది భయపడి ఋషి యొద్దకు పరువెత్తి వచ్చెను. ఆ ఋషి మిక్కి లి దయగలవాఁడు. గావున ప్రాణ భయము అందఱకు ఒక్కటియే గదా యనియు తనయొద్దఁ జేరినదిగదా యనియు ఎంచి యిట్టులే మఱిమఱి దానిని సివంగులు బెదరింపకుండునట్లు చేయవలయునని తలఁచి ఆ కుక్క ను సివంగిగ మార్చెను. ఈ సివంగిని చూచి ప్రాంత సివంగి భయపడి పరువెత్తెను. ఇట్లు కొన్నాళ్ళు కాఁగా క్రొత్త సివంగిని ఒక పులి చంపవచ్చెను. అప్పుడు ఋషి సివంగిగ నున్న కుక్క ను పులిగా మార్చి గెలిపించెను. తరువాత అడవియేనుఁగు ఈ క్రొత్తపులిని తఱుముకొని రాఁగా దానిని ఋషి ఏనుఁగుగ మార్చెను. అట్టులే దానిని సింహము చంపవచ్చినప్పుడు కుక్క ను గూడ సింహముగ మార్చెను. ఈ విధముగ కుక్క సింహమై యిష్టము వచ్చినట్లు సంచరించుచు ఋషిని చూచి యిట్లు తలఁచెను. "ఈ ఋషి మిక్కి లి దయగలవాఁడు. మహా తపశ్శక్తి గలవాఁడు. నే నిప్పుడు విచ్చలవిడి మృగములఁ జంపుచున్నాను. ఏదైన మృగము నావలెనే వచ్చి యీయన శరణు జొచ్చెనా దానిని సింహముగఁ జేయును. తరువాత నా గతియేమి? కావున ఈ ఋషిని జంపి నేను సర్వదా సింహమై భయములేక చరించెదనని యాలోచించు చుండెను. ఆ ఋషీశ్వరుఁడు దాని యాలోచన యెఱిఁగి "ఓసి నీచ శునకమా! నీ యల్పబుద్ధి విడువవైతివి. నీవు యథాప్రకారము కుక్క వుకమ్ము" అని దానిని కుక్క గా మార్చెను.

కం. కనికరమును ననురాఁగముఁ
జనువునుఁ గనఁబఱిచి మేలిసంపదఁ గూర్పన్
దన నీచగుణమె చూపుచుఁ
దన కెగ్గొనరింప నీచు తలఁచుచు నుండున్.

8. రాజు దేవాంశమునఁ బుట్టినవాఁడు

అత్రియను ఒకానొక బ్రాహ్మణుడు తన భార్యను చూచి "నేను తపము చేయ వనమునకుఁ బోవుచున్నాను. నీవు నాతో వచ్చెదవా? ఇంట నుండెదవా?" యని యడిగెను. "నేను మీ వెంట వచ్చుదాననే. దానికి సందేహము లేదు. కాని సంపాదించుకొని బ్రతుకు వయస్సురాని బిడ్డలకు బ్రతుకు మార్గము కల్పింపక మీరు అరణ్యమునకుఁ బోవుట ధర్మము కాదు. మన మిట్లు విడిచిపోయిన బిడ్డలగతి యేమి? దానిని మీ రాలోచింప వలదా" యని ఆమె చెప్పెను. ఆవును నీవు చెప్పినది ధర్మ యుక్తమని చెప్పి అత్రి వైన్యుఁడను రాజు యజ్ఞము చేయచుండ అచ్చటికిఁ బోయి 'రాజా! నీవే విధాతవు. నీవే యింద్రుఁడవు. నీవే సమస్త ధనేశ్వరుఁడవు. అన్ని ధర్మములు తెలిసినవాఁడవు నీవు. కాలమునకు నీవే కారణము. నీవే లోకములకు ఆధారము' అని స్తోత్రము చేయఁగా అందున్న గౌతముఁడను ముని ఆయనను చూచి యాచనకై యితని యొద్దకు వచ్చినంత మాత్రముననే నీవే యింద్రుఁడవు నీవే చంద్రుఁడవని యిచ్చకపు మాటలు పలుక వలయునా అని ఆక్షేపించెను. ఆ మాటలు విని అత్రి యిట్లనియె. "అయ్యా ! నీవు యుక్తాయుక్తము లాలోచింపక మాటలాడు చున్నావు నేను అసత్యముగాని యిచ్చకపు మాటలుగాని పలికినవాఁడఁ గాను. కాలమునకు రాజే కారణ మనఁగా నీవు వినలేదా. అష్టదిక్పాలకుల అంశములచే రాజు సృష్టింపఁ బడు ననుట మఱచితివా? లోకమును పాలించుట యెవని కృత్యము? శత్రువుల దండించుట యెవని కార్యము? ధర్మ పరిపాలన మెవనిపని? ధనాదిదాన కార్యములు సేయువాఁడెవఁడు? ఎవని యాశిత్వము లోక మంగీకరించి

లోబడి యుండును? లోకుల కెల్ల ప్రాణమై యుండువాఁ డెవఁడు? చారులచేతను విచారముచేతను లోకమంతయు చూచువాఁడెవఁడు? లోకమును సంతోషపెట్టువాఁడెవఁడు? ఇవన్నియు దేవతల కార్యములుగావా?" అనిన గౌతముఁడు రాజే యిన్నియు నైన, దేవతలతోడ నింకేమి పని? రాజును గూర్చియే యాగాదులు చేయరాదా యనెను. అప్పుడు వారిరువురు సనత్కు మారు నొద్దకుపోయి తమ వివాదమును ఎఱింగించిరి. సనత్కు మారుఁడు అత్రి నిజము చెప్పెనని పరిష్క రించెను.

గీ. విష్ణు నంశముననె పృథివీశుఁ డుదయించు
రాజె సలుపు లోక రక్షణంబు
కాన భక్తి గలిగి క్ష్మానాథుఁ గొలువంగ
వలయు నెపుడు దీవుఁ గొలుచునట్లు.

9. రాజద్రోహము మహాపాతకము

పరీక్షితుఁ డను రాజు వేఁటాడఁబోయి దప్పిగొని శమీకుఁడను ఋషీశ్వరుని మంచినీళ్ళు కావలయునని యడిగెను. ఆయన తపస్సు చేయుచు మాటలాడలేదు. దానికి కోపించి చచ్చిన పామును ఆ ముని మెడలోవేసి పోయెను. ఆ మునికొడుకు శృంగి అనువాఁడు వచ్చిచూచి "నాతండ్రి మెడలో పామువైచిన రాజు ఏడు దినములలో పాము కఱచి చచ్చునుగాక" అని శపించెను. తపము చాలించిన పిమ్మట, ఆ వృత్తాంతము తెలిసి శమీకుఁడు కొడుకుతో నిట్లనియె. "ఓరీ బుద్ధిలేని పిల్లవాఁడా! రాజు నేలరా శపించితివి? ఇది రాజద్రోహము కాదా! ఆయన

శృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

దుర్మార్గులను దండించుటచే కదా మనము భయము లేక యున్నాము రాజు లేకుండిన మన సొత్తులు మనకు దక్కు నా? బలవంతులు బలహీనులను గొట్టినను చంపినను వారి సొత్తులను భార్యలను ఆఁడు పిల్లలను ఎత్తుకొని పోయినను కాపాడు వాఁడు రాజుగాక మఱి యెవఁడు? రాజు లేకున్న వ్యాపారము నడచునా? భూములందు పండిన పంటలు సొంతగాండ్రకు దక్కు నా? లోకులు కంటినిండ నిద్రపోదురా? ఇది నాయిల్లు నాసొత్తు అని చెప్పుకొనుటకు ఎవరికిని ధైర్య ముండునా? రాజు లేకుండిన ధర్మకార్యములు తపస్సులు విద్యాభ్యాసములు ఆటలు పాటలు నడచునా? నీవు రాజద్రోహము చేసి లోకమున కెంత కష్టము కలిగించి నీ పుణ్యమునకు నెంత నష్టిని తెచ్చుకొంటివో చూచితివా? రాజును దూషింపరాదు రాజునకుఁ గీడు కావించుట మహాపాతకము కదా. రాజు ప్రజలకు తండ్రి, రాజద్రోహము పితృ ద్రోహము సమానములు. రాజద్రోహమును జేసిన వారు అరాజకత్వము వలనఁ గలుగు పాపములకు కారణభూతులై నరకమునకు పోదురు" అని కోపించెను.

కం. రాజే తల్లియుఁ దండ్రియు
రాజే రక్షకుఁడు ప్రజకు, రాజ ద్రోహం
బోజచెడి చేసి నారక
భాజియగును నదియు ఘోరపాతక మగుటన్.

10. పెద్దల దిక్క రింపరాదు

చిత్రకేశుఁడు విద్యాధరులలో శ్రేష్ఠుఁడు. అతఁడు మిక్కి లి దైవభక్తి గలవాఁడు. ఒకనాఁడు అతఁడు విమాన మెక్కి ఆకాశమున పోవుచు కైలాసమున నిండు సభలో శివుఁడు పార్వతిని తన తొడమీఁద కూర్చుండ బెట్టుకొని యుండఁ జూచి జుగుస్సపడి శివునితో నిట్లనియె. "ఎంతటి పామరు లైనను జనములు లేని స్థలమునందు స్త్రీలను గౌఁగిలించుకొని యుందురుగాని యిట్టి నిండు సభలో నీవలె సిగ్గు విడిచి ఇట్లు స్త్రీని గౌఁగిలించుకొని కూర్చుందురా?" యని తాను భక్తుఁడు, ఇంద్రియములఁ జయించినవాఁడు అను గర్వముతోఁ బలికెను ఆయన

గొప్పతనము తెలిసి శివుఁడూరక యుండెను. గాని పార్వతి కోపించి యిట్లనియెను. "ఓరీ! మావంటి సిగ్గులేని కుమతుల దండింప నీవు యముడవా? నీ వేమి యెఱిఁగి మమ్ము ఆక్షేపించితివి? అజ్ఞానము చేతను అహంకారము చేతను నీకంటెఁ బెద్దలగువారి నాక్షేపించితివి గావున రాక్షసుడవై పుట్టుము" అని శపించెను. వాఁడు వృత్రాసురుఁడై పుట్టెను.

కం. ధన విద్యా బల మదములు
కనులం గప్పంగఁ దనకు ఘనులగు వారిన్
గని ధిక్కా ర మొనర్చిన
మనుజాధముఁ డుద్భవించు మనుజాశనుఁడై.

11. నవ్వుచుఁ జేసిన ఏడ్చుచు అనుభవింపవలయును

ఒక గంధర్వుడు బ్రహ్మనుగూర్చి తపస్సుచేసి తుదకు దీర్ఘాయువు కలుగ వరము పొందెను. ఆ గర్వము చేతను, తాను మిక్కి లి చక్క ఁదనము గలవాఁడనను పొగరుచేతను వికారపు వేషము వేసికొని లోకులను బెదరించు చుండెను. స్థూలశిరుఁడను ఒక ఋషి వాని చెడు నడవడి యెఱిఁగి నీ కీరూపమే శాశ్వతమగుఁగాక యని శపించెను. అప్పటికిని వాఁడు పొగరు మానక ఇంద్రుని యుద్ధమునకుఁ బిలిచెను. వీఁడు తనకు చావు లేదని పొగరుచున్నాఁడని యింద్రుఁడు తెలిసికొని తల ఱొమ్ములోపలికిని కాళ్ళు కడుపులోనికి గుదిపడి పోవునట్లు వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టెను. వీని పేరు కబంధుఁడు. వీఁ డనేక సంవత్సరము లీ రూపముతో దుఃఖ మనుభవించిన తరువాత శ్రీరాముఁడు వీనిని జంపి వీని కష్టమును దీర్చెను.

కం. క్రొవ్వునఁ బరులను నెగ్గును
నవ్వుచు వేడుకకుఁ జేయు నరుఁ డావలఁ దా
నెవ్వగఁ గన్నీ రురలఁగ
గవ్వకుఁ గొఱగాక మిగులఁ గాఱియపడెడిన్.

12. పెద్దలను పరహసింపరాదు

నారదుఁడు కణ్వుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు అనుమునులు కృష్ణుని దర్శింపవలయునని ద్వారకకు పోయిరి. అప్పుడు కొందఱు యదుకుమారులు సాంబుఁ డను మగవానికి గర్భిణి వేషము వేసి ఆ మునీశ్వరుల యొద్దకుఁ గీసికొనిపోయి 'మునీశ్వరులారా! ఈ స్త్రీ గర్భమున ఏ శిశువు పుట్టును' అని అడిగిరి. వారు నిజమెఱిఁగినవారై "యాదవ వంశము నిర్మూలము చేయు రోఁకలి యీ పురుషుని గర్భమునఁ బుట్టును" అని చెప్పిరి. ఆమాట యదుబాలకులు విని భయపడిపోయి కృష్ణునితో చెప్పిరి. వెంటనే సాంబుని కడుపు నుండి యినుపరోఁకలి యొకటి పుట్టెను. దానిని వారు పొడిగొట్టి సముద్రములో పోసిరి కాని అది తుంగగా మొలచియుండెను. యాదవు లా సముద్ర తీరమున త్రాగి ఒడలెఱుంగక యా తుంగతోనే ఒకరి నొకరు కొట్టుకొని చచ్చిరి.

గీ. చెనఁటి తెన్నునఁ బోవక యనవరతము
భూతహితులయి దైవంబుఁ బ్రీతిఁ దలఁచు
సాధువులఁ బరిహాసంబు సలిపిరేని
మూల మయ్యది వంశ నిర్మూలతకును.

13. పాపఫలము శిక్షచేఁ బోవును

శంఖుఁడు, లిఖితుఁడు అను ఇద్దఱన్నదమ్ములు వేఱు వేఱు ఆశ్రమములు కల్పించుకొని తపస్సు చేయుచుండిరి. ఒకనాఁడు లిఖితుఁడు అన్నను చూచుటకై ఆయన ఆశ్రమమునకు పోయెను. శంఖుఁ డప్పు డచ్చట లేఁడు. అచ్చటి వృక్షము లందు మంచి మామిడిపండ్లుండగా కోసి తమ్ముఁడు తినుచుండెను. ఆ సమయమున శంఖుఁ డచ్చటికి వచ్చి తమ్మునితో మాట్లాడి "తమ్ముఁడా! ఈ పండ్లెక్క డివి? అని యడిగెను. "ఇచ్చటివే బాగుగ నుండుటచే తినుచున్నాను" అని తమ్ముఁడు చెప్పెను. "అయ్యోనాయనా? ఎంత పొరపడితివి. ఇవి నీవి కావుకదా. ఇతరులసొత్తు వారి నడుగక యనుభవించుట దొంగతనము చేయుటగదా. అయినదానికి వగచి ప్రయోజనము లేదు. సుద్యుమ్నుఁడను మనదేశపు రాజునొద్దకు పోయి దొంగతనమునకుఁ దగిన శిక్ష పొందిరమ్ము. లేకున్న నీ పాప మతనిని నిన్నుఁ గొట్టునని చెప్పెను. అన్న చెప్పిన ప్రకారము రాజునొద్దకు పోయి తాను దొంగలించిన వృత్తాంతము చెప్పెను. రాజు లిఖితుని రెండు హస్తములు నఱకించె. ఆ నెత్తురు కాఱు చేతులతోనే అన్నయొద్దకు పోయి "అన్నా ! రాజదండము పొందివచ్చితిని" అని లిఖితుఁడు మొండి చేతులను చూపెను. అప్పుడు అన్న

సంతోషించి "అదో మన ఆశ్రమము పొంతనుండు ఏటిలో స్నానము చేసిరమ్ము" అనెను. అతఁడు ఆ ప్రకారము చేయఁగా నెప్పటియట్ల హస్తములు రెండును మొలచెను. ఇదియేమి ఆశ్చర్యమని లిఖితుఁ డన్న నడిగెను.

"నీయం దీయొక్క పాపము తప్ప మఱియే పాపము లేదు. ఈ పాపము రాజదండముచే పోయెనుగనుక నీ చేతులు నీవు వచ్చెను" అని అన్న చెప్పెను. ఆ మునికి బాహువు లిచ్చినది గనుక ఆ యేటికి బాహుద (చెయ్యేరు) యను పేరు ప్రసిద్ధ మయ్యెను.

కం. తనచేసిన పాపంబును
జనముల కెఱిఁగించి రాజవాపితుఁడై నం
జను నయ్యది; పరితాపం
బును వలయున్ మరల నద్ధిపొందమి కెదలోన్.

14. ప్రభుభక్తి

అంబరీషుఁ డను రాజు అనేక పుణ్యకార్యములు చేసి స్వర్గమునకు పోయి అచ్చట దివ్యభోగము లనేకము లనుభవించుచుండెను. ఆయన ఒకనాఁడు తన విమానమున కంటె గొప్పదియగు విమానమున తనకంటె నెక్కువ భోగములనుభవించుచు తన పదవికంటె గొప్ప పదవియందున్న యొకనిఁ జూచి వీఁడేమి పుణ్యము చేసెనని ఇంద్రుని అడిగెను. ఆ యింద్రుఁ డిట్లు చెప్పెను. వీఁడు నీ సేనా నాయకుఁడుగ నుండిన సుదేవుఁడు. వీనిని నీవు కొందరు దుష్టరాక్షసులఁ జంపి రమ్మని పంపితివి. ఆ రాక్షసు లెట్టివారికిని గెల్వరానివారు. వారి నెట్లు జయించి నీకు క్షేమము గలుగఁ జేయవచ్చునా యని యాలోచించి శివునిఁగూర్చి యితఁడు తపస్సుచేసెను. శివుఁ డీయన కొక తేరిచ్చి దీనియందుండి యుద్ధము చేసితివేని రాక్షసులను జయించెదవని చెప్పెను. ఇతఁ డట్లులే ఆ రాక్షసుల నందఱ జయించెను గాని కడపట వారిలో నొక ప్రముఖునితోఁ బోరుచు రోషముచేఁ దటాలున తేరు డిగ్గి వానిని జంపి వాని దెబ్బచేఁ దానును జచ్చెను. ఈ విధముగ నీ క్షేమమునకై నీమీఁది భక్తిచే ప్రాణముల కాశింపక వెనుకంజ పెట్టక యుద్ధముచేసి యితఁడు దేహము కోలుపోయెను. నీయందుఁగల భక్తిచే నిట్టి యుత్తమ సుఖములు పొందెను.

గీ. తన్ను నేలినయట్టి యా ధన్యచరితు
భక్తి సేవించుచును వాఁడు పనిచినట్టి
ప్రాణ గొడ్డంపుఁ బనిఁ దన ప్రాణమిచ్చి
యైన నొనరింప స్వర్గసౌఖ్యంబుఁ గాంచు.

15. వినయము గలవానికి విపత్తులేదు

సముద్రుఁ డొకనాఁడు తనలోఁ గలియుచుండు నదుల నన్నిటిని జూచి యిట్లడిగెను. "మీ బలముచేత పెద్ద పెద్ద మ్రాకులను వేళ్ళతో పెకలించి తెచ్చెదరే, జంబు నేల తీసి కొనిరారు. వానియందు మీరు దయదలఁచితిరా? లేక వానిని పెకలించుటకు మీకు శక్తి చాలదా?" ఆ మాటలు విని నదులిట్లనియె. "తమకు వేళ్ళబలము కలదుగాక యని పెద్ద పెద్ద మ్రాకులు మమ్ము లక్ష్యపెట్టక మాప్రవాహమునకు అడ్డముగ నిలుచుచుండును. వాని గర్వము సహింపక గడ్డ లురలఁ ద్రోచి వానిని వేళ్ళతో పెల్లగించి తెచ్చెదము. తుంగ అట్టులుగాదు. మేము రాఁగానే మాకు అణఁగి తలలు వ్రాల్చి యుండును. మాపరోక్షమునందు తల లెత్తుకొని యుండును. ఆ విధముగ మాకు వినయముతో అణఁగియుండు వానిమీఁద మా బలముచూప మాకు మనసురాదు. ఆ నిమిత్తముగ ఒక జంబుకాఁడ అయినను నీయొద్దకు రాదు."

కం. వినయముగల గుణవంతున
కనయము మేలోదవు నెట్టి యాపదలందున్;
వినయవిహీనుం డగు న
మ్మనుజుండు సమూలముగను మడియును బుత్రా.

16. దీర్ఘసూత్రుఁడు చెడిపోవును

ఒక తటాకమందు దీర్ఘదర్శి, ప్రాప్తకాలజ్ఞుఁడు, దీర్ఘ సూత్రుఁడు అను పేర్లుగల మూఁడు చేఁపలుండెను. దీర్ఘదర్శి కొంతకాలమునకు రాఁబోవుదాని నిప్పుడే ఆలోచించి తెలుసుకొనువాఁడు. ప్రాప్తకాలజ్ఞుఁడు ముందుగ ఆలోచింపకుండినను సమయము వచ్చినపుడు దానికి తగిన యుపాయ మాలోచించు వాఁడు. దీర్ఘసూత్రుఁడు ముందుగఁగాని అప్పుడుగాని ఆలోచింపక కానీ కానీ అని కాలము త్రోయుచుండు సోమరి. ఈపేర్లు గల చేపలుండు

మడుఁగులోని నీరు ఒకప్పుడు ఎండ వేఁడిమికి ఇగురఁజొచ్చెను. అప్పుడు దీర్ఘదర్శి యిట్టు లాలోచించెను. ఎండలా మండుచున్నవి. మడుఁగులోని నీరా యింకుచున్నది. దీనిలోనుండి పాఱు వంకయు ఎండుచున్నది. ఈ వంక పూర్ణముగ నెండెనా దీనిలోనే చిక్కు కొని జాలరులచేఁ జావవలసి యుండును. ఇప్పుడే యీ మడుఁగులోనుండి కాలువ వెంటఁ బోయి మఱియొక పెద్దమడుఁగు చేరుట బాగు అని యెంచి తన స్నేహితుల నిద్దఱను పిలిచెను. కాలువ యెండిన మడుఁగెండునా? అంతకాలము వచ్చినప్పటికి చూతమని వారిద్దఱు పోకయుండిరి. దీర్ఘదర్శి మాత్రము వెడలిపోయెను. తరువాత వంక పూర్ణముగ నెండిపోయెను. మడుఁగు ఇగురు చుండెను. అప్పుడు బెస్తలు తటాలునవచ్చి వలలు మొదలైనవి వేసి చేఁపలను పట్టసాగిరి. ప్రాప్తకాలజ్ఞుఁడు అపాయము వచ్చినదని తెలిసికొని వలలోనే యొక ప్రక్క న త్రాడు గట్టిగ కఱచుకొని చచ్చినట్టు వ్రేలాఁడుచుండెను. అది చచ్చినదని యెంచి బెస్తలు దానిని దీసిమరల నీటిలోనే పాఱవైచిరి. అది తప్పించుకొనిపోయి బురదలో దాఁగుకొనెను. దీర్ఘసూత్రుఁడేమి చేయుటకు తెలియక యిక్క డ కక్క డకు పరుగెత్తు చుండెను జాలరులు దానిని బట్టి చంపిరి.

గీ. భావి యాలోచనముఁ సేత పరమశుభము;
ఒదవ నాపద యపుడైన నుపమసేఁత
మధ్యమం, బలసుండయి మత్తుఁ డగుచు
రెండు లేనట్టి దీర్ఘ సూత్రుండు చెడును.

17. దధీచి

వృత్రుఁడను నొక రాక్షసుఁడు మహాబలష్ఠుఁడై దేవతలను లోకములను మిక్కిలి బాధించుచునుండెను. వాని వలన రాయిడికి తాళలేక దేవతలు విష్ణువునొద్దకు పోయి తమ కష్టములెల్లఁ జెప్పుకొనిరి. అప్పుడు విష్ణు నిటుల చెప్పెను. మీరు దధీచియను బ్రాహ్మణుని యెముకలు ఆయుధములుగా చేసికొని వృత్రునితో యుద్ధముచేసిన జయింపగలరు. ఆయన వెన్నెముకతో ఇంద్రుఁడు వృత్రుని కొట్టినఁ జచ్చునుగాని మఱి యేవిధముగ వాఁడు చావఁడు. అనఁగా ఆ మాటలువిని అందఱు దధీచి యొద్దకుపోయి అనేక విధముల స్తోత్రముచేసి నీవు లోకమునకును మాకును రాక్షసులవలన బాధ తప్పింప వలయునని ప్రార్థించిరి. నేను తపస్సుచేయు బీదబాఁపఁడను నేనేమి చేయఁగలనని దధీచి యనెను. నీయెముకలు మాకిచ్చిన యెడల మేము వానిని ఆయుధములు చేసికొని శత్రువును గెలిచెదమని దేవతలు చెప్పిరి. దేవతలను లోకమును రక్షించుటకంటె నా ప్రాణము రక్షించుకొనుట శ్రేష్ఠమైనది కాదు. తీసికొనుఁడని యోగాగ్నిచే శరీరము విడిచెను. దేవతలు ఆ యెముకలు గొని విశ్వకర్మచే వానిని ఆయుధములుగాఁ జేయించి వానితో వృత్రాసురుని చంపిరి. అతని వెన్నెముకే వజ్రాయుధము.

కం. నష్టంబులకున్ జంకరు;
కష్టంబని కొంక రెపుడు కార్యములందున్;
శిష్టులు జగదుపకృతికై
యిష్టంబుగ దేహమైన నిత్తురు పుత్రా.

18. ఒకఁడు పాపముచేయును, పలువురు దాని ఫల మనుభవింతురు

జమదగ్నియను మునియొద్ద కామధేను వుండెను. దానిని తనకిమ్మని కార్తవీర్యార్జునుఁడు అను రాజడిగెను. ఇయ్యనని జమదగ్ని చెప్పెను. నీ వీయకున్న నేను విడుతునా యని రాజు బలవంతముగా ఆవును పట్టుకొని పోయెను. ఈ వృత్తాంతమును జమదగ్ని కొడుకగు పరశురాముఁడు విని కార్తవీర్యార్జునుని జంపి ఆవును మరలఁ దెచ్చెను. ఆ పగ మనస్సులో పెట్టుకొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకులు పరశురాముఁడు లేనప్పుడు జమదగ్నిని జంపిరి. తన తల్లి రేణుక యేడుపు విని పరశురాముఁడు త్వరగావచ్చి సమాచారము తెలిసికొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకుల నందఱని చంపెను. అంతేగాక తాను వినఁగా తనతల్లి రామా రామా యని ఇరువదియొక్క మాఱఱిచెను గావున ఇరువదియొక్క మాఱు దేశములో క్షత్రియుఁ డనువాఁడు లేకుండునట్లు వెదకి వెదకి చంపెను.

కం. ఒక్క ఁడు పాపము చేసినఁ
బెక్కు రు నిర్దోషులకును వెత గలుగుఁజుమీ
యక్క ట సర్పముచేరిన
యక్కొ లనం గలుగుమీల కాపదరాదే.

19. దైవమును నమ్మి చేసిన కార్యము చెడదు

పూర్వ మొకప్పుడు రాక్షసులు బలవంతులై దేవతలను స్వర్గమునుండి వెడలఁగొట్టి వారి రాజ్యమునుఁ దా మాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడు దేవతలందఱు విష్ణుదేవుని గుఱించి తపస్సుచేసిరి. విష్ణువు వారికి ప్రత్యక్షమై "మీరు మందర పర్వతము కవ్వముగాను, వాసుకి యను మహా సర్పమును త్రాడుగను జేసి పాలసముద్రమును జిలికిన యెడల అమృతము పుట్టును. దానిని మీరు త్రావిన మీకు మరణ భయము గలుగదు. అప్పుడు మీరు రాక్షసులను జయింపఁగలుగుదురు. మీరు రాక్షసులతో సంధి చేసికొని వారును మీరును కలసి చేసిననే యీ కార్యము మీకు సాధ్యమగు గాని లేకున్న కాదు" అని చెప్పెను. వారు విష్ణుదేవుని నమ్మి ఆయన చెప్పినట్లు రాక్షసులతో స్నేహము చేసికొని వారును తామును గలసి మందరమును మోచి తెచ్చునపుడు అది బరువెక్కు వయై క్రిందఁబడెను. అప్పుడు మరల విష్ణువును ప్రార్థింప గరుడ వాహనారూఢుఁ డయి ఆయనయే వచ్చి పర్వతమును మోసికొనిపోయి పాలసముద్రము నొద్ద దించెను. అప్పుడు రాక్షసులు దేవతలు వాసుకిని ఆ పర్వతమునకుఁ జుట్టి పాలసముద్రమును చిలుకఁగా బరువై మందరము సముద్రములో బుడబుడమునుగఁ జొచ్చెను. అప్పుడు దేవతలు మరల ప్రార్థింపఁగా విష్ణువు కూర్మమై అమృతము జనించు వఱకు కొండను మోచి యుండెను.

కం. పురుషుఁడు తాఁ గార్యధురం
ధరుఁడ ననెడు గర్వమెడలి తతశక్తిఁ గ్రియా
భరమున్ దేవునిపై నిడి
కరణీయముఁ జేసె నేని కాంచు జయంబున్.

శబరి

20. గురుసేవ శ్రేయస్క రము

శబరి యనునది బోయది. కావున దానికి నిష్ఠ, తపము జపము మొదలయినవి తెలియక యుండినను పంపాతీరమున వనములో తపస్సు చేసుకొను ఋషులకు పరిచర్య చేయుచు వారు చెప్పిన పని భక్తితోను శ్రద్ధతోను చేయుచుండెను. దేవపూజకు వారికి కావలసిన మంచి పూలు పత్రి దేవుని నివేదించి వారు భక్షించుటకుఁగాను మంచి ఫలములు, అగ్నిహోత్రము లొనరర్చుటకుఁగాను కావలసిన సమిధలు, దర్భలు మఱి వారికేమి కావలసి యున్నను ఆమెయే తెచ్చి యిచ్చుచుండెను. ఇట్లు భక్తితో శుశ్రూష చేయుటచేతను వారు మాటలాడుకొను భగవంతుని విషయము వినుచుండుటచేతను ఆమెకు మిక్కిలి దైవభక్తి, జ్ఞానము కలిగెను. దేహములు విడిచి స్వర్గమునకు పోవునపుడు ఆ మునులు ఆమెతో నిట్లు చెప్పిరి. "నీ భక్తికి, శ్రద్ధకు సంతోషించితిమి. నీకు మేలు చేయఁగోరెదము, నీ విందే తపము చేయుచుండుము. కొన్నాళ్ళకు ఇచ్చటికి రామ లక్ష్మణులు వత్తురు. వారిని పూజింపుము. వారిని దర్శించుటచే నీకు మోక్షము కలుగును" అని చెప్పివారు పోఁగా ఆమె అట్టులే అక్క డనే కాచుకొని యుండెను. సీతను వెదకుచు రామలక్ష్మణులు అచ్చటికి వచ్చిరి. ఆమె భగంతునికి మంచి ఫలముల నియ్యవలయనుగాని ఎండినవి, పండినవి, రుచిలేనివి, పనికిమాలిన వియ్యరాదని ఒక్కొ క్క పండు కొంచెము రుచిచూచి బాగున్న వన్నియు ప్రోగుచేసి వారికి సమర్పించెను. భగవంతుఁడగు రాముఁడామె నిర్మలమైన భక్తికి సంతోషించినవాఁడై ఆ భుక్తశేషఫలముల నారగించి ఆమెకు మోక్షమిచ్చెను.

ఆ. తపముఁ జేయుకంటె జపముఁ జేయుటకంటె
వ్రతముఁ జేయుకంటె వఱలుభక్తి
గురుల పాదసేవ నిరతంబు సేయుట
భద్రగతికి సులభ పథము పుత్ర.

21. హానికరమగు సత్యము పలుకరాదు

ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు అడవిలో ఆశ్రమము కుదుర్చుకొని తపస్సు చేయుచుండెను. ఒకనాఁడు ఆ త్రోవ కొందఱు బాటసారులు, స్త్రీలు పురుషులు, పోవుచుండఁగా దొంగలు తఱుముకొని వచ్చిరి. వారు పరువెత్తిపోయి బ్రాహ్మణ కుమారుని ఆశ్రమములోని పొదలలో దాఁగుకొనిరి. బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు అది చూచుచుండెను. తఱుముకొని వచ్చిన దొంగలు బాటసారు లెచ్చటికి పోయిరో తెలిసికొన లేక బ్రాహ్మణకుమారుని చూచి "అయ్యా, కొందఱు బాటసారు లీ ప్రక్క వచ్చిరే వా రెందుపోయిరి?" అని అడిగిరి. తెలిసియుండి తనకు తెలియదని చెప్పిన అసత్యమాడిన పాపము వచ్చునని తలఁచి తన్ను అడుగువారు దొంగలు అని తెలిసియును "ఆ పొదలలో దాఁగియున్నారని" వాఁడు చెప్పెను. ఆ దొంగలు ఆ బాటసారులను పట్టుకొని మగవారిని జంపి ఆఁడువారిని

చెఱిచి వారి సొత్తంతయు దోఁచుకొనిరి. ఈ పాప కార్యమునకు బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు కారణముగాన అతఁడు నరకమునకు పోయెను.

కం. భూతహితంబుగ బొంకిన
నాతతపుణ్యంబు నిచ్చునది సత్యంబైః
భూతాహితమగు సత్యం
బేతఱి పాపంబె కూర్చుఁ గృతపుణ్యులకేన్.

22. చెడువానికి చెడుగుణము మంచివానికి మంచిగుణమే యెదుటివారియందుఁ గనఁబడును

ధర్మరాజు దుర్యోధనుఁడు దాయాదులు. వారికి ఇరువురకు రాజ్యము నిమిత్తమై యుద్ధము కానున్నప్పుడు వారిరువురును శ్రీకృష్ణు నొద్దకు పోయిరి. నాకు జయము గలుగు ఉపాయము చెప్పుమని ధర్మరాజును, నాకు జయము గలుగు ఉపాయము చెప్పుమని దుర్యోధనుఁడును శ్రీకృష్ణు నడిగిరి. ఒక యుద్ధములో రెండు పక్షముల వారికి జయ మెట్లు గలుగును? అప్పుడు శ్రీకృష్ణుఁడొక యుపాయము చేసెను. ధర్మరాజును జూచి "ధర్మరాజా! నీవు లోకమునం దెచ్చటనైన నొక దుష్టుని కనిపెట్టి తెచ్చితివేని నీకు జయము కలుగునట్లు చేసెదను" అని చెప్పెను. దుర్యోధనుజూచి "దుర్యోధనా? నీవు లోకమునందు ఒక మంచివానిని కనిపెట్టి తెచ్చెదవేని నీకు జయము కలుగఁ జేసెదను" అని చెప్పెను. అట్టులే తెచ్చెదమని వారిరువురు బయలు వెడలి పోయిరి. ధర్మరాజు ఊరు నాడు రోసినట్టియు దుష్టులని పేరుపోయినట్టియు మనుష్యులను కనిపెట్టి వారి వృత్తాంత మంతయు విచారించి యిట్టులనుకొనెను. వీరిని లోకులు దుష్టులనుకొను చున్నారు. కాన వీరియందొక్క సద్గుణమైన లేదా యని తలంచి విచారించి వారియందేదైన నొక మంచి గుణము కనఁబడి "అయ్యో! వీరియందీమంచి గుణము కలదే. వీరి నెట్లు దుష్టులని కృష్ణునితో చెప్పుదును" అని తలఁచి యొక దుష్టునైన కనుఁగొనలేక మరలివచ్చెను. దుర్యోధనుఁ డొక్కఁడును మంచివాఁడు లేఁడని వచ్చెను.

కం. కేవలపాపియె కానీ
కేవల పుణ్యుండె కాని క్షితి దొరకఁడయా;
పాపియని పుణ్యుఁడని తన
భావంబుకొలందిఁ దోఁచువారలు పరులున్.

23. కులమునకు గుణము కారణము

ఒక ఆశ్రమమునందు హారిద్రు మత గౌతముఁడను ఋషి శిష్యులకు బ్రహ్మవిద్య నేర్పుచుండెను. ఆ సమయంబున నొక బాలుఁడు కొన్ని ఫలములను, చిన్నకట్టెల మోపును తెచ్చి ఆయనకు సమర్పించి నమస్కరించి నిలువఁబడెను. "నాయనా ! నీ వెవ్వడవు? ఏల వచ్చితివి? నీపేరేమి" అని గౌతముఁ డతని నడిగెను. "స్వామీ నా పేరు జాబాల సత్యకాముండందురు బ్రహ్మచారినై మీ యొద్ద నుండఁ గోరి వచ్చితిని" అని అతఁడు చెప్పెను. "వత్సా ! నీకులమేది?" అని యాముని యనెను "స్వామీ! నాకులమేదియో నాకు తెలియదు. నాతల్లిని అడగివచ్చి చెప్పెదను" అని సత్యకాముఁడు నమస్కరించి సెలవు తీసికొనిపోయి తన రాకకై మక్కువతోఁ గాచియున్న తల్లిని జూచి "తల్లీ! నా కులమేది చెప్పుము. బ్రాహ్మణుఁడు కాని వానికి బ్రాహ్మవిద్య నేర్పరాదని గౌతములవారు చెప్పిరి" అనెను. ఆ మాటవిని ఆమె యిట్లనియె. కుమారా? నీది యే కులమో నాకు తెలియదు. నేను యౌవనమునఁ బెక్కు రకడఁ బరిచారికనై యుంటిని. అప్పుడు నీవు నాకు లభించితివి అని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని సత్యకాముఁడు గౌతము నొద్దకు పోయి నమస్కరించి "స్వామీ! నాకులమేదని తల్లి జాబాల నడిగితిని, తాను యౌవనమున పరిచారిణినై యుంటిననియు తనకు నేను లభించితి" ననియు నా తల్లి చెప్పెను. అని చేతులు కట్టుకొని నిలఁబడెను. వానిని జూచి శిష్యులందఱు కోపోద్రేకముచేత నెఱ్ఱనైన కన్నులతో వాని చుఱచుఱ చూచుచు "భ్రష్టా! దూరముపొమ్ము" అని గద్దించిరి. ఆ ముని తటాలున లేచి వాని కౌఁగిలించి "కుమారా! నీవు ఆ బ్రాహ్మణ జాతుఁడవు కావు సందేహము లేదు" అని చెప్పి శిష్యులతో నిట్లనియె. "శిష్యులారా! వాఁడు చేయు పుణ్యపాపముల వలన గుణము కలుగదు. గొప్ప గుణము కలవాఁడే గొప్ప కులమును కలవాఁడని చెప్పవలయును. గుణములేని కులమేల? అవమానమును దాఁచి పెట్టవలసి యుండఁగా అసత్యమాడుటకు భయపడి వీఁడు సత్యమునే చెప్పినపుడు వీఁడు హీనకులునకు హీనగుణునకు పుట్టియుండునా? గుణహీనుఁడును అసత్య మాడువాఁడునునగు బ్రాహ్మణునకంటె గుణవంతుఁడు సత్యమాడువాఁడు నగు కులహీనుఁడే శ్రేష్ఠుఁడు. నీచ కులుఁ డిట్లు సత్యమాడఁడు" అని చెప్పి

సత్యకాముని తన శిష్యులతోఁ జేర్చుకొనెను.

తే. క్రోధమును గామలోభాది గుణము లెల్ల
విడిచి సత్యముఁ దప్పక వేదవిహిత
కర్మములఁ జేయుచుండినఁ గలుగుఁగాక
కలదె యూరకఁ బ్రాహ్మణ గౌరవంబు.

24. ఆత్రగానికి బుద్ధిమట్టు

ఒకఁడొక ముంగిసను అతి ప్రీతితో సాఁకుచుండెను. ఒకనాఁడు వాఁడు వాని బిడ్డను తొట్టెలో పండఁబెట్టి యెచ్చటికో బయటకు పోయెను. ఒక సర్పము ఆ తొట్టెత్రాడుల వెంబడి తొట్టిలోనికి వచ్చుచుండుటను ముంగిస చూచి పాముమీఁది కెగిరి జంపి ఆ నెత్తుటితోనే తన యజమానున కెదురుగ వాకిటికి పోయెను. ఆ మూఢుఁడు అది తన బిడ్డను జంపి వచ్చుచున్నదని తలఁచి చేతి దుడ్డుకఱ్ఱతో దానిని జంపెను. ఇంటిలోపలికి వచ్చి చూడఁగా బిడ్డ ఆడుకొనుచుండెను. ప్రక్క న సర్పము తుండెములు పడియుండెను. "అయ్యో! నా బిడ్డను కాపాడుటకై పామును జంపి యుపకారము చేసిన ముంగిసను నిష్కా రణముగ తొందరపడి చంపితినిగదా" యని యతఁ డేడ్చెను.

కం. ముందుగ నాలోచింపక
తొందరపడి పనులుచేసి తోరపు దుఃఖం
బొందు నసమీక్ష్యకారి; య
మందమతి విమర్శసలుపు మఱిపనిచేయున్.

25. తక్కు వ వారిని అవమానించరాదు

పాండవులు జూదమాడి ఓడిపోయి రాజ్యము పోఁగొట్టుకొని యరణ్యములలో వాసము చేయుచుండిరి. వారికి తన యైశ్వర్యము చూపి వారు దుఃఖించునట్లు చేయవలయునని దురుద్దేశము కలవాఁడై దుర్యోధనుఁడు తన భార్యలతోను, పరిజనముల తోడను, సేనల తోడను, వాహనముల తోడను, సమస్త విభవముల తోడను, వారు నివసించు అరణ్యమునకు పోయెను. పాండవు లున్నచోటికి సమీపమున నొక పెద్ద మడుఁగు ఉండఁగా నచ్చట వారు దిగుటకు ఏర్పాటు చేసుకొని డేరాలు గొట్టుచుండిరి. దుర్యోధనుని కుత్సితాభిప్రాయము దేవతలకు రాజైన దేవేంద్రుఁడు తెలిసికొని దుర్యోధనుని తమ్ములతోను, భార్యతోను పట్టుకొని రమ్మని గంధర్వరాజగు చిత్రసేనుని పంపెను. వాఁడు గంధర్వ సేనతోవచ్చి దుర్యోధనుని ఓడించి అతనిని అతని తమ్ములను భార్యలతో బిడ్డలతో రథమునకు కట్టి తీసికొని పోవుచుండెను. అప్పుడు దుర్యోధనుని మంత్రులు వచ్చి ధర్మరాజునకు మొరలు పెట్టిరి. ధర్మరాజు వెంటనే తన తమ్ములను పంపి వారినందఱ విడిపించెను. అప్పుడు చిత్రసేనుడు ధర్మరాజును చూచి " ఈ దుర్యోధనుఁడు మిమ్ము అవమానింప వచ్చినాఁడు. వానికి మేము శిక్షచేయుచుండ నీ వేల మామీదికి యుద్ధమునకు వచ్చితి" వని అడిగెను. ధర్మరాజు "పరులచే మా వంశము వారి కవమానము గలుగునపుడు మేము నూటయేవురము. మాలో మేము కలహించినపుడు వారు నూర్వురే. మేము ఏవురమే. మాలో మాకు విరోధ ముండినను వంశమునకు పరులచే అవమానము కలుగనీయ రాదు" అని సమాధానము చెప్పెను.

కం. దైవాయత్తం బగుఁజు
మ్మా విభవము; దాని కలిమి మనుజుఁడు పరీ
భావింపరాదు పేదల
నేవేళకు నెట్టిదశ వహించునొ తామన్.

26. ఐశ్వర్యమదము

ఇంద్రుఁ డొకనాఁడు ఐరావతమునెక్కి సమస్త దేవతలు కొలుచుచుండ అప్సరసలు వింజామరలు వీచుచుండ మహావైభవముతో వయ్యాళి వెడలెను. అట్లు పోవు సమయంబున దుర్వాసుఁ డెదురుపడి "ఇది యొక దివ్యమైన సరమని" మందారదామ మొకటి యిచ్చెను. ఇంద్రుఁడు దానిని గైకొని తన యేనుఁగు కుంభస్థలమునకుఁ జుట్టెను అది తొండముతో దానిని తీసి నేలఁబెట్టి కాలరాచెను. తానిచ్చిన మాలికకు వచ్చిన గతిచూచి దుర్వాసుఁడు మిక్కి లి కోపించినవాఁడై యిట్లనియె. "ఇంద్రా! ఎదురుగ వచ్చిన నన్ను ఐశ్వర్య మదమున నమస్క రింపఁవైతివి. వాహనము దిగవైతివి. గౌరవింపవైతివి. పిన్న పెద్ద యను మర్యాద మానితివి. అంతియగాక నేను దివ్యమని యిచ్చిన మహా మహిమగల మాలికను నీవు ధరింపక ఏనుఁగునకుఁ జుట్టితివి. అది దాని నేలఁబెట్టి కాలరాచెను.

ఇది నీవు నాకు చేసిన పరాభవముగదా! ఇది యంతయు నీ సంపద మత్తువలనఁ గదా చేసితివి. నీ యైశ్వర్యమంతయు సముద్రముపాలై పోవునుగాక" అని శపించెను. అట్టు లేయింద్రుని యైశ్వర్య మంతయు పాడైపోవ నతఁడు శత్రులగు రాక్షసులఁ గొలిచి బ్రతికెను.

కం. కనియుం గానఁడు, వినియున్
వినఁడున్, శ్రీయనెడు వ్యాధిఁబీడితుఁ; డతనిన్
మనుజులఁ గలుపం గోరినఁ
జను లేమిడి యనెడిమందు సమకూర్పంగన్.

27. దయావంతులు దీనుల కష్టము చూడలేరు

దేవతలు రాక్షసులు అమృతము పడయఁగోరి పాల సముద్రమును చిలికిరి. బావి త్రవ్వఁబోయిన భూతములు వెడలునట్లు తొలుత ఆ సముద్రములో హాలాహలమను విషము పుట్టెను. దాని వేఁడిమికి దేవతలు రాక్షసులు తాళఁజాలక పోయిరి. ఆ విషము వ్యాపింపఁగా లోకములు నాశమగుచుండెను. ప్రజలు చచ్చిరి. దేశములు కాలిపోయెను. అది చూచి భయపడి దేవతలందరు పోయి శివుని పాదములమీఁద పడి "దేవా! శరణు శరణు రక్షింపుము" అని వేఁడుకొనిరి. అప్పుడు శివుఁడు పార్వతిని జూచి "దేవీ! ఏమి చేయు మనెదవు. లోకము నాశమగుచున్నది. దేవతలు శరణుజొచ్చిరి. విషమును నాయందు దప్ప నింకెక్క డ నుంచుటకు సాధ్యపడదు. విషము మ్రింగు మనెదవా" యనెను. వలదు అనిన లోకము పాడగును. శరణా గతుల రక్షింపనట్టగును. మ్రింగు మనిన మగఁ డేమగునో యని యాలోచించి "నేను పతివ్రతను. నా మంగళసూత్రమున కేమి హాని? యని ధైర్యము వహించి "దేవా! మీరుదానిని త్రాగి జగము రక్షింపుఁడీ" యని పార్వతి యనెను. శివుఁడును వెంటనే ఆ విషము నంతయు మ్రింగి కంఠమునందే నిలిపి లోకములను రక్షించెను.

కం. శరణన్నవారిఁ బ్రోనఁగఁ
గర మనురాగంబు దోఁపఁ గాకోలంబున్
హరుఁ డొడిసి పట్టి మ్రింగెను
గురుణాత్ములు చేయలేని కార్యము గలదే.

28. ఊరివారి బిడ్డను రాచవారిబిడ్డ కొట్టిన రాచవారిబిడ్డను దేవుఁడు కొట్టును

దేవతలు రాక్షసులు పాలసముద్రమును చిలికిరి. దాని యందు అమృతము పుట్టెను. వెంటనే రాక్షసులు బలవంతులై దేవతలను తఱిమి ఆ యమృత కలశమునంతయు వారే అపహరించిరి. దిక్కు లేని వారికి దేవుఁడే దిక్కు అని దేవతలు విష్ణు దేవుని గూర్చి ప్రార్థించిరి. అప్పుడు విష్ణువు మోహిని వేషము వేసికొని తళుకు బెళుకు చూపులచేత మంచి మాటలచేత రాక్షసులను వంచించి నే నీ యమృతము పంచెదనని ఆ యమృతకలశము తాను తీసికొని దేవతలకే యమృతము నంతయు పంచిపెట్టి రాక్షసుల కేమియు లేకుండఁ జేసెను. రాక్షసులు యుద్ధమునకు రాఁగా వారి నందఱఁ జంపెను.

కం. బలవంతుఁడ నే ననుచును
బలహీనుల నొంపరాదు, బాధించినచో
బలియురకు నెల్ల బలియుఁడు
జలజాక్షుఁడె వారిపొగరు సమయఁగఁజేయున్.

29. పరుల యున్నతికి అసూయ పడరాదు

సూర్యచంద్రులు గ్రహములను మేరు పర్వతము చుట్టు తిరుగుచుండుట చూచి వింధ్యపర్వతము అసూయ కలిగినదై మేరుపర్వతమున కీ గౌరవము కలుగనేమి? నాకు లేకపోనేల యని తలఁచి ఆకాశము నెత్తుపెరిఁగెను. తమత్రోవ కది యడ్డముగ వచ్చుటచే సూర్యచంద్రులు సంచారము చేయ సాధ్యపడకుండెను. రాత్రియని పగలని బేధము లేకపోయెను. లోకమల్లాడెను. దానిని చూచి దేవతలు కాశిలోనుండు అగస్త్యుఁడను మహాముని యొద్దకు పోయి లోకమునకు వింధ్య పర్వతము కలిగించిన యుపద్రవము చెప్పి దీని నెట్టులయిన అణపుమని ప్రార్థించిరి. అగస్త్యుఁడు భార్యాసహితుఁడై వచ్చి ఆ పర్వతమును జూచి "పర్వతోత్తమా! నేను దక్షిణమునకు పోవలయును. నేను ముసలివాడను. నిన్ను దాఁటలేను. నేల మట్టముగ కమ్మా" యనెను. కాకుండిన ఆ ముని శపించునని భయపడి వింధ్యము నేల మట్ట మయ్యెను. అగస్త్యుఁడు దాఁటి దక్షిణపు వైపునకు వచ్చి "నేను మరల వచ్చువరకు

నీ విట్టులే యుండుము" అని చెప్పెను. అగస్త్యుఁడు మరల ఉత్తరము పోనే లేదు. మునుపటి యున్నతి పోయి వింధ్యపర్వత మిప్పటికి మనుష్యులు దాటఁగూడిన స్థితిలోనే యున్నది.

ఆ. పరుల గొప్పఁదనముఁ బరికించి చూపోప
కట్టి వేషమూను నల్పబుద్ధి
పరిభవంబు నొందుఁ బండితునట్టులు
పలుకు గ్రామ్యవాది భంగి దోఁప.

30. చేసిన ఋణము చెల్లింపక తీఱదు

ఒకనాఁడొక కాఁపు నాఁగటికి బలిసిన రెండెద్దులను గట్టి పొలము దున్నుచుండెను. ఆనాఁడది యేమియో కాని ఏనుఁగులవలె నుండు ఆ యెద్దులు మొండికిబడి లంకె వేసికొని అడుగెత్తి పెట్టక దుక్కి లోనే పండుకొనెను. కాఁపు వాఁడును వానిని ముల్లుకోలతోఁ బొడచియు, తోఁకలు విఱిచియు, ముక్కు రములు బిగించియు, మేడితోఁకతో బాఁదియు మోఁజేతఁ గ్రుమ్మియు, వాఁత వేసియు, నానా విధముల బాధించియు అవి లేవకున్న విసిఁగి "మిమ్ము మాదిగవాఁడు కోయ మీ కేమి పోఁగాలమే నేఁడు ఇట్లయినారు" అని వానిని దిట్టెను. "ఓయిరైతా! నీకుఁగాను దేహకష్టము జేసి తీర్పవలసిన అప్పు నంతయుఁ దీర్చితిమి. నీకు ఇఁక రెండునూఱులు రూపాయలు ఇచ్చి మేము నీ ఋణము పూర్ణముగ దీర్చుకొనవలసి యున్నది. ఇఁక అరగంటకు నీ త్రోవ నొక సెట్టివచ్చును. వాఁడు మమ్ము రెండువందల కిమ్మని బేరమాడును. నీవు కాదు కూడదునక వానికి మమ్మిచ్చి ఆ రూపాయలు తీసికొనుము. వాఁడు మా కా మొత్తము ఋణపడి యున్నాఁడు" అని చెప్పెను. రైతు ఆ మాటలు విని ఆశ్చర్యపడి వాని యొద్ద మీ రెన్నాళ్ళుండెదరని అడిగెను. వాఁడు మాకు అప్పుపడి నాఁడు గాని వానికి మేము అప్పుపడలేదు. నీవు రూపాయ లిచ్చుటనే తీసికొని మా వెంట వచ్చి జరుగు వృత్తాంతము చూడుమని చెప్పి చివాలున లేచి అఱ్ఱు లక్ష్యము లేక, దెబ్బ తినక అడుగు నిలుపక రెండెద్దులు దున్నుచుండెను. ఇంతలోనే ఒక భాగ్యవంతుఁడు సెట్టి ఆ త్రోవ పోవుచు వానిని జూచి ఆహా యివి మన సవారిబండికి బాగున్నవని తలఁచి వానిని విక్రయింపుమని బేరమాడెను, పరీక్షకై కాఁపువాఁడొక్క రూపాయ యైన యెక్కు వ యిమ్మనెను. గాని సెట్టి ఇన్నూటికి పైన ఒక దమ్మిడియైన నియ్యనని చెప్పెను. కాఁపు వాఁడును పైకము తీసికొని కాఁడి యెద్దులను వానికిఁ బట్టి యిచ్చెను. సెట్టియును అవి దున్ని అలసియున్నవి. బండికి నేఁడు కట్టరాదు. మీరు దోలుకొని రండని వానిని సేవకుల కప్పగించెను. ఆ సెట్టియును ఇంటికిపోయి గాఁట వానిని కట్టి వేయించి స్నానము చేసి భోజనము చేయఁ బోయెను. ఇంతలో రెండెద్దులు క్రుమ్ములాడి గాఁటిలోనే పడి చచ్చెను. ఇదంతయు చూచుచున్న కాఁపువాఁడు ఋణానుబంధము చెడ్డది కదా యనుకొనుచుఁ బోయెను.

గీ. అల్పమైనఁ గాని యప్పుదీయఁగరాదు
తీసిరేని మరలఁ గాసునైన
విడక యీయ వలయుఁ బెండ్లాలు బిడ్డలు
పశువులును ఋణానుబంధగతులు.

31. ఆశ్రితుని విడువరాదు

పాండవులు ద్రౌపది మహాప్రస్థానము పోవునపుడు వారిని ఒక కుక్క వెంబడించెను. అట్లు వారు పోవునపుడు ద్రౌపది సహదేవుఁడు నకులుఁడు అర్జునుఁడు భీముఁడు మరణించిరిగాని కుక్క మాత్రము ధర్మరాజు వెంటఁ బోవుచునే యుండెను. తరువాత ఇంద్రుఁడు వచ్చి "ధర్మనందనా! నీ వీ తేరెక్కి స్వర్గమునకు రమ్ము నీవు చేసిన ధర్మములు ఫలించినవి అనెను. "అయ్యా యీకుక్క ను ముందు తేరెక్కి ంపుము. తరువాత నే నెక్కె దను" అని ధర్మరాజు చెప్పెను. ఆ మాటలు విని యింద్రుఁడు నవ్వి "కుక్క యేమి! దేవతా విమానము నెక్కు ట యేమి? స్వర్గమునకు పోవుటయేమి! ఏమి వింతలు మాటలాడుచున్నావు. కుక్క లకు దేవత్వము కలుగునా" యని యింద్రుఁడు పలుకఁగా ధర్మరాజిట్లనియె. "సురలోక నాథా! మీరు మహాత్ములరు. నేను మీ సంశ్రితుండను. నాకై మీరిది దుష్క రమైనను చేయవలదా? ఈ శునకంబు నే నూరు విడిచినది మొదలు నా వెంటనే వచ్చుచున్నది. అట్టిదాని నెందు విడిచి నేను వత్తును? దానిని విడువ నా మనసొప్పదు" అనెను. ఆ పలుకుల నాలించి యింద్రుఁడు "సత్పురుషులు వేఁట సమయమునందు తప్ప కుక్క లను తాఁకరు. కుక్క లను తాఁకువారికి తేజము నశించును. వారి పుణ్యములను క్రోధవశులను దేవతలు హరింతురు. అటులుండ నీవు కుక్క ను స్వర్గమునకుఁ బిలుచుకొని పొమ్మని కోరెదవు కోరికలు కోరినపుడు సాధ్యము అసాధ్యము ఆలోచింప వలదా" యనిన ధర్మరా జిట్లనియె. "మీ వంటివారు న న్నుకార్యము చేయుమనుట న్యాయమా? ఆశ్రితులను భక్తులను వదలినఁగాని స్వర్గము లభింపదేని నాకాస్వర్గముతో

బని లేదు. ఆశ్రితులను వదలుట బ్రహ్మహత్య సమానములని పెద్దలు చెప్పుదురే" అనిన ఇంద్రుఁడు "రాజేంద్రా! స్వర్గము నైన విడిచెదఁగాని కుక్క ను విడువను అను వెఱ్ఱివాఁడెందైనఁ గలఁడా? తమ్ములను భార్యలను వదలియు కుక్క ను వదల ననుట ఏమి వివేకము?" అనిన కుంతీనందనుఁడు "లోక పాలకా! నీకంటె నేను ధర్మజ్ఞుఁడను గాను. అదియునుగాక తెలిసినను పెద్దవారితో వాదింపరాదు. అయినను ఒక విన్నపము. నా తమ్ములను భార్యను నేను వదలుట అననేమి? వారి ఆయువు తీఱి వారు పోయిరి. ఆయువుతో నుండి ఆశ్రయించిన కుర్కు రము నేనెట్లు వదలుదును? భయపడినవాని, భక్తుని, ప్రాణాపాయమున నొద్దఁజేరినవాని, దిక్కు లేని వాని విడవరాదను శాస్త్ర వాక్యము మీఱి నే నడువఁజాల. నీ యిష్టము వచ్చినయెడ కుక్క ను నన్నుఁగూడఁ బిలుచుకొని పొమ్ము. లేకున్న నూరక పొమ్ము. నేను రాను" అనుటయు ఆ మాట లాలించి కుక్క రూపముతో నున్న యమధర్మరాజు ప్రత్యక్షమై నీ ధర్మమునకు మెచ్చితినని వరములిచ్చి ధర్మరాజును స్వర్గమునకుఁ బిలుచుకొని పోయెను.

కం. కష్టంబుల నష్టంబుల
నిష్టంబుగఁదన్నుఁగొలిచి యేతెంచినచో
శిష్టుఁడు విడరా దెట్టి ని
కృష్టునినేన్ దనకు శ్రేయ మెసఁగెడి వేళన్.

34. వంచకులు తమ మేలుకొరకే యితరులకు హిత ముపదేశింతురు

నై మిశమను పట్టణమున నొక బాలుఁడు మృతుఁడయ్యెను. ఆ బాలుని మిక్కి లి గారాబముతో పెంచుచున్న తల్లిదండ్రులు, బంధువులు స్మశానమునకు ఆ శవమును దీసికొని పోయి అనేక విధముల నేడ్చుచుండిరి. అప్పుడొక గ్రద్దవారిని చూచి యిట్లనియె. "అయ్యలారా! లోకములో పుట్టినవారు చచ్చుటయొక వింతా? మీ మీ తల్లిదండ్రులు తాతలు ఏరీ? మహారాజులందఱు ఏరీ? అట్టి వారందఱు పోఁగా జేనెఁడు పిల్లవానికై యేడ్చెదరా? ఏడ్చినంత చచ్చినవాఁడు లేచి వచ్చునా? సాయంకాల మగుచున్నది. ఇఁక స్మశానమున మీ రుండరాదు. రాక్షసులు భూతములు పిశాచములు సంచారములు చేయు సమయమైనది. మీ ప్రాణము మీఁదికి వచ్చును. పీనుఁగును పాఱవైచి పొండు" అని చెప్పెను. వారు అట్టులే పీనుఁగును విడచిపోవ లేచిరి. అప్పుడొక నక్క వచ్చి "మీరు మనుష్యులు గారా? దయాదాక్షిణ్యములు లేవా? చంద్రబింబమువలె నుండు కూనను విడిచిపోవ మీకు కాలెట్లాడెను! మనస్సు ఎట్లు ఒప్పెను? మీవి బిడ్డలఁగన్న కడుపులు కావా? బిడ్డను చూచి కడుపు దుఃఖము పోవ నోరార నేడ్చుటకును మీకు కష్టముకదా? ఈ బిడ్డ మీకింత బరువుగా నుండెనా? ఇంటిలోని కుప్ప పాఱవేసినట్లు పాఱవేసి పోవుచున్నారే. సూర్యుఁ డిప్పుడే కదా అస్తమింపఁ బోవుచున్నాఁడు?" అనెను. ఆ మాటలు విని మరల వారు కూర్చుండి యేడువసాగిరి. అప్పుడు గ్రద్ద వారలతో నిట్లనియె. "నక్క మాటలు విని చచ్చినవారి కెడ్చెడువారిని నే నెచ్చట చూడలేదు. యముఁ డెవ్వరికైనఁ దయ తలఁచినమాట యెన్నఁడైన వింటిరా? చచ్చినవాఁడు మరల బ్రతుకునా? చీఁకటి పడువఱకు మీరుంటిరేని రాత్రియందు దీనికి ఉదక దానముకూడ లేకుండఁ జేసి వానిని నరకమునకుఁ బంపెదరు. అంతియకాని మఱి యేలాభము లేదు". అనిన జంబుకము వారలఁ జూచి "గ్రద్దకు దయయును గలదా? నిద్రపోవుచున్నట్టులుండు ఈ బాలుని చూచిన మా యట్టి మృగములకును కన్నీరు కాఱుచున్నదే. ఇఁక కన్న తల్లి దండ్రుల కడుపులోని చిచ్చెట్టులుండునో! చచ్చినవారు బ్రతుకరని యేమి నిశ్చయము? లోకమున చచ్చి బ్రతికిననా రెండఱు లేరు?" అనెను. అప్పుడు గ్రద్ద "నేను పుట్టి వేయి సంవత్సరములు అయినవి. స్మశానమునకు వచ్చినవారు మరల పోలేదు. ఈ దేహమునఁగాదు గాని మఱియొక దేహముతో వీఁడు మరల బ్రతుకవచ్చును. అంతియకాని ఈ దేహముతో వీఁడు బ్రతుకుట కల్ల" యనెను. ఆ మాటలు విని వఱడు "అయ్యలారా! అల్లరి గ్రద్దమాటలు నమ్మకుఁడు. చచ్చిన బిడ్డను శ్రీరాముఁడు, నారదుఁడు లోనైనవారు బ్రతికించరా; స్మశానమున శంకరుఁ డుండును గదా. సంచారమునకు వచ్చి మీ దుఃఖమును ఆయన చూచి కరుణింపఁ గూడదా. అంతవఱకు ఉండుఁడు. అప్పటికి బ్రతుకకున్న ఆవల పొండు. ఇంతలో చెడినదేమి" యనెను. వారట్టులే యేడ్చుచుండిరి. రాత్రుల యందు గ్రద్ద సంచరింపదు. రాత్రి కాఁగానే అది వెడలిపోవును. గనుక పగలుండఁగానే పీనుఁగును వారు విడిచిపోయినఁ దాను దినవచ్చునని గ్రద్దయును, పగలైన యెడల గ్రద్ద తన్ను ఆ పీనుఁగును తాఁకనీయదు. రాత్రియైన తానే తినవచ్చునని నక్క యు వారి కిట్లు బోధించెనుగాని పిల్లవానిపైఁ బ్రేమ రెంటికిని లేదు.

తే. ఆత్మలాభంబు కోరి మహాప్తులట్లు
మాయలాఁడులు కొందఱు మధ్యవర్తు
లగుచుఁ దగవులు వచియింతు రల్లవాని

బుద్ధిమంతుఁడు నమ్మఁగబోల దెపుడు.

33. సత్కీర్తి స్వర్గము కలిగించును

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడను రాజు స్వర్గమున నుండఁగా దేవత లతనిని జూచి “రాజా! నీవు సంపాదించిన పుణ్యము సమసి పోయినది. నీ కీర్తి లోకమున నశించినది. కావున మరల భూలోకమునకు పొమ్ము. ఇందుండ నర్హుఁడవు కావు” అనిరి. ఆ మాటలు విని ఆ రాజు మార్క ండేయు నొద్దకు పోయి “మునీంద్రా! నేను ఇంద్రద్యుమ్నుండను వాఁడను. నన్ను నీ వెఱుఁగుదువా?” యనెను. “అయ్యా! నిన్ను నే నెఱుఁగను హిమవంతము శిఖరమున ప్రావార కర్ణుఁడను ఘూకము కలదు. అది నిన్ను ఎఱిఁగి యుండవచ్చును దాని నడుగుము” అనెను. నీవు నాతోడరమ్మని యింద్రద్యుమ్నుండు మార్క ండేయుని బిలిచెను. నేను రసాయన ఘుటిక తీసుకొని బడలి యున్నాను. నేను రాఁజాలనని మార్క ండేయుఁడు చెప్పెను. నేను మోసికొని పోయెద రమ్మని యింద్రద్యుమ్నుఁడు గుఱ్ఱమై మార్క ండేయుని ప్రావార కర్ణునొద్దకు మోసికొని పోయి మార్క ండేయు నడిగినట్లు ఆ గూబను అడిగెను. అదియును నిన్ను నేను ఎఱుఁగను. ఇంద్రద్యుమ్నమను కొలని యందు నాళీక జంఘుఁడను కొంగ గలదు. అది నాకంటె వయస్సు చెల్లినది. దానికి తెలిసియుండవచ్చును పొమ్మనెను. నీవును రమ్మని మునీంద్రునితో గూబను మోసికొని నాళీక జంఘునొద్దకు పోయి “బకరాజా! ఇంద్రద్యుమ్ను నీ వెఱుఁగుదువా” యనెను. అదియును “అయ్యా నిన్ననే నెఱుఁగను. ఈ కొలనియందు నాకంటె వృద్ధు అయిన కచ్ఛపము కలదు. దాని పేరు అకూపారము. అది నిన్నెఱిఁగియుండు నేమో అడుగుదము” అని తాను అకూపారుని తోడి తెచ్చెను. అప్పు డింద్రద్యుమ్నుఁడు “తాంబేటిఱేఁడా! ఇంద్రద్యుమ్ను నెఱుఁగుదువా” యనెను. ఆ మాట వినిన తోడనే అది కదలక మెదలక కొంత సేపుండి కన్నుల నీరుగాఱ నిట్లనియె. “అయ్యో! ఇంద్రద్యుమ్న మహారాజును నేనే యెఱుఁగక పోవలయునా? ఆ పుణ్యాత్ముఁడు ఎన్నిమాఱులో నన్నిచ్చట కాపాడెనే. ఆయనను స్మరింపనిచో నాకు పుట్టు గతులు కలవా. ఆయన దానము చేయ ఆవుల మందల నిలుపఁగా వాని గొరిసెల రాపిడి చేతనైన గుంతయే యీ కొలను. ఇది ఆయన పేరనే ప్రసిద్ధికెక్కి యున్నది. ఎన్నాళ్ళకు ఆయన పేరు వింటిని. ఎన్నాళ్ళకు ఆయనను మరల కంటిని” అని డగ్గుత్తికతోఁ బలికెను. అప్పుడు దేవతలు “ఇంద్రద్యుమ్నా! నీ కీర్తి లోకమున శాశ్వతమయ్యెను. రమ్ము పోదము” అనిరి. వీరి నందఱ నెక్క డివారి నక్క డ విడిచి వచ్చెద నని వారివారి నెలవులందు వారివారిని విడిచి రాజు విమానమెక్కి స్వర్గమునకుఁ బోయెను.

కం. తన కీర్తి యెంతకాలము
వినఁబడు నిజ్జగమునందు వెలయఁగ నందాఁ
కను బుణ్యలోక సౌఖ్యం
బున నెంతయు నుల్లసిల్లుఁ బురుషుం డనఘా.

34. అపకారికి ఉపకారమే చేయవలెను

ఒక బాటసారి అడవిలో పోవుచుండఁగా పులియొకటి వానిని దఱుముకొని వచ్చెను. వాఁడు తటాలున సమీపమందున్న చెట్టెక్కె ను. ఆ చెట్టుమీఁదనే ఎలుఁగు గొడ్డొక్క టి యుండెను. బాటసారి అయ్యో చెట్టు క్రింద పులి చెట్టుమీఁద ఎలుఁగు. ఏమిగతి యని భయపడుచుండ ఎలుఁగు వానితో “నీకు నేను హానిచేయను. భయపడకుము” అనెను. అప్పుడు పులి ఎలుగు బంటిని చూచి యిట్లనియె. “ఓ మిత్రమా ఈ మనుష్యుఁడు నీకును నాకును అడవిమృగముల కెల్ల శత్రువు. మనల ఎక్క డ జూచిన నక్క డ చంపనైనఁ జంపును లేక బంధమునైన నుంచును. ఇట్టివాఁడు చిక్కి నపుడు విడువరాదు. కావున క్రింద త్రోయుము” నీ మాట సరికాదు. మనకు శత్రువైనను మన యింటికి వచ్చినవానిని భయముగొన్న వానిని జంపరాదు. కావున భయపడి నన్నాశ్రయించి నాశరణము నొందిన వానిని నేనెట్లు చంపుదును? నేను చంపను, నిన్నుఁ జంపనీయను పోపో” మ్మనెను. వ్యాఘ్ర మెంత చెప్పినను భల్లూకము వినలేదు. ఎంతసేపు వీఁడు చెట్టుమీఁదనే యుండునో చూతమని పులి చెట్టుక్రిందనే కాచియుండెను. కొంత సేపటికి ఎలుగు నిద్రించెను. అప్పుడు పులి మనుష్యుని జూచి యిట్లనియె “ఓరీ! నీవు బుద్ధిమంతుఁడ వేని నా మాట వినుము. ఎలుఁగు నిన్ను క్రిందఁ ద్రోయమికిఁ గారణము నీ మీఁద ప్రీతి చేతకాదు. నేను వెడలిపోయిన తరువాత నిన్నుఁ జంపి తానే భక్షింపవచ్చునని దాని యభిప్రాయము. అది నీవు తెలిసికొనలేక యున్నావు. నీ మేలునకై చెప్పెదను వినుము. నీవు చెట్టుమీఁద నున్నావుగనుక నీవునాకు దొరకవు. కాఁబట్టి ఆశలేని కూటికి ఆకలిలేదన్నట్టు నీ యాశ మానుకొన్నాను. నీవు సుఖపడు మార్గము చెప్పెదను. తేరకు దాని వాతనేల పడెదవు? దానిని గ్రిందఁ ద్రోయుము” అని చెప్పెను. మూఢుఁడగు మనుష్యుఁడు దానిమాటలు నమ్మి మేల్కొ ని తటాలున కొమ్మలను బట్టుకొని నేలఁబడక మరల చెట్టుపైకి నెక్కె ను. అప్పుడు పులి ఎలుఁగుతో

నిట్లనయె "మిత్రమా! నా మాట నీవు నమ్మవైతివికదా? మనుష్య లెట్టి ద్రోహులో తెలిసినదికదా? మేలుచేయువారికిని కీడు చేయువారు మనుష్యులే యనుట నీకు ధృడపడినది కదా. యిప్పుడైన నా మాటవిని యీ మిత్రద్రోహిని, కృతఘ్నుని క్రిందఁ ద్రోయుము అనెను. ఎలుఁగు ఇట్లనియె. "శార్ధూలమా! ఏల యీ పనికిమాలిన మాటలు? వాఁడు నాకు కీడు చేసిన నేను మరల కీడు చేయవలయునని సిద్ధాంతమా? మేలు చేసినవానికి మేలు చేయుటమందేమి విశేషము? కీడు చేసినవానికి మేలుచేయుటే యుత్తమ గుణ లక్షణము. కావున ఈ బాటసారిని నీకు సమర్పింపను. పొమ్ము" అనెను. పులి ఆశ మానుకొని పోయెను. తరువాత మనుష్యుఁడు చెట్టుదిగి తాను అడవి మృగమునకంటెను నీచుఁడ నైతిఁగదా యని సిగ్గుపడి పోయెను.

కం. ఉపకారికి నుపకారము
విపరీతము గాదుసేయ వివరింపంగా
నపకారికి నుపకారము
నెపమెన్నక సేయువాఁడు నేర్పరి సుమతీ.

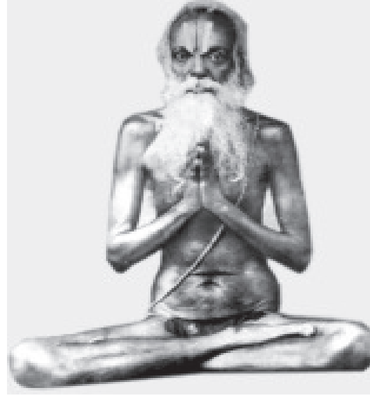
శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
తృతీయ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదామపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నితాం
తాపార భూతదయయును
తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

మూఁడవ భాగము

1. ఆచారము మొదటి ధర్మము.

నలచక్రవర్తి మిక్కి లి ధర్మాత్ముఁడు. సదాచార సంపన్నుఁడు. అట్లుండియు ఒకనాడు మూత్ర విసర్జనము చేసిన పిమ్మట కాళ్లు కడుగుకొన మఱచెను. ఆ దోషముచేత కలి పురుషుఁడు ఆయనయందు ప్రవేశించి ఆయన మనస్సున వైకల్యము పుట్టించెను. ఆ కలిపురుషుఁడే నలరాజు విరోధియగు పుష్క రుఁడను వాని యొద్దకుపోయి నలునితో జూద మాడుమని చెప్పి ఆ జూదమునందు నలుని ఐశ్వర్యమంతయు పుష్క రునకు పోవునట్లు చేసెను. సంపద యంతయు పోగొట్టుకొని నలుఁడు తన భార్యయగు దమయంతితో అడవులపాలై పోయెను. అచ్చట కలిపురుషుఁడు పక్షియై వచ్చి నలుఁడు కట్టుకొన్న వస్త్రము నెత్తికొని పోయెను. తన పెండ్లాము చీరలో సగము చీరచించి తాను కట్టుకొని నలుఁడు నిద్రపోవు దమయంతిని విడిచిపోయెను. పోవుచుండ త్రోవలో ఆయనను పాము కఱచుటచేత దేహమంతయు వికారమయ్యెను. ఋతుపర్ణుఁడను రాజునొద్ద బాహుకుఁడను పేరు పెట్టుకొని వంటలవాఁడై నలుఁడు జీవించుచుండి తరువాత దమయంతి చేసిన యుక్తి వలన ఆమెతో కలిసి కొని మరల రాజ్యమును సంపాదించుకొనెను.

కం. ఆచారమె తొలిధర్మం
బాచారమె నెలవు సిరికి, సఘనాశక మా
యాచారమె యది విడిచిన
నీచుఁ డిచటఁగుందు మీఁదనిరయమునొందున్.

2. అల్పున కధికారము వచ్చిన అయినవారిని మఱచి పోవును.

ద్రుపదరాజు ద్రోణాచార్యుఁ డనువారిరువురు బాల్యమున నొక గురువునొద్దనే విద్య నేర్చుచుండిరి. అప్పుడు వారు పరస్పరము మిక్కి లి స్నేహముగలిగి అన్నదమ్ముల వలె మెలఁగు చుండిరి. ద్రోణాచార్యుఁడు బీద బ్రాహ్మణుఁడు. ద్రుపదుఁడు మహారాజకుమారుడు. కావున ఒకనాడు ద్రుపదుఁడు మిత్రమా! నేను రాజునయిన తరువాత నీవు నీ యొద్దకు రమ్ము. నీకు కావలసినంత ధనము, రాజ్యము కూడ నిచ్చెదనని ద్రోణునితో చెప్పెను. తరువాత కొన్ని దినములకు ద్రుపదుఁడు పాంచాలదేశమునకే రాజయ్యెను. ద్రోణాచార్యునకు అశ్వత్థామయను కుమారుఁడు పుట్టి పాలకు ఏడువగా ద్రుపదుఁడు చెప్పిన వాక్యములు స్మరించి "పిల్ల వానికి పాలకుఁగా నొక ఆవునైన నియ్యఁడా' యని తలఁచి ద్రుపదుపురికి పోయి అతనికి వార్తచెప్పి పంపెను. "బీద బ్రాహ్మణుఁడు వాఁడెక్క డ? మహారాజను నేనెక్క డ నాకు స్నేహమఁట: వానిని రమ్మంటినఁట: వానికి నేనేమో వాగ్దానము చేసితినఁట. ఇవి యన్నియు తిరిపెగాని కూఁతలు ఛీ పొమ్మను" మని ద్రుపదుఁడు అవమాన పఱిచెను.

తే. అల్పుఁ డధికారయైనఁ దా నర్ధరాత్ర
మందు ఛత్రంబు పట్టుమం చనును గాదె?
కనులు గనరావు వీనులు వినఁగరావు
తనదుమిత్రుల మఱచు సజ్జనులఁ బఱచు.

3. అన్యాయమం దుండువానిని తోడఁబుట్టువులును విడుతురు.

రావణాసురుఁడు సీతను దొంగలించికొని తెచ్చి లంకలో తన యంతఃపురమునం దుంచెను. ఇది యన్యాయ్య కార్యము. సీతను మరల రామున కిచ్చివేయుము అని తమ్ముఁడైన విభీషణుఁడు రావణునకు ఎన్ని విధములుగానో చెప్పెను. ఆ మాటలు వినక రావణుఁడు విభీషణుని అవమాన పఱిచెను. గనుక విభీషణుఁడు అన్నను వదలిపెట్టి శ్రీరాముని యొద్దఁ జేరెను. విడిచి పోవుటకు వల్లలేనివారు అచ్చటనే యుండి విధిలేక యుద్ధముచేసి చచ్చిరి. సీతను కావ రావణాసురుఁడు కావలియుంచిన రాక్షసస్త్రీలే తుదకు ఆమె యందు పక్షపాతము వహించి యుండిరి.

కం. ధర్మేతరవృత్తినిదు
ష్క ర్మంబుల నాచరించు సహజన్మునకున్
నిర్మలమతి యెవఁడే స
త్క ర్ముఁడు శత్రుఁడు మేలు తాఁగొలువంగన్.

4. న్యాయమం దుండువానికి పశు పక్షులును సాహాయ్యము చేయును.

శ్రీరాముఁడు న్యాయము తప్పనివాఁడు. శత్రువులందును దయకలవాఁడు. లోకమునకు మేలే కోరువాఁడు. ఎట్టి వారి మనస్సును నొప్పింపనివాఁడు. పెద్దలయందు భక్తి గలవాఁడు: ఇన్ని సద్గుణము లాయనయందు స్థిరముగ నెలకొనియుండెను. అట్టివాఁడు భార్యయగు సీతతోడను, తమ్ముఁడగు లక్ష్మణునితోడను పితృవాక్యమును పాలించుటకై యరణ్యములందు సంచరించుచుండెను. అట్లుండునపుడు రావణుఁడను రాక్షసుఁడు సీతాదేవిని దొంగిలించుకొని పోయెను. ఆ సమయమున రామలక్ష్మణ లిరువురును సీత యొద్ద లేరు. రావణాసురుఁడు సీత నెత్తికొని ఆకాశమున పోవుటజూచి జటాయు వను ముసలి గ్రద్ద అయ్యో! రాముని వంటి ధర్మాత్ముని భార్యకా ఆపదయని జివ్వన నెగిరిపోయి అడ్డముదాఁకి యుద్ధము చేసి అతనిచే ఱెక్క లు కాళ్లు నఱకఁ బడి నేలకొఱగి కొనయూపిరితో పడియుండి రామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుచు రాఁగా వారికి రావణాసురుఁడు సీత నెత్తికొని పోయెనని మాత్రము చెప్పి ప్రాణము విడిచెను. ఆ పోబడి తెలిసికొని మఱియు పోఁగా క్రోఁతులకు రాజగు సుగ్రీవుఁడు రామునితో సహవాసము చేసి సీతాదేవిని వెదకి వచ్చుటకై క్రోఁతులను నానాదిక్కు లకుఁ బంపెను. అట్లు కొన్ని క్రోఁతులు దక్షిణదిక్కు న వెదకచుండఁగా సంపాతి యను గ్రద్ద రాముకథ విని జాలిఁజెంది రావణాసురుని అంతఃపురములో సీత యున్నదని చెప్పెను. అప్పుడు హనుమంతుఁడు లంకకు పోవ సముద్రము దాఁటుచుండఁగా రాముకార్యమునకై పోవుచున్నాఁడు కావున మన మవశ్యము సాహాయ్యము చేయవలయునని మైనాకుఁడను పర్వతము తోడ్పడ వచ్చెను. రావణాసురుఁడు హనుమంతుని తోఁకను గాల్చినపుడు ఈయన రాముకార్యమునకై వచ్చినవాఁడు ఈయనకు కీడు కలిగింపరాదని అగ్ని హెూత్రుఁడు హనుమంతునకు చల్లగ నుండెను.

కం. ధర్మాన్వితవృత్తిని స
త్క ర్మంబులఁ జేయువానిఁ గష్టము ముంపన్
ఆర్మిలి మృగ ఖగతతులున్
శర్మము ఘటియింపఁ జూచు శక్తి కొలందిన్.

5. ఇరువురు కలహించిన మూఁడవవానికి లాభము.

ఒక అరణ్యమున నొక పెద్ద మడుగుండెను. ఆ యరణ్యములో నొక మదించిన యేనుగుండెను. అది ఆ మడుగులోని నీళ్లు త్రాగను బోయినప్పుడు డంతయు అందున్న పెద్ద తాఁబేలు దానిని నీళ్ళు త్రాగనీయక పోరు పెట్టుకొనుచుండెను. ఈవిధముగ గజకచ్ఛపములకు విడువని పోరాటము కలుగుచుండెను. ఈ వృత్తాంతము గరుత్మంతునకుఁ దెలిసెను. ఆయన అమృతము తెచ్చుకొఱకు స్వర్గమునకు పోవ యత్నించినపుడు ఈ మడుఁగు సమీపమునకుఁ బోయెను. ఆ సమయమున నేనుఁగు తాఁబేలు హెూరాహెూరి యుద్ధము చేయుచుండెను. ఇదే సమయమున ఱివ్వున వాని రెంటిపై వ్రాలి కాళ్ళతో నొకదానిని తన్ను కొని ముక్కు తో నొకదానిని కఱచుకొని ఎగిరిపోయి ఆ రెంటిని భక్షించెను.

ఆ. పోరు నష్ట మిడుచు; పొందు లాభం బిడుఁ;
బిట్ట పిట్ట పోరు పిల్ల తీర్చె
ననిన రీతి నిరువు రసమునఁ గలహింప
నన్యుఁ డొకఁడు లాభ మందుచుండు.

6. దైవసంకల్పము తప్పింప సాధ్యపడదు.

ఒకనాఁడు నారదమహాముని శంబరాసురుని చూచి "కృష్ణునకు రుక్మిణీదేవియందు జన్మించు కుమారుఁడు నిన్ను చంపును" అని చెప్పెను. శంబరుఁడు దీని నెటులయిన తప్పింపవలయునని యెంచి మాయారూపముతో ఎవరికి తెలియకుండునట్లు కాచుకొని యుండి రుక్మిణిదేవి ప్రసవింపగానే ఆ కుమారుని ఎత్తికొని పోయి సముద్రములో పాఱవేసి వాఁడు చచ్చెనని నమ్మి యూరికిపోయి ఆ విషయమే మఱచి సుఖముగ నుండెను. ఆ శిశువును ఒక పెద్ద చేప మ్రింగెను. అంతట శంబరాసురుని పట్టనపు బెస్తలు కొందఱు పడవలో వలలు మొదలైన సాధనములతోడ పోయి సముద్రములో చేఁపలు పట్టునపుడు వారి యదృష్టవశమున రుక్మిణీదేవి కుమారుని మ్రింగినచేఁపయే వారి వలలో చిక్కు కొనెను. ఆ చేపను వారు పట్టి తెచ్చి అద్భుత రూపమైన చేఁప కావున నెవ్వరికిని నియ్యక తమ రాజైన శంబరునకే కానుకగ నిచ్చిరి. శంబరుఁడు దానిని తఱిగి కూరచేయుఁడని వంటవారికి అప్పగించెను. వారు చేఁప గడుపుకోయఁగా అందు ప్రాణముతో నుండిన శిశు వొకటి వారికి కనఁబడెను. వారా వృత్తాంతము శంబరునకు చెప్పఁగా అచ్చటనుండిన మాయావతియను స్త్రీ నేను సాఁకు కొనెదను, నాకిమ్మని అడిగెను. ఆ

రాక్షసుఁడు తాను సముద్రములో పాఱవేసిన పిల్లవాఁడే వీఁడని గుర్తింపలేక మాయావతికి ఆ పిల్లవానిని ఇచ్చెను. ఆ పిల్లవాఁడు క్రమముగ పెరిఁగి పెద్దయై యుద్ధమునందు శంబరాసురుని జంపెను. ఆ పిల్లవానిపేరు ప్రద్యుమ్నుఁడు.

తే. "పౌరుషమును దైవంబు తోడ్పాటు లేక
ఫలము గాంచఁగ నేరదు పార్థివేంద్ర!
విత్తు సహకారి గాకున్న రిత్త నేల
సంధ్య యగుఁగాక తా ఫలవంత మగునె."

7. తన పరువుకొలఁది ప్రవర్తింప వలయును.

ద్రుపద రాజునకు కృష్ణయని యొక కూతురు గలదు ఈమెనే ద్రౌపదియని పిలుతురు. ఈమెను అర్జునకు ఇచ్చి వివాహము చేయ ద్రుపదుఁడు తలఁచెనుగాని పాండవులు లక్క యింటిలో కాలిపోయిరని విని మిక్కి లి పరితపించెను. తరువాత తన కుమార్తెకు స్వయంవరము చాటించి ఆకాశమున నొక మత్స్యయంత్రము వ్రేలునట్టు చేసి దానిని వేయుటకు విల్లు బాణములు సిద్ధము చేసి యుంచి ఈ వింటితో ఈ యయిదు బాణములతో నెవడు మత్స్యయంత్రము తెగ వ్రేయునో వానికి తన కూఁతునిచ్చెదనని అందఱు రాజులకు తెలియఁజెప్పెను. అప్పు డచ్చటికి వచ్చిన రాజులు ఒకరివెంట నొకరు వచ్చి ఆ వింటిని ఎక్కు పెట్టుటకైనను చాలక మరలిపోవుచుండిరి. అప్పుడు కర్ణుఁడు ఆ వింటియొద్దకు వచ్చి విల్లెక్కు పెట్టెను. అది చూచి ద్రౌపది వీఁడు శూద్రుఁడు, "వీఁడు యంత్రమును దెగవ్రేసినను నేను వీనిని వివాహమాడను" అని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని కర్ణుఁడు సిగ్గుపడి విల్లు క్రిందఁబెట్టి తలవంచుకొని పోయెను.

కం. పరువును మించిన కార్యము
దొరకొనఁగా రాదు దొడ్డదొరకొడుకైనన్
బరిహాస భాజనంబై
పరిభవముం గాంచుఁ జుమ్ము ప్రాజ్ఞులచేతన్.

8. చేయఁగూడని పనిని గురువుచెప్పినను చేయరాదు.

కాశిరాజునకు అంబ, అంబిక, అంబాలిక యని ముప్వురు పుత్రికలు గలరు. అంబిక స్వయంవర కాలమందు వారిని దనతమ్ములకిచ్చి వివాహము చేయవలయునని భీష్ముఁడు ఎత్తుకొనివచ్చెను. వారిలో అంబ తనకు సాల్వరాజుపై ప్రేమ యున్నదని ఆయనకిచ్చి వివాహము చేయునట్లు తనతండ్రి యిదివఱకే నిశ్చయించినవాఁడని భీష్మునితో చెప్పెను. అట్లయిన పొమ్మని భీష్ముఁడు ఆమెను సాల్వ రాజునొద్దకు పంపెను. మఱియొక మగవాఁడు తాఁకిన ఆఁడుది నాకేల : నాకు నీవు వలదు పొమ్మని సాల్వుఁడు ఆమెను మరల పంపెను. అంబ రెంటను చెడి తన తాతకు మిత్రుఁడైన పరశురాముని శరణుచొచ్చి తన కష్టము నెఱిగించెను. అప్పుడు పరశురాముఁడు చిన్నదానా: నీ యవస్థ సంతాపకరముగా నున్నది. "నీకు ద్రోహము చేసినవారెవరు? భీష్ముఁడా? సాల్వుఁడా? ఎవనిని ఏమి చేయుమనిన అది చేసెదను చెప్పుము" అనెను. "నాకి కష్టదశకు భీష్ముఁడు కారణము గనుక ఆయన నన్ను పెండ్లి చేసికొనునట్లు చేయుము" అనెను. పరశురాముఁ డామాట నంగీకరించి భీష్ముఁడుండు హస్తినాపురికి అంబతోడ వచ్చి భీష్ముని పిలిపించి "నీవు ఈ అంబను వివాహమాడుము" అనెను. భీష్మునకు పరశురాముఁడు గురువుగనుక తనమాట మీఱఁడని పరశురాముఁడు తలఁచెను. భీష్ముఁ డిట్లు చెప్పెను. "గురువర్యా! మా తండ్రి నిమిత్తమై నేను బ్రహ్మచర్యమును పూనియుండుట తెలిసి మీరట్లు చెప్పవచ్చునా? ఈ చిన్నది స్వయంవర మంటపములో తన చెల్లెండ్రతో పాటు స్వయంవర కన్యకల వేషము వేసికొని యుండెను. కావున ఈమెను ఈమె చెల్లెండ్రను గూడ తెచ్చితిని. అందు నేను మనఃపూర్వకముగ చేసిన దోషమేదియు లేదు. కావున నేను బ్రహ్మచర్య వ్రతము విడువను" అనఁగానే కోపించి "దీనిని వివాహమాడెదవా? యుద్ధమునకు వచ్చెదవా?" అని పరశురాముఁడనెను. "మీరు నా గురువులు. మీతో నేను యుద్ధము చేయరాదు. అయినను మీరు అన్యాయముగ నన్ను అకార్యము చేయుమనుచున్నారు. నేను చేయనొల్లను. కావున యుద్ధమునకే వచ్చెదను" అని చెప్పి ఆయనతో యుద్ధము చేసి భీష్ముఁడు ఆయనను ఓడించెను.

కం. కార్య మియ్యది యిదియు సకార్యమనుచుఁ
దెలియకైనను గర్వంబు బలిమినైనఁ
గాని తెరువునఁ జనియెడి వాని గురువు
నైన దండింపవలయు ధర్మైకరతులు.

9. లోభము మహాపాపము.

పూర్వకాలమున శ్వేతుఁడను రాజు కలఁడు. అతఁడు న్యాయ్యముగ భూమిని పాలించినను దానమన నెట్టిదో యెఱుఁగఁడు. పుట్టి బుద్ధియెఱిఁగి లవమైనను సజ్జనులకు దానము చేసినవాఁడు కాడు. తన దేహమును మాత్రము చక్క ఁగ పోషించుకొనుచుండెను. తనతోడ పంక్తిలోఁ గూర్చుండినవారికై నను తనతోపాటు వడ్డింప నిచ్చినవాఁడు కాఁడు. తరువాత ఇతఁడు కొన్నాళ్ళు తపస్సు చేసి ఆ పుణ్య ఫలముచేత బ్రహ్మలోకమునకు పోయెను అక్క డికి పోయినను వానికి ఆఁకలి తప్పి వదలలేదు. ఆ బాధ పడలేక బ్రహ్మ దేవునిఁ జూచి "దేవా! సత్యలోకమునకు వచ్చినను నన్ను ఆఁకలిదప్పులు బాధించుచున్నవి. ఇదియేమి ఆశ్చర్యము" అని శ్వేతుఁడడిగెను. "నీవు తపస్సు చేత, న్యాయ్యపరి పాలనము చేత పుణ్యము విస్తారముగ సంపాదించితివి కాని భూతతృప్తిగ కొంచెమైనను అన్నదానము చేసినవాఁడవు కావు. నీ దేహమె నీవు ముఖ్యముగ నెంచి దానిని కాపాడితివి. నీ పీనుఁగు భూలోకమున నొక యరణ్యములోని కొలనిలో తేలాడుచున్నది. ప్రతిదినము నీవు అచ్చటికి పోయి ఆ పీనుఁగును దిని ఆ నీళ్ళు త్రాగుము. నీ యాకలి దప్పులు చల్లారుచుండును. నీవు తినుచుండినను అది సమసి పోదు. మరల పెరుఁగుచునే యుండును" అని బ్రహ్మ చెప్పెను. అయ్యా! నా శవమును నేను దినుచు ఎన్నాళ్లుండ వలయును అని శ్వేతుఁ డడుగఁగా బ్రహ్మ "అగ స్త్యమహర్షి అచ్చటికి వచ్చును. ఆయన గ్రహించెనేని నీ పాపము సమయును" అని చెప్పెను. శ్వేతుఁడు దీర్ఘకాలము తన పీనుఁగును తానే తినుచుండి తుదకు అగస్త్యునకు దివ్యాభరణము దానము చేసి పాప ముక్తుఁడయ్యెను.

కం. కలదానిలోనఁ బ్రీతిని
సలుపల చేనిడక పరుల కతిలుబ్ధుండై
యెలమిని దానె భుజించినఁ
గలఁడు భుజింపంగఁ దనదు కాయము పుత్రా.

10. పుణ్య పాపములు సమ భాగములు.

ఒక లావుకపక్షి తనకు దేహము దురద యెత్తినప్పుడంతయు వాడుకగ నొక యరణ్యములో నొకచోట వెల్లకిల పండుకొని రాచుకొనుచుండెను. కొన్నాళ్ళ కక్క డ ఒక చిన్న గుంత యేర్పడెను. ఆ తరువాత ఆ గుంతలో నొక అడవిపంది పొరలాడుచుండెను. ఆ గుంత మఱింత పెద్దది కాఁగా వానవచ్చినపుడు దానిలో కొంచెము నీళ్ళు నిలిచెను. ఆ బురదలో పొర్లుటకుఁగాను నొకదున్నపోతు వచ్చి దానిని మఱింత బెద్దదిగ చేసెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు ఒక రాజు వేటకై యాయడవికివచ్చి దప్పిగొని ఆ మరుభూమియందెక్క డ జలము గానక తపించెను. అప్పుడాయన యొద్దనుండిన మంత్రి. "రాజా! మనవలె ఈ యరణ్యమున బోవువారెందఱు నీటికై బాధపడుచున్నారో; మీరొక కొలను త్రవ్వించిన బాగుండు" నని చెప్పెను. కావలసిన ధన మిచ్చెదను; అట్టులే తగినచోట త్రవ్వింపుమని రాజు చెప్పెను. మంత్రి ఆ యడవియందుదిరిగి గుంత గానున్న యీ స్థలమే బాగని దానిని పెద్ద కొలనిగా త్రవ్వించెను. అనేక జీవజంతువుల కది యాధారముగనుండెను. తరువాత కొన్నాళ్ళకు ఆ రాజు వచ్చి స్వర్గమునకు పోయెను. అచ్చట లావుకపక్షి పంది దున్నపోతు తన మంత్రి తనతోపాటు సుఖ మనుభవించుట చూచి ఆశ్చర్యపడి యీ పక్షిపశువులు ఏ పుణ్యము చేసి నాతో సమానముగా సుఖ మనుభవించుచున్నవి. ఈ మంత్రి నా వలె ఏ పుణ్యము చేసినాఁడు? అని రాజు ఇంద్రుని అడిగెను. నీవు మరుభూమియందు గొప్ప సరస్సు త్రవ్వించితివి కదా. అందు ఇవి నీకు సాహాయ్యము చేసియున్నవి. అవి చేసినదానినే నీవు వృద్ధిచేసితివి. అచ్చట కొలను త్రవ్వుమని నిన్ను ప్రేరించినవాఁడు ఈ మంత్రి. ధనము వెచ్చించిన వాఁడవు నీవు. కావున ఆ పుణ్యముకు మీరందఱు సమభాగములుగ అనుభవించుచున్నారు అని చెప్పెను.

కం. పనిచేసినఁ జేయించినఁ
బనిచేయు మటంచుఁ జెప్ప బాగని మెచ్చన్
ఘన దుష్కృత సుకృతంబులఁ
దను నాలవభాగ మొందుఁ దప్పక పుత్రా.

11. ఉడుతకు ఉడుత భక్తి

శ్రీరాముఁడు లంకకు పోవుటకై వానరులచేత సముద్ర మునకు సేతువు కట్టించుచుండెను. వానరులు మహాబలవంతులు గనుక కొండలు గుట్టలు చెట్లు తెచ్చి సేతువు కట్టుచుండిరి. శ్రీరాముఁడు దానిని పరీక్షించుచుండెను. అప్పుడొక చోట ఒక ఉడుత సముద్రపు నీళ్ళలో తడసి యిసుకలో పొరలాడివచ్చి రాతికి రాతికి సందున యిసుక

రాలునట్లు దేహమును విదిర్చి మరల పోయి తడిసి యిసుకలో పొరలాడి మరల ఆలసందున ఆ యిసుకను విదలించుచుండెను. అప్పుడు రాముఁడు ఆశ్చర్యపడి దానినిపట్టి తెప్పించి యెత్తుకొని చేతులలో నుంచుకొని దేహమును నిమురుచు ఏల నీవిట్లు చేయుచున్నావని అడిగెను. అదియును "దేవా! నీవు మహానుభావుఁడవు. లోకకంటకుఁడైన రావణాసురుని చంపి గొప్పకార్యము చేయనున్నప్పుడు నాశక్తి కొలఁది నేనును తోడ్పడఁదలఁచితిని నేను చేయు కార్యము మిక్కి లి అల్పమని నే నెఱుఁగుదును. నీవు దయామూర్తివి. నా భావ పరిశుద్ధికొలఁది నీవు సంతోషింతువు గాని నేను చేయు కార్యము గొప్ప తనముఁబట్టి కాదు అని నాకు తెలియును" అనెను. ఆ మాటలకు శ్రీరాముఁడు చాల సంతోషించిదానికి పుణ్యలోకము లిచ్చెను. ఆయన చేతితో నిమిరినందునకు గుర్తుగా ఉడుతల మీఁద మూఁడు చారలు నేఁటికిని కన బడుచుండును.

ఆ. కులము లేదనండు. గుణము లేదనఁడును
ధనము లేదనుండు, దాతఁ గావు
పొమ్మనండు, భక్తిపూర్ణుఁడౌ నాతనిఁ
జేరఁదీయుగాని శ్రీవిభుండు.

12. శరణాగత రక్షణము

ఒక అడవిలో ఒక పెద్ద మఱ్ఱిచెట్టుమీఁద రెండు పావురములు గూఁడు కట్టుకొని వసించుచుండెను. ఒకనాఁడు ఆ రెండు పక్షులు ఆహారము సంపాదించుకొని వచ్చుటకై గూడు విడిచి బోయియుండు సమయములో ఒక వేఁటగాఁడు ఆ చెట్టు క్రింద నూఁకలు చల్లి ఉరిపన్ని యుండెను. పెంటి పక్షి తటాలున వచ్చి ఆ యురిలో చిక్కు కొనెను. బోయవాఁడు దాని ఱెక్క లు పీఁకి సంచిలో దానిని వేసికొనెను. తరువాత మగపక్షి వచ్చి గూఁటిలో నెంతసేపు కాచుకొనినను ఆఁడు పక్షి రాకుండుటజూచి దానిని తలఁచుకొని యేడువసాగెను. ఆ యేడుపువిని సంచిలోనున్న ఆఁడు పావురము తానున్న స్థితి దెలిపి మగపక్షిని ఊరార్చును. ఇట్లు అవి మాటలాడు సమయంబున జడివాన గురియసాగెను. హొరుమని గాలి వీవసాగెను. చీఁకట్లు క్రమ్మెను. బోయవాఁడు ఆఁకలికి మలమల మాఁడుచు చలికి గజగజ వణఁకుచు పరితపించెను. అప్పుడు ఆఁడుపక్షి మగపక్షితో నాకై యింక మీరు పరితపింప వలదు. నేనిందున్నాను. మనకు ఋణానుబంధము తీఱినది. వీఁడు మన చెట్టుక్రిందికి వచ్చినాఁడు. కావున మన కతథి య్యెను. వీఁడు చలిచేత జావనున్నాడు. వీనికి చలి పాపుఁడు అని చెప్పెను. మగపక్షి ఆ మాటలు విని యెగిరి యెక్క డకో పోయి కొఱవి తెచ్చి పుల్లలలోనుంచి మంటచేసెను. బోయవాఁడు చలికాఁచుకొని మగపక్షితో నా కాఁకలి యగుచున్నది యనెను. వేఱె ఆహారము లేనందున నన్నే తినుమని ఆ పక్షి మంటలో దుమికెను. తన మగని గతిచూచి ఆఁడుపక్షియు సంచిలోనుండి మెల్లగవచ్చి ఆ యగ్నిలోనే దుమికెను. ఆ రెండు పక్షులను దేవతలు విమానముపై కూర్చుండఁబెట్టి స్వర్గమునకు గొంపోయిరి.

కం. తమ కపకారము చేసిన
విమతులకేన్ గీడుతలఁప వెఱతురు తమ ప్రా
ణములన్ విడనాడియు శ్రే
యమె కూర్తురు సాధుబుద్ధు లవ్వారలకున్.

13. బలవంతులతో విరోధింపరాదు.

ఒక పెద్ద యరణ్యమున నొక గొప్ప బూరుగువృక్షము గలదు. అది చాలకాలముగ నున్నదగుటచే మిక్కి లి లావగుబోదె గలదియై యుండెను. కొమ్మలు ఆకాశమును దగులు చుండెను. తనలావు ఎత్తు చూచుకొని మహా బలము కల దాననని గర్వించి ఒకనాఁడు సామాన్యమైన గాలి వీవఁగా ఆ చెట్టు గాలిని చూచి మహా బలుఁడవని ఖ్యాతి చెందిన నీబల మింతమాత్రమా నన్నుమించి బోఁజాలకున్నావే యని నవ్వెను. దానికి వాయుదేవుఁడు లావుగ నున్నంత మాత్రముననే బలము గలదానని గర్వింపకుము నాకు కోపము వచ్చిన నీ వేమగుదువో యాలోచించుకొను మనియెను. ఆ మాటలు విని బూరుగుచెట్టు ఉహ్వానిన పోవువాఁడవు నీ బలమెంతయని పరిహసించెను. అట్లైన రేపు నా బలము చూపెదను. జాగ్రత్తతో నుండుమని చెప్పిపోయెను. అప్పుడు బూరుగు చెట్టు ఇట్టు లాలోచించెను. నిష్కా రణముగ బలవంతునితో విరోధము కల్పించుకొంటిని. మేరు శిరము చిమ్మిన వాయుదేవుఁ డెక్క డ? నే నెక్క డ? ఱేపు ఆయన వచ్చెనా వేళ్ళతోకూడ నన్ను ముక్క లు చేసి యెత్తుకొని పోయి సముద్రములో పాఱవేయును. కాఁబట్టి ఆయన రాకముందు నేనే విఱిగి పడియుండెదను. వేళ్ళయిన నుండిన మరల పెరుఁగ వచ్చునని కొమ్మలన్నియు విఱుగఁజేసికొని మొద్దు మాత్రము నిలిచియుండెను. మఱుసతినాఁడు వాయుదేవుఁడు ఉివ్వునవచ్చి మున్నే విఱుగఁబడియున్న చెట్టును జూచి నవ్వి ఇంత మాత్రమునకా అన్ని వీరోక్తులు

పలికితివని పరిహసించి పోయెను.

కం. బలవంతునితో నెప్పుడు
కలహమునకుఁ జొరఁగరాదు; కలహించినచోఁ
దొలుతటి పదవియుఁ బోవును;
బలుపు బలంబనుచు నమ్ము బాలిశుఁ డాత్మన్.

14. అడుగని భక్తునికి దైవ మన్ని యిచ్చును.

ఉత్తానపాదుఁడను రాజునకు సునీతి పెద్దభార్య, సురుచి చిన్న భార్య. ఒకనాడు సునీతి కొడుకు ధ్రువుఁడను ఐదేండ్ల బాలుఁడు తండ్రితొడమీఁద కూర్చుండి యుండగా సురుచి చూచి సవతికొడుకను మచ్చరముతో వానిని దిట్టి యీడ్చి క్రిందఁద్రోసెను. వాడు ఏడ్చుచుపోయి తల్లితో జరిగిన వృత్తాంతము దెలిపెను. ఆమె దుఃఖించి నాయనా! భర్తకు తనయందుఁగల ప్రీతిచే నీ సవతి తల్లి యట్టులు చేసెను. తండ్రి రాజ్యమును నీవు ఆశింతునని ఆమెకు కోపము. నీకి రాజ్యమేల? భగంతుని గూర్చి తపస్సు చేయుము. ఇంతటి ఐశ్వర్యము నీకుఁగూడఁ గలుగునని బోధించెను. ఆ బాలుఁడు తల్లిచెప్పినట్టు అడవికి పోయి నారాయణ మూర్తిని గుఱించి తపస్సు చేయఁగా ఆయన ప్రత్యక్షమై "బాలకా! నీకేమి కావలయును; అడుగుము" అనెను. ఆయన దివ్య తేజము చూచి విభ్రమముచెంది "ఛీ! భగంతుఁడు ప్రత్యక్షమై నీకేమి కావలయుననిన తుచ్ఛమైన రాజ్యమా కోరుదును" అని తలఁచి నాపై నీకృప యుండనిమ్ము. నాకేమి వలదు అనెను. నీవు రాజ్యము, ఐశ్వర్యము కోరి తపస్సు చేసితివే ఏల యిప్పుడవి కోరవని నారాయణమూర్తి అడిగెను. రాజ్యమువలన పాపము తప్పదు. ఎన్ని దానధర్మములు చేసినను కనఁబడని నీవు కనఁబడగా నీయందలి భక్తికంటె నాకింకేమి కావలయును? తక్కి నవి అన్నియు బందాలేకాని మోక్షము నీయ్యవు అని చెప్పఁగా నీ మాటకు సంతోషించితిని. నీవు ఐశ్వర్యముకోరి తపస్సు చేసితివి గనుక కొన్నాళ్ళు మీ తండ్రి యనంతరము రాజ్యముచేసి పిదప జ్యోతిశ్చక్రమున కంతయు ముఖ్యమైన ధ్రువమండలము నం దాధిపత్యము వహించి తర్వాత నాలోకమునకు రమ్ము అని వరమిచ్చి విష్ణువు మాయమై పోయెను.

తే. భక్తి యొక్క టె ముఖ్యంబు వయసు గాదు
వసుధ భగవంతు సేవించు వారలకును;
బాలుఁడైనను వృద్ధయిన భక్తిఁగొలువ
నుభయలోకసుఖంబుల నొసఁగు విభుఁడు.

15. జూద మాడరాదు.

ఆట లన్నిటిలో జూదము మిక్కి లి చెడ్డది. జూదరి యెట్టి యకార్యమైనఁ జేయును. జూదమందు న్యాయము కలుగదు. జూదమందు గెలిచినవానికి ఆశ యెక్కు వగుచుండును. ఓడినవానికి చల మెక్కు చుండును. పాండురాజు కుమారులలో పెద్దవాఁడైన ధర్మరాజు దుర్యోధనునితో జూదమాడెను. ధర్మరాజు తన సంపదను రాష్ట్రమును వస్తువాహనములను ఓడి తుదకు తన నలువురు తమ్ములను ఓడి తననుకూడ ఓడిపోయి తరువాత తమ భార్యయైన ద్రౌపదిని కూడ ఓడిపోయెను. అందఱు దుర్యోధనునకు దాసులైరి. ధర్మరాజునందు దుర్యోధనునకు ద్వేషముకలదు కావున ద్రౌపదిని సభలోనికీడ్చి తెప్పించి చీర ఒలిపించెను. పదమూఁడు సంవత్సరము లరణ్యములలో పాండవులను వాసము చేయించి కష్టపెట్టెను.

కం. జూదంబునఁ గల్లరి యగు
జూదంబున భ్రష్టుఁడగును జోరుండు నగున్
జూదంబున ద్రోహియు నగు
జూదంబున నష్టకష్టశోకము లొదవున్.

16. వేఁట లాడరాదు.

జీవహింస మహాపాపము గనుక వేఁటలాడరాదు. వేఁట వలన పాపమెకాక యితరములైన యాపదలను కలుగుచుండును. దశరథుఁడు ఒక రాత్రి సరయూ తీరంబున వేఁట లాడపోయెను. అప్పుడు ఒక బాలకుండు ఆ నదికి నీటి నిమిత్తమై వచ్చి కుండ ముంచెను. అది బుడబుడ చప్పుడు కాఁగానే అడవి ఏనుఁగు నీరు త్రాగవచ్చెనని భ్రమించి దశరథుఁడు చప్పుడై నచోటికి సరిగా బాణమువిడిచెను. ఆ బాణము తగిలి బాలుఁడు అఱచి చచ్చెను. ఇది యేమి మనుష్యధ్వనియని సమీపించి ఋషిబాలకుఁడు తన బాణము తగిలి నెత్తురుకాఱు మేనితో నేలమీఁద బొరలుచుండుట చూచి రాజు చాలదుఃఖించెను. ఆ బాలకుఁడు రాజా! "అడవిలో తపస్సు చేయు నేను నీకేమి

అపరాధము చేసితిని. నన్నేల చంపితివి నా తల్లిదండ్రులు గ్రుడ్డివారు వారికి నేను దప్ప నింక నెవ్వరు లేరు. వారు దప్పిగొని నీరు దెమ్మనిన వచ్చితిని. నీచేతం జచ్చితిని. వారి గతియేమి? ఈమార్గమునం బొమ్ము అచ్చట నొక గుడిసెలో వారుందురు. వారికి వృత్తాంతము తెలుపుము. వారికిం దెలుపక పోయితివా వారు శపించిన వంశనాశమై పోదువు" అని చెప్పంగా భయపడుచుపోయి ఆ ముసలివారికిం దాను తెలియక చేసిన పని యంతయుం దెలిపెను. వారును మావలె నీవు పుత్రశోకముతో మరణింపుమని శాపము పెట్టి అగ్ని హెూత్రములో ప్రవేశించి ప్రాణములు విడిచిరి.

కం. ఆకులొ యలములొ మేయుచు
నేకీడు నొనర్ప కెవరి కేనియు మేనిన్
పాంకుకొను వన్యమృగముల
నాకట వధియింపం బాప మబ్బుట యరుదే

17. నీచులు తమ మేలునకై సాధువులకు కీడు చేయుదురు.

దశరథ మహారాజు పెద్దభార్య కౌసల్య. రెండవ భార్య సుమిత్ర. మూండవ భార్య కైకేయి. కౌసల్య కొడుకైన శ్రీరాముని యువరాజు చేయంగోరి దశరథుండు పట్టాభిషేక ప్రయత్నము చేయుచుండెను. అది తెలిసికొని కైకేయి దాసియగు మంథర యను కుబ్జ యిట్టు లాలోచించెను. రాజు శ్రీరామునకు పట్టాభిషేకము చేసెనా నా సుఖము సమసి పోవును. రాముని తల్లియైన కౌసల్యయు నా యేలికసాని యగు కైకేయియు సవతులగుటచేత మచ్చరము వహించి యున్నారు. కైక చిన్నభార్యయగుటచేత రాజు ప్రీతిని సంపాదించుకొని గర్వించి సవతుల మనస్సులు నొప్పించి యున్నది. తనకొడుకు యువరాజు కాంగానే కౌసల్య అధికారము హెచ్చును. కైక అధికారము తగ్గును. కావున కైకేయిని ఎట్టులైన కష్టపెట్టవలయునని కౌసల్య యేమేమో చేయును. కైకేయికే సుఖము తగ్గినపుడు దాసీజనుల సుఖమును గుఱించి చెప్పనేల? అందు నడ్డి గూని గలిగి వికార రూపముగల నాగతి చెప్పనేల? కావున నెట్టులైన ఈ పట్టాభిషేకము చెఱుపవలయునని తలంచి మంథర చక్క ంగ కైకేయి యొద్దకు పోయి యిట్లు చెప్పెను. "రాముడు నీ సవతికొడుకు రామునికి పట్టాభిషేక మయ్యెనా నీ సవతుల యధికారము హెచ్చును. తరువాత నీ మాట సాగదు రాజునకు నామీంద ప్రీతి కలదుగదా యనెద వేమో రాజునకు నీమీంద నిజమైన ప్రీతిలేదు. అట్లు ప్రీతియుండిన నీకొడుకునకు పట్టాభిషేకము చేయును. రాముండు రాజయ్యెనా తల్లిమాట విని నిన్ను అడవులకు వెడలం గొట్టును. జ్ఞాతి గావున భరతుని జంపించును; లేక చెఱయం దుంచును. నీ మేలు కోరి చెప్పుచున్నాను" అని లేనిపోని మాటలు చెప్పి కైక మనస్సు చెఱిచెను. రాజు తనయింటికి వచ్చినపుడు కైక మోసము చేసి రెండువరములు కోరెను. అందొకటి రాముండు పదునాలుగు సంవత్సరము లరణ్యమునకుపోవుట. రెండవది భరతునకు పట్టాభిషేకము చేయుట. సత్యమునకు లోబడి దశరథుండు శ్రీరాముని దండకారణ్యమునకు పంపెను.

కం. భూతుక మృగములు తమకై
హేతువులే కన్యజీవి హింస యొనర్చున్
బ్రీతిచెడి యట్లెసాధు
వ్రాతమునకుంగీడు దుష్టవర్గము చేయున్.

18. తానొక్క టి తలంచిన దైవమొకటి తలంచును.

తండ్రి వాక్యము సత్యము చేయుటకును, సవతి తల్లి కోరిక తీర్చుటకును శ్రీరాముండు తమ్మునితోడను భార్యతోడను దండకారణ్యమునకు పోయెను. అప్పుడు కైక యిట్లనుకొనెను. "ఆహా నేనెంత అదృష్టవంతురాలను. నా సవతికి మేలు చేయవలయునని యుండు నా మగనిని మోసము చేసి నా కొడుకునకే పట్టాభిషేకము అగునట్లు, నా సవతి కొడుకు అరణ్యముల పాలగునట్లు చేసితిని. శ్రీరాముండు అడవికి పోయెను. వానియందు ప్రీతి గల తమ్ముండు లక్ష్మణుండును పోయెను. నా కొడుకింక రాజగును. అప్పుడు నామాట కెదురుండదు. నేను అవునన్నది కాదన్న వారిని చంపించెదను నేను కాదన్నదానిని అవునన్నవారిని నఱకించెదను. నా సవతుల నందఱ నేలంబెట్టి కాలరాచెదను. ఇది వఱకే వారు నా పేరనిన భయపడుచున్నారు వారి నీ దేశములో నుండ నీయను. అప్పుడు రాజ్యము నేనే హాయిగ నేలంగలను. పరిచారిక లందఱు నాయొద్దనే కొలువు చేయవలయును. నేను పొన్పు దిగనే దిగను. పదునాలుగేండ్లు దండకలో తిరిగి రాముండు మరలివచ్చునా? రాండు. నిశ్చయము. కడుపు నిండ కూడేలేక ఆంకలితో గాలివానలకో కారుచిచ్చులకో చిక్కి చచ్చును; లేక రాక్షసులవాతం బడియైన పోవును. సీత మిక్కి లి

యుందగత్తె. దానిని రాక్షసులెవరైన ఎత్తుకొని పోయిరా రాముఁడు మరల బ్రతుకఁడు రామునితోపాటు లక్ష్మ ణుఁడు, వారితో పాటు వారి తల్లులు పోదురు. ఆహా మంథర యెంత యుపకారము చేసినది. రాజ్యమంతయు సులభముగా మనకే దక్కె" నని యుప్పొంగి పోవుచుండెను. ఇంతలో పుత్రశోకము పట్టలేక దశరథుఁడు చచ్చెను. భరతుఁడయోధ్యకు వచ్చెను. కొడుకు రాఁగానే తాను ఘనకార్యము చేసితినని పొంగుచు కొడుకా! నీకింత కార్యము చేసితినని సంతోషముతో చెప్పి ఇఁక నీవే రాజువు పట్టాభిషేకము చేసికొమ్మనెను. ఆ మాటలు వినగానే భరతునకు పట్టరాని దుఃఖము కోపము వచ్చి "ఓసి రాక్షసీ! రాజ్యము నిమిత్తమై నా తండ్రిని చంపి నా అన్నను అడవులకు పంపితివా? వారు నీకేమి ద్రోహము చేసిరే పాపినీ? అన్న అనుభవింపవలసిన రాజ్యము నధర్మముగ గ్రహించు నీచుఁడనని తలఁచితివా దుష్టురాలా! అని కన్న తిట్లు తిట్టెను. అన్న మరల ఊరికి వచ్చువఱకు సుఖమక్క రలేదని సన్న్యాసి వేషము వేసికొని నగరములో వసింపక నంది గ్రామములో నుండి నియత వ్రతమును పూనియుండెను. కైకకు పూర్వముండిన సుఖముకూడ పోవుటేకాక దుఃఖము, అవమానము గలిగి నేఁటికిని లోకముచేత తిట్టఁబడుచున్నది.

ఆ. తానొకండు తలఁప దైవ మొండు తలంచు
నవెడు సూక్తి గర్వమునను మఱచి
తా స్వతంత్రుఁడనుచుఁ దలపోసి పనిచేసి
దైవహతుఁడు దుఃఖతప్తుఁ డగుచు.

19. దేవుని సొత్తు నపహరింపరాదు.

శ్రీరాములవారు రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండ నొక నాఁడు ఒక కుక్క ఆయన నగరు ముంగల నిలబడి యేడ్చెను. ఆ ధ్వని విని శ్రీరాముఁడు వెలుపలవచ్చి యేల యేడ్చుచున్నావని యడిగెను. మహారాజా! నేను వీథిలో పండుకొని యుంటిని. నిష్కా రణముగా నొక భిక్షుకుఁడు నా తలమీఁద గాయము పడునట్లు కట్టెతో కొట్టెను. నేనతనిని కఱవలేదు. ఆయనను చూచి మొఱఁగగూడ లేదు అని కుక్క చెప్పెను. వెంటనే ఆయన ఆ భిక్షుకునిపట్టి తెప్పించి యీ కుక్క నేలకొట్టితివి? నిన్ను కఱచెనా? అని యడిగెను. నన్ను కఱవలేదు. నాత్రోవకు అడ్డము పండుకొని యుండెను. కావున కొట్టితి నని భిక్షుకుఁడు చెప్పెను. వెంటనే మంత్రుల రప్పించి వీఁడు నిష్కారణముగ కుక్క ను గాయపరచెను. వీని కేమి శిక్ష విధించుట న్యాయమని యాలోచించుచుండ కుక్క శ్రీరాములను జూచి మహారాజా! వీనికి దేవాలయమున పారుపత్తె మిప్పింపుము అని చెప్పెను. నేరము చేసిన వానికి అది శిక్షయగునా యని శ్రీరాముఁడడుగ కుక్క యిట్లు వచించెను. "పూర్వ జన్మమున నేను ఉత్తమ కులమునఁ బుట్టిన బ్రాహ్మణుఁడను. దేవాలయమున పారుపత్తె దారుగ నుంటిని. ఒకనాఁడు పొరబాటున దేవుని సొమ్ము నా సొమ్ములోఁ గలిసెను.

ఆ కారణముచే వారికి జన్మము కలిగెను. ఆ యొక దోషము తప్ప నితరదోష మేదియు లేక పవిత్రుఁడనై యుండుటచే నాకు పూర్వజన్మ జ్ఞానము కలిగెను. తామసుడగు ఈ భిక్షకుఁడు ఆ యుద్యోగమునం దుండిన నేగతిఁ బట్టునో యెవఁడెఱుఁగును" ఆ మాటలు విని రాముఁడు ఆ భిక్షకు నట్టులే దేవాలయమున కధికారిగఁ బంపెను.

కం. నైవేద్య మొకటితక్కఁగ
దేవస్వము తెలిసియైనఁ దెలియకయైనన్
దా వినియోగించుకొనం
గా వచ్చెడిమేనఁ గుక్క కడుపునఁ బుట్టున్.

20. ఆశ్రయమును విడువరాదు.

ఒక అడవిలో నొక మంచి మామిడి చెట్టుండెను. దానిని ఆశ్రయించుకొని అనేక జీవజంతువులు వసించు చుండెను. ఒకనాఁడు వేఁటఁకా డొకఁడు వేఁటలాడు సమయమున విషముపూసిన ఆ బాణము గుఱితప్పి ఆ చెట్టు మొదట తగిలెను. ఆ విషము చేత ఆ చెట్టు ఎండిపోవఁ ప్రారంభించెను. చెట్టు ఎండుకొలది దాని ఆశ్రయించిన మృగములు పక్షులు లోనగునవి ఆ చెట్టును విడిచి పోయెను. ఒక చిలుక మాత్రము చెట్టంతయు తుదముట్ట ఎండినను విడువక యుండెను. ఇంద్రుఁడొకనాఁడు ఆ చిలుకను చూచి "కీరమా! యీ యెండినచెట్టు నిన్ను ఎండ నుండి వాన నుండి రక్షింపఁగలదా? చిగురులు కాయలు పండ్లు ఇచ్చి పోషింపఁగలదా? ఏల దీనిని విడువకయున్నా" వనెను. చిలుక యిట్లు చెప్పెను. ఈ వృక్షము బాగుగ బ్రతికిన కాలములో నాకు అన్ని విధముల సౌఖ్యములు గలిగించుచుండెను. నా దౌర్భాగ్యము కొలఁది దానికి కష్టకాలము వచ్చినది. తినువారి దురదృష్టముచేతనే

పోషకులకు కీడువచ్చును. నా పాపముచేత దానికి కీడు గలిగించుటగాక నేను విడిచియు పోవలయునా? సంపదగల వేళ త్రోవను పోవువాఁడును నేను బంధువునని వచ్చును. కష్టవేళల అన్నదమ్ములును దగ్గఱ చేరరు. ఇట్టి వారు ద్రోహులు. పెట్టినన్ని దినములు దగ్గఱ చేరరు. ఇట్టి వారు ద్రోహులు. పెట్టినన్ని దినములు తిని కష్టకాలమున పోషకుని విడిచిపోవువాఁడెట్టి నీచుఁడు. తనకు లేకున్న తాను పెట్టకున్న మానెనుగాని మంచి మాటలకును, కూడనుండుటకు నేమికష్టము? కావున మునుపు నాకిది చేసిన యుపకారము స్మరించి నేను దీనిని విడువఁ జాలకున్నాను" అని చెప్పెను. ఇంద్రుఁడు దాని కృతజ్ఞతకు మెచ్చుకొని చెట్టునకు ప్రాణ మిచ్చెను.

కం. పెట్టిన పోసిన దినములఁ
గట్టు కడలకుండఁ దినుచుఁ గష్టపుదశ రా
నెట్టన రక్షకు విడిచెడి
కట్టిఁడికంటెను ఖలుండు కనరాఁడెందున్.

21. అనసూయ.

అత్రిమహాముని భార్య అనసూయాదేవి. ఆమె మహా పతి వ్రత. ఆమె పాతివ్రత్యమును పరీక్షింపవలయునని బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుఁడు బ్రాహ్మణవేషములు వేసికొని యతిథులవలె ఆమె యింటికిఁ బోయిరి. ఆమె వారిని గౌరవించి ఆకులో అన్నము పెట్టు సమయములో వారు ముగ్గురు "నీవు దిసమొలతో వడించినఁగాని మేము భోజనము చేయము" అనిరి. ఆమె తన తపస్సు చేత వారెవ్వరై నది యెఱిఁగి కానిండని మంత్రించి అక్షతలు నీళ్ళు వారిపై జల్లెను. వారు వెంటనే కావు కావుమని యేడ్చుచు చంటిబిడ్డలైరి. వారికి తానే పాలిచ్చి రక్షించుచుండెను. ఈ సమాచారము తెలిసి సరస్వతీదేవి, లక్ష్మీదేవి, పార్వతీదేవి అనసూయాదేవి యొద్దకు వచ్చి పతిభిక్ష పెట్టుమని వేఁడుకొనిరి. అప్పుడు వారిని ఆమె యథాప్రకారముగఁ జేసెను. త్రిమూర్తులు మెచ్చుకొని నీకేమివరము కావలయునని యామెను అడిగిరి. మీరు మువ్వురు నా కడుపున కుమారులుగఁ బుట్టుఁడని గోరెను. అట్టులే బ్రహ్మదేవుఁడు చంద్రుఁడుగను, విష్ణువు దత్తాత్రేయుఁడుగను, శివుఁడు దూర్వాసుఁడుగను యామెకు కొడుకులుగఁ బుట్టిరి.

గీ. వార్ధిలోన మునిఁగి బ్రతుకఁగవచ్చును
మంటలోన దుమికి మనఁగవచ్చు
శీలవతిని జెనక సిద్ధంబు తప్పదు
ప్రాణహాని మానహానియైన.

22. తల్లివలెఁ గూతురు.

కేకయ రాజు ఒక ఋషీశ్వరునివలన చీమలభాష నేర్చుకొనెను. ఆ భాష నేర్పునపుడా ఋషీశ్వరుఁడు నీ వీ విద్యను గాని, చీమలవలన విన్న వృత్తాంతముగాని ఎవరికైన చెప్పితివా నీ తలపగిలి చత్తువని చెప్పెను. ఒకనాఁడు కేకయ రాజు భార్యతోడ అంతఃపురమున నుండు సమయమున రెండు కొరవి చీమలు మాటలాడుకొనిన వార్తవిని ఆయన నవ్వెను. ఆయన భార్య నిష్కా రణముగా ఏల నవ్వితివి? చెప్పుమనెను. నేనా చీమలు మాటలాడు కొన్నది విని నవ్వితి ననెను. ఏమి మాటలాడెనని ఆమె యడిగెను. అది చెప్పిన యెడల నేను చత్తును చెప్పరాదు అని రాజు అనెను. తన్ను ఆయన అవమానించెనని ఆమె కోపించి నీవు చచ్చిన చావుము నాకు నీవు విన్నది చెప్పక తప్పదు అని నిర్బంధపెట్టెను. మగఁడు అసత్యమాడడని తెలిసియు ఆ యిల్లాలు అతని చావును కూడ సహించి ఈ వృత్తాంతము చెప్ప బలాత్క రించెను. ఆ రాజు తనకు భాషనేర్పిన మునియొద్దకు పోయి జరిగిన విషయము చెప్పెను. అతఁడు నీవు విన్నది చెప్పితివా చచ్చెదవు. పతిభక్తిలేని దుష్టస్త్రీ నిమిత్తము నీవు చావరాదు. అట్టి స్త్రీ దేశమందు నుండరాదు. కావున ఊరు వెడలఁగొట్టు మనెను. రాజు అట్టులేచేసి సుఖించెను. ఆమె కూఁతురు కైకేయి. ఆమెను వివాహమాడి ఆమె వలలోఁ జిక్కి కొని దశరథుఁడు చావనే చచ్చెను.

ఆ. తల్లిగుణముఁ బోలుఁ దనయ గుణంబును
గాన నొక్క కన్యకను పరింపఁ
దలఁచువాఁడు దాని తల్లిశీల మెఱుంగ
వలయు సుఖపడంగఁ దలఁచునేని.

23. చండి.

దూర్వాసుఁనకు చండి యను భార్య యుండెను. అది దూర్వాసుకన్న కోపగుణము గలది. అతఁడు చేయు మనిన పనిని చేయదు. వలదనిన పనిని చేయును. ఈ దిన ముపవాస ముందును అని మగఁడనిన ఉదయముననే

వంటచేసి బలాత్కారముగ ఆయన నోట అన్నము పెట్టును. ఈ దినము ఉదయముననే వంటచేయుము అనిన ఆ దినమందు వంటయే చేయదు. ఈదినము నేను స్నానము చేయకయే భుజింతును అనిన ఆ దినము బిందెడు నీళ్లు తెచ్చి ఆయన నెత్తి మీఁదపోసి దేహమంతయు తోమును. రేపు మనయింటికి అతిథులు వత్తురు, శుచిగా రుచిగా వంటచేయు మనిన మైల చీరతోనే వంట చేసి మాడిన అన్నము ఉడుకని కూరలు తెచ్చి వడ్డించెను. ఇట్లు వితండావాదము చేయుచుండుట చూచి దుర్వాసుఁడు తనకేది యక్క అలేదో యది చేయుమని చెప్పును. ఏది కావలయునో అది వలదని చెప్పును. ఇట్లుండ ఆయన యింట పితృకార్య మొకటి వచ్చెను. ముందటినాఁటి రాత్రి దుర్వాసుఁడు రేపు పితృకార్యము నేను జరపువాఁడనుగాను. ఇంటికి కూరగాయలై నను తేను నీవు ఏపని చేయవలదని చెప్పెను. చండి ఉదయమునకు ముందే లేచి గృహకృత్యము లెల్లఁ దీర్చి ఎచ్చటనో కూరగాయలు, ధాన్యములు సంపాదించి తెచ్చి శుచిగా పాకము దీర్చి బ్రాహ్మణులకు నిమంత్రణము చెప్పి సర్వము సిద్ధముచేసి మగని బలాత్కరించి కర్మమంతయు జరగఁజేసెను. బ్రాహ్మణులును భుజించి లేచిరి. దుర్వాసుఁడు యథావిధి కార్యము జరగెఁగదా యని పొంగి, ఓసి! ఈపిండములను ఆవునకు పెట్టుమనెను. ఆ యిల్లాలు వెంటనేపోయి కుక్క లకు పెట్టెను, శ్రాద్ధకార్యమంతయుఁ జెడిపోయెఁగదా యని దుర్వాసుఁడు కోపించి యది దగ్ధయై పోవునట్లు శపించి తరువాత సుఖముండెను.

ఆ. అలవి కాని యట్టి యాలి దాపురమైనఁ
గాఁపురంబుకంటె గానమేలు
బాధ యొండు లేక పరమాత్మ ధ్యానించి
ముక్తి బడయవచ్చు మోహ మెడలి.

24. గురుభక్తి.

ధౌమ్యుఁడను మునికి ఉపమన్యువు అని యొక శిష్యుఁ డుండెను. శిష్యునకు తనయందు భక్తి గలదో లేదో యని తెలసికొనుటకై "ఉపమన్యూ! నీవు నేటినుండి నా యావులను మేపుచుండుము" అని చెప్పెను. ఆ ప్రకారమే యతఁడు మేపుచుండెను. కొన్ని దినములయిన తరువాత గురువు శిష్యుని జూచి "నీకు నేను నా యింట అన్నము పెట్టుట లేదుగదా నీవెట్లు బలిసియున్నావు" అని యడిగెను. "అయ్యా నేను మధుకరమెత్తి జీవించుచున్నాను" అని శిష్యుఁడు చెప్పెను. "నీవు సంపాదించిన భిక్షము గురువున కర్పింపక నీవు తినవచ్చునా" యని ధౌమ్యుఁడడిగెను. మఱునాఁటినుండి బిచ్చమెత్తి తెచ్చిన యన్నము గురువునకు నర్పించెను అన్న మంతయు గురువే గైకొనెనుగాని శిష్యునకేమియు నీయలేదు. ఇట్టుల కొన్ని దినములు జరుగ నొకనాఁడు మరల శిష్యునిఁజూచి "నాయనా! నీవు బిచ్చ మెత్తి తెచ్చిన యన్నమంతయు నేనే తీసికొనుచున్నానుగదా నీ వెట్లు దేహమును పోషించుచున్నా" వని గురువడిగెను. "అయ్యా రెండవసారి బిచ్చమెత్తుచున్నా" నని ఉపమన్యువు చెప్పెను. అప్పుడు గురువు "శిష్యా బ్రహ్మచారి అయిదుయిండ్ల లోనే కదా బిచ్చమెత్త వలయును. మరల నీవు బిచ్చమెత్తిన గృహస్థులను బాధించినట్టును ఇతర బ్రహ్మచారులకుఁ బోవలసిన యన్నము నీవు హరించినట్టును కాలేదా? రెండుమార్లు భిక్షమెత్తకుము" అని చెప్పెను. ఇట్లు కొన్నాళ్ళు జరుగ గురువు "శిష్యా! ఇప్పు డెట్లు జీవించుచున్నావు" అని యడిగెను. "మీయావుల పాలు ద్రావి బ్రతుకుతున్నాను" అని శిష్యుఁడు చెప్పెను. "నాయనా! నా యాజ్ఞలేక నా యావుల పాలు ద్రావుట దొంగతనము చేయుటగాదా" యనెను. మరలఁగొన్ని నాళ్ళను అట్లే గురువు ప్రశ్నింపఁగా శిష్యుఁడు "దూడలు పాలు ద్రావునపుడు విడుచు నురుగు ద్రావి జీవించుచున్నాను" అని చెప్పెను. ఆ మాటవిని "నీవు తమ్ము మేపుచున్నావను ప్రీతిచే దూడలు ఎక్కువగ నీకై నురుగు విడుచుచున్నవి. దాసిచే వానికి పాలు తక్కువ పడుచున్నవి. నోరులేని దూడలకు పాలుతక్కువ యగునట్లు నీవు చేయవచ్చునా" యని గురు వడిగెను. ఆ మాటలు సత్యమని ఉపమన్యువు ఆలోచించి ఆనాఁటినుండి నురుగు ద్రాగుట గూడ విడిచి జిల్లేడాకులు దినుచుండెను. ఆకారణముచే అతనికి కన్నులు పోయెను. ఒకనాఁడు మెల్లగ తడవాడుచు ఇంటికి వచ్చునపుడు వాఁడు కన్నులు తెలియక ఒక పాడుబావిలో పడె. ఆవులు మాత్ర మింటికి వచ్చెనుగాని ఉపమన్యువు రాఁడయ్యెను. కొంతవడికుఁ జూచి ధౌమ్యుఁడు తక్కిన శిష్యులతోడ నడవికి వెదకుకొనుచుఁ బోయి ఉపమన్యూ! ఉపమన్యూ! యని యఱచెను. అయ్యా! నేనిచట బావిలోఁ బడియున్నాను" అని ఉపమన్యువు గట్టిగా నఱచి చెప్పెను. గురువుపోయి బావిలో నుండినవానిని ఒడ్డునకుఁదీసి యేల దీనిలోఁబడితివని యడుగ జరిగిన వృత్తాంత మంతయు నతఁడు చెప్పెను. గురువు సంతోషించి అశ్వనీ దేవతలఁ బ్రార్థింపుమని చెప్పిపోఁగా వేద ముక్కు లచే ఉపమన్యువు అశ్వినీ దేవతల బ్రార్థింపఁగా వారు ప్రత్యక్షమై "ఉపమన్యూ! నీవీ భక్ష్యమును భక్షింపుము. నీకు కన్నులు వచ్చు" నని చెప్పిరి. "దేవతలారా! దీని నాగురువు ఆజ్ఞ లేక నేను దినఁజాలను. దీనిని ముందుగ వారికి నర్పింపవలయును" అని ఉపమన్యువు చెప్పెను. "నీ గురువున కిట్టిస్థితి వచ్చియుండినపుడు మే మీ భక్ష్యమీయగా గురువున కొసంగకయే భక్షించెను. నీవును

భక్షింపుము” అని దేవతలు చెప్పఁగా ‘నేనట్లు చేయఁజాలను’ అని యతఁడు చెప్పెను. ఆ మాటలకు వారు మిగుల సంతోషించి కన్నులిచ్చుటయేగాక వేదములు శాస్త్రమును ఆయన మనస్సునందే ప్రకాశించు చుండునట్లు వరమిచ్చి పోయిరి.

తే. గురువు జ్ఞానదాత గురువు వేడుగడయును
గురువుకంటె నధికుఁ డొరుఁడు లేఁడు
గురువుకంటె మేలి పరతత్త్వమును లేదు
గురువుభజింప వలయు నరుఁడు సతము.

25. అప్పుదీసి ముంచరాదు.

ఒక బ్రాహ్మణుఁడు తన భార్య ప్రసవించిన వెంటనే యా బిడ్డను ఎత్తికొని స్మశానమునకు పోయి అక్క డ గుంతలో దానినుంచి అక్షతలు నీళ్ళు మంత్రించి దానిపై చల్లి నీ వెవ్వరవు? నాకేల పుట్టితివి? అని యడిగెను. అది “అయ్యా! నేను పోయిన జన్మమున కట్టెలమ్ముకొని బ్రతుకువాఁడను నా మోపు ఒకటి నీవు వేయించుకొని దానివలె యియ్యక పోయితివి. అది రాబట్టుకొనుటకై నీకు పుట్టితిని” అనెను. నీకు నేనింత యియ్యవలను? అని బ్రాహ్మణుఁడు అడిగెను. రెండణాలని శిశువు చెప్పెను. రెండణాలనిచ్చిన నీవు పోయెదవా అని బ్రాహ్మణుఁ డడిగెను. పోయెదనని శిశువు చెప్పెను. వెంటనే ఆ బ్రాహ్మణుఁడు రెండణాలు దానిమీఁద నుంచఁగా యది చచ్చెను. దాని మీఁద మన్ను వేసి పూడ్చి బ్రాహ్మణుఁడు ఇంటికి వచ్చెను. ఇట్టులే ముగ్గురు నలువురు బిడ్డలకు చేసెను. ఈయన బ్రతికిన బిడ్డలను పూడ్చి వచ్చుచున్నాఁడని ఆయన భార్య యెంచి యిదియేమి యన్యాయమని మగనితో మొఱ పెట్టుకొనెను. ఈ సారి బిడ్డను ఇమ్ము మరల నీ బిడ్డను నీకు తెచ్చి యిచ్చెదనని బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పి ఆసారి కనిన బిడ్డను మొదటిబిడ్డకు చేసినట్టే చేయఁగా నది “ఆయ్యా నేను పోయినజన్మమున గాండ్లవాఁడను. ఒక మణువు ఆ ముదమునకు నీవు నాకు వెల యియ్యవలెను” అని చెప్పెను. మణువు ఆముదమిచ్చెదను పోయెదవా అని బ్రాహ్మణుఁ డడిగెను. పోయెదనని బిడ్డచెప్పెను. అయిన నిచ్చెద రమ్మని మరల ఎత్తికొనిపోయి భార్యచేతికిచ్చి ఒక మణుగు ఆముదమును దెచ్చి యిచ్చి యీ ఆముద మయిపోవువరకు ఈ బిడ్డఁడు నీ బిడ్డఁడు అని చెప్పెను. ఆ ఆముదమునే నిలువ యున్నదనఁగానే బిడ్డకు రోగము ప్రారంభించెను. ఆ వ్యాధి క్రమక్రమముగా వృద్ధిచెంది బిడ్డఁడు బ్రతుకఁడని వాకిటవేసి తల్లి యేడ్చుచుండెను. బిడ్డ ప్రాణముపోక మిగుల మరణ బాధ అనుభవించుచుండెను. అప్పుడు తల్లి పెనిమిటి యొద్దకువచ్చి పిల్లవానిబాధ చూడఁ గూడలేదు. వీఁడు పోయినను బాగుండునని తోఁచుచున్నది. మణుఁగు ఆముద మైపోయినదీ యేల బాధపడుచున్నాఁడని యడిగెను. కుండలో నిలువయున్నదేమో చూడుము. చేతితో కుండ లోపల నంతయు బాగుగ తుడిచి పిల్లవానికి పూయుము అని బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పెను. ఆమె అట్టులే చేయఁగా పిల్లవాఁడు మరణించెను. ఆ తరువాత ఆమె పెనిమిటి ఏమి చేసినను అడ్డము చెప్పకుండెను. మరల నొకసారి ఆమె ప్రసవించెను. అప్పుడు ఆ బిడ్డను బ్రాహ్మణుఁడడుగ అది “అయ్యా మీ యొద్ద నేను పోయినజన్మమున రెండువేల రూపాయలు తీసికొని, యెగవేసితిని. అది చెల్లించుటకై వచ్చితిని అనెను. సరి కానిమ్మని ఆ బిడ్డను ఎత్తుకొనివచ్చి భార్యచేతికివచ్చి “ఓసి! వీఁడు నీ కొడుకు. వీనిని జాగ్రత్తగ కాపాడుకొనుము. వీనిచేత నీవు తమలపాకు తొడిమయైనను తీసికొనకుము. ఆ విధముగ నీవుండువఱకు వీఁడు నీబిడ్డఁడు. వానిచేతనుండి ఏమైన తీసికొంటివాఁ వీఁడు నీ బిడ్డడుకాఁడు” అని చెప్పెను. ఆమెయును అట్టులే చేయుచుండెను. ఆ పిల్లవాఁడు పెద్దవాఁడై విద్యలు నేర్చి ధనము సంపాదించుచుండెను. అట్లున్నను ఒక్క గవ్వయైనను తల్లిదండులు వాని చేతనుండి తీసికొనినవారు కారు. ఇట్లుండ నొకనాఁడు వాఁడేయూరికో కార్యార్థమై పోవఁదలఁచి ఉడుపులు వేసికొని చేతనొక చిన్న మూట తీసికొని వాకిటనున్న తన గుఱ్ఱము నెక్క పోయెను. అది మకురుతనముచేత తన్ను ఎక్క నీయక పోఁగా దగ్గిర నుండి చూచుచున్న తల్లినిచూచి ‘అమ్మా యీ మూట పట్టుకొనుము నేను గుఱ్ఱమెక్కి తీసికొనెద’ నని చెప్పి మూట తల్లి చేతికిచ్చి గుఱ్ఱమెక్కె ను. ఎక్కి యెక్క కముందే వాఁడెగిరి క్రిందఁ బడునట్లు గుఱ్ఱము ఎడమకాళ్ళతోఁ దన్నెను. వాఁడు తలక్రిందుగఁ బడి చచ్చెను. తల్లి హెూయని యేడ్చుచుండెను. ఎచ్చటకో పోయి యుండిన తండ్రివచ్చి జరిగినదంతయు విచారించి మూటయందేమున్నదో చూడుమనెను. అందు సరిగా రెండువేల రూపాయ లుండెను. నా మాట వినక నీ బిడ్డను నీవే చంపుకొంటిని. ఏల యేడ్చెదవని బ్రాహ్మణుఁడు భార్యను సమాధానపఱిచెను.

కం. విసుమీ ఋణానుబంధం
ఋన భార్యయు సుకులు గేహములు పశ్వాదుల్
తనకబ్బు, ఋణము తీఱినఁ
జనుఁగావున నేలసంతసము దుఃఖంబున్.

26. శీలము సర్వసంపదలకు గారణము.

ప్రహ్లాదుఁడు మూఁడు లోకములు జయించి మహావైభవముతో ప్రభుత్వము చేయుచుండెను. అది చూపోపక ఇంద్రుఁడు బ్రాహ్మణవేషము వేసికొని ప్రహ్లాదునొద్దకు పోయి యతని ననేకవిధముల సేవించి యతఁడు ప్రసన్నుఁడై యున్న సమయంబున నిట్లనియె. రాక్షసేశ్వరా! నీవు మూడులోకము లేమి బలమున జయించితివి చెప్పుమా? యని యడిగెను. అయ్యా శీలమహాత్మ్యముచే నిట్టి శక్తి కలిగెనని చెప్పెను. అయ్యా శీలమన నెట్టిదని బ్రాహ్మణుఁ డడిగెను. సర్వప్రాణులయందు దయ మనస్సు వాక్కు కాయములం దొకటిగ నుండుట సత్కీర్తి సంపాదింప యత్నించుట, పరులకు మేలుచేయుట ఈ గుణములకు శీలమని పేరు అని ప్రహ్లాదుఁడు చెప్పెను. ఆ మాటవిని అయ్యా నిన్ను యిన్ని దినములుగ ఆశ్రయించియున్నాను. ఆశ్రితులకు మేలుచేయుట గొప్పవారికి సహజముగదా. బీద బ్రాహ్మణుఁడను నీ పుణ్యమున బ్రదికెదను. నీ శీలము నాకిమ్మా యని వేడుకొనెను. ఆయన మహాదాత గావున తన శీలమును దానముచేసెను. ఇంద్రుఁడు సంతోషించి పోయెను. తరువాత కొంత సేపటికి ప్రహ్లాదుని దేహమునుండి తేజోవంతుఁడగు పురుషుఁడు వెడలి వచ్చెను. నీ వెవ్వఁడవని ప్రహ్లాదుఁడడుగ నేను నీయందున్న శీలమును. నీవు నన్ను దానము పోసిన బ్రాహ్మణునొద్దకు పోయెదనని వెడలి పోయెను. తరువాత మఱియొక తేజోరూపము దేహమునుండి వెలువడెను. దానిని నీ వెవ్వరవని ప్రహ్లాదుఁడడుగ నేను ధర్మమును శీలము పోయిన చోటికి పోయెదను అని చెప్పి పోయెను. ఆ విధముగానే సత్యము, వృత్తము, ధనముకూడ నొకటివెంట నొకటి వెడలిపోయెను. తరువాత నతని దేహము నుండి దిక్కు లు నిండు కాంతిగల యొక స్త్రీ వెలువడెను. అమ్మా నీ వెవ్వతెవు? అని ప్రహ్లాదుఁ డడుగ నేను లక్ష్మిని. బలము పోయిన చోటికి పోయెదనని చెప్పెను. తల్లీ నీ వేల పోయెదవు? నీకు నేనే యపరాధము చేసితి ననెను. "ప్రహ్లాదా నిన్ను శీలము యాచించిన బ్రాహ్మణుఁడు ఇంద్రుఁడు. అతనికి నీ శీలమును దానము చేసితివి. శీలమున్న చోట ధర్మముండును. ధర్మమున్నచోట సత్యముండును. సత్యమున్నచోట వృత్తముండును. వృత్తమున్న చోట బలముండును. బలమున్నచోట నేనుందును. శీలము నిన్ను విడుచుటతో నన్నియు నిన్ను వదలెను" అని మాయ మయ్యెను.

కం. శీలంబె కుదురు ధర్మ
శ్రీలకు వృత్తంబునకును స్థిరబలమునకున్
శీలమె విలయము కావున
శీలంబును విడుచువాఁడు చెడు నన్నింటన్.

27. అపనింద లాడరాదు.

ఒకఁడు తన స్నేహితునకు తాంబూల మిచ్చుచు పరిహాసమునకై వక్క లకు మాఱుగ మేఁక పెంటికలు ఆకులో పెట్టి ఉంటచుట్టి యిచ్చెను. ఆ స్నేహితుఁడు దానిలో నిజముగ పోకఁపొడి యున్నదనుకొని నమలి మ్రింగెను. మ్రింగిన పిమ్మట మేఁక పెంటికలు తింటివని వాఁడు ఎగతాళి చేసెను. తరువాత కొన్ని దినములకు తటాలున నేదో రోగమువచ్చి మేఁకపెంటిక లిచ్చినవాఁడు చచ్చి యమలోకమునకు పోయెను. అక్క డ చిత్ర గుప్తుఁడు వీనిని చూచి వీని కింకను ఆయువున్నది. వీని నేల తెచ్చితిరి? వీని దేహములో వీనిని విడిచి వీని పొరుగింటివానిని తెండని కింకరులతో చెప్పెను. ఆ కింకరులతో వాఁడు మరలి వచ్చునపుడు ఒకచోట మేఁక పెంటికల కొండను చూచి యీ కొండ యెక్క డిది? యని యడిగెను. నీవు నీ మిత్రునకు మేఁకపెంటికలు తాంబూలములో పెట్టి యిచ్చితివి కదా. ఆ పాపముచే నిది యేర్పడెను. నీ విచ్చటికి వచ్చినపుడు దీనిని తినవలయును. నీవు వచ్చువఱకు నిది పెరుగుచుండును అని చెప్పఁగా దానిని చూచి దిగులుపడి కొండెడు మేఁకపెంటిక లెక్క డ? నేను తినుట యెక్క డ? ఎన్ని యుగములు పట్టును. అంతవఱకు నేను ఈ మహానరకమున నుండవలయునా? అని వారితో దీన స్వరముతో వాఁడు చెప్పెను. అది సమసిపోవువఱకు నీ విచ్చట నుండవలసిన వాఁడవే యని వారు చెప్పిరి. దయా మయులారా! ఇది సమసిపోవు నుపాయముండిన చెప్పుఁడీ యని వాఁడు ప్రార్థించెను. నీ మీఁద నెవరైన నిష్కా రణముగ నిందమోపిరేని అట్టివారికెల్ల నీ పాపమున కొంత పోవుచుండును. అట్టు లేదైన నుపాయము చేసి దీనిని లోకులకు పంచిపెట్టితివా నీవు సుఖపడుదువు అని చెప్పి వానిని వాని శరీరములోఁ బ్రవేశపెట్టి వారు పోయిరి. వాఁడు బ్రదికి తాను చూచినది కింకరులు చెప్పినది కలవలె మనస్సునకు తోఁపగా నొకయుక్తిచేసెను. వానికి వయసువచ్చిన ఒక కూఁతురు కలదు. దాని పెనిమిటి మరణించుటచేత నది పుట్టి నింట నుండెను. దానిని ఒంటరిగా ఆ యూరియందే మఱియొకచోట కాఁపురముంచి వాఁడు ప్రతిదినము సాయంకాలము కాఁగానే చలువవస్త్రములు కట్టుకొని విలాసముగ ఆ యింటికిపోయి రాత్రియంతయు అచ్చటనే పండుకొని సూర్యోదయమైన తరువాత తనయింటికి వచ్చుచుండెను. చూచినవారందఱు వానిమీఁద అలుమానపడి

వాఁడు తన కుమార్తెనే పెండ్లాముగా జేసికొన్నాఁడని చెప్పుకొనసాగిరి. అన్యాయముగ వానిని నిందలాడిన వారి కందఱకు కొంచెము కొంచెముగ మేఁక పెంటికలు యమకింకరులు పంచిపెట్టిరి. ఒక సంవత్సరము అగుసరికి మేఁక పెంటికల కొండ అంతయు సమసిపోయెను.

ఆ. తెలిసియైననఁగాని తెలియకయేగాని
పరుల నిందలాడఁ బాడి గాదు
పరుల మెచ్చువాఁడు వాని పుణ్యముఁగొను
దూఱువాఁడు పొందు దోషములను.

28. గొల్ల కృష్ణన్న

ఒక గ్రామంబున నొక నిరుపేదరాలగు బ్రాహ్మణ స్త్రీ గలదు. ఆమె కొక కుమారుఁడు కలఁడు. వాఁడు పుట్టిన కొన్నిదినములకే వాని తండ్రి మరణించెను. ఆ యిల్లాలు ఎంతెంత కష్టమో పడి ఆ బాలుని సాఁకెను. వానికి ఐదవ యేఁడు రాగానే అక్షరాభ్యాసము చేయించెనుగాని బడికి పంపుటకు ఆ పల్లెలో బడియే లేకుండెను. కావున కొంచెము దూరములోనుండు పల్లెలోని బడికి పిల్లవానిని ఆమె పంపుచుండెను. జీతము తీసికొని చదువు చెప్పుట దోషము గనుక వీనియొద్ద జీతము పుచ్చుకొనకయే గురువు చదువు చెప్పు చుండెనుగాని ప్రతిదినము ప్రొద్దున సాయంకాలమున వాఁడు ఆ పల్లెకు నడచి పోయి రావలసియుండెను. ఆ పల్లె నుండి పోవువాఁడు వాఁడొక్క ఁడే. రెండు పల్లెలకు నడుమ ఒక అడవి యుండెను. ఉదయమున చీఁకటిలోనే పోయి రాత్రి చీఁకటిలోనే రావలసియుండెను. ఆ పిల్లవాఁడు చీఁకటిలో ఒంటిగ రానుపోను భయపడి తల్లితో ఒకనాఁడు “అమ్మా దినదినము చీఁకటిలో పోవునపుడు వచ్చునపుడు అడవిలో భయము తోఁచుచుండును ఎవ్వరినైన తోడుపంపవే” అని అడిగెను. తల్లి కన్నుల నీరు తుడిచికొనుచు నిర్భాగ్యురాలనగు నాకు పుట్టిన నీకు తోడెవ్వరు వత్తురు. దేవుఁడు ఒక్క ఁడే తోఁడు. అని మనస్సులో నేమో ఆలోచించి “నాయనా! నేను భాగ్యవంతురాలనా? ఎవరిని పంపుదును? ఆ అడవి యందు ఒక గొల్లవాఁడు కృష్ణుఁడనువాఁ డున్నాఁడు. వాఁడు మనలను గుర్తెఱిఁగినవాఁడు. మంచిపిల్లవాఁడు. నీవు పోవునపుడు గొల్ల కృష్ణన్నా అని పిలుపుము. నీకు తోడుగ వచ్చి అడవి దాఁటించును” అని చెప్పెను. మఱునాఁడు ఆ బాలుఁడు అడవిలో ప్రవేశించి “గొల్లకృష్ణన్నా నాకు తోడుగరా” అని పిలిచెను. వెంటనే చెట్టుచాటు నుండి ఒక గొల్లపిల్లవాఁడు పిల్లంగ్రోవి ఊఁదుచు వచ్చెను. అట్టులే ప్రతిదినము ఆ పిల్లవాఁడు అడవిలో వచ్చునపుడు పోవునపుడు గొల్లకృష్ణన్నా అని పిలుచును. ఇదిగో వచ్చితిని అని గొల్లపిల్లవాఁడు వచ్చును. ఇద్దరు కొంతసేపు ఆడుకొందురు. తరువాత బ్రాహ్మణబాలుఁడు ఇంటికి పోవును. ఇట్లు కొన్నాళ్ళు కాఁగా ఉపాధ్యాయుని తండ్రి చచ్చెను. అప్పుడు పిల్లవాండ్రందఱు వారికి వారికిఁగల మంచిపదార్థములు కానుకలు తీసికొని పోయిరి. బీద పిల్లవాఁడును తల్లియొద్దకు పోయి అమ్మా! మా అయ్యవారి కిచ్చుటకు ఏదైన తీసియిమ్ము అని అడిగెను. ఆమె ‘నాయనా నీకు కడుపునిండ కూడే పెట్టలేకున్నానే నేను కానుక ఏమి తీసి యియ్యఁగలనురా? నీతో అడవిలో ఆడుకొను గొల్లకృష్ణన్నను అడిగి వాఁడు యిచ్చునది తీసికొనిపొమ్ము’ అని చెప్పెను. అట్టులే పోయి గొల్లకృష్ణన్నా అని పిలిచి మాఅయ్యవారి కిచ్చుటకు ఏదైన యిమ్మా అని అడిగెను. ఒక పిడుతలో పాలుపోసి గొల్లకృష్ణన్న యిచ్చెను. దానిని తీసికొని బాలుఁడు ఉపాధ్యాయుని యింటికి పోయెను. భాగ్యవంతుల బిడ్డలు వెలగల వస్త్రములు సొమ్ములు అన్ని తెచ్చియుండిరి. ఈ పిల్లవానికి నిలువనుకూడ ఎడము లేకుండెను. ఎట్టులో సందు చేసికొని దూరమున నిలుచుండెను గాని ఎంత సేపటికి ఎవరును వీఁడు తెచ్చినది తీసికొనకపోయిరి. అప్పుడు వాఁడే అయ్యా నేను తెచ్చినది తీసుకొని పొందు అని అఱచెను. ఎవ్వరు చెవిని పెట్టినవారు కారు. ఇట్లు పలుమాఱు అఱవఁగా ఆ అయ్యవారు వాఁడూరకే గొంతు చించుకొనుచున్నాఁడు. వాఁడు తెచ్చిన పాలను గిన్నెలో క్రుమ్మరించుకొని వాని పిడుత వానికి ఇచ్చిపొమ్మని చెప్పుమని దగ్గిర నున్నవానితో చెప్పెను. ఒకఁడు వచ్చి ఆ పిడుత తీసుకొనిపోయి పాలు క్రుమ్మరించి చూడఁగా మరల పిడుతనిండ పాలుండెను. ఎంత క్రుమ్మరించినను పిడుత ఉత్తది కాలేదు. అయ్యవారు అది చూచి యీ పాలపిడుత నీకెక్క డిది యని యడిగెను. అడవిలోనుండు గొల్లకృష్ణన్న యిచ్చినాఁడని బాలుఁడు చెప్పెను. అడవిలో మనుష్యులే లేరే గొల్లకృష్ణుఁ డెవఁడని యతఁ డడిగెను. అప్పుడు ప్రతిదినము జరుగు చర్య అంతయు బాలుఁడు తెలిపెను. అప్పుడు భగంతుఁడే వీనికి దర్శన మిచ్చుచున్నాఁడని ఉపాధ్యాయుఁ డెఱిఁగి నా కాగొల్లపిల్లవానిని చూపెదవా అని యడిగెను. చూపెద రండని పిలుచుకొని అడవికి పోయి గొల్లకృష్ణన్నా అని ఎన్ని మార్లు పిలిచినను గొల్లపిల్లవాఁడు రాలేదు. అప్పుడు ఆ పిల్లవాఁడు ఏడ్చుచు గొల్లకృష్ణన్నా! ప్రతిదినము నేను పిలువఁగానే వచ్చువాఁడవు. నేఁడేలరావు నిన్ను చూడవలయునని మా అయ్యవారు వచ్చినారు. నీవు రాకపోతివా నేను అబద్ధము చెప్పితిని అని నన్నుఁ గొట్టుదురు. “నా స్నేహితుఁడవుగా నుండి నన్ను నీవు కొట్టింపవచ్చునా” అని అనెను. అప్పుడు దూరమునందుండి “అబ్బాయీ నీ మనస్సు నిర్మలము గనుక నీకు కనిపించితిని. నీ అయ్య

వారు నీవలె అయినప్పుడు ఆయనకు కనిపించెదను నీవు వంటరిగావచ్చి పిలువుము వచ్చెదను" అను మాటలు స్పష్టముగా వినవచ్చెను.

కం. ధన ముండిన బల ముండిన
ఘన పాండితియున్నఁ జీవుకు కాయంబున్నన్
మనమున మెచ్చఁడు నిర్మల
మనముం గలవాని మెచ్చు మాధవుఁ డెవుడున్.

29. బాలరాజు కథ

ఒకానొక రాజ్యమునకు ఒక బాలుఁడు రాజయ్యెను. వాఁడు బాలుఁడేకాక మూర్ఖుఁడును అయి యుండెను. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు కొందఱు దొమ్మరవాండ్రు రాజునొద్ద సెలవుతీసికొని త్రాటిమీఁద నడచుట బండలు బొమ్మి మీఁద పగులఁ గొట్టుట లోనగు అనేకవిధములైన సాము గారడీల చేసిరి. అప్పుడు రాజు వారిని చూచి "ఆహా యింత దేహలాఘవము గలవారు యుద్ధభటులైనచో ఎవరు మనల నెదిరింపఁ గలరు? ఇప్పుడుండువారు బొమ్మలవలె నిలఁబడువారు కుడి తిరుగు ఎడమ తిరుగు అను సంజ్ఞల ప్రకారము కీలుబొమ్మలవలె తిరుగువారు. దూరమునుండి టుప్పని కాల్చువారేయై యున్నారు. వీరితో పాటు యుద్ధభటులు మల్లయుద్ధము చేయఁగలరా" అని తలఁచి వృద్ధమంత్రి చెప్పినను వినక తనయట్టివారి మాటవిని దొమ్మరుల నందఱను దండులో చేర్చుకొని చిరకాలముగ నున్న భటుల నందఱను కొలువులో నుండి తీసివేసెను. ఈ నూతన శూరులకుఁ దగిన ఆయుధము లేవియని వెదుకఁగా ఒకనాఁడు క్షౌరము చేసికొనునపుడు మంగలకత్తి వెంట్రుకలు గొరుగుటయు తక్కి న ఎట్టికత్తులును దానివలె ఆ పని చేయలేకుండుటయుఁ జూచి రాజు దొమ్మరుల కందఱకు ఆయుధములుగా ఆ మంగలకత్తుల నిప్పించెను. రాజభక్తిగల మంత్రి ఆ నృపుని వింతనడవడి చూచి విచారపడి వీని నెట్టులైన చక్కఁబెట్టవలయునని యొక యుక్తిచేసెను. త్రోసివేయఁబడిన యుద్ధభటులను నాయకులను అందఱను బిలిచి ఆర్యులారా మనమీ రాజు తాతతండ్రుల తరమునుండి వారి యుప్పుదిని బ్రదికిన వారము. ఇప్పుడు ఇతఁడు తెలివిలేనివాఁడై వ్యవహరించు చున్నాఁడని మనము విడిచిపోరాదు. మీ రెందును పోవలదు. ఆఱు నెలల జీతము మీకు నేనిచ్చెదను. మీరందఱు తగిన యేర్పాటులు వేసికొని ఉన్నట్టుగుండి కోట ముట్టడింపుఁడు. అప్పుడు రాజు తనబలముతో యుద్ధమునకు వచ్చును. నేను సైఁగచేసినప్పుడు యుద్ధము చాలింపుఁడని చెప్పెను. వారును ఒకనాఁడు ఉదయమునకు ముందే కోట ముట్టడించిరి. రాజు తన మంగలకత్తుల దొమ్మరి దండుతో యుద్ధమునకు బయలు దేరెను. దొమ్మరులందఱు కోటగోడలమీఁద నిలఁబడి మహారాజా చూడుమని లాఁగులు వేయువారును బాహువు లప్పళించువారును, వేడుక చూడుమనువారును, కత్తులు త్రిప్పు వారునునై పలుపోకలు పోవుచు ఎదుటివారు డాండాం అనివేయు గుండుదెబ్బలకు క్రిందఁ బడుచుండిరి. రాజు భయపడి ఇఁక నేమిగతియని మంత్రి నడిగెను. అప్పుడు మంత్రి మహారాజా మీరు కొలువులోనుండి తీసి వేయఁగా మనభటులు శత్రువులలో కలసి యుద్ధమునకు వచ్చినారు. వారికి ఆఱు నెలలు జీతము బహుమానములిచ్చి కొలువులోఁ జేర్చుకొందురేని సంధిచేసెదనని చెప్పి యుద్ధము చాలించునటులు చేసి మరల వాని కందఱకు కొలువులిప్పించి దొమ్మరుల నందఱ వెడలఁ గొట్టెను.

ఆ. పెద్దవారిమాటఁ బెడచెవిఁ జెక్కు చుఁ
దనునుబోలు తుచ్ఛజనముఁ జేర్చి
కీడుదొడరువేళ నేడుచుచుండును
బ్రాజ్ఞమానియైన బాలరాజు.

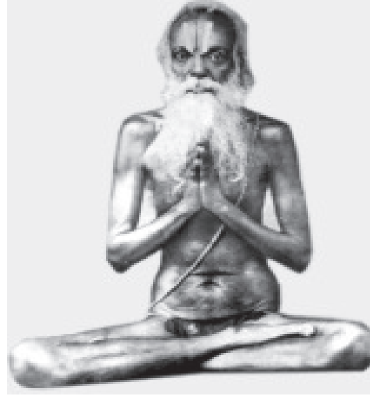
శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
చతుర్థ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

విజ్ఞాపన

ఆర్యమహాశయులారా !

శ్రీ ఆంధ్ర వాల్మీకీ వావిలికొలను సుబ్బారావు (వాసుదాసు) గారు రచించిన గ్రంథముల ప్రభావమును గ్రొత్తగా మేము దెలుపవలసినది లేదు. శ్రీవారు పరమపదించిన పది పండ్రెండు సంవత్సరములుగా వారి గ్రంథముల ముద్రణ ప్రచారాదులు సక్రమ వ్యవస్థలో నుండినవికావు. నేఁడే తిరిగి శ్రీ కోదండరామప్రభువు ననుమతితో శ్రీ కోదండరామ సేవక ధర్మసమాజమువార కార్యమును బూనినారు. ఇది లాభమున కాశించి చేయుపనికాదు. ఆ శ్రీవాసుదాసవారి యాశయము ఆర్యమత, నీతి ధర్మములు తెలుగువారిలోఁ బ్రచారమయి వారు భయలోక సుఖములఁ బడయుటయే. ఆ యాశయము నెఱవేర్చుటయే యీ సంస్థకుఁ గర్తవ్యము. దీని వలన వచ్చు ద్రవ్యము శ్రీమదొంటిమిట్ట కోదండరామస్వామి కైంకర్యమునకును గ్రంథ పునర్ముద్రణమునకును మాత్రమే వినియోగపడఁగలదు. తెనుఁగు సీమవా రీ కైంకర్యమునఁ దగిన సహాయ మొనరించెదరని విశ్వసించుచున్నాము.

ఇట్లు విన్నవించు,
శ్రీకోదండ రామ సేవక ధర్మ సమాజము

శ్లో॥ ఆపదా మపహర్తారం
దాతారం సర్వసంపదామ్
లోకాభిరామం శ్రీరామం
భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నునితాం
తాపార భూతదయయును
తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

నాలుగవ భాగము

1. ఏ దానము మేలనిన నిదానమే మేలు

గౌతముఁడని ప్రసిద్ధి కెక్కి న యొక మునిగలఁడు. అతని భార్య అహల్య. చిరకారి యనువాఁడు వారల కడగొట్టు కొడుకు. అతని కేపని చెప్పినను చక్క ఁగ ఆలోచించి నిదానముగ చేయునుగాని తొందరపడి చేయఁడు. అటులని నిష్కా రణముగఁ గాని సోమరితనము చేతఁ గాని అతఁడు కాలహరణము చేయువాఁడు కాఁడు. ఆ కారణముచే నతఁడు చిరకారి యని పిలువఁబడుచుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు అహల్య యొకానొక చేయరాని పని చేయఁగా కోపించి మేలు గీళ్ళు విమర్శింపక గౌతముఁడు చిరకారిని పిలిచి దీనితల తెగగొట్టుమని అహల్యను జూచి యేదియో పనిమీఁద అరణ్యమునకుపోయెను.

అహల్యయును తాను జేసిన యకార్యమునకు దుఃఖము లజ్జ తన్ను బాధింప నెదురుగ నిలిచి "నాయనా! నీ తండ్రి యాజ్ఞ నీవు నెర వేర్పుము. శిక్ష చేత నేను పవిత్రురాలనయ్యెదను. అపకీర్తి సంపాదించి అవమానపడి భూమిమీఁద బ్రతుకుటకంటె మరణము నొందుటే మేలు. తండ్రయాజ్ఞ నీవు నెఱవేర్చితివేని నాకు మేలు చేసిన వాఁడ వగుదువు" అనెను. చిరకారియుఁ దండ్రియాజ్ఞ నెఱవేర్ప చేతఁ గత్తి నెత్తుకొని యిట్టు లాలోచించెను. అయ్యో! నాతండ్రి నా కెట్టి కార్యముచేయ విధించెను. తండ్రియాజ్ఞను నేనెట్లు చేయుదును? కన్నతల్లిని వధించి యధర్మమను సముద్రమున నెట్లు మునుఁగ కుందును?

పితృవాక్యపరిపాలనము పరమధర్మమే. అయినను మాతృరక్షణము సమస్త జీవులకు స్వధర్మముకదా. పుత్రత్వము అన్యతంత్రము. స్త్రీ వధయే మహాపాతకమన నిఁక మాతృవధను చేసినవాఁ డెట్లు ఉభయలోకముల సుఖింపఁ గలఁడు? తండ్రిమాటచొప్పున నడవనివాఁడు మాత్ర మెట్లు ప్రతిష్ఠ కాంచగలఁడు? తల్లిదండ్రు లిరువురిపట్ల సమముగ ప్రవర్తింపవలసిన పుత్రుఁడందు నొకరికి కీడు చేసి యెట్లు ధర్మము సతి క్రమింపకుండఁ గలఁడు? స్వశీలము చారిత్రము, గోత్రము, కులము వృద్ధిపఱుపఁగోరి తానేకదా తన భార్య యందు మరల జన్మించును. జాతకర్మమందును సమావర్తనమందును తండ్రి వచించు వాక్యములు తండ్రి గౌరవమును స్థిరీకరించుచున్నవికదా. పోషణము చేతను, విద్య నేర్పుట చేతను, తండ్రియే గురువులందు శ్రేష్ఠుడనియుఁ దద్వాక్య పరిపాలనంబు పరమధర్మ మనియు వేదములు వచించుచున్నవి. పుత్రుఁడు తండ్రికి ప్రీతిమాత్రమే కలిగించును. తండ్రి పుత్రునకు సర్వమునై యున్నవాఁడు. శరీరము మొదలుకొని సమస్తము పుత్రునకు తండ్రి యిచ్చినవేకదా కావున లేశమైన అట్టిట్టాడక తండ్రియాజ్ఞ నొనర్పఁదగు, అట్లు లొనర్చువాఁడు సర్వపాప విముక్తుఁ డగును. భూమిపై శిశువు జన్మింపక ముందు దాని మేలునకై సీమంతోన్నయనాదు లొనర్చు వాఁడు తండ్రియేకదా భూమిపై జన్మించిన యనంతరము ఆహారాదులును, భోగ్య పదార్థములును, విద్యయు, జ్ఞాన విజ్ఞానము లొసఁగువాఁడు తండ్రియేకదా. తండ్రియే ధర్మము, తండ్రియే స్వర్గము, తండ్రియే పరమతపము. తండ్రి సంతోషించిన సమస్త దేవతలు సంతోషింతురు. జనకు వాక్యంబులన్నియు దీవనలై పుత్రునికి మేలు చేయుచుండును. కావుననే కదా ప్రతిదినము నుదయమున తండ్రికి నమస్క రించి దీవనలు పొందుమని వేదములు ఘోషించుచున్నవి. తొడిమె పుష్పమును, చెట్టు ఫలమును విడుచుట కలదుగాని ఎట్టి కష్టదశ యందును తండ్రిపుత్రుని విడువఁడు. ఎచ్చటనోతప్ప తండ్రిపై ద్వేషించువాఁడా తండ్రికి జనించువాఁడు కాఁడు. ఇన్ని కారణములచే తండ్రి గౌరవింప నర్హుఁడు కావున తండ్రియాజ్ఞ నెఱవేర్తు నాయనఁ దల్లి మాత్రము తండ్రికంటె నేమిటి తక్కు వ? అగ్నికి అరణివలె నా పుట్టువునకుఁ దల్లియే కదా కారణము. అన్ని యార్తులను నిర్వృతి తల్లియేకదా. తల్లి కలవాఁడే దిక్కు గలవాఁడు. తల్లిలేని వాఁడు దిక్కు లేని వాఁడు. ఎంతటి దరిద్రుఁడైనను అమ్మాయని పిలుచుచు యింటిలోనికి వచ్చు వాఁడు దుఃఖితుఁడు కాఁడు. వాఁడు ముదుకయైనను ముదుకగాఁడు. పుత్రపౌత్ర వంతుఁడైనను నూఱు సంవత్సరములు ప్రాయము గలవాఁడై నను తల్లిగలవాఁడు రెండేండ్ల బాలుఁడే. సమర్థుఁడైనను అసమర్థుఁడైనను కృశుఁడైనను కాకున్నను పుత్రుని రక్షించునది తల్లియే. తల్లినిమించిన పోషకులు లోకంబున లేరు. ఎప్పుడు తల్లి మరణించునో అప్పుడే పురుషుఁడు వృద్ధుఁడు, దుఃఖితుఁడునగును. అప్పుడే వానికి సర్వ ప్రపంచము శూన్యము. తల్లికంటె నిలువనీడగాని గతిగాని రక్షణముగాని ప్రియ పదార్థముగాని లోకంబునలేదు. గర్భమున ధరించుటఁ జేసి ధాత్రియనియు, జననము కలిగించుట చేసి జనని అనియు, అంగము వర్ధిల్లఁ జేయుటఁ జేసి అంబయనియు, వీరుఁడగు పుత్రుఁగాంచుటఁ జేసి వీరసువు అనియు, శిశువునకు శుశ్రూష చేయుట శుశ్రువనియుఁ దల్లికి నామంబులు. తల్లి యన తన

మఱియొక దేహమేకదా. ఏమె కరుణచే తాను వీథి పెంటలోని పెంటగాకున్నాఁడో అట్టి తల్లికి ఆ ప్రియము చేయువాఁ డెట్టివాఁడు? దంపతు లిరువురును మనకు పుట్టెడు బిడ్డఁడు సుందరుఁడుగా నుండవలెను. అని కోరువారేకాని అందు తల్లి కోరకయె ఫలవంతమగును. నేను జెడుకోరికలు గలదాన నగుదు నేని నా గర్భమున శిశువు దురాలోచనము కలవాఁడగును. నేను దుష్టపదార్థము తింటినేని నాశిశువునకు దేహారోగ్యముచెడును. నేను గుడి ప్రక్క c బరుండితి నేని శిశువునకు రాపిడిచే నంగవైకల్యము గలుగును. నేను బీభత్సపుఁ బదార్థము చూచిన బిడ్డనికి హానికలుగును. అని యడుగడుగునకు తన లోపమువలన బిడ్డ కేమగునో యని గట్టిగ నడచుటకును జంకునది తల్లిగాక మఱియెవరు? గర్భధారణము నిశ్చయమైనది మొదలు తన కత్యంత ప్రియమైన పతి సాంగత్యమును వదలి భిన్నశయ్యఁ బరుండునది తల్లిగాక మఱెవ్వరు? పుత్రుఁడుదయించిన పిమ్మట వానికి నీతిమతి కులహీనయగు దానిచే స్తన్యమిప్పించిన యెడల దాని గుణములు బుద్ధి పట్టువడునని వెఱచి తనకుఁ బ్రియతరమైన యౌవన సౌందర్యము దగ్గుటకును జంకక తన ఱొమ్ముల మీఁదనే పెంచునది తల్లిగాక మఱియెవరు? తన తనయని కులగోత్రములను దండ్రికి తల్లికి మాత్రమే తెలియును. కావుననేకదా సన్న్యాసికిఁ దండ్రి వందనీయుఁడు కాకున్నను తల్లి వందనీయ యగుచున్నది. ప్రమాణపూర్వకముగ గ్రహించిన తన తల్లినివిడిచి పరస్త్రీ సాంగత్యము చేసెనేని తండ్రి తండ్రియను గౌరవమునకు దగినవాఁడు కాఁడు అట్టి వానిమాట పుత్రుఁడు బాటింపఁ బనిలేదు. పురుషుఁడు భార్యను భరించుటచే భర్తయు, పాలించుటచే బతియు నగుచున్నాఁడు. ఈ గుణములను వదలినవాఁడు భర్తయును గాఁడు. పతియును గాఁడు. ఆ గౌరవము వాని నంటదు. ఎప్పటికిని అపరాధులు పురుషులేకాని స్త్రీలుగారు. పురుషుల వివేకహీనతచేతనే స్త్రీలు సాపరాధు లగుచున్నారు. పాప కార్యము చేయువాఁడును, చేయించువాఁడును, ప్రేరకుఁడు నగుటచేత సమస్త దోషములు పురుషులను బాధించునేకాని స్త్రీలను బాధింపవు. అబలలగుట చేతను, వారింప సాధ్యపడువా రగుటచేతను, పురుషుల వశమున నుండువా రగుట చేతను, స్త్రీల నేదోషము లంటవు. స్వభావ దుర్బలలనియు, ప్రార్థనాసులభలనియు నెఱిఁగి వారిని వంచించి యకార్యములకు లోపఱుచు పురుషులే సర్వదా పాపులుగాని స్త్రీలుగారు. పుత్రులవలన తల్లి కేమిసుఖమో నేనూహింపఁ జాలను. గర్భము నిలిచినది మొదలు వేవిళ్ళు లోనగు సంకటములచే బాధపడును ప్రాణగొడ్డమైన ప్రసూతి కష్టము చెప్పనలవిగదా. తదనంతరమైనను సుఖమా యన నదియును లేదు శిశువులకై నిద్రయు ఆహారమువదలి మనస్సు నెమ్మది లేక వారి కేవేళకు నేమివచ్చునో యని భయపడుచు వారు నవ్వినఁ దాను నవ్వుచు వారి మోము వాడిన తా మేడ్చుచు తమ నోటిదైన వారికి పెట్టి తమకడుపు కట్టియైన వారికిచ్చి తా మేది భుజింపరానిది భుజించిన శిశువునకు రోగము వచ్చునోయని భయపడుచు రక్షించు తల్లి ఋణం బెన్నఁడు తీర్చుకొనఁగలఁడు? భగవంతుఁడును శిశురక్షణభారము తల్లియందుంచి నవాఁడే గాని తండ్రియం దుంచినవాఁడు గాఁడు. గర్భము భరించు భారము తల్లియందే కదా భగవంతుఁ డుంచెను. నేలమీఁదఁబడి కావుకావని యేడ్చు శిశువున కాహారము తల్లియందే గదా భగవంతుఁడు కల్పించెను. చంపుమని తండ్రి నా కాజ్ఞాపించిన దెవరిని? స్త్రీని, ఆ స్త్రీ యెవతె? నా తల్లి. అట్లు స్త్రీయు, తల్లియు, దండ్రి కంటె గౌరవంబున నధికురాలు నగుదాని నేను తండ్రిమాట విని యెట్లు హింసింతును? పశువులుకూడ తమ తల్లిని బరులనుండి రక్షించుచుండ మనుష్యుఁడనై నే నెట్లు మాతృవధ మొనర్తును? దేవతాసమూహమే తండ్రియనియు తండ్రి సంతసించిన దేవతలందఱు సంతసింతురనియుఁ జెప్పుదురు. తల్లియో, మర్త్యులయు అమర్త్యులయు సమూహము కదా? తల్లి సంతసించిన దేవతలు మనుష్యులుకూడ సంతసింతురు. అని దీర్ఘకాల మాలోచించును తల్లియెదుట నిలువఁబడియుండెను.

చిరకారి యివ్విధముగ నాలోచించుచుండ నడవికి పోయిన గౌతముఁడు కోపము చల్లార శాంతము వహించి యిట్టు లాలోచించెను. ఆహా! తొందరపడి నే నెంతటి పాపమున కొడిగట్టితిని. కార్యాకార్యములు చక్కఁగ విమర్శింప నైతిని.

స్త్రీయును అందు భార్యయునై సుఖాసుఖములు పంచుకొనుటచే వాసితయునై భర్తవ్యయగు నిల్లాలిని చంప నుద్యమించితిని. ఇంతకన్న ఘోరపాతక మిం కెద్ది కలదు? దీని నుండి విడివడుటెట్లు? ఇంతకు చిరకారి తనకు చెప్పినపని చేసియుండునేమో? చిరకారి యనుపేరు సార్థకముగా నీ విషయమున వర్తించిన నేనెంత ధన్యుఁడ నగుదును. చిరకారీ! నీవీ సమయంబున చిరకారివై నిన్ను, నన్ను, నీ తల్లిని రక్షింపుమా అని యనుకొనుచు శీఘ్రముగ నింటికి వచ్చి చేతఁ గత్తిని గొని తల్లియెదుట నిలువఁబడియుండు కొడుకును జూచెను. చిరకారియు తత్క్షణము కత్తిని నేలపై జాఱవైచి తండ్రి పాదములపైఁ బడి యనుగ్రహింపుమా యని వేఁడుకొనెను. దుఃఖతప్తుఁడై వేఁడుకొను పుత్రుని, లజ్జచే నిరాకారయై నిలబడిన భార్యనుజూచి సంతసించి పుత్రుని గౌఁగిలించుకొని యిట్లనియె. చిరకారీ! నీ చిరకారితనమువలన నన్ను ఘోరపాపమునుండియు, దీర్ఘ శోకమునుండియు దప్పించితివి. చిరకారీ! నీవు చిరంజీవివగుము. అని దీవించి భార్య చేసిన దోషమునకై యామెను శపించెను.

కం. చిరముగ మిత్రునిఁ గూర్చుము;
చిరముగ యోజించి విడువు చేసెడిపనులన్;
చిరముగ సాగును స్నేహము
చిర మాలోచించి పిదపఁ జేసినయేనిన్.

కం. చిరముగ నాలోచింపక
సరిగా దప్రియము కిల్బిషద్రోహరుషా
గురుదర్ప రాగములకుం
బరవశుఁడయి యాచరింపఁ బరులకు నెపుడున్.

కం. హితులకు భృత్యులకును స్త్రీ
తతికిని బాంధవులకుఁ గీడు తలఁచెడిపట్లన్
మతిమంతులు చిరకారిత
స్తుతియింతురు వ్యక్తపడని దోషములందున్.

2. ప్రీతితో నిచ్చినది పిడికెఁడేచాలు.

ధర్మరాజు కౌరవరాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుఁడైన పిమ్మట బంధువులఁ జంపిన పాపము తొలగించుకొన నశ్వమేధయాగ మొనర్చెను. దానియందుఁ జేయవలసిన షోడశ మహాదానములు లోనైనవి యథావిధి యే లోపము లేకుండున ట్లొనర్చెను. యజ్ఞము ముగియవచ్చిన దినమున నొక ముంగిస సభామధ్యమున నిలిచి యందఱు వినుచుండ నిట్లనెను. ధర్మరాజా! సభాసదులారా! నా వాక్యమును గోపింపక యాలకింపుఁడు. నేను సత్యము పలుకుచున్నాను. ఈ యాగమున నీ పాండవాగ్రజుం డొనర్చిన దానము సక్తు ప్రస్థుఁ డొనర్చిన దానములోని రేణువునకును సరిపోలదు అనిన ఆ వాక్యములు విని సభ్యులు “ఓ నకులమా! యీ రాజు చేసిన దానమునం దేలోపము గంటివి? సక్తుప్రస్థుఁ డెవఁడు? అతఁడు చేసిన దానమునందేమి విశేషము? చెప్పుము. కారణము చెప్పక గొప్పవారినికాని, గొప్ప కార్యములనుగాని దూషింపరాదుగదా” అనిన ముంగిస అటులైన సక్తుప్రస్థ చరిత్రమును అతని దానము మహిమయుఁ జెప్పెద వినుఁడు. “మహాపురుషులు చేసిన కార్యములందు దోషము లారోపించి ప్రసిద్ధికి రాఁదలఁచిన పురోభాగిని నేనుగాను” అని యిట్లు చెప్పఁదొడఁగె.

కొంత కాలము క్రింద కురుక్షేత్రమందు సక్తుప్రస్థుఁడను నొక బ్రాహ్మణుఁడును అతని భార్యయుఁ గొడుకును కోడలును వసించుచుండిరి. అన్నిటిలోను యాచన కడునీచము. యాచన గౌరవనాశన మొనర్చును. స్నేహితులను బంధువులను చిన్న చూపున చూడఁజేయును. ఇంతయేల? యాచన కంటె లఘు పదార్థము మఱియొకటిలేదు. యాచన కందఱు కనబడుచుండురుగాని తన్నేమి యాచించునో యని గాలియు దూరమంద తొలఁగిపోవుచుండును.

కం. తల లెత్తి చూడ వెఱతురు
వెలవెలనై మాఱువలుక వెఱతురు భీతిన్
జలియించి పఱతు రిస్సీ
కొలపగతురు కారె యాచకులు లొభులకున్.

దాతలనే యాచింతమా యనిన

ఉ. దాతలు దాతలంద్రది యతథ్యము, లోకమునందు లే దుపో
దాత, యతండు గల్గినను దాతృతఁదా సకలార్థులందు నే
లా తులతూగకుండు? నచలస్థితి నింతదలంచి యే నహో
దాతఋణానుబంధము గదా యని చిత్తమునం దలంచెదన్.

అని యాలోచించి యుత్తమ విప్రునకు పరిగ్రహము నిషిద్ధమనుట స్మరించి తిరిపెమెత్తక కోసివిడిచిన చేలలోను మడులలోను పడియుండు గింజలను గడ్డిగింజలను పావురము వలె నొక్కొక్కటి యేఱియు, చెట్లనుండి రాలిన ఫలముల సేకరించియుఁ దెచ్చి వానిని పాకముచేయించి భగవంతునకు నివేదించి దినమునం దాఱవభాగము వేళఁ దక్కిన మువ్వుర తోడ భుజించుచుఁ గాలము గడుపుచుండును. ఇట్లుండ పెద్ద వఱపువచ్చెను. వానచినుకు భూమిమీఁదఁ బడదయ్యెను. కారుచిచ్చులు ప్రబలి యడవుల దహించెను. తోమిన రాగి చెంబులవలె కొండలు కనసట్టుచుండెను. దోకిస పెట్టినట్లు పొలము లుండుటచే మేయఁబోయిన పశువులు రెండుజాములకే యిల్లు చేరుచుండెను. నీటికై పోయినవారు మూఁడు జాములైనను గృహములు చేరకుండిరి. ఇట్టి దుర్భిక్ష సమయమున

వారికి కొన్ని దినములవఱకు కందమూలములుగాని కాయగసులుగాని ధాన్యపు గింజలుగాని యేవియు దొరక లేదు. కొన్నిదినములు నందఱు నుపవాసముండిరి. అందఱు కొంచెము కొంచెముగఁ జేర్పఁగాఁ గొన్నాళ్ళకు ఒక కుంచెఁ డయ్యెను. ఈ దినమైన కడుపుచిచ్చు కొంచెమైన నార్తమని దానిని పిండి గొట్టి భగవంతునకు నివేదించి నలుగురు నాలుగు తూనికలుగఁ బంచుకొని ఆఱవ భాగము వేళ విస్తళ్ళలో నుంచి భుజింపఁబోవు సమయమున వెన్నంటు డొక్కతో దివ్వె దీసిన గూళ్ళవంటి కన్నులతో, నెంచగూడిన బట్టెముకలతో, నొండొంటి ముద్దిడ నుంకించు లోదవడలతో నొక యతిథి వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడు "అయ్యా! ఆఁకలి యగుచున్నది. ప్రాణములు పోవునట్లున్నవి. చెవులు గడియలు పడినవి. కొంచె మాహార మిచ్చెదరా" యని వచ్చెను. ఆయనను వెంటనే గారవించి యర్ఘ్య పాద్యములిచ్చి సక్తుప్రస్థుఁడు తనమానెఁడు పిండిని సంతోషముతో ఆయన కిచ్చెను. దానితో ఆయనకు ఆఁకలి సమయలేదు. అది తెలిసికొన్న సక్తు ప్రస్థుఁడు "అయ్యో! బ్రాహ్మణునకు కొఱకడుపునకు పెట్ట వలసి వచ్చెనుగదా? ఈ జన్మమేల కాల్పనా? ఏమి చేయుదును." అని యాలోచించుచు తలవ్రాల్చియుండెను. అతిథి యాఁకలియుఁ బెనిమిటి చింతయు నుపలక్షించి యతనిభార్య తనపాలి పిండిని భర్త ముందరనుంచి దీనిని అతిథికిండని వేఁడుకొనెను. సక్తుప్రస్థుఁ డదిచూచి భార్యతో నిట్లనియె.

లోకములో పశువులు పక్షులు కూడ తమకు దొరికిన యాహారమును దాము తినక భార్యలకు బిడ్డలకు నిచ్చుచుండును. అది జీవి స్వభావము. తన కున్నను లేకున్నను తన్నాశ్రయించి యుండువారిని బోషింపవలసినది గృహస్థువిధి. న్యాయమిట్లుండ నేను నీ భాగము నెట్లు గ్రహింతును? నీవు అబలవు. ఎక్కు వ దేహకష్టము చేయుదానవు. కావున నీకు నాకంటె నెక్కు వ యాహార మియ్యవలసి యుండఁగా నటులిచ్చుటకు లేకపోయెగదా యని నేను పరితపించుచుండ నీ పాలి పిండియు నాకిచ్చిన నా మనస్సునం దెట్లుండునో నీ వూహింపవలదా? నా యాఁకలికంటె నీ యాఁకలి గొప్పదనియు నాకంటె మిక్కి లి డస్సియున్నదానవనియు నేనెఱుఁగుదు. లేక లేక యెన్నాళ్ళకో ఆహారము దొరక దానిని నీవు దానము చేసిన బ్రతుకుతెరువేది? నీబాగేగదా నాబాగు నీవు బాగుండినఁ గదా నాకు అన్ని వ్రతములు తపములు జపములు సాగును. భార్యయేకదా భర్తకు ఆహారమిడి యతని పోషింపవలసినది. భర్తను దయతో గారవించునది భార్యయేకదా? "లేబరముగాదె యిల్లాలు లేని బ్రదుకు" అన్నట్లు భార్యలేని వాని బ్రదుకు శూన్యమేకదా. భార్యలేని వాఁ డన్ని విధముల పరాధీనుఁడే కదా. భార్యవలననే కదా పురుషుఁడు ధర్మము అర్థము కామము సాధింపఁ గలిగి యుండును. భార్యవలననేకదా పురుషుఁడు తన్నుఁ దన పూర్వులను నరకమునుండి తప్పించు సంతానము గలవాఁ డగుచున్నాఁడు. అట్టి భార్యను రక్షింపనివానికి నిహముగాని పరముగాని గలదా?" భార్యవలన సమస్త సౌఖ్యములు పడయుచు ఆమెను సుఖముగ రక్షింపక యుపేక్షించువాఁడు మనుష్యుఁడగునా?" యనెను.

ఆ పలుకులువిని భార్య యిట్లనియె. ప్రాణేశ్వరా! మీరు చెప్పినది నేను కాదనను గాని మఱి యించుక నా విన్నప మాలకింపఁ గోరెదను. సతిని పాలించువాఁడు కావున పురుషుఁడు పతియయ్యె. భరించువాఁడు కావున భర్తయయ్యె. అట్టి పతిని విడిచి పత్ని ధర్మార్థకామము లెట్లు సంపాదింపఁగలదు? భర్త లేకుండిన భార్యగతియేమి? పతి బాగుండిననే భార్యకు అన్ని విధములు బాగు. కావున మగనిని చక్క ఁగ విచారించుటే భార్యకు ప్రథమ కర్తవ్యము. భార్యకు భర్త కన్న దైవము లేదు కావున దేవతా నివేదము గాక ముందు భుజించుటయెట్లు దూష్యమో యట్లే భర్త భుజించుటకు ముందు సతి భుజించుటయు దూష్యము. కావున మీరు భుజింపకుండిన నేను మాత్రము భుజింతునని తలఁచితిరా? మీరుపవాసములచే శుష్కించియు మీ భాగము నతిథికీయఁగా నేను మాత్ర మీయరాదా నాకు బతివై భర్తవై యెన్ని విధములనో యుపకారము చేయుచుండ నా వలన మీరు పిడికెడు పిండి గ్రహింపరాదా? భార్య యెప్పటికి భర్తకు సహధర్మచారిణియై యుండవలయును. మీరే ధర్మమందు వర్తింతురో ఆ ధర్మమందు వర్తింపవలసినది నాకును విధి. ఇందు నాకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. నన్నాధర్మమందుఁ బ్రవర్తింపఁ జేయనీయకుండుట మీకును ధర్మము గాదు" అనిన సక్తుప్రస్థుఁడామె భాగము పిండిని అతిథికిచ్చెను గాని దానిచేతను ఆయన యాఁకలి యణఁగలేదు. అది యెఱిఁగి కుమారుఁడు తన భాగము పిండి తెచ్చి తండ్రి ముందిడి యతిథికిమ్మని వేఁడుకొనెను. దానినిజూచి తండ్రి కొడుకున కిట్లనియె.

"పుత్రకా! నీకు నూఱుసంవత్సరముల ప్రాయమైనను నీవు నాకు పసిపిల్లవాఁడవే. బిడ్డలను రక్షింపవలసిన విధి తల్లిదండ్రులది. తమకు లేకుండినను తల్లితండ్రులు బిడ్డలకు ఆహారము కల్పింపవలయును. బిడ్డల సంతోషమే తల్లిదండ్రుల సంతోషము. బిడ్డలు దుఃఖింపఁగాఁ తల్లిదండ్రులు సుఖింపరు. నీవు బాగుండిననే మా బాగు. నీ వలననే మేము ఊర్ధ్వలోకములను పొందవలసినవారము. నీవలననే మేమిందును సుఖింప వలసినవారము. ఎన్నిదినములకో నీకింత యాహార మీయఁగలిగితిని. మరల నీకిఁక నెన్నాళ్ళకు ఆహార మీయఁగలనో తెలియదు. ఈ కొంచెము నీకు లేకుండఁ జేసిన నీవు ప్రాణమెట్లు భరింతువు? మేము ముసలి వారము. ఆఁకలిని సహింపఁ గలము. బాలుర కాఁకలి మెండు సహింపలేరు. బాలుర నోటికడిని దీయు తల్లిదండ్రులు రాక్షసులుగాని మనుష్యులు

గారు, ఆఁకలి కోపక నేనొక వేళ నీ కన్నులయెదుట మరణించినను వ్యసనము లేదు. నాయనా! తలఁదడుపు కోడలు నీళ్ళువిడుచు కొడుకు కావలయునని తల్లిదండ్రులు దైవములను బ్రార్థించుచుందురు. మీరిరువురు క్షేమముగా నుండుటే మాకు పదివేలు. కావున నీ యాహారము నీవు భుజింపుము" అనిన కొడుకిట్లనియె.

"తండ్రీ! మీరిటులన రాదు. బాలురకు యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకు వారిని తల్లిదండ్రులు భరింపవలయున నుట న్యాయ్యమే కాని శక్తి యుండినను లేకుండినను కలకాలము భరింపవలయు ననుట ధర్మముకాదు. యుక్తవయస్సు వచ్చినది మొదలు కుమారుఁడు తల్లిదండ్రులను తప్పక భరింప వలయును. అట్లు భరింపని కృతఘ్నుఁడు పితృ ద్రోహి యుభయలోక భ్రష్టుఁడై ప్రతిఫల మపేక్షింపక పోషింతురు. అట్టివారిని మరల భరించుట తనవిధి. తాను చేసి ఋణవిముక్తుఁ డగుటకే కాని వారి నుద్ధరింపఁ గాదు. వృద్ధులుగ నుండు మీ రుపవాసము చేయ నేనా భుజింతును? చేతి కెదిగిన కొడుకు కోడలు ప్రాప్తించిన పిమ్మట కుటుంబరక్షణ విచారణ భారమంతయు వారియందున్నది. అతిథి నభ్యాగతిని గౌరవింపవలసినవారు వారే. వారికిఁ దెలియని విషయము చెప్పుడు వారిచే సత్క రింపఁబడుచుఁ బుణ్యకార్యము లొనర్చుచు తల్లిదండ్రులు భగవంతుని ధ్యానించుచు సుఖముగ కాలము గడుపుచుండవలయును. అట్టి భారము నా యందుండ ముందు నాహార మీయతిథికీయవలసి యుండఁగ మీరిచ్చు చుండ నూరక చూచుచుంటిని. ఆ పాపమునుండి నేనెట్లు విడువడుదునో తెలియదు. ఈ బ్రాహ్మణుఁ దరకడుపుతో లేచిపోయెనేని నీ వా దుఃఖముతోనే మరణింతువు. నేను నీ మృతికి కారణమగుదునుగదా. ఈ పితృద్రోహ మహాపాతకము నేను దప్పించుకొను టెట్లు? తండ్రియేకదా కొడుకు. కొడుకు తండ్రి సొత్తయినప్పుడు కొడుకుసొత్తు తండ్రిదికదా? కావున దీనిని నీ సొత్తుగనే గ్రహించి యీ యతిథి కిడుము" అనిన దానిని గ్రహించి యతిథి కిచ్చెనుగాని దానిచేతను ఆయన సంతుష్టుఁడు కాఁడయ్యె. అది చూచి కోడలు తన భాగము మామగారి ముందట నుంచి నాయందుగ్రహించి దీనిని అతిథి కీయుఁడని వేఁడుకొనెను. అప్పుడు సక్తుప్రస్థుఁ డామెతో నిట్లనియె.

"పుత్రీ! నీ విట్లు చేయ సాహసింపరాదు, నీవు బాలికవు. ఆఁకలిదప్పుల కోర్వఁజాలవు. అదియునుగాక మాకందఱ కుపచరించుట చేతను, గృహకృత్యములనెల్ల నిర్వహించుట చేతను నీకు కాయకష్టము మెండు. న్యాయ్యముగ విచారించిన మాకందఱకన్న నీకు ఎక్కు వ యాహారమిచ్చి నిన్ను చక్క ఁగ పోషింపవలయును. నా దారిద్ర్యదేవత నాకట్టి పుణ్యము కలిగింపకున్నది. ఆహారము కొంచెమగుచే నీకు ఆఁకలివలన కన్నులలో ప్రాణములున్నవి. మూర్ఛపోవుదానివలె నున్న దానవు నీవు బాగుండిననే మేమందఱము బాగుండువారము. నీవలననే మావంశము వృద్ధికావలసి యున్నది. నీ వలననే మాకు కీర్తి మగువ గుణవతి కాదేని వాఁడు భయలోక భ్రష్టుఁ డగును. అంతటి భారమును వహించు కోడలిని చక్క ఁగఁ బోషింపని పెద్దలు గ్రద్దలుకాని వేఱుగారు. ఏ యింట కోడలు ఆహారములేక దుఃఖించునో యా యిల్లు శీఘ్రకాలమందే నిర్మూలమగును. నిష్కా రణముగఁ దర్జనభర్జనాదులచే కోడలికంట నీరు గారఁజేయు వానియింట జ్యేష్ఠాదేవి తాండవ మాడుచుండును. కావున నీయాహారము నీకు లేకుండఁ జేయుట నాకు నీతిగాదు. నీకుఁగల శ్రద్ధాభక్తులు నే నెఱుఁగనివాఁడఁ గాను. నీ యాహారము నీవు భుజింపుము" అనిన ఆ బాలిక యిట్లనియె.

"తండ్రీ! నేను పుట్టినింటనున్నప్పుడు నాతల్లి పుత్రీ! భగవంతుఁడు మనకీ కరణకళేబరమును తరణ సాధనముగా ననుగ్రహించి యున్నాఁడు. గాని యాత్మైకభోగార్థమునకుఁ గాదు. కావున నీ సమయమును సద్వినియోగ పరుపుము. నీ గురువుల సుఖదుఃఖములే నీ సుఖదుఃఖములని భావింపుము. వారిని విడిచి సుఖమునకై యాశపడకుము. వారి మార్గమునే యనుసరింపుము" అని బోధించెను. మీరు నా గురువునకు గురువులు. దైవమునకు దైవము. నా దేహము ప్రాణము గురు పూజార్థమే కాని ఆత్మసుఖార్థము గాదు. ఇది నా నిశ్చయము. మీ మార్గము నాకనుసరణీయము కావున నా శుశ్రూష మీరంగీకరించుటచే నాకు పుణ్యలాభము కలిగించినవా రగుదురు. దాని నిరాకరించితిరా నాకురాగల పుణ్యమునకు విఘ్నము గలిగించినవారగుదురు. అట్లుచేయుట నా యందుఁ బ్రీతిగల మీకుధర్మమా?" ఆమాటలు విని సక్తుప్రస్థుఁడు "అమ్మా! నీవు చెప్పినది సత్యము. నీకు రాఁగల పుణ్యమునకు నేనడ్డపడరాదు. నిన్ను వంచించుట నాకు ధర్మముగాదు" అని యామె భాగము పిండి యతిథికిచ్చెను. దాని నారగించి యాబ్రాహ్మణుఁడు మిగుల సంతోషించి యిట్లనెను. "ఓయి బ్రాహ్మణా! మీరు నలువురు మిక్కి లి సంతోషముతోను, భక్తిశ్రద్ధలతోను ఇచ్చిన యాహారముచే మిక్కి లి తుష్టుఁడనైతిని. నేను మీమనస్సులు పరిశోధింప వచ్చిన ధర్మదేవతను. ధర్మరక్షణమందు శరీర పోషణము ముఖ్యము. దేహాభిమానము వదలుట దుష్క రము. అట్టులుండియు మీరు దేహము నొకపోకకైనఁ గైకొనక ధర్మమే ప్రధానముగఁ గొని పరప్రాణరక్షణమునకై మీరు నలువురు ప్రాణములు విడుచుటకై సిద్ధపడితిరి. ధనము సంపాదించుట సుకరముగాని పాత్రమెఱిఁగి యిచ్చుట శ్రేష్ఠము. కాల మెఱిఁగి యిచ్చుట శ్రేష్ఠతరము. భక్తితో నిచ్చుట శ్రేష్ఠతమము. దానమిచ్చుటయందు శ్రద్ధాభక్తులు ప్రధానములు. వేయిగలవాఁడు నూటిచ్చుటయు, నూఱు గలవాఁడు పదిచ్చుటయు, దరిద్రుఁడు దోసెఁడెనీళ్ళు

శ్రద్ధతో దానము చేయుటయు సమానములు. కావున న్యాయార్జితము కొంచెమైనను దానముచేసినఁ గలుగు ఫలము యజ్ఞాదులెన్ని చేసినను గలుగదు. మీ పుణ్యముచే మీరు బ్రహ్మలోకము నార్జించితిరి. అదిగో బ్రహ్మలోకమునుండి విమానము వచ్చుచున్నది. మీపై దేవతలు పుష్పవృష్టి గురియించుచున్నారు. మీరు నలువురు బ్రహ్మలోకమునకు పొందు" అని తన స్వరూపము వారికిఁ గనఁబఱిచి యదృశ్యుఁ డయ్యెను. వారును బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోయిరి. ఆ సక్తు ప్రస్థుఁడు బ్రాహ్మణునిచేత విడిచిన నీటిబురదలో పొరలాడుటచేతను, ఆ పేలపిండి వాసనచేతను నా శిరస్సు బంగారమయ్యెను. తక్కి నదేహ మెందైన నటులే యగునాయని యెందఱెందరో బ్రాహ్మణులు తపస్సుచేయు చోటికిని రాజులు యజ్ఞముచేయు చోటికిని బోయితినిగాని నాకోరిక ఫలింపలేదు. ధర్మరాజు చేయు యాగమునందైనఁ గాకుండునా యని కొండంత యాశతోవచ్చితిని. ఇక్క డకూడ నాకోరిక నెరవేఱలేదు అని ముంగిస వెడలిపోయెను.

తే. దానముయందు భక్తిప్రధాన మగును
శ్రద్ధతోడుత నిచ్చెనేన్ శక్తికొలఁది
పిడికెఁ డైనను, నది పదివేలు సుమ్ము
ప్రీతిలే కిడు నీపులు వితలు వితలు

3. నాడిజంఘుని చరిత్రము

భరతఖండమున మధ్యరాష్ట్రమున గౌతముఁడను నొక బ్రాహ్మణుఁ డుండెను వాని తల్లిదండ్రులు విద్యయు, ఆచారము జ్ఞానము కలవారైనను గౌతముఁడు దుండగీఁడై వేదము లభ్యసింపక తుచ్ఛుల సహవాసముచేసి స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుచుండెను. విద్యరాని కారణముచేత గౌరవహీనుఁడై యీ దేశమున ధనము సంపాదించుకొనలేక మన భరత ఖండమున కుత్తరముననున్న మ్లేచ్ఛ దేశమునకుఁ బోయి యందొక రమ్యమైయున్న బోయపల్లెఁ జొచ్చి యాపల్లెకు నధికారియగు చోర నాయకుని యింటికిపోయి నేను మధ్య రాష్ట్ర బ్రాహ్మణుఁడను నీయూర నివసింప మనసుగలదు. అని చెప్పఁగా నతఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగదా యని సంతోషించి యతనికొక యిల్లు కొంతధనమిచ్చి శూద్రవిధవను పరిచారికగ నిచ్చెను.

అతఁడు వేదాధ్యయనముగాని శాస్త్రజ్ఞానముగాని వృద్ధసేవగాని సత్సహవాసముగాని లేనివాఁ డగుటచే ఇప్పటి కొందఱు దుర్మతులవలె ఆర్యాచారములెల్ల నిష్ప్రయోజనములని తలఁచుచు మూఢుఁడై క్రమక్రమముగ వానిని వదలి మ్లేచ్ఛులతో కలసి మెలసి యుండుటచే వారి నడవడులే పట్టుపడ వారి వృత్తి నవలంబించి వారితో సముఁడై వేఁటలమరగి జీవహింస చేయుచు, మాంసభక్షకుఁడై మాంసము జీర్ణమగుటకై కల్లుసారాయము ద్రావుచు, వానిచే కామము వృద్ధికాఁగా పరిచారికగ నుండు శూద్రవిధవను భార్యగాఁ జేసికొని కాలము గడుపుచుండెను. పరిచారిక భార్యకాఁగానే దాని బంధువులందురు ఒకరివెంట నొకరు వానియిల్లు చేరిరి. వారినందఱ రక్షించుభారము వానిపైఁ బడెను. దారులుదోఁచి దొంగతనములు చేసి సంపాదించి యెంత ధనమిచ్చినను భార్యకును బంధువులకు సంతుష్టి లేకుండెను. విశేషధనము నెట్లు సంపాదింతునా యని యాలోచించుచు వాఁడు కొన్ని సంవత్సరములు గడిపెను.

అంత నొకనాఁడు ఒక బ్రాహ్మణుఁడు వేదాధ్యయన సంపన్నుఁడు, సదాచార నిష్ఠుఁడు మార్గవశమున నాయూరికి వచ్చి యా చోరనాయకుఁడగు గ్రామాధికారి యింటికిపోయి యిందెందైన బ్రాహ్మణుని యిల్లుకలదా యని విచారించెను. ఆ చోరుఁడును బ్రాహ్మణ భక్తిగలవాఁ డగుటచే ఆయన కేవేవియో యియ్యఁబూనెనుగాని యా బ్రాహ్మణుఁడు "అయ్యా! శూద్రద్రవ్యము నేను పరిగ్రహింపను. నన్ను బాధింపక బ్రాహ్మణుని యిల్లుండినఁ జూపుము" అని యడిగెను. అతఁడును గౌతముఁడున్న వీధి మార్గము దెల్పి పంపెను.

ఆ బ్రాహ్మణుఁడు గౌతమునింటికి వచ్చు సమయమునకు సరిగ గౌతముఁడును తాను చంపిన కొంగలనెల్ల కావడి గట్టి నెత్తురు బొట్టులు నిండిన మేనితో ధృతాయుధుఁడై వచ్చెను. అతిథిగా వచ్చిన బ్రాహ్మణుఁడును గౌతముఁడును ఒక యూరివారే. పూర్వమిత్రులే కావున ఆసద్బ్రాహ్మణుఁడు మనుష్యాద ప్రాయుఁడగు గౌతముని గుర్తించి "గౌతమా! నీవా యీ వృత్తికి వచ్చితివి? నీ కులగౌరవము మహిమము తలఁపవైతివి గదా, నీ తల్లిదండ్రులు ఎంతటి సదాచార సంపన్నులో ఎట్టి శీలముగలవారో మఱచితివి గదా. భూతదయ ప్రధానముగాఁ గల బ్రాహ్మణ కులమునఁ బుట్టి యీ జీవహింస చేయుట యేమి? ఈ మాంసభక్షణమేమి? ఈ శూద్రవిధవా సంగమమేమి? మూఁడు దినములు సంధ్యవారువని వాఁడు శూద్రప్రాయుఁడని ప్రమాణములుండ నీవు సంధ్యవార్చి గాయత్రి జపించి యెన్ని సంవత్సరములాయెనో కదా? నిత్యకర్మానుష్ఠానము నీటఁ గలిపితివి. బ్రాహ్మణవృత్తిపదటఁ గలిపితిని. భూతదయ బూదిచేసితివి. ఎన్నిజన్మములఁ జేసిన సుకృతము చేతనో బ్రాహ్మణజన్మము గలుగునని తలంపక బంగారు వంటి కులమును పాడుచేసి పాపార్జనము యథేచ్ఛముగాఁ జేసితివిగదా. మిత్రమా! నిన్నుఁ జూచిన

నాకు పట్టరాని దుఃఖము కలుగుచున్నది. ఇప్పుడైనను కులము శీలముదలంచి దయవహించి యీ వాసము వర్జింపుము అని చెప్ప నతఁడు దుఃఖితునట్లులై "మిత్రమా! వేదము లభ్యసింపక పోయితిని. ధనమైన సంపాదింతును గాక యని యిచటకు వచ్చితిని. నీవు నాకు బుద్ధిచెప్పితివి. నీతోపాటు నేను వచ్చెదను. రేపు ఈ గ్రామము వదలిపోదము. ఈ రాత్రి నాయిచ్చు పదార్థము పండో కాయో యేదైన గ్రహించి యాఁకలి దీర్చుకొని నిద్రింపుము. అని యెంత వేఁడుకొన్నను క్షుధచే ప్రాణము పోవునట్లుండినను వానిచేతి నీరైన వ్రేలువేసి యంటక యారాత్రి యెట్లో గడపి జాతిచండాలు నమ్మవచ్చునుగాని కర్మచండలు నమ్మరాదు. వీనితోడఁ బోరాదని తలఁచి యుదయమునకు ముందే యూరువిడిచి యాయనత్రోవన ఆయన పోయెను.

భార్యను సంతోషపెట్టుటకై ధనము సంపాదింప గౌతముఁడు బయలుదేఱి కొంతదూరము పోయి వాణిజ్యము నిమిత్తము సముద్ర తీరమునకుఁ బోవుచున్న బిడారువారితోఁ గలిసి కొంతదూరము పయనించెను. ఇటుపోవుచు ఆ బిడారు ఒకనాఁ డడవిలో దిగెను. ఆ రాత్రి యడవియేనుఁగు ఆ గుంపుపై పడి నాశము చేయుచుండ గౌతముఁడు భయపడి దిక్కు తెలియక పోయినదే త్రోవగా నుత్తరదిశగాఁ బరువెత్తెను. ఇటు పరువెత్తి యాత్రోవన మఱియుఁ గొంత దూరముపోవ పూచిన కాచిన చెట్లచే నిండి సువాసన గుమాయించు తరువులు గలిగిన బయలొకటి యతనికి గోచరించెను. దాని నడుమ దిక్కు లనందుకొనఁ బోవుచున్న కొమ్మలతో నిండి గొడుగువలెనై మిక్కి లి రమ్యమైన యొక మఱ్ఱిచెట్టుండ బడలిన వాఁడు కావున దాని క్రింద చల్లని గాలి వీచుచుండ నిద్రపోయెను. సూర్యుఁడును అస్తమించెను.

అప్పుడు కశ్యపముని మిత్రుఁడును బ్రహ్మమిత్రుఁడును మహాప్రాజ్ఞుఁడును శ్రీమంతుఁడును రాజధర్ముఁడని ప్రఖ్యాతి వహించినవాఁడు నగు నాడిజంఘుఁ డను గృధ్రరాజు బ్రహ్మలోకమునుండి తన యునికి పట్టునకు వచ్చి యావృక్షముక్రింద నిదురించు బ్రాహ్మణుని జూచి యతిథి లభించెనని సంతసించి వేచి యుండఁగా నతఁడును నిద్రలేచి పొంతఁ గూర్చుండి యుండిన గ్రద్దఱేనిఁ జూచి యాశ్చర్యపడి యాహారార్థమై దానిని జంపఁదలంచెను.

బ్రాహ్మణుఁడు నిద్దురలేవఁగానే రాజధర్ముఁ డతనితో నిట్లనియె. నీ జందెమును బట్టి నీవు బ్రాహ్మణుఁడవని తలఁచుచున్నాను. సత్యమేని నీ వెవరు ఎందుండి యిటకు వచ్చితివి? చెప్పుమనిన అతఁడును అచ్చెరువుపడి నేను గౌతముఁడను బ్రాహ్మణుఁడను. మధ్యరాష్ట్రవాసిని. ఆహారములేక డస్సియున్నాను. అనినమాటలు వినినతోడనే రాజధర్ముఁడును గంగానదియందలి బలిసిన చేపలను దెచ్చి యతనికిచ్చెను. వాఁడు దానిని భుజించిన యనంతరము పూలతోను లేఁత యాకులతోను నిండిన కొమ్మలను రెమ్మలను దెచ్చి యతనికి శయ్యగుదిర్చి యిచ్చి యిండు సుఖముగ నిద్రింపుమని చెప్పి పరుండిన యతనితో నిట్లనియె. "అయ్యా! నేను కశ్యపునకు దాక్షాయణియందుఁ బుట్టిన వాఁడను. నీ వేమికార్యమునకై ఎచ్చటికిఁ బోవుచున్నావు? తెలియఁ జెప్పితి వేని నాచేనైన సహాయ్యము చేసెదను" అనిన ఆ గౌతముఁడిట్లనియె. "బకోటవల్లభా! నేను దరిద్రుడను. ధనార్థినై సముద్ర తీరమునకుఁ బోవుచున్నాను "అనిన రాజధర్ముఁడు "గౌతమా! వంశపారంపర్యము వలనను, దైవకృపవలనను, కష్టించుట వలనను, మిత్రుల వలనను, విద్యవలనను, బుద్ధివలనను, అర్థ సిద్ధియగును. నేను నీకు మిత్రుఁడ నైతిని. నీవిఁక విచారపడకుము. నీకు ధనములభించు సదుపాయము నేను జెప్పెదను. సుఖముగ నిశ్చింతముగ నిద్రపొమ్మనిన నతఁడును నిదురించి యుదయమున లేచి ప్రయాణమునకు సిద్ధపడియుండ నాడీ జంఘుఁ డతనితో నిట్లు వచించెను.

"మిత్రుఁడా! చక్క ఁగ నీ తెరువున మూఁడు యోజనములు పోయితివేని యందు మేరువ్రజమను పురము గలదు. దానినే కొందఱు మనువ్రజమనియు నందురు. ఆ పురివిభుఁడు విరూపాక్షుఁడను రాక్షసుఁడు నా హితుఁడు. అతని యొద్దకుఁ బోయి నేను బంప వచ్చినవాఁడ నని చెప్పుము. నీ కోరిక యతఁడు నెఱవేర్చును" అనిన నతఁడును దక్షాయ్యపతి చూపిన బాటనబోవుచు త్రోవయందుఁగల ఫలముల నారగించుచు సంతుష్టుఁడై విరూపాక్షుపురముఁ జేరి తనరాక యతనికిఁ జెప్పిపుచ్చెను. ఆ రాక్షసరాజు వెంటనే సేవకులఁ బంపి గృహములోనికి తోడి చెప్పించి మిత్రుని మిత్రుఁడు గదా యని బహూకరించి యాసనమిడి మిత్రమా! నీదే యూరు? ఏది కులము? ఎంతవఱ కధ్యయన మొనర్చితివి? నీవు బ్రహ్మచారివా యనిన ఎట్టి పాపమునకు భయపడని యాభ్రష్ట బ్రాహ్మణుఁ డసత్యమాడ భయపడి "నేను మధ్యదేశమున జనించిన వాఁడను. శబరాలయము నా నివాసగ్రామము. పునర్భునగు శూద్రస్త్రీ నా భార్య. నేను సత్యము వచించితిని" అని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని విరూపాక్షుఁ డిట్లు తలంచెను. "వీఁడు బ్రాహ్మణుఁడ ననుచున్నాఁడు ముఖమున బ్రాహ్మణ వర్చస్సు గానరాదు. అధ్యయనము చేసిన వాఁడును గాఁడు. శూద్రస్త్రీ అందు విధవ వీనికి భార్యయఁట. పరమ పవిత్రుఁడగు నామిత్రున కీదుష్ట చరిత్రుఁ డెచ్చుట లభించెను. ఇప్పుడు నే నది విచారింపరాదు. నా మిత్రుని మిత్రుఁడు నా మిత్రుఁడే కదా. ఈతనిని సత్క రింపవలసినది నాకు విధి. ఈ దినము కార్తీకపూర్ణిమ. వేయిమంది బ్రాహ్మణులకు సమారాధనము చేయుచున్నాను. వారితో

పాటు వీనిని గౌరవించెద" నని తలంచి యందఱకు బంగరు పళ్ళెరములలో షడ్రసోపేతముగ భోజన మిడి వారు మోయఁగలంత ధనమిచ్చి బ్రాహ్మణులారా! ఈ దినము మాత్రము మీకు నీ రాక్షసుల వలన భయము లేదు. సూర్యోదయమునకు ముందే మీరు నాపొలిమేర దాఁటిపొండు. అనిన వారందఱు ధనము మోసినంత గొని శీఘ్రముగ ఆయూరువిడిచి పోయిరి.

గౌతముఁడును ఆశదీర తాను మోయఁగలంత ధనము గైకొని మరల నాడీజంఘుఁడుండు వృక్షము నొద్దకు వచ్చెను. రాజధర్ముఁడును అతనికోరిక నెఱవేఱుటకై తానునుతుష్టుఁడై బడలిన యతని శ్రమముపాయ ఱెక్క లచే విసరి కడుపునిండ నాహారమిడి యడవిమృగముల బాధ లేకుండ నెగడువేసి యా రాత్రి యతని యొద్దనె పరుండెను.

అప్పుడు గౌతముఁ డిట్టు లాలోచించెను. లోభమోహములచే నేను మూటకట్టుకొనిన ధనమో మోయరానిదై యున్నది. నేను పయనింపవలసిన దూరమావిశేషించి యున్నది. త్రోవయం దాహారము దుర్లభము. దీనిని బాటనొక చోట నుంచి యాహారము వెదకఁ బోవుద మనిన దీని నెవ్వ రపహరింతురో. దీనిని మోసికొని యాహారాన్వేషణము చేయుట సుకరముగాదు. దీనికి సులభోపాయ మేమని చాలసేపాలోచించి యా పాపపు బ్రాహ్మణుఁడు "ఈ కొంగ చక్క ఁగ బలిసి చియ్యపట్టియున్నది. దీనిని జంపితినా రెండు మూఁడు దినముల కాహారమగను. దీని నిక్క డనే పక్వము చేసికొని పోవచ్చును." అని తీర్మానించుకొని నిద్రించుచున్న యాబకమునుజంపి ఱెక్క లు పీఁకివైచి మంటయందుఁ బక్వము చేసి మాంసమును సంచిలో పెట్టుకొని శీఘ్రముగ పయనించెను.

అక్క డ విరూపాక్షుఁడు రెండుదినములైనను తన యొద్దకు నాడీజంఘుఁడు రాకుండుట చూచి చాల విచార గ్రస్థుఁడై తనకొడుకును బిలిచి యిట్లనియె. పుత్రా! నా మిత్రుఁడు రాజధర్ముఁడు నా యొద్దకువచ్చి రెండు దినములయ్యెను. ఇంతవఱకొకనాఁడైన నతఁడు నా యొద్దకు రాని దినము లేదు. అతఁడు రామిని నా మనస్సు శోకపీడితమై యున్నది. నీవుపోయి యతని క్షేమమరసిరమ్ము. అతనినూతన మిత్రునందు నాకు సందేహము కలుగుచున్నది. గౌతముఁడు క్షుద్రబ్రాహ్మణుఁడు. కులభ్రష్టుఁడు. అతని ముఖమున బ్రాహ్మణవర్చస్సు లేదు. ఇఁక గుణము శూద్రవిధవను మరగిన వాఁడు. ఇట్టివాని నెట్లు నమ్మవచ్చును. నీవు పోయి సర్వము తెలిసి వేగిరము రమ్ము." అనిన నతఁడు శీఘ్రగమనమున మఱ్ఱి చేరఁబోయి యచ్చటఁ బడియుండిన ఱెక్క లను జూచి నాడీజంఘుని వని గుర్తించి తండ్రిమాటలు స్మరించి వృత్తాంతమంతయు మనస్సునకు గోచరింపఁగా విలపించి గౌతమునిఁ బట్టి తెమ్మని తన భటులను నానాదిక్కు ల కంపెను.

వారును పరువుపాఱి మోయలేని బరువుచే మెల్లగఁ బయనించుచున్న గౌతముని పట్టుకొని యతని సంచి శోధింప నందు మాంసమగపడవాఁడే ద్రోహియని నిశ్చయించి పెడకేలుగట్టి తెచ్చి యందఱు కలిసి యతని విరూపాక్షునొద్దకుఁ గొనిపోయి జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ దెలిపిరి. మిత్రుని మృతికివిరూపాక్షుఁడునంతఃపురము వారును అందఱు హాయని యేడ్చిరి. తరువాత విరూపాక్షుఁడు రాక్షసులఁబిలిచి యీ మిత్రద్రోహిని, కృతఘ్నుని, పాపాత్ముని నాయెదుర నుండ నీయకుఁడు. వీనిని ముక్క లు ముక్క లుగఁ నఱికి మీరెల్లఁ బంచుకొనితినుఁడనిన వారందఱొక్క మాటగా అయ్యయ్యో! రాజా కృతఘ్నునిఁ దినుఁడనియా మా కాజ్ఞాపించెదరు? మేము మాంస భక్షకులమైనను భోజ్యాభోజ్య విచారము లేని వారమా? కృతఘ్నుని మాంసము దినునంతటి నీచులమా? మిత్రద్రోహి మాంసమును దినునంతటి పాపము మేమేమి చేసితిమి? కావున మాయందు దయయుంచి వీనిమాంసమును మఱియెవ్వనికైన నిండు" అనిన నటులైన వీని ఖండించి దస్యులకిండని రాజుచెప్ప రాక్షసులు వానిని తునకలు తునకలుగ నఱికి చోరులకీయ వారును ఈ పాపపు బ్రాహ్మణుని మాంసము మాకేల? వలదనిరి. అట్లైన వీని మాంసమును కాకులకు గ్రద్దలకు వేయుఁడని రాజు చెప్ప రాక్షసులట్లే చేసిరి గాని కాకులు గ్రద్దలు దూరమునఁ జూచి తొలఁగి పోయెనేకాని దాని నొకటియైన ముట్టలేదు. తుదకు చీమలు పురుగులు ఈఁగలైన నంట లేదు.

విరూపాక్షుఁడు తన మిత్రునకు సంస్కా రము చేయఁ గోరి ఆ మాంసమును ఱెక్క లను ఎముకలను చితిపై పేర్చెను. అప్పు డింద్రునాజ్ఞ కామధేనువు దానిపై పాలుగార్పఁగా నాడిజంఘుఁడు మరల బ్రతికి తన్నుఁ జూడ వచ్చిన యింద్రునిఁ జూచి తన మిత్రుని గౌతముని బ్రతికింపఁ గోరెను. ఇంద్రుఁ డతని నట్లే బ్రతికించి పోయెను. తమకుఁ గీడుచేసిన వారికిని సాధువులు మేలే చేయుదురు.

ఈ భ్రష్టబ్రాహ్మణుఁడు శూద్రవిధవయందు సంతానముఁ గాంచి దీర్ఘకాలము నరకముపాలగుఁ గాక యని దేవతలు గౌతముని శపించిరి. పాపమును దేవతలు సహింతురా! గౌతముఁడును మరల ధనమును గొని తన యూరికిఁ బోయి శూద్రరండ యందు బిడ్డలఁ గనుచు నుండి చచ్చి దీర్ఘ కాలము నరకము పాలాయెను. శూద్రాసంగమము చేయు బ్రాహ్మణుని గతి యిది.

4. అంబరీష చరిత్రము.

అంబరీషుఁడను రాజు పరమ పుణ్యాత్ముడు. భగంతునియందు మిక్కి లి భక్తిగలవాఁడు. వ్రతములను నిష్ఠతో సలుపువాఁడు, సదాచార సంపన్నుఁడు. ప్రజలయం దత్యంతానురాగము కలవాఁడు. లోకులందఱు నతనిని తండ్రివలెనే కొలుచుచుండిరి. ఆయన సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నారాయణ నారాయణ యని ధ్యానము చేయుచుఁ బ్రపంచ మంతయు విష్ణుమయముగఁ జూచుచుండుటచే విష్ణు వాయన భక్తికి సంతోషించి యాయన రక్షణార్థము తన చక్రము నిచ్చెను. అది యెవ్వరు పాపములు చేసినను వెంటనే దండించుచు రాజ్యమును ధర్మహాని లేక యుండునట్లు కనిపెట్టి వర్తించుచుండెను.

తన గుణములకు సరిపోవు గుణములు గల భార్య తోడ నా మహారాజు ద్వాదశీ వ్రతము నొక సంవత్సరము జరపెను. ఆ వ్రతాంతమునఁ గార్తీక మాసమున మూఁడు రాత్రులుపవసించి యమునానది యందు స్నానము చేసి మధువనమున మహాభిషేకముచే హరిపూజ గావించెను. మందల కొలఁది గోవులను బ్రాహ్మణులకు దానము చేసి యనేక భూసురులకు భోనజమిడి తాను పారణము చేయ యత్నించెను. ఆ సమయమున దుర్వాసుఁడను మహాముని యతిథియైవచ్చెను. రాజును దుర్వాసునిఁ దగువిధమునఁ బూజించి భోజనమునకుఁ బిలిచిన నతఁ డంగీకరించి యిదో స్నానము చేసి వచ్చెదనని చెప్పిపోయి యేటిలో జపము జేయుచుఁ గూర్చుండెను. ఎంత సేపైనను ఆయన రాడాయెను. ద్వాదశి యర్థముహూర్తము నిలువ యున్నదనఁగా బారణము సేయవలయును. ఆ సమయము మించిపోవు నట్లుండెను. సమయమున పారణము చేయని యెడ వ్రతభంగ మగును. దైవమా! యేమిగతి యని చింతాక్రాంతుఁడై బ్రాహ్మణులను జూచి రాజిట్లనియె.

మహాత్ములారా! బ్రాహ్మణుఁడతిథియై వచ్చిన భోజనమునకుఁ బిలిచితిని. ఆయన వచ్చెదనని స్నానమునకుఁ బోయి యింతమట్టునకు రాఁడయ్యెను. ద్వాదశి మీఱిపోవుచున్నది. భుజింపరాదు. భుజింపకుండరాదు. ఏది కర్తవ్యము? అనిన వారిట్ల నిరి.

రాజా! నీవు జలపారణము చేసి యూరకుండుము. దాని వలన వ్రతహాని భయములేదు. అతిథి వచ్చిన పిమ్మట ఆయనతో నారగింపుము. అతిథి నవమానించిన దోషము రాదు. అనిన రాజు నట్లే గావించెను.

తరువాత నెంత సేపటికో దుర్వాసుఁడువచ్చి యంబరీషుఁడు జలపారణము చేసెనని తెలిసికొని కోపముచే మండి పడుచు గ్రుడ్లెఱ్ఱచేసి పండ్లు కొఱుకుచు నిట్లనియె.

ఓరీ రాజాధమా! నన్ను నన్ను నీవు భోజనమునకుఁ బిలిచి నీ వెట్లు ముందు గతికితివి? అతిథిని భోజనమునకుఁ బిలిచి ముందుగ భుజించు నీచుని నిన్నుఁ దక్క లోకమెఱుఁగునా? నేను వచ్చులోపల నీకాఁకలిచేఁ బ్రాణము పోవునేని నన్నేల పిలిచితివి? నీ భుక్తశేషమా నేను దినవలయును? నేనన నీకింత యలక్ష్యమేలయ్యె? రాజనని నీ కింత గర్వమా? చూడుము. నిన్నిపుడు భస్మము చేసెదనని యతఁడెంత ప్రార్థించిననువినక యొకజడ పెఱికి మంత్రించి యతనిపైఁ బ్రయోగించెను. అదియును మహాశక్తియై యంబరీషుని జంపఁ బైపడి వచ్చెను.

దుర్వాసుఁడు పోవుపోకలు చూచి నారాయణమూర్తి యాయనపైఁ దన చక్రము నంపెను. అది శతకోటి సూర్య రశ్మలచే వెలుఁగుచు గ్రక్కు నవచ్చి దుర్వాసుఁడు ప్రయోగించిన శక్తిని నఱికి యతనిచే చంపఁ మీఁదికి వచ్చెను. దానిని గని దుర్వాసుఁడు వెఱచిపరువెత్తసాగెను. చక్రమతని వెన్నంటెను. అతఁడు స్వర్గమునకుఁ బోయిన స్వర్గమునకుఁ గౌలాసమునకుఁ బోయినఁ గైలాసమునకు, సత్య లోకమునకుఁ బోయిన సత్య లోకమునకుఁ బాతాళమునకుఁ బోయినఁ బాతాళమునకు వెనుకొని పోయెను. అతఁడు సముద్రములోఁ దూఱ నదియును సముద్రములోఁదూఱెను. ఆకాశమున కెగఁ బ్రాఁక నదియును బ్రాఁకెను ఏమి చేసినను విష్ణుచక్రము వదలక తన్నుఁ జంపుటకై రాఁగా శివుని శరణముచొచ్చెను. బ్రహ్మ పాదములపైఁ బడెను. వారు విష్ణుచక్రమునకు మే మడ్డము కాఁజాలము బొమ్మనిరి. ఇంతదూరము పరువెత్త నీయక యెప్పుడో చక్ర మతనిఁ జంపియుండునుగాని రాముని బాణమువలెనే విష్ణుచక్రము పరువెత్తు వారిని వెనుక నుండి చంపదు. ఎదురుగా నుండియే చంపవలయును. కావున నతఁడు నిలుచువఱకు వెంటనంటి పోవుచుండెను. దిక్కు లు గానక దుర్వాసుఁడు కడపట వైకుంఠలోకమునకుఁ బోయి పాహిపాహి ప్రభో! యని యఱచుచు శ్రీమన్నారాయణు పాదములపైఁ బడెను. భగవంతుఁ డతని లెమ్మని యాజ్ఞాపించి యిట్లనియె.

ఓరి గర్విష్ఠుఁడా! నీ యోగగర్వము నిన్నిట్టి దుస్థితికి దెచ్చెను. మూఢుఁడా! యోగవిద్యను గారడివిద్యఁగాఁ జేసి నీచకార్యములకై వినియోగింప నెంచితివా? నీవిద్యలు భక్తుల యందుఁ బని చేయఁగలవా? నా భక్తు లిట్టి క్షుద్ర విద్యలచేఁ జెడువారని తలఁచితివా? అతని వ్రతముఁ జెఱుపఁదల పెట్టుట గాక యతనిని జంపనెంచితివా? సత్కా ర్యమునకు భగవత్కైం కర్యమునకు విఘ్నము చేయువానిని వాని పాపమే చంపక విడుచునా? కామక్రోధముల

జయింప లేని నీతపమేల కాల్పనా? నీవు మరల నంబరీషు నొద్దకుఁబోయి యతని శరణు వేడుము. అతఁడు నిన్ను గాపాడును నాకపరాధముచేసిన నేను సహింతును గాని నా భక్తుల కపకారము తలపెట్టువారిని నేను సహింపజాలను. నేనెందో యెవ్వరికిఁ గానరాక యుందు నని తలఁచువారు మూఢులు. ఐహికవాంఛ లన్నిటిని వదలి నేనే పరమదిక్క ని నన్నెభజించు నాభక్తుని వెనువెంట గోవువెంట పోవు కోడెవలెనుందును. నా తేజమే భక్తులయందు నావేశించియుండి వారికపకారము గావించు వారికిఁ గీడుగల్గించుచుండును. నా భక్తులపరాధుల పట్లను గరుణయే తలంతురు. కావున నీవు శీఘ్రమునఁ బోయి యంబరీషు శరణు చొరుము. అమ్మహాభాగుఁడు నిన్ను రక్షించునన నతఁడు పరువునఁబోయి యంబరీషుఁ జేరి యభిమానము వదలి యతని చరణములు పట్టుకొని ప్రాణభిక్షయిమ్మని వేఁడుచు లేవకున్న సమ్మహానుభావుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు తన పదములు స్పృశించెనని భయపడుచు విష్ణుచక్రము ననేక విధములఁ బ్రార్థించి యిట్లనియె.

ఆ. "ఏ నమస్క రించు నింద్ర శాత్రవ ధూమ
కేతువునకు ధర్మసేతువునకు
విమల రూపమునకు విశ్వగోపమునకుఁ
జక్రమునకు గుప్తశక్రమునకు.

ఆ. విహితిధర్మమందు విహరింతు నేనియు
నిష్టమైన ద్రవ్యమిత్తునేని
ధరణి సురుఁడు మాకు దైవతం బగునేని
విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁ గాక." భాగ.

అని వేఁడినఁ జక్రము మునిని బాధింపక చనియెను. అంత దుర్వాసుఁడును అంబరీషుఁ బెక్కు తెఱఁగులఁ గొని యాడి భక్తుల నిఁక నేఁపరాదని బుద్ధితెచ్చుకొని పోయెను. అంబరీషుఁడును దుర్వాసుఁడు భుజించిన తరువాతఁ దాను భుజించి వ్రతముసాంతముఁ జేసెను.

5. హరిభక్తులకుఁ బరాభవము లేదు.

దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు దుర్యోధను నింటికి అతిథియై వచ్చెను. దుర్వాసుఁ డతికోపనుఁడనియు, కోపించెనా శపించి నిర్మూలించు ననియు, అనుగ్రహించెనా యెంతటి మేలైనఁ జేయు మహాతపస్సంపన్నుఁడనియు దుర్యోధనుఁ డెఱుఁగును. ఆ సమయమున పాండవు లరణ్యవాసము చేయుచుండిరి. దుర్వాసుని దయ సంపాదించుకొని యతనిచే శపింపఁ జేసి పాండవుల నిర్మూలింపఁ దలఁచి దుర్యోధనుఁడు మునీంద్రుననేక విధముల సేవించుచుండెను.

దుర్వాసుఁడో "నేను గ్రామాంతరము పోయి పది దినములకు వచ్చెదను" అని చెప్పిపోయి మఱుసటినాఁ డుదయముననే వచ్చి "నా కాఁకలి యగుచున్నది. నాకీక్షణమున షడ్రసోపేతముగా నాహార మిడుము" అని కోరును. సర్వకాల సర్వావస్థలందు సర్వము సిద్ధముగ నుంచుకొని యుందు దుర్యోధనుఁడు అడిగిన వేళకు నడిగినట్లు సర్వ మతనికిఁ దృప్తిగ నొనరించుచుండెను. ఒకనాఁడు ఱేపు వచ్చెదనని మాపువచ్చును. మాపువచ్చెదనని ఱేపు వచ్చును. ఒకనాఁ డర్ధరాత్రమున వచ్చును. ఒకనాఁడు చేసి యుంచిన శాకపాకాదు లొకటియు బాగుగ లేదు. నాకిప్పుడు వేఱుగ వండి పెట్టుమనును. వేఁడి యన్నము పెట్టినఁ జల్లారిన యన్నము కావలయు ననును. ఈ ప్రకారముగ నన్నిపనులలో ననేక విధముల దుర్వాసుఁడు దుర్యోధనుని పరీక్షించి చూచెను. ఎందును మోసపోక దుర్యోధనుఁడు సర్వవిధముల నతనికి పరితుష్టి యగునటుల పరిచరించెను. ఇట్లు కొంత కాలము గడపఁగా దుర్వాసుఁడు దుర్యోధనునిపట్ల సంతసించినవాఁడై యతనిని జూచి "దుర్యోధనా! నీ సేవకు సంతోషించితిని. నీవు కోరిన వరమిచ్చెదను కోరుము" అనెను. దుర్యోధనుఁ డంతకు ముందే యాలోచించుకొని యున్నవాఁడు గావున నమ్మునీంద్రుని పాదములంటి మ్రొక్కి సవినయముగ "మునీంద్రా! మీరు సంతోషించుకంటె నాకేమి కావలయును. నేను మీ కృపవలన సమస్తైశ్వర్యము లనుభవించుచున్నాను. మీయట్టి మహాత్ముఁడు వరము కోరు మనిన వలదనుట బాగుగాదు. కావున నాయెందు దయగలదేని మీరు మీ శిష్య సహస్రముతోఁ బాండవుల యొద్దకుఁబోయి కొన్ని దినము లితిథులై యుండవలయునని వేఁడెద. ఇదియే నాకోరువరము" అని ముకుళితహస్తుఁడై నిలువఁబడుటయు దుర్వాసుఁ డట్టులే కానిమ్మని యతని నాశీర్వదించి వేయిమంది శిష్యులతో ధర్మరాజున్న యరణ్యమునకుఁ బోయి "ధర్మనందనా! నేను నా వేవురు శిష్యులు ఆఁకలిగొని యున్నారము. భిక్షయొసఁగెదవా?" యనెను కుంతీనందనాగ్ర జుండును అమ్మహామునీశ్వరుని చరణములపై వ్రాలి" లోకోత్తరుఁడగు మీ వంటి యతిథివచ్చి భిక్షవేఁడిన లేదను నంతటి పాపాత్ముఁడనా? ఈ దినము సుదినము, నా జన్మము పావనమయ్యెను" అని యనేక విధముల నుతించెను. దుర్వాసుఁడును సహస్ర శిష్యులతో స్నానార్థము నదికిఁ బోయెను.

అప్పుడు మట్టమధ్యాహ్నమయ్యెను. అంతకు ముందే వేయి బ్రాహ్మణులకు నన్నదానమొనర్చి ధర్మరాజు నిశ్చింతముగఁ గూర్చుండి యుండినవాఁడు. ద్రౌపదియు సూర్యుఁ డిచ్చిన పాత్రమును గడిగి శుద్ధిచేసి యుంచెను. ఆ పాత్రము సూర్యుని కరుణచే లభించినది. ఎందఱకైన నొకసారి వలసిన పదార్థములన్నీ యిచ్చునేగాని రెండవమాఱిచ్చునది కాదు. ఇదంతయుఁ దెలిసియు ధర్మరాజు ద్రౌపదిని బిలిచి జరిగిన వృత్తాంతముఁ దెలిపి యేమి చేసెదవనెను. పాపము! ఆమె యేమిచేయును. పిడికెఁడు గింజలైన నుండినఁగదా వండును. అటని యా మహాపతివ్రత భయపడక పతికి ధైర్యము చెప్పి వంటయింటిలోనికిఁ బోయి శ్రీకృష్ణభగవానుని దలఁచి చేతులు మోడ్చియిట్లు ధ్యానించెను. "కృష్ణా! నా పాలికిఁ దండ్రివైనను, దల్లివైనను, దోడఁబుట్టువైనను, దైవమైనను నీవే సర్వమునకు నీవేకలవని నమ్మియున్నదానను. ఆనాఁడు నేయని వస్త్రములిచ్చి నా మానము కాపాడితివి. నేఁడు వండనియన్న మిచ్చి నన్నును నాపతులను రక్షింపవలయును. సత్పాత్రమగు బ్రాహ్మణుఁడాఁకలిగొని యన్నమడిగిన లేదను వారికంటె నిర్భాగ్యు లెవరు? ఈ భారము గృహిణిదైయున్నది. ఇప్పుడు నేను శాకపాకము లమరింపక పోయితినా మా పరమ కోపనుఁడు నాభర్తల శపించును. ఆపదుద్ధారకా! దీన జనరక్షకా! నన్నీ యాపదనుండి రక్షింపుము. అని యనేకవిధముల నిశ్చంచలమైన మనస్సుతో భక్తితోఁ బ్రార్థించెను.

భక్తులకు ప్రార్థనల నెప్పుడును భగవంతుఁడు నిరాకరింపఁడు. కావున వెంటనే యా వంటయింటిలోఁ గృష్ణుడామెకుఁ బ్రత్యక్షమై "అక్కా ! అక్కా ! నేను మిక్కిలి యాఁకలిగొని ద్వారకనుండి వచ్చితిని ఆఁకలికిఁ దాళజాలక బావలతోఁకూడ మాటలాడక చక్క నిక్క డకు వచ్చితిని. నా ప్రాణము రక్షించు భారమునీది" యని యాఁకలిచేఁ డల్లడిల్లువానివలెఁ జెవులలోఁ బ్రాణము లున్నవానివలెఁ నీ రెలుఁగుతో నెండిన పెదవుల నాలికతోఁ దడుపుచుమాట లాడెను. ద్రౌపదియు "అన్నా! పాత్రములన్నియుఁ గడిగి వైచితినే. ఒక మెతుకైన లేదే. నేనేమిచ్చి నీ యాఁకలిదీర్తు" ననెను, కృష్ణుఁడును "అక్కా ! నీటికద్దముగ నొక మెదుకైన జాలును. ఒక క్రూరబ్రద్దయైనఁ జాలును. నీవు కడిగియుంచిన పాత్రములందు వెదకుము. ఏదైన పొరపాటున నైన నంటుకొని యుండదా. అదియే చాలును" అనెను. ద్రౌపది తానెంతో యాచారవతి ననియు గృహపాత్రము లన్నియు శుచిగ మైల యే మాత్రము లేక యుండునట్లుంచుకొని యుండు దాన ననియు గర్వముకలది. ఆ గర్వముతో "అన్నా! నేను కడిగియుంచిన పాత్రములందు అంట మెదుకులు కూరలు నుండునా? వెండి పాత్రములవలె నేను తోమి యుంచిన దాననే" యనెను. కృష్ణుఁడు తేలగన్నులతో "అక్కా ఎట్టివారికి పొరపాటుండును. చూచిన దోషమా! లేకపోయెనా నా యదృష్టమింతె యనుకొనెదను. నీకు చూచుట కిష్టము లేకున్న నేనుచూచెదను. ఆ పాత్రమిటు దెమ్మనెను. ద్రౌపదియు "నామాట యసత్యమేమో నీవే చూడుము" అని పాత్రముందిచ్చెను. కృష్ణుఁడు దాని నటులిటులు ద్రిప్పి "సోదరీ! ఇదో యీ యాకుకూర యంచున నంటుకొన్నది. నాపుణ్యము నేఁడు మంచిది. బ్రతికిని. అది నా చేతిలోఁ బెట్టి యిన్ని నీళ్ళుపోసి నా ప్రాణము నిలుపుము" అనెను. ద్రౌపదికి గర్వభంగ మాయెను. ఆమెయుఁ జిన్నపోయి యా యాకుకూర కృష్ణార్పణమని కృష్ణుని చేతిలోనుంచి నీళ్ళుపోసెను. ఆ భగవంతుఁడు ఆ నీళ్ళుద్రావి త్రేఁపి "అక్కా ! నీ బుణ్యమున బ్రతికితి" ననిచెప్పి పాండవుల యొద్దకుఁబోయెను. ద్రౌపదియుఁ దనకుఁ గలిగిన యవమానము దలఁచి విషణ్ణురాలై యుండెను. దుర్వాసుని వృత్తాంతము ధర్మరాజు కృష్ణునితో జెప్పెను. కృష్ణుఁడును అట్టి మహాయోగికి నీవు భిక్షచేయవలసినదే. వారేఁటికిఁ బోయి చాల దడవయ్యెను నకులా! నీవు పోయి సశిష్యుఁడగు దుర్వాసుని తోడి తెమ్మనెను.

సర్వభూతమయుఁడగు వాసుదేవుఁ డెప్పుడు సంతుష్టి చెందెనో యప్పుడే దుర్వాసునకును అతని శిష్యులకును గడుపులునిండి కుత్తుక బంటులై త్రేఁపులు వెలువడి యూపిరి తిరుగకుండునట్టు లాయెను. ఏటిలో స్నానము చేయుచు దుర్వాసుఁ డిట్టులాలోచించెను. ఏమి యీచిత్రము! ఆఁకలి యణఁగెను. రుచిమంతములైన పదార్థములు భుజించి నటులు త్రేఁపులు వచ్చుచున్నవి. ఇప్పుడు ధర్మరాజునొద్ద కేమని పోదును? ఒకరికి కాదు ఇద్దఱకుఁగాదు. వేయిమందికి వంట సిద్ధముచేయఁ జెప్పివచ్చితినని పోయి భుజింప కుంటినా ఇంత పదార్థము వ్యర్థపఱిచితిని యతఁ డేమి కోపించునో, అతఁడు మహాభక్తుఁడు. అంబరీషునకంటెఁ దక్కు వయైనవాఁడు కాఁడు పోయి పరాభవ పడుటకన్న నచటికిఁ బోకుండుట మేలు. ఈ శిష్యుల కెవరికైన నాఁకలి లేదా యడిగెదనని వారి నందఱ వరుసగ నడుగఁగా వారును బొట్టలు దడువుకొనుచు నాఁకలి లేదని చెప్పిరి. ఇట్లు వారాలోచించు సమయముననే నకులుఁడు వారిని బిలువ వచ్చెను. అతనిని దూరమందే జూచి దుర్వాసుఁడు పరువెత్త సాగెను. శిష్యులును అతనికంటె ముందే పరువెత్తిసాగిరి. నకులుఁ డదిచూచి యేమిదియని యాశ్చర్యపడి "మునీంద్రా! సర్వము సిద్ధము, భోజనమునకు దయచేయుఁ" డని యఱచెను. ఆయనమాట విని మఱింత భయపడి కడుపు కుట్టుకూడ లక్ష్యపెట్టక యందఱు పరువెత్త సాగిరి. "దుర్వాసా! మునీంద్రా? కృష్ణుఁడును వచ్చియున్నాఁడు మీరు దయచేసి మా యాతిథ్యము గ్రహించి మమ్ముఁ గృతార్థులఁ జేయవలయును. అని నకులుఁ డఱచెను. కృష్ణుఁడు అను మాట వినఁగానే

దుర్వాసుఁడు "ఇఁకఁజచ్చితిని" అని శిష్యులతో నిఁక జాగుచేసితిమా వారు వచ్చి మనలను బట్టుకొని దండింతురు. చెట్టున కొకఁడు గుట్ట కొకఁడుగ పరువెత్తుఁడని చెప్పెను. అందఱు మృత్యువునకు వెఱచి పరువిడు పామరలోకము వలె విచ్చలవిడి పరువెత్తిరి. నకులుఁ డంతయు కృష్ణ యుధిష్ఠురులకుఁ దెలిపెను. కృష్ణుఁడును దుర్యోధనుని కుట్రయు దుర్వాసుని రాకయుఁదాను జేసిన ప్రతిక్రియయు దెలిపెను. అందఱు కడుపుబ్బ నవ్వి కృష్ణునేక విధముల స్తుతించిరి.

నకులుఁడు మరలిపోయిన తరువాత దుర్వాసుఁడు పోఁక నిలిచి శిష్యుల నందఱ గుమిగూర్చికొని దుర్యోధనుని కుట్ర తన దివ్యజ్ఞానముచేఁ దెలిసికొని దుష్టుఁడా! యెంత కార్యము చేసితివిరా యని యతనినే శపించెను. పరులఁ జెఱుపఁ దలఁచువాఁడు తానే చెడిపోవును.

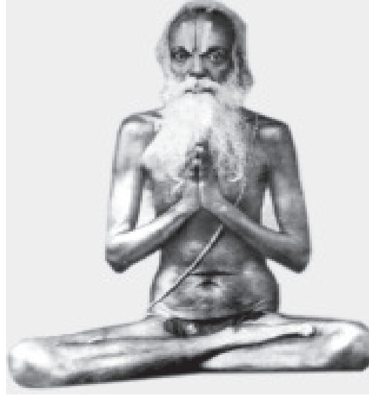
శ్రీరామార్పణమస్తు

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
పంచమ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమును నితాం
తాపార భూతదయయును
తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

ఐదవ భాగము

1. ధర్మవ్యాధ చరిత్రము

కౌశికుఁడను నొక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు వేదములఁ బఠించి ధర్మశీలియై యుపనిషత్తు లెఱింగి తప మొనర్పవలయు నని వనమునకుఁ బోవ నిశ్చయించుకొనెను. వృద్ధులైన తల్లిదండ్రులతని యెడఁబాటు నోర్వక శోకంబున నతనిఁ జేరఁదీసి యిట్లనిరి.

తండ్రీ! నీ వొకఁడవే మాకు కుమారుఁడవు. దీర్ఘకాలము బిడ్డలులేక తపసులు ధారపోసి వంశాంకురంబుగ నిన్నుఁ గంటిమి. మాకు వార్ధకదశలో నీవు దిక్క గుదు వని మా వియోగానంతరము నీళ్ళు విడుతువని కొండంత యాశయుంచుకొని యున్నాము. ఇంతటి యాశతోఁ గడుపుకట్టి కాలుగట్టి నిన్నుఁ బెంచి పెద్దచేసినందుకు నార్జించు శక్తిలేక నేత్రపాటవమును లేక మూడుకాళ్ళ ముసలివారమై పరుల తోడ్పాటు కోరుకాలములో మమ్ము నీవు విడిచి పోవుట పాడిగాదు. అన్ని యాశ్రమములలోను గృహస్థాశ్రమము మిగుల మేలైనది. తక్కి న మూఁడాశ్రమముల వారును గృహస్థు వలననే సుఖజీవనము చేయుచున్నారు. గ్రుడ్డి కుంటి చెవిటివారును వికలాంగులును గృహమేధి యావి వలననే బ్రదుకుచున్నారు. అతిథులు అభ్యాగతులు గృహస్థు నుపచారము వలననే యాత్రచేయుఁ గలిగియున్నారు. ఇందఱ రక్షించిన పుణ్యము గృహస్థుని చెందుచున్నది. ఇంతయేల? పిపీలకాది జంతువులకును గృహస్థు గృహమే జీవనాధారమై యున్నది. అట్టి గృహస్థ ధర్మమునుమాని కాననమున నొంటి తపస్సు చేయుట తగవుగాదు. ఆశ్రమ ధర్మము వరుసగ నాచరించుట శ్రేయస్క రము. తల్లిదండ్రు లింట నవయుచుండ దపస్సుచేసి నీ వే పుణ్యలోకముల సాధింపగలవు? తల్లి దండ్రులను దాతముత్తాతలను బూర్వులను బూర్వతరులను నివాసములకుఁ బాపి దుర్గతులపా లొనర్చి నీ వే సుగతి నందగలవు? గృహస్థ ధర్మమందుఁ గడతేఱ లేనివాఁడవు నీ వితరమార్గం బుల నేమి కడతేఱఁ గలవు? తపముచేత దేహమును మనస్సును గాసిపెట్టినఁగాని యవి నీవు చెప్పినట్లు వినవని తలఁప వలదు. గృహస్థధర్మము నడపుట సుకరముగాదు. పుత్రులకుఁ బితృశుశ్రూషము స్త్రీలకుఁ బతిసేవయుఁ దపములలో నుత్తమ తపములని మిక్కి లి కష్టసాధ్యములని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. దీనివలననే యభ్యాస శక్తి బలిమి నింద్రియ జయము సులభి మగుచున్నది. ఇంట గెలువలేని వాఁడవు రచ్చ కెక్కి యేమి గెలువఁగలవు? అని యెంత చెప్పినను వినక యమ్మూఢ బాలుఁ డడవికిఁబోయి యొక చెట్టుక్రింద కూర్చుండి తపస్సు చేయుచుండెను. ఇట్లు కొన్ని దినములరుగ నొకనాఁడు మధ్యాహ్న సమయంబునఁ దపస్సు చేయు నతనిపై నొకయాడు కొంగ రెట్టవైచెను. దానివలన వాని ధ్యానము చెడుటయు వాఁడు దానిఁ జంపనెంచి కోపమునఁ గ్రూరదృష్టిని ఆయాఁడు కొంగను జూడఁగా నది గిరగిర తిరిగి చచ్చి నేలఁబడెను.

కౌశికుఁడు కొంగను జంపుట

అంత మధ్యాహ్నభిక్షకై యాబ్రాహ్మణ కుమారుండు సమీపమున నున్న యొక గ్రామమునకుఁ బోయి పరిశుద్ధముగ నున్న యొక గృహమునఁ జొచ్చి "భవతి భిక్షాందేహి" యని యఱచెను. ఆ యిల్లాలును "ఉండుము వచ్చెద" నని చెప్పి లోపలికిఁబోయి పాత్రమును శుద్ధిచేసి యన్నము తెచ్చు సమయమునకు సరిగ నామె పెనిమిటి మిక్కి లి యాఁకట డస్సి సొటసొట లాడుచు వచ్చెను.

ఆ యిల్లాలు చేతితట్ట నేలఁబెట్టి యాయనకు స్నానమునకు నీళ్ళిచ్చి మడుఁగు వస్త్రమునిచ్చి యర్చ్నక్రియలు తీరన తరువాత నాయనకుఁ దుష్టిగ భోజన మిడి ప్రక్షాళనమునకు నీళ్ళిచ్చి యాయన భుజించిన పాత్రమంద

భుక్తశేషంబు దాను భుజించి శయ్యపఱిచి మధురవాక్యంబుల నతని లాలించి పరుండి యతనికి పాదసేవ సేయుచుండు సమయంబున బ్రాహ్మణుని దా నుండుమని చెప్పుట స్మరించి లజ్జపడి భర్త యనుజ్ఞగైకొని పోయి పాత్రమున అన్నమును తీసికొని బ్రాహ్మణు నొద్దకు వచ్చెను.

ఆ యిల్లాలు మిక్కి లి పుణ్యచరిత్ర. ఆమెకు పతియె దైవము. పతిహితమునే కోరుచు నతని చిత్తానుసారము వర్తించుచు నత్తమామలకుఁ బరిచర్య సేయుచు వయస్సున చిన్నదయ్యు గుణములఁ బెద్దదై సాధువర్తనము. శుచిత్వము గలిగి కుటుంబహితముఁ గోరుచు. దేవతాతిథిపూజలు గావించుచు, భృత్యులను దన పుత్రులవలె నాదరించుచు, గర్వములేక యిం దియముల జయించి వర్తించుచుండును. ఇట్లు భిక్షదెచ్చిన యీ గృహిణిని జూచి విప్రకుమారుఁ డిట్లనియె.

ఏమమ్మా! నేను భిక్ష యడుగ నుండుమని చెప్పి యింటిలోనికిఁబోయి యింత జాగుచేసితివి. లేకుండిన నప్పుడే లేదు పొమ్మనరాదా? అనినఁ గోపముచే మండు హృదయము గల యాతనితో నా పతివ్రత యిట్లనియె.

బ్రాహ్మణా క్షమింపుము. నాభర్తయే నాకు దైవము. వారప్పుడే యాఁకట నలఁగి వచ్చిరి. వారి శుశ్రూషయం దుండుటచే నింత తడవాయెను. అనిన బ్రాహ్మణుఁడిట్లనియె. ఏమీ! నీమగఁ డంద యెక్కు వ, బ్రాహ్మణుఁ డంత తక్కు వయ్యెనుగదా? గృహస్థ ధర్మమందుండియు బ్రాహ్మణుల నవమానించెదవు. ఇంద్రాది దేవతలును బ్రాహ్మణులకు నమస్క రించుట యెఱుఁగవా అట్లుండ మానవు లేమిలెక్క ? ఓసి పొగరుబోతా? నీవు తెలిసినదానవుగావు. పెద్దలవలన విన్నదానవు గాదు. కాకుండిన విప్రులు క్రుద్ధులైన లోకము నంతయు దహింపఁ గలరని యెఱుంగ కుందువా? అనిన ఆ స్త్రీ యిట్లనియె.

ఓ బ్రాహ్మణుఁడా! నేను నీచే చచ్చుటకు ఆడు కొంగనుగాను కోపమును విడువుము. నీ కోపము నన్నేమి చేయఁగలదు? నేను బుద్ధిపూర్వకముగ నిన్నవమానించిన దాననుగాను. బ్రాహ్మణులు దేవతల్యులని యెఱుంగుదును. కావున నా యపరాధంబు క్షమింపుము. బ్రాహ్మణ కోపంబు విధంబు నే నెఱుంగనిదానను గాను. ఒకఁడు సముద్రజలము ద్రాగరాకుండు నట్లుగా శపించెను. ఒకఁడు వాతాపియను మహాసురుని తిని జీర్ణించుకొనెను. ఒక బ్రాహ్మణుని క్రోధాగ్ని దండమం దిప్పటికి నాఱకున్నది. వారెంత కోపగుణము గలవారో యంత దయాగుణము కలవారు.

బ్రాహ్మణా! ఇక నాచరిత్రంబు విని నన్ను క్షమింపుము. పతిశుశ్రూషయందుండి నిన్ను మఱచుట సత్యము. నా పతియే నాకు పరమ దైవతము. దేవతలకంటెను నాకు నా భర్తయే పూజ్యుఁడు. కావున కొఱంత లేకుండునట్లు సర్వదా నాపతి శుశ్రూషయే సలుపుచుందును. పతిసేవ వలని ఫలము నీకుఁ దెలియఁ జెప్పెద వినుము. నీ వడవిలోఁ దపమొర్చుచుండ నొక యాఁడుకొంగ నీపై రెట్టవైచెను. దానిపై నీ క్రోధాగ్నిని బఱపి దాని వధించితివి. క్రోధమునే గొప్పగ కొనియాడెవుగాని దానివలన కీడాలోచింపవైతివి. కోపమువచ్చి విడిచిన వెంటనే నీ మనస్థితి దేహస్థితి యెట్టులుండునో నీలో నీవే చూచుకొనుము. ఏనుఁగు కలఁచిన కమలాకరము నీరమంతయుఁ గలుషమై తామరతూఁడులు తెగి పుష్పములు నలఁగి కొన్ని సమయముల నొద్దులుగూడ నురులునట్లు కోపముచే మనస్సు ప్రసన్నత చెడి నరములు సడలి మెదడు కలఁకపడి దేహసౌష్ఠవమే చెడును. కోపము దీర్ఘము నతిశయమగు కొలఁది దేహమునకుఁ గలుగు హానియు నతిశయించి యుండును. కోపాతిశయము చేత రోగులైన వారును మతిచెడిన వారును గలరు గదా? వేదాధ్యయన మొనర్చియు శాస్త్రములు వల్లించియు అహింస పరమధర్మ మను వాక్యమును పెడచెవిని చెక్కి తివి. నీ వేటి బ్రాహ్మణుఁడవు? ఆ కొంగ యీ జన్మమున ననుభవింప వలసిన ప్రారబ్ధకర్మ మంతయు ననుభవింపనీయక దానిని హింసించుటచే దానికిఁ గలిగించిన కీడు నిన్నూరక విడుచునా? అది నీ తపమునకు విఘ్నము కావింపవలయునని యుద్దేశించెనా? అది నీకుఁ జేసిన యపకారము ఘోరమా. మనుష్యుండవు అందు బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నీవు దాని కుద్దేశించి చేసిన కీడు ఘోరమో యాలోచింపుము. ఏ జాతి యందును స్త్రీలవధ్యలనుట మఱచితివి. దానికిఁ గారణమైన నూహింపవైతివి. మనుష్యులకు క్రోధమును మించిన శత్రువు లేఁడు. నేను బ్రాహ్మణుఁడ నేను బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పుకొనుట చేతనే బ్రాహ్మణగౌరవము రాదు. ఆ యోగ్యత సంపాదించుట దుష్క రము. క్రోధమోహముల విడిచి సర్వభూతములందు దయగలిగి సత్యము తప్పక వేదాధ్యయన మొనర్చి యింద్రియముల గెలిచిన బ్రాహ్మణుఁడుగాని జాతి పేరు చెప్పి జీవించువాఁడును బ్రాహ్మణుఁడా? నీవు చదివిన చదువునకు శ్రమము మాత్రమే ఫలమైయున్నది. బాగుపడఁ గోరెద వేని మిథిలా నగరమున ధర్మవ్యాధుఁడను కటికవాని యొద్దకుఁ బొమ్ము నీకు మేలగును. స్త్రీనగు నేను చాపల్యమున వదరిన మాటలకు కోపింపకుము. స్త్రీ లవధ్యలనుట స్మరింపుము. అనిన భూసురుం డిట్లనియె.

తల్లీ! నీ యెడ చాల సంతోషించితిని. క్రోధము వదలితిని. నీవు నన్ను పలికిన నిష్ఠురములు గురూపదేశ వాక్యములుగ గ్రహించితిని. కల్యాణీ! నీకు మేలగుఁగాక పోయి వచ్చెద నని యామె యెఱుక కాశ్చర్యపడుచు

వనదుర్గంబులు దాఁటి జనకుఁడు పాలించు మిథిలానగరంబు సొచ్చి ధర్మవ్యాధు నునికి యెఱింగి యత డంగడి యందు మృగమహిషాదుల మాంసము నఱకి యమ్ముచుండఁ జూచి యేవగించి దాయ నొల్లక దూరంబునంద నిలువఁబడి యుండెను.

ధర్మవ్యాధుఁడును బ్రాహ్మణురాక యెఱిఁగి తటుకున నంగడిమూసి కాలుసేతులు కడిగికొని యతఁడుండు చోటికి వచ్చి నమస్క రించి వినయముతో నిట్లనియె. బ్రాహ్మణా! మిథిలకుఁ బొమ్మని నిన్నొక స్త్రీ బోధింప వచ్చితినని యెఱుఁగుదును. నావలన నీకుఁ గాఁగల కార్యమేది? ఇది నీకునిలువ నర్హస్థలము గాదు. నా యింటికిఁ బోవుదము రమ్మని బ్రాహ్మణుఁడు ముందుపోవ ధర్మవ్యాధుఁడు వెన్నంటి తనయింటికిఁ బిలుచుకొనిపోయి పాద్య మిచ్చి పీఠంబు సమర్పింప నతఁడు సుఖముగ గూర్చుండి యిది రెండవ యాశ్చర్యమని యతని యెరుకకు మెచ్చుచు నా కటికవానితో నిట్లనియె.

ఓయీ! నీవు సుగుణసంపత్తి కలవాఁడవు. ధర్మ మెఱిఁగినవాఁడ వయ్యు జీవహింస చేయుటయు నిట్టి యసహ్యవ్యాపారమున నుండుటయుఁ దగ దనిన ధర్మవ్యాధుఁ డిట్లనియె.

అయ్యా ! బ్రాహ్మణా ! అట్టు లనకుము. నా తండ్రియు దాతముత్తాత లొనర్చుచుండి నట్టియు వంశపారంపర్యముగ వచ్చినట్టియు స్వకుల వృత్తియం దున్నాఁడను. బ్రహ్మ నాకు స్వభావముగ నేవృత్తి నియమించెనో దానిని నేను విడువరాదు. మఱియొక శ్రేష్ఠ వృత్తియందుఁ జొరరాకుండ బ్రహ్మ నీ కాలుసేతులు కట్టివైచెనా యందువేమో వినుము. కట్టి వైచె ననుట యసత్యము గాదు.

ద్వి. తగ స్వసుష్ఠిత పరధర్మంబుకంటె
విగుణమైనను మేలు స్వీయధర్మంబు
మరణమైనను స్వధర్మంబున మేలు
పరధర్మ మెప్పుడు భయకారణంబు. ద్వి. భ.

అని భగవంతుఁడే సెలవిచ్చి యున్నవాఁడు. సత్కు ల మందు జన్మించుట దైవాధీనము. దైవమునకు నాయందు నిష్కా రణ కోపముగాని నీయం దనుగ్రహముగాని లేదు. వీధివెంటఁ బోవుగాలి సువాసనను దుర్వాసనను గొనిపోవు చుండు రీతి జీవుఁడును ఆయా జన్మమున చేసిన పుణ్యపాపములను గొనియే యా దేహమును విడిచిపోవుచుండును. అతని మనస్సున నుండిన కోరికలను వాఁడొనర్చిన పుణ్యపాపములను వాఁ డనుభవించుటకు ననువైన కులమునందు దేశమునందు వంశమునందు మఱుసటి జన్మమందు వాఁడు పుట్టుచుండును. కావున నొకఁడు పురుషుఁ డగుటకు, స్త్రీ యగుటకు, మనుష్యుఁ డగుటకు, పశు వగుటకు, భాగ్యవంతుఁ డగుటకుఁ, దరిద్రుఁ డగుటకు, రోగియగుటకు, ఆరోగ్యవంతుఁ డగుటకు, బ్రాహ్మణుఁ డగుటకుఁ చండాలుఁ డగుటకు వాఁడు వాఁడు కారణ మగును గాని మఱి యెవ్వఁడునుగాడు. ఒక శ్రుతి గూడిన వీణె మఱియొక శ్రుతియందలి పాట కనువు పడదు. కడతరగతియందుఁ బఠించు బాలుఁడు మేలి తరగతి పాఠములు చదువ యోగ్యుఁడు కాఁడు జోగాడు బాలుఁడు పెద్దవారివలెఁ బరుగెత్తఁ నర్హుఁడు కాఁడు. అట్టులే కొంఁది జాతియందుఁ బుట్టినవాఁడు మఱి గొప్పజాతి క్రియల సలుపనర్హుఁడు కాఁడు. వానికి స్వాభావికమైన లోపము గలదు. ఆతత్త్వ మెఱుఁగక మోహియై యేకారణము చేతనైన నుత్తమజాతి క్రియల నొనరింపఁబూను హీనజాతివాఁడు రెంటను జెడును. ఒక తరగతియం దారితేఱి మఱియొక తరగతికిఁ బోవుటయు, ఒక మెట్టెక్కి న తరువాత మఱియొక మెట్టెక్కు టయు సుఖరము నిరపాయముగాని మొదటి తరగతియందుఁ బూర్ణుఁడు గానివాఁడు మొదటిమెట్టు నెక్క ని వాఁడు తటాలున పైతరగతికి పై మెట్టున కెగరఁబూనుట యున్నస్థితినిగూడఁ జెఱచుకొనుటకే. బాలుఁడు వృద్ధుఁ డైనట్లు, మొగ్గ వికసించి పుష్పమైనట్టు మొలక చెట్టయినట్టు జాతియందును అభివృద్ధి క్రమక్రమముగ రావలయునుగాని తటాలున రాదు. మొగ్గలోని ఱేకులు బలాత్కా రముగ మనము విచ్చిన నది పుష్పమగునా? పరిమళించునా? మొలకను దినదినము కొంచెము పైకి లాగుచుండిన వృక్షమగునా? ఫలముల నిచ్చునా? తొలుత తానున్న స్థితియందు చక్క ఁగ దృఢపడి తరువాత పై దశకు ప్రయత్నింపవలయును. ఉన్న స్థితియందు మనము పూర్ణుల మైతిమేని పై స్థితి మనయత్నము లేకయే కలుగును. స్వభావముగ వచ్చినదానియందే చక్క ఁగ నడువలేనివాఁడు క్రొత్త దానియందు నెట్లు దోషము లేకుండ నడువఁ గలడు? జన్మము దైవాధీనము గాని పౌరుషము తన యధీనమే కావున నేను నీచ జాతియందుఁ బుట్టితి నని కాని నీచకర్మ నొనరింపవలసి వచ్చెననికాని దుఃఖపడను. పౌరుషమున యథాశక్తి పొరపడను. ఎన్నివిధములఁ గష్టించియైన నా తల్లి దండ్రులను నేను దైవమువలెఁ బూజించి వారి సుఖమే నా సుఖముగఁ దలంతును. సత్యము తప్పను. తక్కు వవారిని బరహసింపను. ఎక్కు వవారిపట్ల అసూయ వహింపను. యథాశక్తి దాన మాచరింతును. యథాశక్తి పరోపకార మొనర్తును. దేవతలకు అతిథులకు భృత్యులకు నీయఁగా మిగిలినది భుజింతును, ఎవ్వరిని ఎగ్గులాడను. నేను మాంసమును భుజింపను. జీవహింస చేయను. పరుల

చంపి తెచ్చిన దానిని వెలకుఁగొని విక్రయింతును. పరిశుద్ధమైన యాహారము భుజించుటచే చిత్తశుద్ధి కలుగునని యెఱిఁగి దుర్వాసనగల పదార్థములను, మత్తునిచ్చు పదార్థములను, సత్వము క్షీణింపఁ జేయు పదార్థములను భుజింపను. ఉపవాసము నందును మితభోజనమునందును గల గొప్పగుణ మెఱిఁగి వ్రత దినముల నుపవాస ముందును. తక్కి నదినముల మితముగనే భుజింతును. కడుపునకు నేను బానిస వాఁడను గాను, నా మనస్సు నా దేహము నేను జెప్పినట్లు నడవఁ జేయుదును. అసత్య మాడను. ప్రార్థింపఁ బడకయే యుపకార మొనర్తును. కష్టము వచ్చెనని దుఃఖింపను. సుఖము వచ్చెనని యుప్పొంగను. అన్నిటికి భగంతుఁడే కలఁడని నమ్మి నిర్భయముగ నిశ్చింతముగ నుందును. తెలిసియో తెలియకయో పొరపాటున నదాటున నొకయకార్యము చేసితినేని దానికై చాలఁ బశ్చాత్తాప పడుదును. అట్టి కార్యము మరల చేయనే చేయను. ఈ రెండుమార్గములను జేసినపాపము క్షయమగును. ఆత్మ స్తుతిచే ప్రసిద్ధికి రాఁగోరువాఁడు బుద్ధిహీనుఁ డని యెఱుఁగుదును పాపము దాఁగదని యెఱుఁగుదును. మనము చేయుకార్యములను అంతరాత్మయగు భగంతుఁడు చూచుచున్నాఁ డనుట మఱువను. ఈ విధముగఁ బురుషకారమందే లోపము రాకుండునట్లు యధాశక్తి ప్రవర్తింతును. ఇట్టి చర్యకు జాతి యడ్డపడదు.

ప్రతివర్ణమునం దుండువాఁడును జేయవలసిన యీ సామాన్య ధర్మములు తప్పక చేయువాఁ డేజాతియందుండిన నేమి? ఇవి చక్క ఁగఁ జేయనివాఁ డేజాతియందుండిన నేమి? బ్రాహ్మణులవలె వేదాధ్యయనము నేను జేయరాకుండుటకై వగవను. ఆ నిషేధము నా మేలునకే యని యెఱుంగుదును. వీణానాదము శంఖమునఁ బుట్టునా? వీణెయందైన నొక తంతెవలె మఱియొక తంతె ధ్వనించునా? రాజుల యధికారము నాకు రాకపోయెఁ గదా యని దుఃఖింపను. ఆఁబోతులు మోయవలసిన భారము మేఁక పిల్లలు మోవఁగలవా? ఇట్టులే తక్కి న వర్ణములవారికి, ఆహారము, ఆచారము, దేహతత్త్వము మనస్తత్వము స్వభావగుణములను బట్టి విధించిన విశేష ధర్మములు నాకు లేదని చింతింపను. నాకు స్వభావముగ వచ్చిన దానిని జక్క ఁగ నెఱవేర్చుటకే నాశక్తినంతయు వినియోగింతును.

మఱియు వినుము. భగవంతుఁడు సర్వసముఁడు. ఆయనకుఁ బ్రాణికోటులన్నియు సమానములు. ఉత్తమ కులమునఁ బుట్టిన వారికి మాత్రమే పుణ్యలోకమిచ్చి తక్కి న వారిని నరకమునకు పంపడు. భక్తి ప్రధానముగాని జాతి ప్రధానముగాదు. పుష్పమునకు సువాసన ప్రధానముగాని రూపము గాదు రూపము పరిమళము రెండు నుండిన విశేషమే కదా. భక్తిచేత నెవరు పండో కాయో పువ్వో నీళ్ళో దేనినిచ్చినను భగవంతుఁడు గ్రహించును. కావుననే కదా తనకై ప్రాణము నిచ్చిన జటాయువునకు శ్రీరాముఁడు మోక్షమిచ్చెను. పిడికెఁడటుకు లిచ్చిన కుచేలునకు శ్రీకృష్ణుఁ డిహపర సౌఖ్యములొసఁగెను. గురువులకుఁ బరిచర్య సలుపుచుండి తనకు ఫలముల నిచ్చిన శబరికి శ్రీరాముఁడు పుణ్యలోకముల నిచ్చెను. పాహిపాహి యనినంతనే భగంతుఁడు కరిరాజును రక్షింప లేదా? ధ్రువుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు భగవంతుని దర్శించినపుడు బాలురుకారా? భక్తిగలిగినవారు స్త్రీలైనను బాలురైనను శూద్రులైనను మఱి యెవ్వరైనను భగవదనుగ్రహమునకు పాత్రులగుదురు. కావున జాతి తక్కు వగుటచేఁ గలుగు నష్టమేమి?

లోకములోని మనుజు లంద ఱొకవిధమైన గుణమును ఒక విధమైన కర్మమును గలవారు కారు, కావున నొక్కొ క్క విధమైన గుణకర్మములు గలవారందఱొక్కొ క్క జాతివారుగ విభజింపఁబడిరి. ఈ గుణకర్మలు మనుష్యులకు స్వభావముచే గలుగునని. బ్రహ్మచర్య తపస్సు మంత్రపఠనము సత్యము ఇవి బ్రాహ్మణునకు స్వభావకర్మములు. ధర్మము తప్పక ప్రజలను పాలించుట శిష్టులను రక్షించుట దుష్టులను శిక్షించుట రాజులకు స్వభావ కర్మములు. కృషియు గోరక్షణము వాణిజ్యము వైశ్యులకు స్వభావ కర్మములు. పరిచర్య శూద్రులకు స్వభావకర్మము. ఈ దేశమునకు రాజు జనకుఁడు. ఆయన ధర్మము తప్పక తప్పి చరించువారిని చారులచే నెఱిఁగి దండించును. ఈ దేశమందు నాలుగు వర్ణములవారును వారి వారి వర్ణార్హములైన కర్మములే చేయుచుందురు. గాన వర్ణ క్రమము తప్పి నడువరు. దేహమునకు శిరస్సు, చేతులు, తొడలు, పాదము లెట్టివో దేశమునకు బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు. వైశ్యులు, శూద్రులు నట్టివారు. కాళ్ళుసేయు పనులు చేతులును జేతులు సేయుపనులు కాళ్ళును జేయఁబూనిన నెట్లగునో యట్లెయొక వర్ణమువారు మఱియొక వర్ణమువారి కార్యములు చేసిననగును. దేహమున కన్ని యంగములు ముఖ్యము లయినట్టు లన్ని వర్ణములు ముఖ్యములే. అన్నియు సమానములే. తమ తమ కులధర్మమందుండువారు బుద్ధిమంతులు, పూజ్యులు తెలిసినవారు తమకులధర్మము కష్టమనిగాని నీచమనిగాని తలంపరు. దానిని విడిచి మఱియొకరి ధర్మము నవలంబించువాఁ డుభయ భ్రష్టుఁడు. అట్టి భ్రష్టులు దేశమునం దెక్కు వ యెప్పుడగుదురో యప్పుడే దేశము హీనస్థితికి వచ్చును. కావున మారాజు వర్ణాశ్రమాచారము లెట్టివారును దప్ప కుండునట్లు మిక్కిలి హెచ్చరికతో కనిపెట్టి యుండును. కులము నీచమైనను కులధర్మములు నీచములు గావు. కావున నాది నీచ కులమైనను నేను వర్తించు ధర్మములు నీచములు గావు. రాజు లధర్మ ప్రవర్తకు లయిరేని లోకమున ధర్మము

నశించును. అధర్మ మెక్కు డగును. అధర్మ మెక్కు డగు కొలఁది నానావ్యాధులు, కఱవులు, పీడలు లోనగునవి ప్రజలను బీడించును. అప్పుడే గూనివాండ్రు, కుంటివాండ్రు, మఱుగుజ్జులు, పొట్టివాండ్రు, పెద్దతలలవారు, గ్రుడ్డి వారు, నపుంసకులు లోనగు వికారస్వరూపులు పుట్టుదురు. ప్రజల యందు దయయు ఋజుప్రవర్తనము గలిగి యింద్రియముల జయించి ధర్మము తప్పని రాజునకు మఱి యే సాహాయ్య మక్క ఱలేదు. అని యనేక ధర్మము లుపదేశించెను.

అన్నియు విని కౌశికుఁడు నీ కిట్టిజ్ఞానము మాహాత్మ్యమెట్లు కలిగెనని యాబోయవాని నడిగెను. ఆ వ్యాధుఁ డిట్లనియె.

నీ ప్రశ్నమునకుఁ బ్రత్యుత్తరము తెలిపెదను. నావెంట రమ్మని యతని మఱియొక గదిలోనికిఁ దోడ్కొ ని పోయి యందు నిర్విచారముగ సుఖముగ సుఖశయ్యలపై నానందముతోఁ గుర్చుండి యుండిన నిరువురు ముసలివాండ్రను దన తల్లి దండ్రులను జూపి వారికిఁ దాను నమస్క రించెను. ఆవృద్ధులిరువురు పుత్రునిఁజూచి యిట్లనిరి.

నాయనా ! లేలెమ్ము. దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవు కమ్ము ఆరోగ్యవంతుఁడవుకమ్ము. నీవంటి సుపుత్రుని కని మేము ధన్యులమైతిమి. నీవు ధర్మమందుండుటచే మా పెద్ద లెల్లరును కృతకృత్యులై తరించిరి. పితృపూజయందు నీవు పరశురామునితో సమానుఁడవు. అని యనేక విధములఁ గొడుకును గొని యాడి యీయన యెవరని యడిగిరి. ధర్మవ్యాధుఁడు "ఈయన బ్రాహ్మణుఁడు. మనయం దనుగ్రహించి మనకు దర్శనమిచ్చెను" అని చెప్పి కౌశికునితో నిట్లనియె.

బ్రాహ్మణా! వీరు నాపాలిదైవతములు. దైవమునకుఁ జేయవలసిన పూజలు ఉపచారములు నేను వీరికేగావింతును. వీరునాకుఁ బ్రత్యక్ష దైవతములు. వీరే నేను పూజించు విగ్రహములు. ఇంద్రుఁడు లోనగు ముప్పదిమువ్వురు దేవతలు లోకమునకెట్లు పూజ్యులో వీరు నాకట్లు పూజ్యులు. వీరినే నేను ఋష్పములచేతను ఫలములచేతను పూజించి సంతుష్టిపఱుతును. నాప్రాణములను నా భార్యను బిడ్డలను మిత్రులను వీరి పూజార్థమే వినియోగింతును. నేనే వీరికి స్నానము చేయించి తడియొత్తి పాదములను ప్రక్షాళించి నేనే యాహారమిత్తును. వీరి మనస్సునకు సంతోషకరమగు పలుకు పలుకుదునే కాని యప్రియ మెన్నడును బలుకను. వీ రధర్మకార్యము చెప్పినను బదులాడక యొనర్తును. తల్లి యుఁదండ్రియు అగ్నియు ఆత్మయు గురువును పురుషునకు గురువులు. వీరందఱుఁ జక్క ఁగఁ బూజార్హులు. ఈ విధముగ వర్తించు గృహస్థు సర్వదా యన్ని సత్కా రములు జేసినవాఁడే యనిన బ్రాహ్మణుఁడు. అయ్యా ! గురువన నెట్టివాఁడో తెలుపుమని యడిగిన ధర్మవ్యాధుఁ డిట్లనియె.

నీ మతాచార ప్రకారము నీకు పరలోక సాధకమైన ఆత్మజ్ఞాన మెవరు బోధింతురో వారు గురువులు. అజ్ఞాన మనెడి చీఁకటిని పోఁగొట్టువాఁడు గురువు. గురువగువాఁడు నీ యందలి ప్రీతిచే నిన్నుద్ధరింపవలయునను నభిప్రాయముతో నీకు జ్ఞానము నుపదేశించును. గురువగువాఁడు తాను జ్ఞానము గలవాఁడుగ నుండవలయును. అట్టి గురువును ఆపరదైవమని భావింపుము. దాసునివలె సేవింపుము. పూజలు గావింపుము. ప్రతిదిన మతని గోత్రము సూత్రము పేరుచెప్పి ధ్యానింపుము. దనయొద్ద ధనములేనివాఁడు తానితరుల కేమి దానమీయఁ గలఁడు? అట్టులే ఆత్మజ్ఞానము లేనివాఁడు నీ కేమి జ్ఞానముపదేశించును? మా సమాజములోఁ జేరుము. మాకు ధనమిమ్ము అని ధనాశచేతనో తమ ప్రతిష్ఠకొరకో నీకు జ్ఞానముపదేశింతునని వచ్చువారు పగటి దొంగలని తలంపుము. జ్ఞానము కొనిన రాదు. జ్ఞాను లెన్నఁడును జ్ఞానమును విక్రయింపరు. ధనమిచ్చి కొను జ్ఞానము పరలోక సాధకము కానేరదు. నిజమైన జ్ఞాని యెన్నఁడును నీమతము తప్పనఁడు. నీ దేవుఁడు నిజమైన దేవుఁడు కాఁడు. మా దేవుడే నిజమైన దేవుఁడని యనఁడు మా మతములోఁ గలిసినఁగాని నన్ను సేవించినఁగాని నీకు ముక్తిలేదనఁడు. ఇట్లు చెప్పువారు మూఢులు. మోసగాండ్రని తలంపుము. నిజమైన గురువు నీ శక్తియెఱిఁగి నీ మతాచారములకు విరోధము లేకుండునట్లు నీకుఁ దగిన విధముగఁ బూజింపనో ధ్యానింపనో బోధించును. భగవంతుఁ డన్నిటియందును గలఁడు. ప్రహ్లాదుఁడు ప్రార్థింపఁగా భగవంతుఁడు స్తంభమున నుదయింపలేదా? మార్క ండేయుని రక్షింప లింగము నుండి శివుఁ డుదయింపలేదా? భరతుని హింసింపనెంచిన రాజును విగ్రహముననుండి బయలు వెడలి కాళికాదేవి వధింపలేదా? తులసీ వృక్షము లక్ష్మీదేవియేకదా. ధ్రువుఁడు విగ్రహమును బూజించుట చేతనే కదా భగవంతుని దర్శింపగలిగెను. కావున నీవు భక్తితో దైవమని భావించి యేపదార్థమును బూజించినను నీ కోరికలు దాని వలననే సఫలమగును. కావున విగ్రహములను పటములను వృక్షములను భక్తితోఁ బూజించిన ఫలములేదని నీకు కలవరము పుట్టించి నీ భక్తిని చెఱుపఁ జూచువారు పూర్ణ జ్ఞానములేనివారని తలంపుము. అనిన ఆత్మజ్ఞానమన నేమియో బోధింపుమనిన ధర్మవ్యాధుఁ డిట్లనియె.

అయ్యా ! నేను శూద్రుఁడను. నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు. నేను నీకు బోధింపరాదు. బోధించుగురువు.

పాత్రమనియు జ్ఞానము ఆవుపాలనియుఁ దలంపుము. వెండిబంగారు పాత్రములలోన నిర్మలమైన గోక్షీరమును ద్రావిన దేహమునకు నెక్కు వ బలము, పుష్టి, దీర్ఘాయువు కలుగునట్లు ఉత్తమజాతి పురుషుల వలన నుపదేశింపఁబడిన జ్ఞానము మనస్సును నిర్మలముచేసి పాపములనుంచి రక్షించును. రాగిపాత్రమునందును సీస పాత్రమునందును నుండిన పాలు విష మగునట్లు అధమ జాతులనుండి గ్రహింపఁబడిన జ్ఞాన మనర్థక మగును. శంఖములోని పాలు గ్రహింపవచ్చునుగాని పుట్టలోని పాలు తాఁకనైన తాకవచ్చునా? ఇట్లే వస్తువు తారతమ్యము తెలిసికొని వర్తింపుము. కావున నీ కంటెను తక్కు వకులము వారివలనఁ గాని యెక్కు వకులము వారైనను జ్ఞానము లేనివారి వలనఁ గాని జ్ఞానము సంపాదింపఁ ప్రయత్నింపకుము. తగిన గురువు దొరకినపుడు నమస్కా రములచేతను చక్క ని ప్రశ్నలచేతను సేవచేతను నతని సంతుష్టుని జేసి జ్ఞానము సంపాదింపుము.

విప్రా! యింతవఱకు నీ వడిగిన ప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తరము లిచ్చుచుంటిని. ఇఁక నీకు హితమైనదానిని బోధించెదను. నా మాటనమ్మి నేను జెప్పినట్లు చేయుము. నీవు సుఖపడెదవు. జ్ఞాని వయ్యెదవు నీవు తల్లిదండ్రుల నిరాకరించివచ్చితివి. నీకై యేడ్చి యేడ్చి వారు గ్రుడ్డివారై కష్టపడుచున్నారు. నీవు చక్క ఁగ నింటికిఁబోయి వారికిఁ బరిచర్య సేయుము. అంతకంటె నీకు వ్రతము తపము దానము అక్క ఱలేదు. అది విడిచి నీ వెన్నిచేసినను నిష్ఫలములు. అది యొక్క టి చేసితినా అన్నియు తమంతట తామే నీకుఁ గలుగును. నా మాట నమ్ముమని నతని యెఱుకకు ఆశ్చర్యపడి బ్రాహ్మణుఁ డిట్లనియె. అయ్యా ! నాపుణ్యము కొలఁది నీ స్నేహము నాకు లభించెను. మనలో నిప్పుడు వేయింట నొకఁడైన సరియైన ధర్మమును బోధించువాఁడు కలఁడో లేఁడో. శాస్త్రములు చదువని వారు, చదివినను అర్థము చేసికొననేరనివారు, వాని యందుఁ బ్రమాణబుద్ధి లేనివారును ధర్మమును బోధించెదమని దురాచారముల నెల్ల గొంతెత్తి విచ్చలవిడి వదరుచున్నారు. తెలియనివారు మోసపోవుచున్నారు. తపస్సుచేసి నరకమునకుఁ బోవనున్న నన్ను నుద్ధరించితివి. చాల సంతోషించితిని. నీవు చెప్పినట్లు వర్తించెదను. నీ జ్ఞానమును బట్టి చూడ నీవు శూద్రుఁడవుగాఁ బుట్టఁ గారణములేదు. ఏ కారణముచే నీవు శూద్రుకులమునఁ బుట్టితివి? లోకమున నీవెఱుఁగ నిది యుండదు. కావున నా కెఱిఁగింపుము. నీవు బ్రాహ్మణతుల్యుఁడ వననేల? ఈ జన్మముననే నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు. అనిన ధర్మవ్యాధుఁ డిట్లనియె.

అయ్యా ! పూర్వజన్మమున నేను సత్కు లమందుఁ బుట్టి వేదాధ్యయన మొనర్చిన బ్రాహ్మణుఁడను. నాకు క్షత్రియుఁ డొకఁడు మిత్రుఁడుగా నుండెను. అతఁడు వేఁటకు బోవుచు వేడుకకని నన్నుఁ దోడ్కొ ని పోయెను. అతనితోడ సహవాసము బలముచే నేనును ధనుర్విద్య నేర్చి యుండితిని. ఆ వేటయందు బుద్ధిమాలి నే నొక బాణమును నొక మృగముపై విడిచితిని. అది గుఱితప్పి యొక పొదలో దపస్సు చేయుచున్న మునికిఁ దగిలెను. ఆయన గాయపడి యఱచెను. నేనును తటాలున పోయి నా యపరాధము క్షమింప వేఁడితిని. ఆయన చురచుర చూడ్కు లతో ననుఁ జూచి నీవు బ్రాహ్మణుఁడివయ్యు జీవహింస యందలి కోర్కి మానవైతివి. గావున బోయవాఁడవై పుట్టుమని శపించెను. నే నతని నెన్ని విధములనో ప్రపన్నునిఁజేసి ప్రార్థింప నాయన యిట్లనియె.

ఓరీ ! నా శాపము తప్పదు. సత్యము. నీవు బోయవాడవై పుట్టి తల్లిదండ్రుల సేవచేసి కడతేరుము. నా యనుగ్రహమువలన నీకు పూర్వజన్మ స్మృతి గలిగి మరల హింస చేయకుందువు. ఆ మఱుజన్మమున నీవు మరల బ్రాహ్మణ జన్మ నందెదవు అని ప్రసాదించెను. నీవు సద్బ్రాహ్మణుఁడవు. తపస్వివి. కావున నీకిది చెప్పితిని. అని ధర్మవ్యాధుఁడు చెప్పెను. బ్రాహ్మణుఁడును బోయవాని వీడుకోలువడసి తన యింటికిఁబోయి పితృ శుశ్రూషచే ధన్యుఁ డయ్యెను.

2. శైబ్యాచరిత్రము

పూర్వ కాలమున శతధనుఁడను నొక రాజు గలఁడు. ఆయన భార్యపేరు శైబ్య. ఆమె పరమ పతివ్రత, సత్యము శౌచము దయగల మహానుభావ. ఆమె వినయము, వివేకము లోనగు సర్వలక్షణములచే నొప్పుచుండెను. ఆ శతధనుఁడు భార్య తోడ నియమము వహించి జగన్నాయకుఁడును భక్తజన రక్షకుఁడును నగు శ్రీమన్నారాయణుని బూజించుచు ననేక వ్రతములు నిష్ఠతోడను, భక్తితోడను సలుపుచుండెను. ఇట్లు చేయుచు కార్తికమాసమున నేకాదశి యుపవాసముండి మఱునటినాఁటి యుదయమున భార్యాభర్త లిరువురు గంగానది పుణ్యతోయముల స్నానము చేసి మరల యింటికి వచ్చుచుండిరి ఇట్లు వచ్చునపుడు త్రోవలో ఆ రాజునకు ధనుర్విద్య నేర్పిన గురువు పాషండుఁ డొకఁ డెదురై పలుకరించెను. అతఁడు పాషండుం డని యెఱిఁగియు గురువుగదా యను దాక్షిణ్యముతో రాజతనితోఁ గొంతకాలము సంభాషించు చుండెను. శైబ్య అతనితో బలుకనొల్లక యుపవాసముండి యతనిని జూచిన దోషముపోవ సూర్యునిఁ జూచి మొక్కె ను. తదనంతరము దంపతులిరువురు గృహమునకేగి కార్యములెల్ల దీర్చిరి. అంతఁ గొంతకాలమునకు శతధనుఁడు మరణించెను. శైబ్యయు సహగమనము గావించెను.

ఆ రాజు ఉపవాసముండి పాషండునితో సంభాషించిన పాపముచే మఱుజన్మమున కుక్క యై పుట్టెను. ఆ

శుభాచారయు కాశీరాజు కూతురై పుట్టెను. ఆమెకు కన్యాత్వము రాఁగనే తండ్రి యామెకు వివాహ యత్నము గావించెను. గాని ఆ పుణ్యశీల తండ్రిని వారించి నేను గోరువఱకు నాకు వివాహముఁ కావింపవలదనెను. పుత్రిక మాట త్రోసివేయ నొల్లక తండ్రియు నూరకుండెను. పూర్వజన్మమునఁ జేసిన విష్ణుపూజ వ్రతములు లోనగు పుణ్యకర్మములు ఫలముచే నామెకు పూర్వజన్మ జ్ఞానముండెను. తన పతియైన శతధనుఁ దెచ్చట నున్నాఁడా యని ఆలోచించి జ్ఞానదృష్టిచే నతఁడు విదిశాపురమునఁ గుక్క యై పుట్టి యుండుట చూచి దుఃఖించి తండ్రియాజ్ఞగొని వలసిన ధనము గైకొని విదిశాపురమునకుఁ బోయి యాకుక్క ను గుర్తించి సమీపించెను. అదియును భౌ భౌ యని పై పడి కఱవవచ్చెను. గాని యామె భయపడక దానికి వలసిన యాహారమిచ్చి శాంతిపరచి దానికి నమస్క రించి ప్రాణేశ్వరా ! నీవు కుక్క వుగావు. పూర్వజన్మమున నీవు శతధనుఁడను రాజవు. నేను నీ భార్యను, పాషండ సంభాషణముచే నీకిట్టి కుక్క దేహము లభ్యపడెను. ఆలోచించి చూడుమా యనిన నదియును పుణ్యస్త్రీ సంభాషణముచేఁ గలిగిన జాతిస్మరత్వమున కన్నీరుమున్నీరుగాఁ గార్చి యది మొద లాహారము ముట్టక కొండపైనుండి దుమికి దేహము విడిచెను.

అంతట శైబ్యయుఁ దనమగఁడు మరల నెచటఁ బుట్టెనో యని చింతించి, జ్ఞానదృష్టిచే కోలాహల పర్వత మందు మృగాలరూపము ధరించి యుండుట యెఱిఁగి యచ్చటికిఁ బోయి దానికి తగిన యాహార మిచ్చి ప్రదక్షిణము చేసి నమస్క రించి వల్లభా! నీవు నక్క వుగావు. శతధనుఁడను రాజుగా నుండి పాషండునితో సంభాషించుటచే శు నకమై జనించి యిప్పుడీ రూపము వహించితివి. నీ చరిత్రము తలఁచు కొమ్మనిన నది మిగుల విషాదపడి యాహారము ముట్టక దేహము విడిచెను. తరువాత శైబ్యయు శతధనుఁ డొక కాననంబునఁ దోడేలై జనించుట జ్ఞానదృష్టి నెఱింగి యచ్చోటికిఁబోయి మునుపటివలెనే యతని పూర్వజన్మము స్మరింపఁ జేసెను. ఆ వృకము శోకమున మేను వదలి మఱియొకచోట గ్రద్దయై పుట్టెను. అది యెఱిఁగి శైబ్యయు నచటికి బోయి పూర్వవృత్తము స్మరింపఁ జేసి నాథా! నీవు గ్రద్దవుకావు. శతధనుఁడను రాజుగా నుండి పాషండునితో సంభాషించిన పాపమున తొలుత కుక్క వై మరల నక్క వై తరువాత తోడేలై యిప్పుడు గ్రద్దదేహమును ధరించితి వనిన నది శోకమునఁ దపించి యా తనువును వదలి కాకియై పుట్టెను. శైబ్యయు నవ్విధ మెఱిఁగి దానికి పూర్వవృత్తము తలపించెను. ఆవల నది యా దేహము విడిచి కొంగయై పుట్టెను. శైబ్యయు దానియొద్దకుఁ బోయి పూరాతన వృత్తాంతమంతయు వానికి వినిపించిన నది చచ్చి నెమలియై పుట్టెను. శైబ్యయు ఆ మయూరము నొద్దకుఁబోయి దానికిఁ దగిన యాహారమిచ్చిన దాని వెంటనంటి తిరుగుచుండెను. అప్పుడు మిథిలానగరము రాజగు జనకుఁడు అశ్వమేధ యాగము చేయుచుండెను. శైబ్యయు ఆ నెమలి నెత్తికొనిపోయి యశ్వమేధమందలి అవభృథము నీట స్నానము చేయించి పిమ్మట యిట్లనియె.

ప్రాణేశ్వరా ! నీవు నెమలివి కావు. శతధనుఁ దను రాజుగానుండి పాషండ సల్లాపముచే కుక్క వై పుట్టితివి. నేను బోధింపఁగా ఆ దేహమును విడిచి సృగాలవై మరల తోడేలవై పదపడి గ్రద్దవై తరువాత కాకివై మఱి కొంగవై యిప్పుడు నెమలివై యున్నావు. స్మరింపుమనిన నదియును ఆలోచించి తాను జేసిన పాపమునకు తనకుఁ గలిగిన జన్మములకు మిక్కి లి విషాదపడి యా దేహమును విడిచి జనక మహారాజునకు కొడుకై పుట్టెను. కాశిరాజకన్యయు ఆ వృత్తాంత మెఱింగి యతఁడు యుక్తవయస్కు ఁడు కాఁగా తండ్రితో తన స్వయంవరము చాటింపుమని చెప్పి ఆ స్వయంవరమునకు జనకరాజకుమారుఁడు రాఁగా నతని వరించి యనేక సంవత్సరములు సుఖించి పుత్రవతియై హాయిగ నుండెను. పాషండునితో సంభాషించిన పాపము అశ్వమేధము నందు అవభృథస్నానము చేసినఁగాని పోదయ్యెను. కావున శ్రేయస్సు కోరువారు పాపాత్ములతో చెలిమి చేయరాదు. వారితో సంభాషింపరాదు. వారిని తాఁకరాదు. ఇవి ముఖ్యముగ దేవ పితృకార్యము లొనర్చువేళ కూడనే కూడదు. ఎవనియింట నొకమాసము దేవపూజ జరగదో యట్టివానిని జూచినవాఁడు వెంటనే సూర్యునిజూచి నమస్క రింపవలయును. అటుండ పాషండుల యన్నము తినువారిగతి యేమి చెప్పవలయును. అట్టివానికి నింట నన్నము పెట్టుటయు వానితోడ మాటలాడుటయు వానితోడఁ గూడి చరించుటయు పాపకార్యములే. నిత్య నైమిత్తిక కర్మములు చేయనివాఁడును పాపముచేసి దాఁచువాఁడును. ఎదుట భూషించుట వెనుక దూషించు వాఁడును, సత్క ర్మములందు సందేహములు పలుకువాఁడును, తన కార్యమునకై పరుల కార్యము చెఱుచు వంచకుఁడును, దొంగ వినయములు గలవాఁడును, సేవదూషకుఁడును, సద్గ్రంథ దూషకుఁడును పాషండు లనంబడుదురు. ఇట్టివారిని మాటలచేనైన గౌరవింపరాదు. ఇట్టి వారిని జూచిన దూరమునంత తొలఁగ వలయును. వారితో మాటలాడిన వాఁడు ఆ దినమునందు చేసిన పుణ్యమంతయు వ్యర్థపఱుచు కొనును. అట్టివారితో దేవ పితృకార్యములు వేళ సంభాషించు వారు నరకమునకుఁ బోవుదురు.

తే. వసుధఁ బాషండుతోడి సంభాషణమున
నరులు దుర్గతిపాలయి యరుగుచుండ
నఘము లొనరించు పాషండుఁ డైనపురుషుఁ
డెట్టి నరకాన కేగునో యెవ్వఁ డెఱుఁగు

ఆ. మగఁడు పతితుఁ డైన మగువ పాతివ్రత్య
మహిమఁజేసి ధవుని మనుపఁగలుగు
నెన్ని జన్మములను నెత్తినసైనన
టగుట సతులు పూజ్య లగుచు రిపుడు.

3. జడ భరతోపాఖ్యానము

ప్రత్యక్ష విష్ణువని ప్రసిద్ధి కెక్కి న ఋషభునకు భరతుఁడను కుమారుఁడు గలఁడు. ఆయన రాజై యీ భూమిని పాలించెను. అతఁడు మిక్కి లి ధర్మాత్ముఁడు. ప్రజల సంతోషమే తన సంతోషముగ నెంచుచు ప్రతికార్యము భగవంతుని కైంకర్యముగఁ దలంచుచు శుద్ధమైన మనస్సుతో రాజ్యతంత్రములు దీర్ఘకాలము నడిపి బ్రదుకు శాశ్వతముగాదనియు సంసారము లెండమావుల వంటివనియు నెఱిఁగి వైరాగ్యంబు వహించి రాజ్యము కొడుకులకు పంచియిచ్చి సాలగ్రామములు పుట్టు గండకీనదీ తీరమున పులహాశ్రమమునకుఁ బోయి శ్రీమన్నారాయణమూర్తిని ప్రతిదినము తులసీ దళములచేతను పూలచేతను బూజించుచు నీటిచేతను కందమూలాదులచేతను దేహము రక్షించుకొనుచు ఆశలన్ని వదలి కోరిక కోపము నొందక మూఁడు కాలముల స్నానము చేయుచు గాలము గడుపుచుండెను.

ఒకనాఁడు భరతుఁ డేటిలో నీళ్ళలోనుండి బ్రహ్మమంత్రము జపముచేయుచుండు సమయంబున నొక్క నిండు గర్భిణియైన ఆఁడుజింక ఆ యేటికి నీరుద్రావ వచ్చెను. అది నీరు ద్రాగుచుండు సమయంబున సింహము కర్ణకఠోరముగ గర్జించెను. ఆ ధ్వని విని హరిణి భయపడి చివాలున నదిని దాఁటుటకై యెగిరెను. భయముచేతను ఎగిరిన వేగము చేతను గర్భమునం దున్న శిశువు కడుపులోనుండి దూసినీటిలోఁ బడెను. ఆడుజింక ఆవలియొడ్డు నపడి మరణించెను. అంతయుఁ జూచుచుండ భరతునకు నీటిపై దేలుచున్న జింక పిల్లపై మిక్కి లి యనురాగము పుట్టి తటాలునపోయి దాని నెత్తుకొని యొడ్డునకువచ్చి తల్లిలేని యా పిల్లను అత్యంత ప్రీతితో బహువిధముల కాపాడుచుండెను. ఇట్లు దానికి వేళ కాహారమిచ్చుచు, దేహమునకు దుమ్మైన తడుచుచు, దాని నెత్తి లాలించుచు, దాని దిక్కు లేని స్థితికి వగచుచు, ఒంటిగ విడిచిన ఏ పులి చంపునో ఏ తోడే లెత్తికొనిపోవునో ఎక్క డ పీఁకితినునో యని భయపడి దానిని విడువక కూడనే యుంచుకొనుచు, శరణని వచ్చినదానిని నెట్లు విడుతునని యనుమానించుచు, తనపై నదిచూపు మక్కు వకు సంతోషించుచు, ఫలములు, పూలు, సమిధలు లోలైనవి తేఁబోవు సమయంబునను దోడ్కొ నిపోవుచు, వేడుకకై దానిని మూఁపులపై నుంచుకొని మోసికొనిపోవుచు దానిని చిటికెలువేసి ఆడించుచు, తొడపై నుంచుకొని మేనెల్ల నిమురుచు, నాసామి నా అన్న నా ముద్దు బంగారుకొండ అని ముద్దులు పెట్టుచు జపముచేయు సమయమున నది మేనుగోకిన మెల్లన వదలించుచు, కనులుమూసికొని జపముచేయుచుండియు చీమచిటుకు మనిన చిమట బుఱ్ఱనిన దాని కేమి యుపాయము వచ్చునో యని కన్నులు విచ్చి చూచుచు దానిని మీఁద చేయివైచి నిద్రించుచు నీ విధముగ ప్రీతిచెంది సర్వకాల సర్వావస్థల దానినే స్మరించుచు జపము మఱచి తపము విడిచి దేవపూజమాని మోహముపూని భరతుఁ డుండు సమయంబున ఒక్క నాఁ డది యున్నట్టుండి ఒక్క నాఁ డది యున్నట్టుండి తప్పించుకొని యుఱికెను.

అంతట భరతుఁడు జింకపిల్ల తప్పించుకొని యెందుచనెనో యే మృగము వాతఁబడెనో యే వేఁటకాడు చంపెనో యని దుఃఖించుచు చెట్టుచెట్టు పొదపొద గుట్టగుట్ట తిరిగి యీ వేళకు దానికి మేపు నిచ్చుచుండితిని గదా. ఈ వేళకు నాడించుచుంటిని గదా. ఈవేళకు నేను జపము చేయునపుడు నా తొడమీఁద నుండును గదా, అయ్యో కన్నబిడ్డవలె తల్లిలేని పిల్లను సాఁకితినే. ఏమి చేయుదును? ఎందని వెదకుదును? చంద్రునిలో నుండునది నా జింకయేమో. శివుని చేతిలో నుండునది నా జింకయేమో. వాయుదేవుఁడు నా జింకపిల్లపై నెక్కి తిరుగుచాన్నఁ డేమో అని యీ విధముగ దానినే తలఁచుచు దానికై దుఃఖించుచు దాని గుణములు వర్ణించుచు దాని రూపము మెచ్చుకొనుచు దాని గుణములు వర్ణించుచు దాని రూపము మెచ్చుకొనుచు యోగాభ్యాసము వదలి వృథాకాలము ద్రోయుచుండెను. యోగముపూని భగవంతుని ధ్యానము చేయవలయునని పెండ్లాము బిడ్డలను రాజ్యమును భోగమును సర్వము మాని వైరాగ్యముఁబూని యడవి చేరిన వాని కట్టి జంజాటము కలిగెను. కాలబలము కర్మబలము మీఱరానివి గదా. ఇట్లు కొన్నినాళ్ళు తపించిన వెనుక మరల నా జింకపిల్ల తనంతఁ దానే భరతునొద్దకు వచ్చెను.

దానిని జూచి చచ్చిన బిడ్డఁడు బ్రతికి వచ్చినట్లు భరతుఁడు సంతోషించెను. ఈ విధముగ దానితోఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచుండ నతనికి నవసానకాలము ప్రాప్తించెను. అయ్యో నాకు మరణమాసన్నమైనదే. ఇఁక నీ జింకపిల్ల నెవరు రక్షింతురు? ఇది యే మృగము వాతఁబడునో ఏ గతి పట్టిపోవునో యని దానినే స్మరించుచు ప్రాణములు విడిచెను.

బ్రతికియున్న కాలమున మనస్సును దానియందే విశేషకాలము గాఢముగ నుంచిన కారణముచే నతఁడు మఱుజన్మమున జింకయై పుట్టెను. వైరాగ్యము వహించి యోగ మభ్యసించి భగవంతుని భక్తితోఁ బూజించియుండిన కారణముచే జాతి స్మరణము గలిగి జింకయందలి తగులముచేఁ దనకిట్టి మృగత్వము గలిగెఁ గదాయని తెలిసి మిక్కి లి తపించి తల్లిని బాసి పూర్వజన్మమునఁ దా నుండిన పులహాశ్రమమునకుఁ బోయి యెండిన ఆకులు పచ్చిక తినుచు నేటి నీరు త్రాగుచు నీ దేహావసాన మెప్పుడు గలుగునా యని దేవుని ధ్యానించుచుండెను.

మనుష్యులు జీవితకాలమందు నెక్కు వ మక్కు వచేతఁ గాని భయముచేతఁగాని దేనిని స్మరించుచుందురో ఆ రూపమునే మఱుజన్మమునఁ బొందుదురు. పచ్చపురువును దెచ్చి తుమ్మెద గూటఁ నుంచఁగా నది తుమ్మెదగానే మాఱును గదా. అట్లే మనుష్యులును కుక్క లపై ప్రీతినుంచిన కుక్క లు గాను, జింకలపై ప్రీతినుంచిన జింకలుగాను, మనుష్యులపై ప్రీతినుంచిన మనుష్యులుగాను, ఆర్జించి పాతిపెట్టిన ధనముపై మనసుంచిన దానిని రక్షించు సర్పము గానో దయ్యముగానో పుట్టుదురు. కావున మనుష్య లందఱు బాలురైనను వృద్ధులైనను స్త్రీలైనను పురుషులైనను భగవంతునినే స్మరించుచుండవలయును. భగవంతుని చరిత్రములుగాని పుణ్యాత్ముల చరిత్రలుగాని చదువలయును. సత్పురుషుల తోడనే సహవాసము చేయవలయును. క్షుద్రులతో మైత్రి చేయరాదు. క్షుద్ర గ్రంథములు చదువరాదు. క్షుద్రపదార్థములపై మనసుసు బోనీయరాదు. ఇది మనుష్యులుగా నుండి బాగుపడఁ గోరువారందఱు మనస్సున దృఢముగా నుంచుకొనవలయును.

4. ధ్రువచరిత్రము

లోకమునకు మొదటిరాజైన మనువునకు శతరూప యను భార్యకలదు వారికి ప్రియవ్రతు డనియు ఉత్తా నపాదుఁడనియు నిరువురు కొడుకులు. అందు ఉత్తానపాదునకు సునీతి సురుచి యను యిరువురు భార్యలు. సౌందర్యవతియైన సురుచిని మరగి యామె బోధలు తలకెక్క నీతిమంతురాలైన పెద్ద భార్యను గౌరవింపక యామె యింటికిని బోక యామెను పలుకరింపక రాజు బోనక త్తేలకు బత్తెమిచ్చునట్టు ఆమెకును దినదినము బత్తెము కొలిచియిచ్చి పంపుచుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు సురుచి కొడుకు ఉత్తముఁడను వాఁడు తండ్రి యెడమ తొడమీఁద కూర్చుండి లాలింపఁబడుచుండెను. సునీతికొడుకు ధ్రువుఁ డనువాఁడును బాలుఁడగుటచే తండ్రి కుడితొడ యెక్కఁబోయెను. అప్పుడు అందున్న సురుచి కోపముచే నెఱ్ఱనైన కన్నులతో బొమముడి యాడించుచు మేఁకపిల్లపై దుముకు ఆఁడుపులి వలె తటాలున వానిపైకుఱికి వానిని రెట్టపట్టి లాగి యీవలకీడ్చి “ఓరీ ఆగర్భదరిద్రుఁడా! దాసికొడుకా! నీవఁటరా నా కొడుకుతో సమానముగ నా భర్తతొడ నెక్క ఁ దలంచితివి. నీ బ్రతుకు నీ యోగ్యత ఆలోచింపక నా కొడుకు ఎడమ తొడపైనుండ నీవు కుడితొడ నెక్కఁగోరెదవా? నీ కెంత పోతరమురా? నా కొడుకుతో రాజ్యసుఖములు పంచుకొనుటకు వచ్చితివటరా దాయాదుఁడా? నిర్భాగ్యురాలి కడుపునఁ బుట్టిన నీకును రాజు తొడ నెక్క యోగ్యత కలదా? నీ ముఖాన నటువంటి వ్రాతయే యుండిన నా కడుపుననే పుట్టియిందువుగాని దాసి కడుపున నేల పుట్టుదువురా? నీవు చేసిన పూజకొలఁది నీకు జన్మముకలిగెను. నా కొడుకు భగవంతుని బంగారుపూలతోఁ బూజించెను. కావున నాకడుపున పుట్టెను. నీవు మట్టిపూలతో బూజించితివి కావున నా దాసికిఁ బుట్టితివి. నీ పుట్టువైన నీవు ఆలోచింపక కోరరాని కోరికలు కోరెదవా? నీకంత కావరమా తారతమ్యజ్ఞాన మక్క రలేదా నీకు తండ్రితొడ యెక్క వలయునని కోరికయుండెనా దేవుడా నన్ను సురుచికడుపునఁ బుట్టజేయుమని ప్రార్థించి యెక్క దనైనఁ బోయి చచ్చి నా కడుపునఁ బుట్టుము. నీ తల్లి నాకు దాసి. నీవు నా కొడుకునకు దాసుఁడవు. మఱియొకసారి యిట్లు చేయఁదలఁచెదవా నిన్ను రెండుగఁజీల్చి నుప్పులో నూరవేయుదును. జాగ్రత్త ఛీ ఆవలపొమ్ము అని వాని బుగ్గలు నులిమి దెబ్బలుకొట్టి మెడబట్టి దూరముగ నెట్టెను. ఈ రీతిగ కర్ణకఠోరములైన వాక్యములు పిన్నతల్లి తన్నుఁ బలుకుటయు తండ్రి యేమియుఁ జెప్పక యుపేక్షించి యుంటుయుఁజూచి ధ్రువుఁడు కన్నులు పులుము కొలుచు వెక్కి వెక్కి యేడ్చును కన్నతల్లి యొద్దకుఁ బోయెను. ఆమెయును కొడుకును జేరఁదీసి నాయనా! యేల యేడ్చెదవు? తండ్రీ! నీతోడి యాటబాలకులు నిన్నుఁ గొట్టిరా? తిట్టిరా లేక నీ వస్తువులు తీసికొనిరా? లేక యెందైనఁ బరు విడుచుఁ బడితివా? ఎవరైన బెదరించిరా? పసర మేదైనఁ బొడువ వచ్చెనా? నాయనా ! యేల యింతగ నేడ్చెదవు? తండ్రీ ! చెప్పుమని తొడలపై కూర్చుండఁ బెట్టుకొని కన్నీరు తుడిచి సమాధాన పఱిచి యడిగెను. ధ్రువుఁడును ఏడ్చుచునే తన్ను సవతితల్లి యన్నమాటలను తండ్రితొడ నెక్క నీయకుండ బఱబఱలాగు

టయుఁ జెప్పెను. అప్పుడు సునీతి మిగుల దుఃఖించుచు కొడుకుతో నిట్లనియె.

ధ్రువుఁ డేడ్చుచుఁ దల్లి యొద్దకుఁ బోవుట

తండ్రీ ! నీ వేల దుఃఖపడియెదవు. పూర్వ జన్మమున మేలు చేసినవారు మేలును, కీడుచేసినవారు కీడును ఈ జన్మమునందు అనుభవింప వలయును గదా. అది తప్పదు. అట్లుండ మన మేపాపము చేసితిమో మనకిట్టి దురవస్థ కలిగెను. గొప్ప వంశమునఁ బుట్టిన నేను దాసియని యనిపించుకొనుటకు మహారాజునకుఁ బుట్టిన నీవు దాసికొడు కనిపించు కొనుటకు నెంతపాపము చేసితిమో? ఎవరి మేలుచూచి యోర్వలేక పోయితిమో ఏ భార్యా భర్తలను తండ్రిగొడుకులను నెడలఁ బాపితిమో ఆ పాపమిప్పుడు అనుభవించుచున్నాము. ఎంత గొప్ప కులమునఁ బుట్టినను ఎన్ని విద్యలు నేర్చినను ఎంత జ్ఞానవంతుఁడైనను తాను చేసిన కర్మముల ఫలమనుభవింపక తప్పించు కొనలేఁడు గదా. నాయనా! అగ్నిసాక్షిగ పెండ్లిచేసికొని ధర్మమందు అర్థమందు కామ మందు నిన్ను వదలనని ప్రమాణము చేసిన మగఁడు నన్ను దాసికంటెను నికృష్టు రాలిఁగఁ జూచుచున్నాఁడు. అట్టి నిర్భాగ్యురాలవగు నా కడుపున నీ వేల పుట్టితివి? పుత్రా! నీ సవతితల్లి నిజమే చెప్పెను. భగవంతుని ఆశ్రయించితివేని నీ కోరిక లన్నియు నెఱవేఱును. దిక్కు లేనివారికెల్ల దేవుఁడొక్క ఁడే దిక్కు, అనాధులకు దేవుఁ డొక్క ఁడే దిక్కు . రక్షకుఁడు ఆయనకు బాలుఁడని వృద్ధుఁడని స్త్రీ యని పురుషుఁడని భాగ్యవంతుఁడని దరిద్రుఁడని తారతమ్యము లేదు. ఎట్టి వాఁడైనను తన్ను భక్తితో సేవించెనేని తప్పక రక్షించును. కోరిన కోరికలన్నియు నిచ్చును. కావున నీవును బాగుపడ వలయునని నీ సవతితల్లి చెప్పినట్లు భగవంతుని ఆరాధించి మఱుజన్మమున నామె కడుపునఁ బుట్టుము నీ కన్ని మేలుచేయఁ గలను. నేనా యాఁడుదానను. దిక్కు లేనిదానను. నా సవతికి దాసివలెనే యున్నదానను. ఇట్టి నేను నీ దుఃఖ మెట్లాఁపుదును. నీ కోరికలు దీర్పఁగలవాఁడు దేవుఁడొక్క ఁడే యనిన ధ్రువుఁడు తటాలున లేచి తల్లియెదుట నిలఁబడి అమ్మా ! నేను సవతితల్లి కడుపునఁ బుట్టనే పుట్టను. నీకడుపుననే పుట్టితిని. నీ కే కీర్తి తెచ్చెదను. నాశక్తి చూడుము దేవుఁ డనువాఁ డెచ్చటనున్నాఁడు? నేనేమి చేసిన నా కోరికలను దీర్చును? అనిన తల్లి యిట్లనియె. తండ్రి ! దేవుఁడు అన్ని చోటులనున్నాఁడు ఒకచోట నున్నాఁడు ఒకచోట లేఁడని చెప్పరాదు.

ధ్రువుఁడు : ఆయన కేమి పేరు?

సునీతి : అన్ని పేర్లు ఆయన పేరులే. నీ వాయనను ఉద్దేశించి యే పేరుతోఁ బిలిచినను ఆయన నీకుఁ బలుకును. అందులో ముఖ్యమైనపేరు శ్రీమన్నారాయణుఁడు.

ధ్రువుఁడు : ఆయన యెవరివలె నుండును? రూప మెట్టిది?

సునీతి : నీ వేరూపము గలవానిఁగ ధ్యానింతురో ఆరూపముతోనే నీకు కనఁబడును. తా నేదో యొక రూపమును మాత్రము పూనియుండిన ఆరూపమును ధ్యానించుటకు అందఱకు శక్తికలుగునో కలుగదో ఒక పేరు మాత్రమే పెట్టుకొని యుండిన ఆ పేరందఱకు తెలియునో తెలియదో యని లోకులయందు మిక్కి లి దయగలవాఁడై వారి వారి యిష్టము వచ్చినట్టు వారు వారు ధ్యానింప నిమ్మని అందఱకు సులభుఁడై యున్నాడు.

ధ్రువుఁడు : అమ్మా ! దేవుఁ డెంత దయగలవాఁడే, అట్లైన దేవుని ధ్యానించుట సుళువే.

సునీతి : మనస్సు నిలకడ గలవారికి సుళువు గాక కష్ట మేల యగును? ఇదివఱకు ఆడుకొను వస్తువులమీఁద నీ వెంత ప్రేమయుంచి అన్నమునకు నీళ్ళకు నేను బిలిచినను రాక యుంటివో అట్టి ప్రేమను భగవంతుని యందుంచుము.

ధ్రువుఁడు : అమ్మా ! అట్టులే చేసెదను గాని నేనెట్లు ధ్యానింప వలయునో ఎట్లైన నాకు సులభముగా నారాయణ మూర్తిఁ కనఁబడి నాకోరికలు దీర్చునో ఆ విధమును దెలుపుము.

సునీతి : నాయనా! దెలిపెద వినుము. భగవంతుఁడు తానే యాకారము గలవాఁడో యట్టి యాకారము గలవారిని గానే మనుష్యులను సృజించెను. కావున నీవును అట్టి యాకారము గలవానినిగ దేవుని ధ్యానింపుము.

అని యవమానము సహింపనోపక చిన్నబాలున కిది సాధ్యమా యని యైనఁ దలఁపక భగవంతుఁడు భక్తపరాధీనుఁడుగదా యని నమ్మి ఆమె కొడుకును బోధించి పంపెను. ధ్రువుఁడును రోషంబున నెట్టులైన నారాయణుని దర్శించి తన కోరిక నెఱవేర్చుకొని తండ్రి ప్రభుత్వమునకంటె గొప్ప ప్రభుత్వమును ఐశ్వర్యమును సంపాదించవల యునని యా విషయమందే తగిలియుండుటచేఁ దానే త్రోవ నెచ్చటికిఁ బోవునదికూడ నెఱుఁగక చక్కఁగ నరణ్యమధ్యమునఁ బోవుచుండెను. జంకుకొంకులేని మనస్సుచే నెవ్వఁడు భగవంతుని సేవ చేయవలయునని నిశ్చయించుకొనునో యట్టివానికిఁ నతనికిఁ దెలియవలసిన విషయములు చేయవలసిన కార్యమును పోవవలసిన త్రోవలు భగవంతుడే యోగ్యులవలనఁగాని మఱియే మూలమునఁగాని తెలుపును. కావున భగవంతునిగూర్చి తపస్సుచేయవలయునని దృఢనిశ్చయముతోఁ బోవు నతనికి నారదుఁ డెదురై బాలకా! నీ వెవ్వఁడవు? ఈ యరణ్యము నందు ఒంటిగ నేలపోవుచున్నావు ఎక్క డకు పోవుచున్నావు ! అని యడిగెను. ధ్రువుఁడును సాష్టాంగనమస్కా రము గావించి తన పేరు చెప్పి తన్ను సవతితల్లి తిట్టుటయు తండ్రి యుపేక్షించుటయు తల్లి బోధమును దెలిపెను. నారదుఁడును క్షత్రియజాతి యెంతపౌరుషముగలదియని యాశ్చర్యపడుచు నిట్లనియె.

నార : బాలకా! తపస్సుచేయఁ బోయెదనంటివే తపస్సనగా నేమో తెలియునా?

ధ్రువుఁడు : నే నాడుకొను వస్తువులం దెంత ప్రీతి నెల్లప్పుడుంచియుంటినో యట్టి ప్రీతిని భగవంతునియం దుంచి ఆయననే స్మరించుట తపస్సని మా తల్లి చెప్పెను.

నార : భగవంతుఁ డెక్క డ నున్నాఁడని ఆయనను నీవు ధ్యానించెదవు?

ధ్రు : నే నెక్క డ నున్నాఁడని తలఁచిన నక్క డనే యున్నాఁ డని మా అమ్మ చెప్పెను.

నార : మీ యమ్మ సత్యమే చెప్పెనుగాని నీవు పిల్లవాఁడవు నీకు నాలుగైదు సంవత్సరముల వయస్సైన నున్నదో లేదో. కావున నీవుచేయు కార్యము నందలి కష్టసుఖములెఱుఁగవు. నీవా ఆడుకొను బాలుఁడవు. ఈప్రాయమందు నీకు మానమన నేమి అవమానమననేమి? అదియునుగాక నిద్రాహారములు వదలి యెన్నియో జన్మములు యోగమునను జ్ఞానమునను గడుపు మహాయోగులకును భగవంతుఁడు కానరాఁడు. బాలుఁడవైన నీ కెట్లు కానవచ్చును? అతఁడు మెచ్చునట్లుగ నారాధింప నీకు సాధ్యమా? కాఁబట్టి నీకు నసాధ్యమైన పనికిఁబూనక యింటికిఁబొమ్ము. ప్రతి మనుష్యునకు సుఖములు దుఃఖములు ఆయా కాలమున పూర్వమున వాఁడువాఁడు చేసిన పుణ్యపాపములకొలఁది కలుగుచుండును. దానిని సహించుకొనినవాఁడే జ్ఞాని.

ధ్రు : అయ్యా ! దేవుఁడు మిక్కి లి దయగలవాఁడని పిల్లవాఁడు పెద్దవాఁడు అని మనుష్యులకుండు తారతమ్మబుద్ధి ఆయనకు లేదని, దానివలన నెవరు పూజించినను సంతోషించి వారివారి కోరికలు కొనసాగించునని, మా అమ్మ చెప్పెను. కావున నేను ధ్యానించినను దేవుఁడు సంతోషించి నాకు కనఁబడి నా కోరికలు దీర్చును.

నార : నా వెంట రమ్ము. నీ తండ్రితోఁ జెప్పి నిన్ను చక్కఁగ లాలింపఁ జేసెదను.

ధ్రు : నేను రాను. ఒకసారి యవమానించిన తరువాత మరల నచ్చటికి పోవుటకు నేను మానహీనుఁడనా? తండ్రి గదా యను ప్రీతిచేత నేను తొడనెక్క పోఁగా రాజ్యభాగము నాశించి వచ్చితినని సవతితల్లి తిట్టెను. ఇట్టి క్షుద్రరాజ్య మెవరికిఁ గావలయును? నేను దేవుని సేవించితినా లోకము నంతయు మించినవాఁడ నగుదునని మా తల్లి చెప్పెను. మా తల్లి అసత్యము చెప్పదు. ఒక రిచ్చురాజ్యము నా కక్క ఱలేదు.

నార : బాలకా! నిన్నిట్టి కార్యమునకు ప్రేరించినవాఁడు భగవంతుఁడే. నిన్నడ్డగింపరాదు. మీ తల్లి చెప్పిన వాక్యములు సత్యములు. అయినను నీకు భగవంతుఁడు సుళువుగా కనఁబడు నుపాయము చెప్పెదను. దేవుఁడా దేవుఁడా యని యూరకె తలఁచుటకంటె నర్థవంతమై మహిమగల మంత్రముచే ధ్యానించుట యుత్తమము. ఆ మంత్రము ముపదేశించెదను, అని యతనికి నారదుఁడు పంద్రెండక్షరములు గల మంత్రము నుపదేశించెను.

ధ్రు : ఈ మంత్రమును ఎట్లు జపింప వలయును? భగవంతుని ఎట్లు ధ్యానింప వలయును? దయయుంచి చెప్పుఁడు.

నార : కార్యసిద్ధినొందఁ గోరువారు శుచియైన స్థలమునందు జపము సేయవలయును. కావున నీవు యమునా తీరమున నుండు మధువనమునకుఁ బొమ్ము. అచ్చట నుండి ప్రతిదినము వేకువజాముననే యా యేటినీటిలో స్నానము చేయుము. స్నానము చేయునపుడు మనస్సెచ్చటికో పోనీయరాదు. ఆనీరము లోకులకు భగవంతుఁడు

దీర్ఘయువు ఆరోగ్యము కలిగించుటకై సృజించెననియు దాని వలననీకును ఆరోగ్యము ఆయువు చిత్తశాంతి కలుగుననియు తలంచుచు ఆ నీటినికూడ భగవంతుని స్వరూపముగానే తలంచుచుండుము. ఆ ధ్యానమునే వదలక యెవ్వరితోడను విశేషము మాటలాడక భగవంతుని తలంచుచు పరిశుద్ధమైన మట్టితోఁగాని రాతిచేఁగాని లోహముచేఁగాని చూచుటకు నింపైన విగ్రహమును శుచియైన స్థలమందుగాని నీటియందుఁగాని నిలుపుము. భగవంతుడు లేని స్థలము పరమాణువుకూడ లేదని మీ తల్లి చెప్పినమాట మఱవక ఆ విగ్రహమునే భగవంతుఁడని తలంచి కాలివ్రేలు మొదలు శిరమువఱకు ఆ విగ్రహముచే చూచుచు ఇతర చింతలన్ని మాని భగవంతుఁడే యే అవతారములో నే యే కార్యములు చేసెనో ఏ యే భక్తుల నెట్లెట్లు రక్షించెనో ఆ చరిత్రము లన్నియు మీ అమ్మ నీకు చెప్పుచుండును గదా. అవన్ని ధ్యానించుచు కోమలములైన పాదకమలములు గలవాఁడనియు ఆ పాదములయందుఁ బుట్టిన గంగాదేవియే లోకపాపముల హరించుచున్న దనియు అట్టులే చేతులయందు శంఖ చక్రములు, కంఠమున వనమాలికయును, వక్షస్థలమున లక్ష్మీదేవియు, పీతాంబరము, పుండరీకములవంటి కన్నులు, రత్నమయమైన కిరీటము లోనైన యాభరణములు కలవాఁడనియు, సుందరాకారము గలవాఁడనియు ధ్యానింపుము. ఆ విగ్రహమును పూలచేతనో తులసిచేతనో పత్తిరిచేతనో గడ్డి పోచలచేతనో భక్తిచేఁ బూజింపుము. నీకు దొరకిన ఆహారము భగవంతునికి నివేదింపుము. ఇట్లు కొన్ని దినములు ధ్యానించితివేని తరువాత నీ మనస్సును భగవంతుఁడే తన వంకకు లాగుకొనును. కావున మఱియొక విషయముపై పొమ్మన్నను పోదు, నీ కాఁకలి యైనప్పుడు పండో కాయో కందమూలములో ఏది లభించిన నది భక్షింపుము. భక్షించు పదార్థములను చూచి యిట్లు తలఁపుము. నేను తన సేవచేసి కృతార్థుఁడ కావలయునని నాకీ దేహము నిచ్చి దీర్ఘకాలము రోగము నొప్పులు లేకుండునట్లు తానే యాహారమై యీ దేహమును రక్షించునుగదా ఈ యాహారమున నాకు బలము తేజము గలుగునుగాక అని యీ విధముగఁ దలఁచుచు భగవంతునకు నివేదించి తరువాత భుజింపుము. నీవు భుజించు పదార్థము భగవత్స్వ రూపమనియే తలంపుము. నీవు దీర్ఘాయువు కోరుట భగవంతుని సేవించుటకే కాని తుచ్ఛకార్యములు చేయుటకుఁ గాదు. ఈ విధముగ నీవు ధ్యానించితివేని మీ తల్లి చెప్పినట్లు నారాయణమూర్తి నీ వేవిధముగ ధ్యానించితినో యట్టి యాకారమునే వహించి నీకు ప్రత్యక్షమగును. నీ కోరికలు నెరవేర్చును. శుభమగును. పొమ్మని నారదుఁడు మాయమై పోయెను. ధ్రువుఁడును అమ్మునిని తలఁచి నమస్క రించి మధువనమునకు బోయెను.

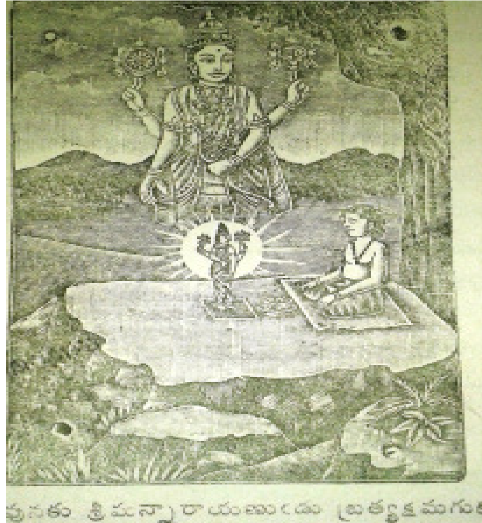
నారదుఁడు ధ్రువునకు భక్తిమార్గ ముపదేశించి యుత్తానపాదునిఁ జూడఁబోయెను. ఉత్తానపాదుఁడును నారదునిఁ గని లేచి నమస్క రించి తగిన యాసనము సమర్పించి తానుగ నేమియుఁ బలుకక ముఖము వ్రేలవైచికొని కూర్చుండి యుండెను. నారదుఁడారాజును జూచి యిట్లనియె. మహారాజా! యేల దుఃఖముచేఁ బీడింపఁబడినవానివలె ముఖమున వికాసము లేక యున్నావు? నీ ప్రియభార్య సురుచి సుఖముగ నున్నది కదా? నీ ప్రియపుత్రుఁడు ఉత్తముఁ డారోగ్యవంతుఁడా? నీ పెద్దభార్య యింకను జీవించి యున్నదా? అనిన ఉత్తానపాదుఁ డిట్లనియె.

మునీంద్రా ! నా దుఃఖము నే నేమని చెప్పుకొందును. కడుపులోని దుఃఖమును తనమేలు కోరువారితోఁ జెప్పిన తగ్గునని విందును. కావున విన్నవించుకొనెదను. కొన్ని దినముల క్రిందట నే నిచటఁ గూర్చుండియుండ నా చిన్న భార్య కొడుకు ఉత్తముఁడు నా తొడపై కూర్చుండెను. అప్పుడే నా పెద్దభార్య కొడుకు ధ్రువుఁడును మఱియొక తొడ నెక్క వచ్చెను. బాలుఁడు వానికేమి తెలియుననియైనఁ దలఁపక నా చిన్న భార్య వానిని నోటికి వచ్చినట్టు నా యెదుటనే తిట్టి రెట్టపట్టిలాగి యిల్లు వెడలఁ గొట్టెను. మోహపాశములకుఁ జిక్కి బుద్ధి పురుపు మేసిపోవ నేనేమి చెప్పిన నది యేమి కోపించునో యని భయపడి తేరకానివలెఁ జూచుచుండితిని గాని దానిని ధిక్క రింపనైతిని. బాలుని సమాధానపఱుప నైతిని. అతఁడు కేవలము బాలుఁడయ్యును వినయము సద్గుణము పితృభక్తి శ్రద్ధగలవాఁడు. నా పెద్దకొడుకు. పెద్దభార్యయందుఁ బుట్టినవాఁడు. వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు నింటికిఁబోయి తల్లితోఁ దనకు మేము చేసిన పరాభవము చెప్పుకొనెను. ఆమె నీకు దేవుఁడే దిక్కు పొమ్మని యడవికిఁ బంపెనని వింటిని. అట్టి గుణధన్యుని నా యజ్ఞానముచే స్త్రీ మోహముచేఁ బోఁగొట్టుకొంటిని. కన్నతల్లి యైనను కొడుకున కేదో సమాధానము చెప్పక తీవ్రరోషము వహించి యడవులకుఁ బంపెను. కులాలంకారు కుమారుఁ బోగొట్టుకొని యిట్టులేడ్చుచున్నాఁడను. స్త్రీకి లోపడి యిట్టి కార్యమును జేయు నా వంటి మనుష్య పశువు లోకమున నున్న నేమి లేకున్న నేమి? మునివరా! లోకమున నన్నుఁ దిట్టనివారు లేరు. నలువురిని జూచుటకు పురమున వీథులవెంటఁ బోవుటకు మొగము చెల్లకున్నది. అయ్యో నా కొడుకును తరువాత వెదకించితినిగాని యెందును గానరాఁడయ్యె. ఏ పులి మ్రింగిపోయెనో, ఏ తోడేలు వాతవేసికొనెనో నే నిఁక నేమిచేయుదు మునీంద్రా! నీవే దిక్కు . నన్ను రక్షించు భారము నీది యని మిక్కి లి విషాదపడి కన్నీరుగార్చ నతినిఁజూచి నారదుఁ డిట్లనియె.

రాజా! స్త్రీలోలురై కన్నులు గానక మతిమాలి ముంద కార్యములు చేసి వెనుక నేడ్చు వారందఱు నీయట్టివారే. అగ్నిసాక్షిగ వివాహము చేసికొనిన పత్నిని గౌరవింపక పోయితివి. నీవు సౌందర్యమును ముఖ్యముగఁ జూచి చిన్న

భార్య వలలకుఁ జిక్కి తివి కాని గుణవతియైన పెద్దభార్యను ఆదరింపవైతివి. ఎప్పు డిట్టి యకార్యము చేసితివో ఆనాఁడే నీ బుద్ధి పుర్వు మేసెనని తలంచి మాబోఁటివారము నీముఖము చూడ రోసి నీ యొద్దకు వచ్చుటయు, నిన్నుఁ జూచుటయు, నీతో సంభాషించుటయు పాపమునకు హేతువగునని రాక మానితిమి. తొండ ముదిరి ఊసరవెల్లి యయ్యెను. దానిఫల మిప్పుడనుభవించుచున్నావు. కావున నీ పాపము సమయుచున్నది. ఆకారణముచే నిన్నుఁజూడ వచ్చితిని. మహాపతివ్రతయైన నీ పెద్దభార్య కొడుకున కెట్టి యాపదలు రాఁజాలవు. ఆమె యతనికి కట్టిన రక్షయే యతని సర్వభయములనుండి పాపును. నీ కొడుకు శ్రీమన్నారాయణుని ప్రత్యక్షముచేసికొని యితరులకు దుర్లభమైన వరమునుపదవినిబొంది వచ్చును. అతనికై నీవు విచారపడకుము. అని యూరార్చి నారదుఁడు హరినామ స్మరణ చేయుచు ఆకాశమార్గమునఁ బోయెను. ఉత్తానపాదుఁడును నారదు వాక్యములనమ్మి సంతుష్టుఁడై రాజ్యము నందును భార్యయందును బ్రీతిఁ బాసి చరించుచుండెను. అక్క డ ధ్రువుఁడు మధువనముఁ జేరి యమునయందు స్నానమొనర్చి శుచియై యెవ్వరితోడను బలుకక మనసు స్థిర పఱచుకొని చలింపనీక నారదుఁడు చెప్పినట్టు నారాయణ విగ్రహంబును బూజించుచు నదియె నారాయణుఁడని ధ్యానించుచు, తన దేహస్థితి ననుసరించి రెండు మూఁడు దినముల కొకసారి వెలగపండ్లు రేఁగుపండ్లు ఆహారముగాఁ గొనుచు నొకమాసము హరినిపూజించి. రెండవ నెలయందు విష్ణు నారాధించి తొమ్మిది దినముల కొకసారి జలముమాత్రము త్రావుచు మూఁడవ నెలయందు భగవంతుని బూజించి పండ్రెండు దినంబుల కొకసారి వాయు నాహారముగాఁగొనుచు నాల్గవమాసంబున ఆహారమే వదలి ఊర్పు బిగయించి హరి విగ్రహంబును దలంచుచు నొంటిపాదంబున నిలువంబడి ఐదవ మాసంబును జరిపెను. ఇట్లు మనస్సంతయు నేకాగ్రముగ విష్ణునియందే నిలిపి ధ్యానము చేయుచుండ నతని భక్తికి మెచ్చి గురుడ వాహనారూఢుఁడయి మహాలక్ష్మీతోడ శ్రీమన్నారాయణుఁ డతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యెదుటనిలిచి.

బాలకా! అన్ని పదంబులకంటె నుత్తమపదంబుఁగోరి నీవు తపంబు చేయుట యెఱుంగుదు. నీ విషయంబున నీ పూర్వజన్మ మందే సంతుష్టుఁడ నైతిని, అప్పుడు నీవు విప్రుఁడవై నన్ననేక భక్తిచే నారాధించితివి. తల్లిదండ్రుల శుశ్రూషచేసి సదాచారమున వర్తిల్లుచుంటివి. అట్టి సమయమున నీకొక గొప్ప రాజ కుమారుఁడు మిత్రుఁడయ్యెను.

పునకు శ్రీమన్నారాయణుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

వాని యైశ్వర్యముజూచి నేను ఇట్టి రాజపుత్రుఁడుగాఁ బుట్టియుండరాదా యని తలంచితివి. ఆ కారణముచే నీ విప్పుడు రాజపుత్రుఁడ వైతివి. నన్ను భజించువారి కోరికలు దీర్చుభారము నాది. ఆ ఫల మనుభవించు భారము వారిది. మోక్షముగోరిన భక్తులకు మోక్షము నీయ సంసిద్ధుఁడనై యుండ నైశ్వర్య మిచ్చుట చెప్పనేల? ఇతరులకు దుర్లభమైనదియు, ప్రళయకాలమందును నశింపనిది యగు ధ్రువక్షితిపదంబు నీ కొసంగితి. నీవు నీ నగరంబునకు బోయి నీ తండ్రి యరణ్యమునకుఁ బోయిన పదపడి నీ వా రాజ్యము కొన్ని వేల సంవత్సరములు పాలించి నన్నుఁ గూర్చి యజ్ఞము లొనర్చి పిదప సప్తర్షి మండలమునకంటె నున్నతమైన పదంబు నొందఁగలవు. నీ తల్లియగుటచే సునీతియు నీ సమీపమందు నక్షత్రమై నీతోపాటుండఁ గలదు. అని యనుగ్రహించి తిరోహితుఁడయ్యె.

ధ్రువుఁడును మరలి నగరమునకు వచ్చెను. అతఁడు వచ్చువార్త చారులచే నెఱిఁగి రాజు ఏనుఁగులు గుఱ్ఱములు లోనైనవానితో నెదురుగఁబోయి పట్టపు టేనుగుపై నతనిఁ గూర్చుండఁబెట్టి మహావైభవముతో నగరునకుఁ దెచ్చెను. సునీతియు నతనిఁ గౌగలించుకొని చచ్చినవాఁడు మరల బ్రతికినట్లు సంతోషించెను. భగవద్భక్తులందు నెవ్వరు ద్వేషము వహింపనొల్లరు కావున సురుచి పూర్వము తానుజేసిన దుష్టకార్యము మఱచి ప్రేమతో గౌరవించి కౌఁగిలించుకొనెను. ఉత్తముఁడును ధ్రువుఁడును పరస్పరము ప్రీతిగలిగి మెలగుచుండిరి.

ధ్రువుఁడు మరల నగరమునకు వచ్చుట

తరువాత కొన్నిదినంబులకు ఉత్తానపాదుండు రాజ్యము ధ్రువున కిచ్చి తపముచేయ నరణ్యమునకుఁ బోయెను. ఆవలఁ గొన్నిదినములకు ఉత్తముఁడు వేఁటకైబోయి యొక యక్షునిచేఁ జంపఁబడియెను. ఆ దుఃఖముచే నతని తల్లియు నడవులఁబడి పోవుచు కారుచిచ్చులోఁ దగులుకొని మరణించెను. ధ్రువుఁ డావా రవిని యక్షులతోఁ బోరి వారలనెల్ల జయించి మరలి పురమునకు వచ్చి న్యాయము తప్పక ప్రజాపాలనంబు చేయుచు అనేక యజ్ఞములు గావించుచు హరినామస్మరణ చేయుచుండెను. అంతఁ గొన్నినాళ్ళ కొకనాఁడు పదిదిక్కు లు వెలుగఁజేయు విమానంబును గైకొని చతుర్భుజులును చామని చాయ మేనివారును కమలములవంటి కన్నులుగల వారును గదాధరులును సుందరులు నగు నిద్దఱు దివ్యపురుషు లరుదెంచి ధ్రువునితో నిట్లనిరి, రాజా ! నీకు శుభమగుగాక. ఐదు సంవత్సరముల ప్రాయమువాఁడు నీవు విష్ణుదేవుని భక్తితోఁ బూజించితివిగదా. ఆ భగవంతుఁడు నిన్నుఁ దోడుకొనిరమ్మని విమాన మంపెను. దయసేయుము అని నందుఁడు సునందుఁడు అనువారలు చెప్పిన సంతోషించి స్నాన మాచరించి హరిని ధ్యానించి మునీంద్రులచే ననుజ్ఞవడసి నంద సునందులకు నమస్క రించి విమానమునకుఁ బదక్షిణమాచరించి ఏమియో యాలోచించుచు విమాన మెక్క క నిలఁబడిన ధ్రువుని తలంపెఱిఁగి హరిదూత లిట్లనిరి. రాజేంద్రా ! తల్లిని విడిచి యెట్లు పోదువని నీవుచేయు నాలోచన నెఱిఁగితిమి. నీ వంటి విష్ణు భక్తుని గన్నతల్లికి నుత్తమలోకములు ప్రాప్తించుట యేమి యాశ్చర్యము. పుత్రులు దైవభక్తి గలవారై పాపులయిన తల్లిదండ్రులను తరింపఁజేయుదురన మహాపతివ్రతయైన నీతల్లి నీచే ఉత్తమపుణ్యలోకములు పడయుట చెప్పవలయునా? ఒక వంశమునకెల్ల నొక యోగి పుట్టినను ఆ వంశము వారెల్లఁ ధరింతురు. అదె ముందున్న విమానమున నున్నది మీ తల్లియే కదా చూడుము. అనిన ధ్రువుఁడు సంతసించి విమాన మెక్కి తల్లితోడ నాకాశమార్గమునఁబోయెను. ఈ ధ్రువనక్షత్రము నేఁటికి ఉత్తరపు దిక్కు న గానవచ్చును. దీనిని చుట్టి సప్తర్షులును సమస్త గ్రహనక్షత్రములు తిరుగుచుండును. కావున భక్తుల నెట్టివారు నవమానింపరాదు. వారి కెందును కీడులేదు. అట్టివారిని గన్న తల్లుల భాగ్యమే భాగ్యము. పుత్రునకు హరిభక్తి నుపదేశించి సునీతియు శాశ్వతలోకముఁ గాంచెను.

ధ్రువుఁడు తల్లితో వైకుంఠమునకుఁ బోవుట

5. విక్రమార్కుని పూర్వజన్మ కథ

ఉజ్జయనీ నగరమును బరిపాలించుచుండిన విక్రమార్క మహారాజొకనాఁడు "నేను పుణ్యమును పూర్వజన్మమున చేసియుండుటచే నా కిట్టి గొప్పపదవి లభించెను" అని యాలోచించి సత్యము తెలియు నుపాయము గానక మంత్రుల నందఱఁ బిలిపించి తన యభిప్రాయమును దెలిపెను. అప్పు డతని మంత్రియు నుపాయపరుఁడు నగు భట్టి యిట్లనియె.

మహారాజా ! మీ కోరిక మా వలన నెఱవేఱునది కాదు. యోగులుకాని మీ ప్రశ్నమున కుత్తరము చెప్పఁ జాలరు. నే నొక యుపాయము చెప్పెదను. దేశమం దంతటను ప్రతి గ్రామమందును మీ ప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరము ఆఱునెలలో చెప్పువానికి బంగారు గుమ్మడికాయ వెయ్యి యెకరముల గ్రామము నిచ్చెదననియు, చెప్పెదనని వచ్చి చెప్పకుండినను అసత్యము చెప్పినను తల తీయింతు ననియుఁ జాటింపఁబంపుఁడు. అనిన నది మంచియుపాయ మని రాజట్లే కావించెను.

ఒక పల్లెయందు బహుకుటుంబి యగు బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. అతఁడు కేవలము దరిద్రుఁడు. పెక్కు మంది బిడ్డలు కలవాఁడు. దినమున కొకపూటనో రెండు దినముల కొక పూఁటనో పొలములలో నేఱఁగా జిక్కి న గింజలను తేఁగా ఆ కొంచెమును వారందఱు తినుచుండిరి. ఇంత కష్టపడుచున్నను దేహియని యెవ్వరిని యాచింపఁడు. దరిద్రుఁడైన యీ బ్రాహ్మణుఁడు రాజు చాటింపఁ జేసిన వార్తవిని యిట్లు తలఁచెను. ఏ దుఃఖమైన ననుభవింపవచ్చునుగాని దారిద్ర్య దుఃఖమనుభవింపరాదు. అందు కుటుంబ పోషణము దుష్క ర కార్యము. కానీ నే నొక యుపాయము చేసెదను. రాజునకుఁ బూర్వజన్మవృత్తాంతము చెప్పుటకై పోయెదను. చెప్పఁగలిగిన యైశ్వర్యము వచ్చును. చెప్పకపోయితినా మృతి తప్పదు. ఫల మెట్టు లుండినను ఆఱునెలలు రాజునింట కడుపునిండ ఆహారమైన దొరకును. పేలపిండి విసిరినమ్మకు బొక్కి నదే ఆదాయ మనుకొనెదను. అని భార్యనుజూచి నేను రాజునకు పూర్వ జన్మవృత్తాంతము చెప్పఁ బోవుచున్నాను. అని చెప్పి బిడ్డల నందఱ నాశీర్వదించి యిటైన బిడ్డలకు పాలు అటైన వై తరణీ గోదాన మనుకొనుచు ప్రయాణమై పోయెను.

ఇట్లు పోవుచు రాత్రులందు అడవిలో చెట్లపై పరుండుచు పగటిపూఁట నడచుచు కొన్ని దినములుపోయి యొకనాఁడు బిల్వ వనము ప్రవేశించి యా రాత్రి యొక పెద్ద చెట్టు మీఁదఁ బండుకొనెను.

అర్ధరాత్రము కాఁగానే చెవులు పగిలిపోవు భయంకరమైన ధ్వనులు వినవచ్చెను. వెయ్యి కాగడాలు వేసినంత వెలుతురు కానవచ్చెను. దాఁగపోయినచోట దయ్యాల పోరన్నట్టు లీ యడవిలో నిదియేమి అంపని చూచుచుండ ప్రమథుల తోడ పార్వతీ పరమేశ్వరులు అచ్చటికి వచ్చిరి. ఆ వనములందలి ఋషీశ్వరు లందఱు గౌరీశంకరులను బూజించుచుండిరి. బ్రాహ్మణుఁడు పుణ్యాత్ముఁడు కావున నిది యంతయు ఆయనకు కనఁబడెను. బ్రాహ్మణుఁడును గొప్ప భక్తుఁడు గనుక మ్రొక్కఁ బోయిన దేవర యెదురుగ వచ్చెనని తలఁచి వెంటనే చెట్టు దిగివచ్చి పరమేశ్వరుని పాదముల పైఁబడి దేవా యిన్ని దినములునిన్ను భజించుచుండినను నాదారిద్ర్యము తీర్ప వైతివి. నిన్ను నమ్మినవారు చెడిపోయిరనిన అపకీర్తి నీకేకదా వచ్చును !

నరులను నమ్మిన చెడిపోదురుగాని దైవమును నమ్మియుఁ జెడినవాఁడు కలఁడా ! నేను నీ బిడ్డను గానా? బిడ్డపైఁ గోపింతురా యని యనేక విధములఁ బ్రార్థించెను. పరమేశ్వరుఁ డాయనయందు కరుణించి యిట్లనియె. బ్రాహ్మణుఁడా ! నీవు నా భక్తుఁడవని నే నెఱుఁగుదును. నీకు ప్రారబ్ధమైన పాపము బలవంతమై దాని నీ వనుభవింపవలసి యుండుటచే నిన్ను నుపేక్షించితిని. నాదర్శనమున నీపాపములన్నియు నశించెను. నీ యభిప్రాయము నే నెఱుఁగుదును. నీవు రాజు నొద్దకు బొమ్ము. నీ వతని పూర్వజన్మ వృత్తాంత మిట్టిదని చెప్పిన నమ్మఁడు. దాని నతఁ డెఱుఁగ నుపాయము చెప్పెదను. అతనియొద్దకు నీవుపోయి "రాజా నీ పూర్వజన్మవృత్తాంతము నేను జెప్పిన నీవు నమ్మవు. ఋజువు పఱుపుమనెదవు. కావున నీకు నమ్మకముగ నిజము తెలియఁ బఱిచెదను నీ నగరమునకుఁ దూర్పున రెండుక్రోసుల దూరములో నొక గాండ్ల వానియిల్లు కలదు. ఆ యింట నొక గ్రుడ్డియెద్దున్నది. అమావాస్య నాఁటి రాత్రి నీవు శివపూజచేసి యచటికిఁబోయి రహస్యముగ దాని నడుగుము. మీఁద జరుగవలసిన వృత్తాంతము నీకే తెలియును" అని చెప్పుము. నీకు శుభమగును. పొమ్మని యందఱతో మాయమై పోయెను. బ్రాహ్మణుఁడు సంతోషముతో నారాత్రి యచ్చటనే యుండి తిన్నగ ప్రయాణము చేసి యుజ్జయనికిఁ బోయి రాజును జూచి శివుఁడుతనతో చెప్పినట్టు విక్రమార్కు నకు చెప్పెను.

ఆ మాటలువిని రాజు సంతోషించియు బ్రాహ్మణునిఁ జూచి యిట్లనియె. అయ్యా నీమాట సత్యమో యసత్యమో నేను బరీక్షించి చెప్పువరకు నీ వెచ్చటికిఁ బోరాదు. ఇచ్చటనే యుండి కడుపారభుజించుచు నీకుఁ గావలసిన వస్తువులు గైకొనుచుండుము అని చెప్పి అమావాస్యనాఁడు శివపూజ గావించి అక్షతలు పూలు కత్తి కేలఁబూని నీళ్లుతీసికొని చక్క గా గాండ్ల వాని యింటికిఁబోయి అందఱును దూరముగఁ బొమ్మని ఆ గ్రుడ్డియెద్దుపై

అక్షతలు పూలు నీళ్లు చల్లి వృషభరాజా? నా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము చెప్పుమనెను. అది రాజును జూచి కన్నీరు గార్చుచు "రాజా ! నినుఁ జూడఁగనే నా కేదో వింతజ్ఞాన ముదయించినది. అది మరలఁ బోవునట్లున్నది. నీపూర్వ వృత్తాంతము నేనెఱుఁగుదును. అయినను దాని నీకు చెప్పవలదని దేవతలయాజ్ఞ. నీనగరమునకు ఆఱామడ దూరమున నొక యడవి యున్నది. అందొక మఱ్ఱిచెట్టుమీఁద నొకపిశాచి యున్నది. నీవచటికి అమావాస్యనాఁటి రాత్రి పోయి నన్నడిగి నట్లే దాని నడుగుము భయపడకుము. అది నీకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును. అని చెప్పి యథాప్రకారము ఎద్దుమొద్దు స్వరూపముగా నుండెను.

రాజీ మాటలు విని యాశ్చర్యపడి తన నగరికివచ్చి మఱుసటి యమావాస్యనాఁడు ఎద్దు చెప్పినట్లు శివపూజ చేసి అక్షతలు పూలు నీళ్లు తీసికొని యా యడవికి పోయి ఎద్దు చెప్పిన మఱ్ఱిచెట్టును గుర్తించి దానిని జేరఁబోయెను. అచ్చటికిఁబోవఁగానే హాహాయని భైరవ రవముతో దిక్కు లుపగులనార్చుచు భయంకరమైన వేషముతో నొక పిశాచి రాజుపై పడవచ్చెను. విక్రమార్కు ఁడును భయపడక తాను దెచ్చిన అక్షతలు నీళ్లు పూలు దానిపైఁ జల్లి పిశాచీ ! నా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము చెప్పుమని యడిగెను. అక్షతలు మీఁదపడఁగానే యా పిశాచి దుశ్చేష్టలుమాని గోలుగోలున నేడువ నారంభించి కొంతసేపటికి నిట్లనియె. రాజా! దేవతలకరుణచే నీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము నా వృత్తాంతముకూడ జ్ఞప్తికి వచ్చినది. అయినను దానిని నీకుఁ జెప్పునట్లు దేవతల యాజ్ఞలేదు. నీ పెద్దమంత్రికి తొమ్మిది సంవత్సరముల వలయస్సు గల యొక కూఁతురున్నది. దానిని నీ వేకాంతమున నన్నడిగినట్లే యడుగుము. అది నీకు తెలియఁజెప్పును. ఇఁక నీవిక్క డనుండ రాదు. దేవతలిచ్చిన తెలివి తప్పుచున్నది. ఈ తెలివి తప్పెనా నేను నీకు కీడుగావింతును. శీఘ్రముగఁబొమ్ము అని చెప్పెను. రాజా మాటలు విని అతి త్వరితముగ వచ్చి యిల్లుచేరి యేమిది యాశ్చర్యమని తలఁచుచుండెను.

మఱునాఁ డుదయమున విక్రమార్కు ఁడు తన పెద్ద మంత్రిని బిలిచి యతనితో నే వృత్తాంతము జెప్పక రేపటి యమావాస్య నాఁటిరాత్రి నేను యింటికివచ్చి శివపూజచేసి తొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయముగల నీ పుత్రికను ఏకాంతమునఁ జూడవలసియున్నది. దానికి దగిన యేర్పాటు చేయుమని చెప్పెను. మంత్రి యట్టులే కానిండని చెప్పెనుగాని తన బిడ్డను శివునకు కాళికి రాజు బలియిచ్చునేమో యని మిక్కి లి దుఃఖపడుచుండెను. అమావాస్య రానేవచ్చెను. ఆనాఁడా యింటిలో నొకరకిని కాటుద్రేసినను మొగమున నెత్తురు లేదు. ఒకరైనను మెతుకు ముట్టలేదు. అందఱు శోకాంధకారమున మునిఁగియుండిరి. చీఁకటిపడఁగానే రాజు చంద్రహాసము ధరించి చక్క గ మంత్రియింటికి వచ్చి తనకుఁగా నేర్పాటు చేసియుంచిన గదిలోనికి ఆ బిడ్డను తోడ్కొనిపోయి శివపూజ గావించి యక్షతలు నీళ్ళు పూలు ఆ బిడ్డపై జల్లి అమ్మాయీ ! నా పూర్వజన్మవృత్తాంతము చెప్పుమా యని యడిగెను. ఆ బిడ్డయు సిగ్గున తలవంచుకొని యిట్లనియె. రాజా! నా కేదియో యొకవింతజ్ఞాన ముదయించి చెప్పుచున్నాను. నీ పూర్వ వృత్తాంతము నా పూర్వవృత్తాంతము నాటకమాడినట్లు నాకు కనులకు గోచరించుచున్నది. దానినిజూచి చెప్పుచున్నాను వినుము.

ఇప్పటికి నూఱుసంవత్సరములకు ముందు గోదావరీతీరమున నొక్క గ్రామమందు రామశాస్త్రియను నొక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతని కొక భార్యయు కొడుకు కోడలు కలరు. ఆయన మిక్కి లి దరిద్రుడు. భిక్షాటనముచే జీవించుచుండెను. ఇట్లుండ ఒకసారి మూఁడహోరాత్రములు విడువక జడివాన గాలి పట్టి యింటిలోనివారు బయట తల చూపకుండునట్లు కుండలతో క్రుమ్మరించినట్లు వర్షించెను. పాములను వ్రేలఁదీసినట్లు జలధారలు పడుచుండెను. ఆమూఁడుదినములయిన తరువాత ఆ బ్రాహ్మణుఁడు బిచ్చమునకై బయలు దేఱిపోయెను. ఇండ్లు గోడలు చక్క చేసికొనువారును, పొలములు చూడఁ బోవువారునై జనులందఱు వారివారి కార్యములు వారు చేసికొనుచుండుటచే నీయనకు కావలసినంత బిచ్చము పుట్టదయ్యెను. ఏదో తగుమాత్రము దొరకఁగా దానిని తెచ్చి భార్యయొద్ద నిచ్చెను. ఆమెయును అన్నము సిద్ధముచేసి దేవతార్చన కాఁగానే నలువురకు నాలుగు విస్తళ్ళలో సమభాగములుగా వడ్డించెను. ఆ సమయమునకు సరిగ నిద్దఱు బ్రాహ్మణులు ఆకలిచే పోలిపోవుచువచ్చి అయ్యా! ఆఁకలిచే ప్రాణములు పోవుచున్నవి. కొంచెము అన్నముండిన పెట్టెదరా యని యడిగిరి. ఆ మాటలు వినినతోడనే పెనిమిటి గుణమెఱిఁగిన దగుటచేత ఆ యిల్లాలు ఊఁచుకుక్క వలె రేఁగి మగనిని దిట్టి మెటికలు విఱిచి తన విస్తరి తన కొడుకు విస్తరి యెత్తికొనిపోయి లోపలఁ గూర్చుండి కొడుకుతోఁ గూడ భుజింప మొదలుపెట్టెను. కూడులేక చావనీ అని కోడలి మీఁద కోపముచే నామెని స్తరి యెత్తుకొని పోలేదు. రామశాస్త్రియు కోడలినిచూచి అమ్మా ! నీ వేమనెదవు? అనెను. నేను మీతో పాటిదాననే యని యామె చెప్పెను. అప్పుడా గృహస్థు వచ్చినవారి నాదించి తమ రెండు విస్తళ్ళు వారి ముందుంచెను. ఇంటిలోని కల్లోలము విన్నవారగుటచే ఆ యిద్దఱు బ్రాహ్మణులు అయ్యా మా యాఁకలివంటిదే మీ యాఁకలి. నీవు పెద్ద వాఁడవు. నీ కోడలు చిన్నపడుచు. మీకు లేకుండ మేము భుజింపరాదు. అని బలాత్క రించి కోడలిచేత ఆ యన్నమును నాలుగాకులలో వడ్డింపఁజేసి నలువురు భుజించిరి.

రాజేంద్రా! ఆ రామశాస్త్రియే నీవు అని చెప్పెను.

ఆ మాటలు విని ఆ రామశాస్త్రి భార్య కొడుకులెక్క డ పుట్టినారని రాజడిగిన ఆ చిన్నది యిట్లనియె. గయ్యాళిగంగయై యొకరి సుఖదుఃఖములతో నక్క ఱలేక తనకడుపే హెచ్చుగఁ జూచుచుండుటచే ఆమె పిశాచియై పుట్టెను. తనకు దేవుఁడు కన్నులు బుద్ధి యిచ్చియు వానిని చక్క ఁగ నుపయోగింపక దుష్టురాలగు తల్లి యెట్లీడ్చిన నట్లు పోవుటచే ఆయనకొడుకు గానుగెద్దుగాఁ బుట్టెను. నీవు చూచిన యెద్దు, పిశాచి వారిరువురే. చేసికొన్నవారికి చేసికొన్నంత యని కలదుకదా యనిన ఆ కోడ లెచ్చట నున్నదని విక్రమార్కు ఁ డడిగెను. దాని కామె ప్రత్యుత్తరము చెప్పక తలవంచుకొని నిలఁబడి యుండెను. నీవేకదా యా కోడలనిన అవునని తలయూఁచెను.

రాజా మాటలకు సంతోషించి ఆ పిల్లతో వెలుపలకు వచ్చి మంత్రీ ! నీ కూతురు చాల బుద్ధిమంతురాలు. ఆమె బుద్ధికి నేను మెచ్చితిని. నా కోడలుగ దీనిని బరిగ్రహించితిని. నీ యభిప్రాయ మేమనెను. చచ్చినబిడ్డ బ్రతికివచ్చినట్లు సంతోష పడుచుండినవాఁడు కావున రాజు ననుగ్రహమునకు మఱింత సంతోషించి ప్రభువు లెట్లుచెప్పిన నట్లేయని మంత్రి ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. సుదినము సుముహూర్తము చూచి రాజు వివాహము జరిపి బ్రాహ్మణునకుఁ దాను చెప్పినట్లు బంగారు గుమ్మడికాయయు వెయ్యి ఎకరముల గ్రామము దాన్యము నిచ్చెను.

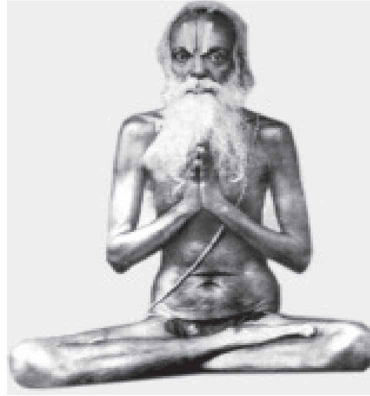
శ్రీరామార్పణమస్తు

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
షష్టమ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నుచితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి.

ఆఱవ భాగము

1. మార్క ండేయ చరిత్రము

మృకండుఁ డనుమహర్షి యొక యడవిలో నాశ్రమమును (ఈయన యాశ్రమము ఒంటిమిట్ట సమీపమున నున్నది.) కల్పించుకొని యందుఁ దాను తన భార్య వసించి యుండెను. ఆయన మహాతపస్సంపన్నుఁడు. కాలమంతయు భగవంతుని ధ్యానించుటయందుఁ బూజించుటయందు భగవత్క థలు వినుటయందుఁ గడపుచుండెను. ఆయన భార్యయు మహా పతివ్రత.

ఇట్లు కొన్ని సంవత్సరములు జరిగిన పదపడి మృకండుఁడింట లేని సమయమున నొక మట్టమధ్యాహ్నమున నెండలు మండచుండ పదములు మిడిమిడి కాలుచుండ నిద్దఱు ఋషులు వారి పర్ణశాలలోనికి వచ్చిరి. మృకండుని భార్యయు వారు మిక్కి లి యెండకు డస్సియుండుట చూచి యర్ఘ్యము పాద్యము నిచ్చి యర్హాసనమునఁ గూర్చుండుఁ డని కోరెను. వారట్లే కూర్చుండి కొంత సేదదేర్చుకొని "అమ్మా ? నిప్పులు కురియుచున్న యీ యెండలో చాలదూరమున పయనించుటచే మిక్కి లి డప్పిగొని యున్నారము. చల్లని పానీయము తెమ్ము" అని కోరిరి. ఆమెయును శ్రద్ధాభక్తులు కలది కావున వెంటనే లోపలికిం బోయి నిర్మలముగ లోపల వెలుపల తోమిన చెంబులో చల్లని నీరు తెచ్చి యిచ్చెను. వారా చెంబును తీసికొని చేతనుంచుకొని కుశల ప్రశ్నము గావించుచు "అమ్మా నీ కెందఱు బిడ్డలు? వారేరీ? ఆడుకొనఁబోయిరా? లేక వనమూల ఫలములకుఁ బోయిరా ఏల యిట్టి యెండలో వారిని వెలుపలఁ బంపితి" వని ప్రశ్నించిరి.

ఆ యిల్లాలు తలవంచుకొని "యయ్యలారా? భగవంతుఁ డింకను నన్ను కడుపు చల్లని కాంతలలోఁ గలుప ననుగ్రహింపలేదు" అని మెల్లగఁ జెప్పెను. వారులికిపడినట్లై "యేమీ! యింకను నీకుఁ బుత్రుఁడే జన్మింపలేదా" యనిరి. లేదని యామె బదు లిడెను.

"హరి హరీ! యెంత ప్రమాదము ! ఎంత ప్రమాదము" అనుకొనుచు వారా నీళ్ళ చెంబును నేలఁబెట్టి దిగ్గన లేచిరి.

మహర్షు లిరువురు నీరు త్రాగక చెంబు నేలఁబెట్టి లేచుట చూచి ఖిన్నయై యా గృహిణి "తండ్రులారా! నీళ్ళు త్రాగకయే లేచిరి నాయం దనుగ్రహించి జలపానము గావింపుఁడు" అని వేఁడుకొనెను.

అమ్మా! నీ వపవిత్రురాలవని కాని జలమపరిశుద్ధమని కాని మేము జలపానము మానినవారము కాము. నీవు గొడ్రాలవు. గొడ్రాలి చేతికూడు తినరాదు. నీరు త్రాగరాదు. అశాస్త్రీయమైన కార్యము చేసి మా తపస్సులకు హాని కలిగించుకొన నొల్లము. నీవు భర్త ఋణమునుండి విడివడినదానవు గావు. పురుషుఁడు భార్యను గ్రహించుట ధర్మమార్గమున సంతానము వడసి రెండులోకముల సుఖించుటకే గాని స్వర్గ జంతుసామాన్యమైన తుచ్ఛవిషయ సుఖమునకుఁ గాదు. విషయసుఖమే ముఖ్య ప్రయోజనముగ నెంచు దంపతులు పశుసమానులు. ఏ యుద్దేశముతో నీ వావును సంపాదింతువు? అది గొడ్డుపోయిన నీ కెట్లుండును? అట్టి గొడ్డుటావు గౌరవింపదగినదా? క్షేత్రమును సంపాదించుకొనుట దేనికి? అది ముండ్ల తోను ఱాలతోను నిండిన చవుటభూమియగునేని యది యుండియు నేల ! అట్టులే భార్యయును. భర్తయనుజ్ఞ పడసి తపములు వ్రతములు సలుపుచుఁ బ్రతిబంధములఁ దొలఁగించుకొని ధర్మమార్గమునఁ బతివలనఁ గాంత సంతానము పడయవలయును. నీ వట్లుచేయక దేహపోషణమే ప్రధానముగ నెంచికొని యున్నదానవు. కావున నీ చేతినీళ్ళు త్రాగరాదు" అని చెప్పి వారు వెడలిపోయిరి.

అంతటి దప్పిచేఁ బెదవులు తడుపుకొనుచు సొటసొట లాడుచు వచ్చియు మహర్షులు తన చేతి నీరు త్రావక పోవుట చూచి యా మునిపత్ని మిక్కి లి శోకింప సాగెను. అట్టి మహాత్ములకు దాహశాంతి గావింపఁ జాలని నా జన్మమేల కాల్పనా? వారు చెప్పినట్టు గొడ్డుటావు ఊసర క్షేత్రము పోలికి నే నుండియు నాభర్త కేమిలాభము? అని నానావిధములఁ బరితపించుచుండ నింతలో మృకండుఁ డింటికి వచ్చి మొగము వ్రేలాడవేసికొని కన్నీరు గాఱ దుఃఖించు భార్యను జూచి కారణ మేమని యడిగెను ఆమెయును జరగినదండయుఁ దెలిపి తన నిర్భాగ్యదశకుఁ బలవించెను, అప్పుడు మృకండుఁ డిల్లనియె, 'ప్రియా? నీ విట్లు దుఃఖింపనేల? ఆ మహాత్ములు చెప్పినట్టు తపస్సు చేయుదము. దేవతలలో శివుఁడే శీఘ్రముగ ననుగ్రహించి వరము లిచ్చువాఁడు ఆయనను గూర్చి మనము తపస్సు చేసితిమా మనకుఁ బుత్రసంతానము కలుఁగును' అనిన ఆమె యియ్యకొనెను. అంత భార్యభర్త లిరువురు శివునిఁ గూర్చి ఘోరముగఁ దపస్సు గావించిరి. శివుఁడు వారికి బ్రత్యక్షమై పుణ్యదంపతులారా! మీ యుద్దేశము నే నెఱుఁగుదును. సుగుణవంతుఁడును, గీర్తి శాలియునగు కుమారుఁడు పదునాఱేండ్లు మాత్ర

మాయుస్సు కలవాఁడు కావలయునా? గుణహీనుఁడు, మూఢుఁడు నగువాఁడు శతవత్సరములాయుస్సు కలవాఁడు కావలయునా? యని యడిగెను. వారిరువు రాలోచించి మహేశ్వరున కిట్లు విన్నవించిరి.

"దేవా ! గుణహీనుఁడు జ్ఞానహీనుఁడునగు కొడుకు నూఱుకాదు వేయిసంవత్సరములు బ్రతికినను భూమికి భారమే కాని వానివలనఁ గన్నవారికిఁగాని లోకమునకుఁగాని లాభము లేదు. అట్టివాఁడు తల్లిదండ్రులకు దుఃఖము మాత్రము గలిగింపఁ జాలియుండును. అట్టి పుత్రునిగన్న తల్లికంటె గొడ్రాలు శ్రేష్ఠురాలు. కావున నల్పాయువైనను గుణియు, జ్ఞానియు భక్తుఁడువగు పుత్రుని ననుగ్రహింపుము.

అట్ల యగుఁగాకయని ప్రసాదించి పరమేశ్వరుఁడు కానరాకపోయెను. తరువాతఁ గొన్ని దినములకే యామెకు గర్భము నిలిచి సకాలమున నామె కుమారుఁ బ్రసవించెను. ఆ కుమారుఁడే మార్కండేయుఁడు. ఆయన నానాఁటికిఁ బెరిఁగి యుపనీతుఁడై సమస్త విద్యల గ్రహించి పితృభక్తి, గురుభక్తి, దేవభక్తి కలిగి బుద్ధిమంతుఁడని పేరు వహించెను.

ఇట్లుండఁ దల్లి కడుపులో చిచ్చిడుచు నాయనకుఁ బదునాఱవయేఁడు ప్రాప్తించెను. పుత్రున కా విషయ మేమియుఁ జెప్పక తల్లి తనలోనే దుఃఖించుచుండెను. పదునాఱవయేఁడు ముగియుటకు నొకదినము కొఱఁతయుండెను. ఆనాఁడు తల్లి కుమారునకుఁ దలంటుచుండ నామె కంటినీళ్ళు బాలునికాళ్ళపై బడెను ఆయన యెగఁజూడఁ దల్లి కంటినీళ్ళు వఱదలై కాఱుచుండెను. ఏమియు నెఱుఁగని కుమారుఁడు దిగ్భ్రమగొని "తల్లీ యేల యేడ్చెదవు? నన్ను మునుపటివలె నాదరింపవు నా వంక సరిగాఁ జూడనొల్లవు. చూచినప్పుడు అంతయు నేదో యొక తీరుగ నుంటున్నదానవు. ఇప్పుడేల యిట్లు శోకించుచున్నదానవు? నీవు చెప్పకుండిన నామీఁద నొట్టు సుమీ" యనెను.

తల్లియు దుఃఖమాఁపఁజాలక శివుఁడిచ్చిన వరమును, బదునాఱేఁడులు నాఁటితో నిండుటయుఁ జెప్పెను. "ఆ మాటలు విని యీ మాత్రమునకా తల్లీ నీవు వగచెదవు? పదునాఱేడుల యాయుస్సు నిచ్చిన శివుఁడు వేయేఁడు లేల యీయఁడు? ఆ శక్తి యున్నప్పు డీశక్తియు నుండును. దీనికి నీవు విచార పడకుము" అని చెప్పి స్నానమొనర్చి శుచియై యొక శుచి ప్రదేశమున శివలింగమును బ్రతిష్ఠించి మనస్సు చలింపనీక తదేకనిష్ఠచే శివుని ధ్యానించుచుండెను.

ఇట్లాయన శివపూజ చేయు సమయమునందే యుదయమయ్యెను. మార్కండేయునకుఁ బదునేడవయేఁడు బ్రాప్తించెను. యమకింకరు లాయనయొద్దకు వచ్చిరి. మీ రెవ్వరు? ఏల వచ్చితిరి? అని మార్కండేయుఁ డడిగెను. మేము యమకింకరులము. నిన్నుఁ గొనిపోవచ్చితిమి రారమ్ము అని పాశముల మీఁదవైవ యత్నించిరి. ఇంతలో మార్కండేయుఁ డచ్చటనుండిని విభూతికేలఁ గొని రుద్రమంత్రమున నభిమంత్రించి యుహ్వాని వారిమీఁద నూదెను. దానిచే వారి దేహములు మండజొచ్చెను. ఒడలి మంటలకుఁ దాళజాలక కింకరులు పరువిడుచుఁ బోయి యమున కావార్తఁ దెలిపిరి.

వారిని ఛీకొట్టి ధర్మరాజు మఱికొందఱ భటులను మిక్కి లి క్రూరులను బంపెను. వారిమీఁదను మార్కండేయుఁడు బూది మంత్రించివై చెను. వారును లబలబ మొత్తుకొనుచు మొఱ్ఱోయని పోయి వృత్తాంతమంతయు దండధరునకుఁ దెలిపిరి.

వారి మాటలు విని కాలుఁడు కోపముచే మండిపడుచు నెవ్వఁడురా యా బాలుఁడని కేకలు వెచుచు దున్నపోతు నెక్కి మార్కండేయుఁడు శివపూజ చేయుచోటికి వచ్చెను.

మార్కండేయుఁడును జడియక "అయ్యా! నీ వెవడవు? ఏల వచ్చితివి?" అని యడిగెను. నేను యముఁడను. నీ యాయువు నిండినది. నిన్నుఁ గొనిపోవ వచ్చితిని. నా కింకరులఁ బరిభవించితివఁట. నీకంత పోతర మేల?

ఈశ్వరుఁడు యముని దన్నుట.

యని బొబ్బలిడుచు పాశమును బాలకునిపై వైచెను. మార్క ండేయుఁడును హర హర మహాదేవ ! శంభో శంకర? శరణు శరణు" అని లింగమును గట్టిగఁ గౌఁగిలించెను.

యముఁడును "ఓరి మూఢుఁడా ! నిన్నీ చిదిపిఱాయియా రక్షించును? నిన్ను నీ లింగమును గూడఁ బెకలించెదఁ జూడుము. నే నెవ్వండనో యెఱుఁగవా" యని గర్వోక్తులాడుచు లింగముమీఁదను బాలునిమీఁదను గూడ పాశము వైచెను.

భక్తత్రాణ పరాయణుఁడును బరమదయాళువు నగు పరమేశ్వరుఁడు యముని గర్వోక్తులు సహింపక భక్తుని గాపాడఁ గోరి ఫెళఫెళ మను ధ్వని దిక్కు లనిండ దివ్య తేజము చూపఱునకు మిఱుమిట్లు కొలుపుచుండ లింగము నుండి శూలహస్తుఁడై యుదయించి కోపోద్రేకమున నెగసి యెడమ కాల యముని యురమున బిట్టు దన్నెను. ఆ వ్రేటుపడి యముఁడు నేలఁ ద్రెళ్ళెను, మార్క ండేయుఁ డాయనను బెక్కు విధముల స్తుతింపఁగాఁ జిరజీవివి కమ్మని వరమిచ్చి దేవతలు ప్రార్థింప యముని మరల బ్రతికించి నందివాహనారూఢుఁడై కైలాసమునకుఁ బోయెను. ఈ వార్త మార్క ండేయుఁడు తల్లిదండ్రుల కెఱిగింప వా రపరిమితానందము నొందిరి.

2. అన్నదానమహిమ

ఒకానొక గ్రామమున నొక నిఱుపేద బ్రాహ్మణుఁడు గలఁడు. ఆయన నానాఁటికి భిక్షాటనమున దొరకిన ధాన్యముతో దాను దన భార్య జీవించుచుండెను. ఒకనాఁడొక గృహస్థునింటికిఁ బోయి భిక్షమడిగెను. గోడ మఱుఁగున సంధ్యవార్చు చున్న యా యింటి యజమానుఁడు భార్యతో "మూఁడు జన్మముల దరిద్రుఁడు వచ్చినాఁడు. వాని కింత భిక్షము" పెట్టుము అనెను. పేద బ్రాహ్మణుఁ డీ మాటలు విని "అయ్యో దైవమా ! యీయన నన్ను మూఁడు జన్మముల దరిద్రుఁ డను చున్నాఁడు. ఒక జన్మముననే దారిద్ర్యదుఃఖ మనుభవింపలేక చచ్చుచున్నాను. మూఁడుజన్మముల దారిద్ర్యమెట్లు సహింపఁ గలను? దారిద్ర్య దుఃఖమునకు మించినదుఃఖము లోకమున లేదు. అన్నిటికంటె గడ్డిపోఁచ లాఘవము దానికంటె గాలి లాఘవము. దానికంటెను దరిద్రుఁడు. అని చాల విచారపడుచుఁ జేతి చెంబచ్చటనుంచి గృహస్థును సమీపించి నమస్క రించి యయ్యా ! నన్ను మూఁడుజన్మముల దరిద్రుఁడంటిరి. అది మీ కెట్లు తెలిసెను? " అని ప్రశ్నించెను.

ఆ గృహమేధి యతనిని జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. "బ్రాహ్మణుఁడా ! నీవు పోయిన జన్మమున దరిద్రుఁడవ వగుట నన్నదాన మేమియుఁ జేయవైతివి. కావున నీ జన్మమున నీకు పేదతనము గలిగెను. ఈ జన్మమున దానము చేయుటకు నీ కేమియు లేదు. నీకే లేనప్పు డొకరి కేమి దానము చేసెదవు? కావున మఱుజన్మమునందును నీవు పేదవాఁడవే యగుదువు. అనిన నా బ్రాహ్మణుఁడు దీనుఁడై యిట్టనియె "అయ్యో యిటుచూచిన మూఁడు జన్మములేల? మూఁడువలే జన్మము లైనను నాగతి యింతేకదా? ఇది తప్పించుకొను మార్గమేది.

అనిన గృహస్థుఁడు "బ్రాహ్మణ! నీకు దొరకిన దానిలోఁ గొంచెమైనను మఱియొక పేదవాని కింత యన్నము పెట్టుము దానివలన నీకుఁ గ్రమక్రమముగ దారిద్ర్యము తొలఁగిపోవును" అని చెప్పెను.

అట్లే కావించెదనని యా పేద బాఁపఁడు నాఁడు మొదలు తనకు దొరకినదానిలో నొక్క నికైన నింత యన్నము పెట్టియె తాను భుజించుచుండెను. ఎవరికిఁ బెట్టక యతఁడు తినుటే మానెను. అతని నియమము తెలిసికొని యా వీధివారతఁడు భిక్షానికి వచ్చిన లేదనువారు పిడికెఁడైన వేయఁ జొచ్చిరి. పిడికెఁడు వేయుచుండిన వారు దోసెఁడు వేసిరి ఇట్లెక్కు వగ దొరకినదానిలో మిగత యన్నము నతిథుల కభ్యాగతులకుఁ బెట్టుచు తాను దనభార్య తినుచుండెను గాని మఱునాఁటికని కొంచెమైన దాఁచినవాఁడు గాఁడు.

ఈ వార్త యూరివారి కందఱకుఁ దెలిసి యందఱు వారి వారి శక్తికొలఁది బిచ్చము వేయుచుండిరి. ఎంత వచ్చిన నంతయు నతఁడు దానము చేయుచుండెను. దీనివలన నితని పేరు చుట్టుపట్టు పల్లెలయం దంతట వ్యాపింప బాటసారులందఱు నాయన యింటికే రాఁజొచ్చిరి. ఒక్కొ క్క నాఁడు డెబ్బది యెనుబదిమంది పేదవా రాయన యింట భుజించిపోవుచుండిరి. అన్నపూర్ణకు సమానురాలైన యాయన భార్యయు నడి రేయి యతిథులు వచ్చినను లేదుకాదనక వండిపెట్టు చుండెను. పురుషుల గౌరవము కాపాడువారు గుణవంతులైన సతులేకదా.

ఇట్లు కొన్ని మాసములు జరగ నొకనాఁడీ బ్రాహ్మణుఁడు తన కీ యుపాయ ముపదేశించిన గృహస్థునింటికిఁ బోయి "యయ్యా మీరు చెప్పినట్లు చేయుచున్నాను. అన్నదానము చేయని దోషమున నాకు దారిద్ర్యము వచ్చెనని ముందు మీరు చెప్పితిరి. ఇప్పు డన్నదానము చేయుచున్నాను. దీని వలనఁ గలుగు ఫలమేమో చెప్పుఁడు" అని వేఁడెను.

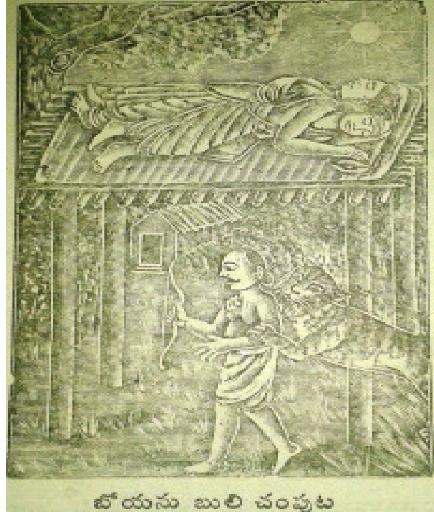
ఆయన యట్టే యాకాశ మెగయజూచి "అయ్యా యన్నదానమహిమ నాకుఁ దెలియదు. దానిని జెప్ప బరమేశ్వరుఁడొక్క ఁడే సమర్థుఁడు. కావున నీవు కాశికిఁబోయి విశ్వనాథు నారాధింపుము. ఆయన నీకుఁ దెలియఁ జెప్పును" అని చెప్పెను. బ్రాహ్మణుఁడు నట్లే కావించెద నని యింటికిఁ బోయి తన ప్రయాణవార్త యెఱిఁగించి

నీవిప్పుడు జరపునట్లే మరల నేను వచ్చువఱకు జరపుచుండు మని భార్యకుఁ జెప్పి బయలుదేఱెను.

ఇట్లు పోవునెడ నొకనాఁ డొక యరణ్యమధ్యమునఁ జను సమయమునఁ బ్రొద్దుగ్రుంకెను. సంజకెంజాయలు వ్యాపించెను. పక్షులు గూండ్లు చేర నాకసమును బారులుదీరి పాఱెను. అరచేతి గీఁతలు కానరాక వచ్చెను. అట్టియెడ నాయన కొక గుడిసె కనిపించెను. దానిం జేరఁబోయి చూడ నందొక బోయవాఁడు వాని భార్యయు నుండిరి. ఆబోయవాఁడీ బ్రాహ్మణు వృత్తాంతమంతయు విని యాయన యాకట డస్సి యుండుట కని "వేళ గాని వేళ వచ్చితివి అయ్యా ! నీకు నే నేమి యియ్యఁగలను. ఇది ఘోరారణ్యము. ఇఁక సంచారమునకును నదనుగాదు నీవెట్లు వంటచేసికొనెదవు? మా కుండలు నీకుఁ బనికిరావు కదా. అయినను నేనొక యుపాయము చేసెదను. మా యింట సారెపప్పు ముంతమామిడిపప్పు గలవు. వాని నిచ్చెదను తినుము త్రాగుటకుఁ దేనె నిచ్చెదను. ఉదయమైన వెనుక నీ కన్నము దొరకు నుపాయము చేసెదను." అని చెప్పి యవి యన్నియు బ్రాహ్మణున కిచ్చెను. ఆఁకలి గొని యున్నవాఁడగుట బ్రాహ్మణుఁ డవి యన్నియు భక్షించి శ్రమము దీర్చుకొనెను.

ఇట్లు బడలిక దీర్చుకొనిన బ్రాహ్మణుఁ జూచి బోయ వాఁడు "అయ్యా రాత్రులందుఁ గ్రింద నుండరాదు. అడవి జంతువులు చంపును. ఇదిగో నేను నా భార్యయుఁ బరుండు మంచె. దానిపై నీవును నా భార్యయుఁ బరుండుఁడు. దాని యందిరువురకు మించి యెడములేదు. నేను విల్లునమ్ములు పూని తిరుగుచు నన్ను, మిమ్ములను రక్షించెదను." అనిన బ్రాహ్మణుఁడు "హరిహరీ నీ భార్య ప్రక్క న నేనెట్లు పరుండుదును. నేను బండుకొనను. నేనే క్రింద నుండెదను. లేక మన మిరువురము క్రింద నుందము" అనిన నతఁ డిట్లనియె.

"బ్రాహ్మణా ! నీ విట్లు చెప్పరాదు నీ వతిథివి. నిన్ను రక్షింపవలసిన భారమునాది. నీవు క్రిందనుండి నిన్ను నీవు రక్షించుకొనఁ జాలవు. నేనైన రక్షించుకొనఁ గలను. నీవు దుష్టుఁడవని తోఁచిన నా భార్య ప్రక్క లోఁ బండుకొనుమని చెప్పుదునా? కావున నిర్భయుఁడవై శంకమాని పరుండుము" అని యొప్పించి యాయనను దన భార్యతోడ మంచెపైఁ బరుండఁ జేసి తాను విల్లు నమ్ములు ధరించి క్రింద మంచెచుట్టు తిరుగుచుండెను. ఇట్లు తిరుగుచు నర్ధరాత్రమున నిద్రనాఁపఁజాలక కొంచెము తూఁగి హెచ్చరిక తప్పియుండు సమయమునఁ దటాలునఁ బులి వచ్చి వాని నీడ్చుకొనిపోయెను.

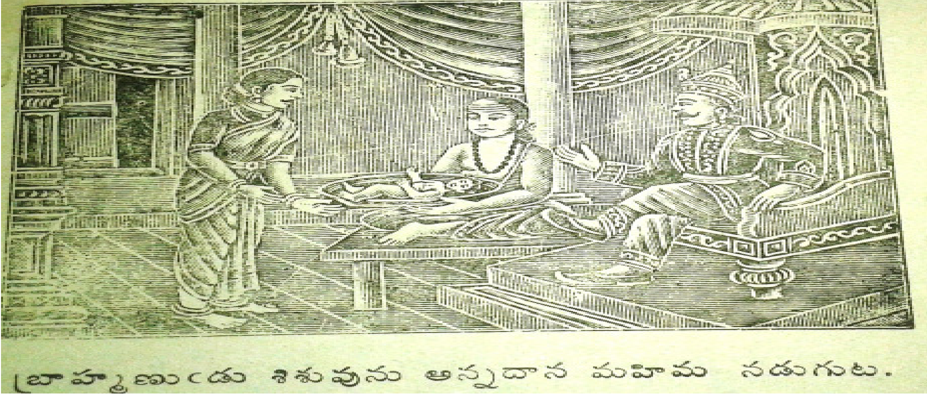

బోయను బులి చంపుట

ఉదయమున బోయతయు బ్రాహ్మణుఁడు నిద్దుర లేచి చూడ బోయవాఁడు గాన రాఁడయ్యెను. నెత్తురు బొట్టులు నేలంబడి యుండెను వెదకుచుఁబోవ శవము గానవచ్చెను. వారిరువురు చాల దుఃఖించిరి.

తరువాత బ్రాహ్మణుఁడు చక్క ఁగఁ బయనించి కాశిఁజేరి విశ్వనాథు దర్శించి "దేవా! నా కన్నదాన మహిమ చెప్పువఱకు నేను నిన్ను విడిచిపోవ" నని యందే నిలిచి తపస్సు చెసెను. అప్పుడు శివుఁడాయన శ్రద్ధా భక్తులకు మెచ్చి యనుగ్రహించి "విప్రుఁడా ! నీ వీ పండు కొనిపోయి యీ యూరిరాజున కిమ్ము ఆయన బిడ్డలు లేక యనేక దానధర్మములు చేయుచున్నాఁడు. ఈ పండాయన కిచ్చి రాజా ! ఫలమును నీ భార్యకిచ్చి శుచివై భుజింపు" మని చెప్పుము. "నీకుఁ జక్క నికుమారుఁ డుదయించును. ఆ జన్మించిన కుమారుని నొక బంగారు పళ్ళెరమునఁ బట్టుకొని యట్లె నాయొద్దకుఁ దేవలయును. నే నా శిశువుతో గొన్ని మాటలు మాటలాడి పిదప మీ శిశువును మీకిచ్చెదను" అని చెప్పుము. ఆ పుట్టిన శిశువును నీయొద్దకుఁ దెచ్చినపుడు "కుమారా ! నా కన్నదాన మహిమ చెప్పుము" అని యడుగుము. "ఆ శిశువు నీకుఁ జెప్పును" అని ఫలమిచ్చి తిరోహితుఁ డయ్యెను.

బ్రాహ్మణుఁడు మిగుల సంతోషించి యా ఫలమును గ్రహించి రాజును దర్శించి పరమేశ్వరుఁడు తనకు జెప్పిన విధముగ రాజుతోఁ జెప్పెను. రాజును మిక్కి లి యానందించి బ్రాహ్మణుని కోరిక తప్పక నెఱవేర్చెదనని చెప్పి యా ఫలమును దనభార్య కిచ్చి కుమారుఁ డుదయించువఱకు నీ విందే యుండుమని యాయనకుఁ దగిన

విడిదిని బరిచారకుల నేర్పరచి యాయనకుఁ గావలసిన సామగ్రియంతయుఁ బంపుచుండెను. బ్రాహ్మణుఁ డవారిగ నన్నదానము చేయుచుఁ బదిమాసములు కాశియందే యుండెను.

బ్రాహ్మణుఁడు శిశువును అన్నదాన మహిమ నడుగుట.

పదియవమాసమున రాజుభార్య ప్రసవించెను. నీళ్ళాడుసమయమునకు ముందే రాజు బ్రాహ్మణునితోడఁ బురుటింటి కడనుండెను. శిశువు ప్రభవింపఁగనే దాదులు బంగరు పళ్లెరములో శిశువు నుంచుకొని వచ్చి బ్రాహ్మణుచేత నిడిరి. బ్రాహ్మణుఁ డందఱ నావలఁ బొమ్మని యా శిశువుపై శివుడు చెప్పినట్లు మంత్రజలములు చల్లి రాజకుమారా ! యన్నదాన మహిమఁ జెప్పుమా" యని యడిగెను.

ఆ మాటలు విని శిశువు పకపక నవ్వి బ్రాహ్మణోత్తమా ! యన్నదాన మహిమ చెప్ప నా తరముగాదు. అయిన నొకటి చెప్పెదను. నన్నెవ్వనిఁగా తలఁచితివో కాని యానాఁడు నడవిలో రాత్రిసమయమున నాఁకలిగొన్న నీకు పప్పులు తేనె యిచ్చిన బోయవాఁడను నేనే. ఆ పుణ్యముచే నిపుడు రాజకుమారుఁడనై పుట్టి రాజ భోగము లనుభవించుచున్నాను. ఒకపూఁట దానమునకే యింత మహిమ యుండిన బ్రతిదిన మనేకుల కన్నదానము చేయువారి పుణ్యమెట్టిదో నీవే యూహింపుము. నేను జెప్పఁజాలను" అని మరల కావుకావని యేడువ నారంభించెను. బ్రాహ్మణుఁ డా శిశువును గొనివచ్చి రాజున కిచ్చెను. రాజు బ్రాహ్మణునిపట్ల నత్యంత ప్రీతి విశ్వాసములు కలవాఁడై కావలసినంత ధనమిచ్చి తగిన పరివారముతో నాయన స్వగ్రామమునకుఁ బంపెను.

బ్రాహ్మణుఁడు తొలుతటి గృహస్థున కీ వృత్తాంత మంతయుఁ దెలిపి నీ వలన బాగుపడితి నని శ్లాఘించెను.

3. తోడవచ్చునవి పుణ్యాపాపములు రెండే.

ఒకానొక పట్టణమున నొక ధనికుఁడగు కుటుంబి గలఁడు. అతనికి నొక్క తెయే కూఁతురు. దానికి వివాహయోగ్యకాలము వచ్చినందున మఱియొక గొప్పకుటుంబము వారి పిల్లవానికిచ్చి వివాహము కావింపఁ బడెను. పెండ్లి యందు పెండ్లికూఁతురు తన మగఁడు రూపరిగా నుండఁ గోరును. మామగా రల్లుఁడు చదువరిగా నుండఁగోరును. అత్తగా రల్లుఁడు ధనవంతుఁడైన తన బిడ్డకు విశేష మాభరణము లిచ్చువాఁడుగా నుండఁగోరును. బంధువులు పెండ్లి కొడుకు నడవడి చక్క ఁగా నుండఁ గోరుదురు. తక్కి నవారు పప్పన్నము గోరుదు రన్నట్టు లీ వివాహమునఁ బెండ్లి కొడుకు ధనవంతుఁడు రూపసి విద్యావంతుఁడు యౌవనపురుషుఁడు శీలముగలవాఁడు గావున రెండువంకలవారి బంధువు లనేకు లీ వివాహము చూడఁగోరి వచ్చిరి. పూర్వుల యభిప్రాయ మింతయే. గాడిదవలెఁ బిల్లను బెంచి సంవత్సరమునకు నూఱు ఇన్నూఱు రూపాయల వంతున వెల తీసికొని విక్రయింతమని కాని వరదక్షిణయని మామగారిని బికారిని చేయవలయునని కాని తలఁచు చండాలురు పూర్వము ఆర్యులందు లేరు. నాలుగవనాఁడు నాగవల్లి జరగుచుండెను. పెండ్లికొడుకు పెండ్లి కూఁతురు పీఁటలపై గూర్చుండిరి. పురోహితుఁ డూపిరి త్రిప్పుకొనక మంత్రములు పాడుచుండెను. పెండ్లి పెద్దలు ముత్తైదువలు వేఱు వేఱు చాఁపలపై విలువగల వలువలు ఆభరణములు ధరించి ప్రత్యేకస్థలములఁ గూర్చుండి యుండిరి. అప్పుడా దొడ్డిలో గాఁటఁ గట్టియుంచిన యా వొకటి తలుగు తప్పించుకొని రేఁగి చిఱ్ఱుముఱ్ఱాడుచు వెనుకఁ కాళ్ళ జాడించి తిన్నుచు ముందువచ్చు వారిని హుమ్మని క్రుమ్మఁ బోవుచు నింటఁదూఱి కలవరము పుట్టించి పెండ్లి మంటపములోఁ జొరఁబడెను. అందుఁ గూర్చున్ననా రందఱు మూలమూల దాఁగు వారును వాకిటికిఁ బరువెత్తువారు నైరి అల్లకల్లోలమయ్యెను. వధూవరులు పీఁటలమీఁద నుండి నేచి పరువెత్తిరి ఆ సందడిలో నా యావు పెండ్లి కొడుకును బొడిచి చంపి వీధిలోనికిఁ బరువెత్తెను.

అప్పుడా పెండ్లి యింటి వార్త యేమని చెప్పను? అందున్నవారందఱు గొల్లున నొక్క సారిగ నెలుఁగెత్తి యేడ్చిరి. ఏమేమని వీధిలో నున్నవారందఱు నింటిలోనికి వచ్చి పీనుఁగై పడిన పెండ్లి కొడుకు కళేబరమును జూచిరి. ఆఁడువా రందఱు దానిచుట్టుచేరి గీ బా యని యేడువసాగిరి. చూచిన యమ్మలక్క లు "ఈ పుట్టుకుంకది

యెంత నిర్భాగ్యము జాతకమమ్మా" యని కొందఱు "ఔరా దీని ముత్తైదువ పోనీము నిశ్చితార్థమునాఁడే నీల్గవలసిన మగఁడు త్రాటిబలముచేఁ దలంబ్రాల దాఁక నుండినాఁ" డని కొందఱు "బంగార బొమ్మవంటి పిల్ల కీ పాడు వ్రాఁత యెక్కడ వ్రాసెనే పాపి బ్రహ్మదేవుఁడు" అని కొందఱు "అయిన నేమాయలే. అత్తగా రింటఁ గావలసినంత మఱుగుచున్నది తినుటకు" అని కొందఱు "అంతయు దీని కిత్తురా దత్తుని దీసికొనక? " అని కందఱు "ఆ సొత్తేటికే? పుట్టినింటనే యున్నదే తాను దిన్నంత యొకరికిఁ బెట్టినంత. ఇక్క డమాత్రము వేయిమంది వ్రేలాడుచున్నారా" అని నానా విధములఁ బలుకుచుండిరి.

తాము బదులు తిట్టుపడక తమకు సరిపడనివారిని దిట్టుటకు స్త్రీల కిదే సమయము గావున నీ పనిని కొందఱు చేయుచుండిరి. పెండ్లి కూఁతుతల్లి బిడ్డను తనయొద్దఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని "యీ యర్థాయుస్సువాఁడు నీ కెక్కడ దాపరించెనే తల్లీ ! ఈ పాడు సంబంధము మనకు వలదో యని నెత్తిన నోరుపెట్టుకొని కొట్టుకొంటిని. ఆయన నా మాట సాగనిచ్చినవాఁడు కాఁడు. ఇప్పుడు నిన్నుఁ గలకాల మెదాన వేసికొని యేడువవలసినదానను నేనే తానా. మగవాండ్రకు నాఁడుదానిమాట సాగింపవచ్చునా యని యొక పట్టుదల కాని ముందు వెనుక యాలోచన లేదు. మంగళసూత్రము కట్టఁ బోవునపుడే యెవరో తసక్కున తుమ్మిరి. అప్పుడే నా కడుపులో రాయిపడెను. చిలుకవంటిదానిని గొంతు కోయ లేక యాయన యీ పని చేసెను. నిన్ను నే నెట్లు భరింతును? నిన్ను భావిలోఁ ద్రోసి నేను బడెదను పదమని పిల్లచేతిని బట్టుకొని బఱబఱ కొన్ని యడుగు లీడ్చెను. ఇవన్ని వేషములని తెలిసియు నడ్డము పోకుండిన బాగుగాదని కొందఱు ఆఁ ఆఁ యని యామె కడ్డము వచ్చిరి. పీనుఁగునకు మరియొక వైపు పెండ్లికొడుకు తల్లిగూర్చుండి "అయ్యో కొడుకా! యెక్కడఁ బోయితివిరా కొడుకా! నా కడుపులోఁ జిచ్చు పెట్టితివే కొడుకా ! ఇఁక నా గతి యేమిరా నాయనా ! యీ వివాహశ్రాద్ధ మేల వచ్చెరా తండ్రీ ! యీ పుట్టుకుంక నీ కెక్కడ మృత్యువై కాచుకొని యుండెరా బిడ్డా! కలసికొనిన కనుబొమలు, మేనినిండ వెంట్రుకలు, నేల తగులని చిటికెన వ్రేలు చూచినపుడే యీ పిల్ల మనకు వలదంటివే. నేను బెండ్లికి రానని బావిలోఁ గాళ్ళు వ్రేలాడ వేసికొని కూర్చుండ వలసియుండెను. నలుగురిలో నగడే యని భయపడితిని. దాని ఫల మనుభవించుచున్నాను. ఇది పిల్ల కాదురా నాయనా నీ పాలి పిడుగురా" యని యేడ్చుచుండెను. ఉపచరింపవచ్చిన యాఁడువారు తమ మగలను, కొడుకులను మొదలయినవారిని దలఁచుకొని దుఃఖపడుచుండిరి. దుఃఖము తక్కువగాఁ గలవారు తక్కినవారికంటె గొంతెత్తి యెక్కువగా నేడ్చును, నడివీథి నుండియే ఱొమ్ములు బాఁదుకొనుచు వచ్చిరి. దుఃఖమెంత తక్కువో యార్భాట మంత యెక్కువ. శోకాగ్ని దుస్సహమైనచో నోట మాటరాదు కంట నీరు కాఱదు.

కొంతసేపటికిఁ జూడవచ్చిన వారందఱొకరి వెంట నొకరు కడప దాఁటువఱకు మొగములు వ్రేలవైచుకొని దుఃఖము నటించుచుఁ బోయిరి. ఇక్కడ నుండినఁ బీనుఁగును మోయమందురేమో యని బంధువులలో మగవారందఱు వారివారి మూట లెత్తుకొని చాటుచాటుగ తమ గతియేమో యను జ్ఞానముగాని ధర్మార్థముగఁ బీనుఁగును మోసిన నెంతో పుణ్యమని గాని యా నీచులకుఁ దోఁచినదిగాదు. ఈ నరపశువులకుఁ దాము శిలాశాశ్వతముగ నుందుమని యభిప్రాయమేమో.

పెండ్లికొడుకు దేహమునుండి వెడలిపోయిన జీవుని యమకింకరులు యమునిముందల నిలిపిరి. అప్పుడా జీవుఁడు యమునిఁజూచి "ధర్మరాజా! నేను పిన్నవయస్సువాఁడను. ఒక్క సుఖమైన ననుభవించినవాఁడను గాను. అది యెట్లుండినను మంచి వివాహసమయమున నన్ను వీరు కొనివచ్చిరి. నేను దేహమునుండి వెడలి వచ్చినతరువాత నా తల్లిదండ్రులు నత్తమామలు భార్య బంధువులు అందఱు నాకై విలపించు చుండఁ జూచితిని. నాకై వారు సహింపరాని దుఃఖముచే నిప్పుడ చచ్చునట్లున్నవారు. కావునఁ గరుణించి నన్ను మరలఁ బంపుము. వారి కందఱకు నేనే ప్రాణమై యున్నాను." అని దీనుఁడై చెప్పుకొనెను.

ఆ మాటలు విని ధర్మరాజు పకపక నవ్వి "మూఢుఁడా ! నీకై వారు ప్రాణము విడుచునట్లున్నారా?" అనెను. అవునని జీవుఁడు చెప్పెను. అటైన, నీవారిలో నెవరినైన సరే, ఒక స్త్రీనిగాని పురుషునిగాని నీకు మాఱుగఁ బంపుము ఒక దినము గడువు. నిన్ను క్షమించి యిఁక గొన్ని సంవత్సరములు భూమిపై బ్రతుకఁ జేసెదను. "కింకరులారా! యితని మరలఁ గొనిపోయి వీని దేహమునఁ జేర్పుఁడు" అని చెప్పెను వారట్లే కావించిరి.

ఇంతలోఁ బురోహితుఁడు నలుగురు వాహకులను నొక కూలి బ్రాహ్మణుని బిలిచికొని వచ్చి బ్రాహ్మణుని స్నానముచేసి రమ్మని దర్భయొకటి వధువుచేతికిచ్చి దాని నా కూలివానిచేతి కిప్పించి హిరిః ఓం అని కర్మము ప్రారంభము చేసెను. బిందెతో నీళ్ళు దెచ్చి కూలిబ్రాహ్మణుఁడు శవము మీఁదఁ బోయ యత్నించుచుండ నది కన్నులు తెఱచి కాలుసేతులు కదలించెను. అల్లుఁడు బ్రదికె బ్రదికెనని యందఱు సంతోషించిరి. అట్లు విడిచి పోయిన బంధువులందఱు మరలి వచ్చిచూచి రహస్యముగా నెత్తికొనిపోయిన తమ మూటల నెల్ల రహస్యముగానే యొక టొకటిగఁ దెచ్చి యెప్పటిచోటుల నుంచి యా పెండ్లి కొడుకును జట్టుకొనిరి. ఇంతలో నొకఁడు వచ్చి కాలి

వ్రేళ్ళు చేతి వ్రేళ్ళు కదియఁ గట్టిన కట్లు విప్పివైచెను పెండ్లి కొడుకు లేచి కూర్చుండి కొంతసేపు తన్ను మాట లాడింపవలదని సైగచేసి బడలిక తీర్చుకొనుచు నూరకుండెను. అందఱు నేమియదృష్టము చచ్చినవాఁడు బ్రదికెనని ముచ్చట లాడుచుండిరి. పెండ్లికూఁతు తల్లి మాబిడ్డత్రాడు బంగారు త్రాడు గనుకనే చచ్చినవాఁడు బ్రతికెను. మా పిల్ల నిర్భాగ్యురాలని యన్ననోళ్ళ నిప్పు డేమి చేయవలయును? అని యఱచుచుండెను. పెండ్లి కొడుకు తల్లి నా కడుపు చలువకొలఁది మరల నా కొడుకు బ్రదికెను. నే నెన్నఁడైన నొకరి నేడిపించి యుండినఁ గదా నాకు కడుపు దుఃఖము వచ్చును. నేను బుద్ధియెఱిఁగి యొక పాపము చేసినదానను గాను అని చేతుల త్రిప్పుచుండెను. బంధువులందఱు తమతమ యదృష్టమును మెచ్చుకొనుచు విందున కెదురుచూచుచుండిరి.

అంతటఁ గొంతసేపటికిఁ బెండ్లికుమారుఁడు తన తల్లి దండ్రులను అత్తమామలను బంధువులను అందఱను బిలిచి కూర్చుండుఁడని చెప్పెను. అత్తగాకు దగ్గర కూర్చుండి నాయనా నీకుఁ గలిగిన కష్టదశకు మే మిందరము చావనుంటిమి. మా యదృష్టము నిన్ను మరల బ్రతికించెను అని యూరార్చెను. తక్కి నవారు నట్లే పలికిరి. వారి నెల్ల నూకుండుఁ డని చెప్పి యావరుఁడు యమునకుఁ దనకు జరగిన భాషణము, యముఁడు చెప్పిన మాట తనకొక దినము గడువు నొసంగుట తెలియఁబఱిచి యిట్లనియె. నామీఁదఁ బ్రీతిగల యిందఱిలో నొకరు నాకై యమలోకమునకుఁ బోవ నియ్య కొంటి రేని బ్రతికియుందును అని చెప్పఁగానే యచ్చట గుంపు గూడిన యందఱు నొకరి మొగ మొకరు చూడనారంభించిరి.

అంతగా నేడ్చుచున్న వారిలో నొక యాఁడుదిగాని యొక మగవాఁడుగాని నీ మాఱు నేను బోయెదవని పలుక లేదు. అందఱు బెల్లముగొట్టిన ఱాలవలెఁ కూర్చుండియుండుట చూచి పెండ్లికూఁతురు అమ్మా నేను బోయెదనే యనెను. దాని తల్లి యా మాటవిని "సరేలే బాగుగఁ జెప్పితివి. నీకోసరమై నేను జేసినవి యెన్నినోములో యెన్ని వ్రతాలో యెన్ని యుపవాసములో తుదకు నేల యులుకుకొని కూడు తింటిని నీవుపోయిన మాగతి యేమి? కూఁతురు లేకపోయిన నల్లుఁ డేమి యల్లుఁడే. నీ యత్తగారిని పొమ్మను. అని చెప్పియా పిల్లను దూరముగ జేయిపట్టి లాగుకొని పోయెను. ఎటులే మఱియని యాపిల్ల దుఃఖించెను. తల్లి "యిదేమే యిట్లు పిల్ల చేష్టలు చేసెదవు? ఉండి సుఖపడవలయునా? పోవలయునా? నీకై నేను బోవుటకు సిద్ధముగానేయున్నాను. నాకేమి భయములేదు. నేను పోయిన నీకుఁ గడుపుచూచి కూడుపెట్టి తలచూచి నీళ్ళుపోయు వారెవ్వరే ! నే నత్తగారింటికిఁ బోయెద నందురేమో. మీ తండ్రికి మరలఁ బెండ్లి చేసికొను ప్రాయము కాదు. ఊరకుండు ప్రాయముగాదు. ఆయన గతి యేమి? అదే నాకు విచారము. డబ్బుకలదు కావున నెవరైనఁ బిల్ల నిచ్చెదరనుకో, నీ సవతితల్లి నిన్నింటిలో నుండనిచ్చునా ? తల్లి చచ్చినఁ గడువు పెద తలమాసినఁ గొప్పు పెద్ద" యను సామెత యెఱుఁగవా? తండ్రి లేఁడా యందువేమో? తల్లి చచ్చినఁ దండ్రి పిన్నతండ్రి యనుకో, తల్లితోఁ బుట్టినిల్లుసరి. కాఁబట్టి నేను బోవ సందేహించుచున్నాను. ఆయనను బొమ్మన వచ్చును. తరువాత నా గతి? పసుపు కుంకుమునకు గూడ నోమకుందునే. ఇంతసేపు నా కొడుకా నా కొడుకా యని వగలేడ్పు లేడ్చుచుండెనే నీ యత్త. ఆమె పోవునులే. ఇప్పుడామె యుండి యెవ్వరి నుద్ధరింపవలె. నీ మామగారి కింత కాఁచిపోయుటకు నీవున్నావు చాలును" అని మరల నల్లుని వంకఁ దిరిగి వంగి చూచినది కాదు.

మామ యిట్టు లాలోచించెను. "నేను నూర్లకొలఁది వడ్డి కిచ్చియున్నాను. వానిలోఁ గొన్ని రేపోనేడో గడవు మీఱునవి. వెంటనే రాఁబట్టక పోయిన నవి మునిఁగిపోవును. పెండ్లాము బిడ్డ కష్టపడవలసి వచ్చును. నేను తటాలున నిప్పుడు కన్నులు మూసికొంటినా కాఁపులు భూములు మావేయని యందురు. వారితో వ్యవహార మాడు శక్తి యాఁడువారి కున్నదా? నే నీయవలసిన వా రేమో యంద ఱొకసారిగ వచ్చి మా పైకము పెట్టుమందురు. కొందఱు లేని బాకీలు చెప్పుదురు. కొందఱు తప్పుపత్రముల సృజింతురు. ఇందఱు వచ్చి యేక కాలమునఁ బట్టుకొనిన నది యొక్క తె చిన్నది ముగ్ధ యేమిచేయఁగలదు? ఎవరి కేమి సమాధానము చెప్పఁగలదు? ఎవని తొందర వానిది. నా కేమి చెప్పెదవు నాకేమి చెప్పెదవు అని ప్రతి మనుష్యుఁడు నడుగును. ఇదే సమయమని దాని తల్లి తోడు లింటఁ జేరి యచ్చిక బుచ్చిక లాడి నచ్చిక మచ్చికలతో నిల్లు పునాదితోఁ గూడ లేవఁదీసి "అస్మద్గురుభ్యోనమ యని గురుఁడు అటుక చేతికిచ్చెన్" అని నా భార్యను వీధివెంటఁ బంపుదురు. అటుగాక నా పెండ్లాము చిన్నవయస్సుది. ఇంత డబ్బు చేతికి రాఁగానే దాని కేమి దుర్బుద్ధి పుట్టి యంతయుఁ బాడుచేయునో అయినను నది బుద్ధి మంతురాలు. అట్లు చేయదుగాని కల్ల కపటము తెలియని యంబేద మందువెనుక తెలియని ముగుద. నోరులేని గోల. మగఁడు గదా యను మచ్చికచే నామీఁద సవారితీయును గాని బయట రాగి దమ్మిడికిఁ గోఱగాదు. కావునఁ గ్రిందు మీఁదు దెలియక ప్రవర్తించు నేమో యని సందేహము. ఈ యసందర్భములు లేకుండిన నేను మహారాజువలెఁ బోయి యుందును. నా కిం కేమి కావలసియున్నది.

అత్త మామల మాటలు విని పెండ్లి కొడుకు తల్లిదండ్రులను జూచి మీ రేమనెదరనెను. అప్పుడు తల్లి యిట్లనియె. "నాయనా ! నీ ప్రాణముకంటె నా ప్రాణ మెక్కు వకాదు. కొడుకును గోడలిని పెట్టుకొని సుఖముగ

సంసారము నడపుచుండవలయునని నేను వెయ్యి దేవతలకు మ్రొక్కు చుంటిని. నా పాపముకొలఁది నీ కిట్లు సంభవించెను. నే నేమి చేయుదును? నా కిన్నాళ్ళకు సెలవుగా నెలమీఁద ప్రొద్దు గడచెను. ఆడంగులంద ఱేమేమో యనుకొనుచున్నారు. చచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నాను గాని భ్రూణహత్య వచ్చునని వీరందఱు చెప్పుచున్నారు. నేను బోయిన పిమ్మట మీరు భార్యాభర్తలు సుఖపడుచుండఁ జూచు వారెవరు? మీ సుఖదుఃఖములు విచారించి వేళకింత యన్నము పెట్టు వారెవరు? పుట్టుకోడ లని పేరు తెచ్చుకొని నీ పెండ్లామేకదా యింత సంసారము నిర్వహింపవలయును, పాపము ! అది చిన్నది. పుట్టినింట గోముగఁ బెరిఁగినది. పనిపాట తెలిసినదికాదు. సంసారమేమి నిర్వహింపఁ గలదు? నీకు నీ తండ్రి కేమి యుపచారము చేయగలదు? ఒకవేళ నీ తండ్రి వేఱు పెండ్లి చేసికొనెనా యప్పుడు సవతి తల్లి పోరాటము నీ వెట్లు పడఁగలవు? నిన్నది యిల్లు వెడలఁ గొట్టునో విషమే పెట్టునో ! ఈ చీరలు ఈ సొమ్ములు దాని పాలుచేసి యెట్లు పోదును ? నీకే యా గతి వచ్చినపుడు నీ పెండ్లాము గతి యేమి?

తండ్రి యిట్లనుకొనెను. "ఏమిది చిత్రము ! యమలోకమునకుఁ బోవుట గడువుతీసికొని వచ్చుట యిది నమ్మఁదగినదా? వాని వాని కర్మముకొలఁది వానివాని యాయుస్సు తీఱినపుడు వాఁడు వాఁడు మరణించును గాని తనకై మఱియొకఁడు చచ్చినఁ దాను బ్రదుకుదు నున మాట పిచ్చి మాట ! ఇంకను ఆయుస్సుండి భూమిమీఁద ప్రారబ్ధ మనుభవింపవలసిన వారిని యముఁ డెట్లు చంపఁగలఁడు? ఒక వేళ యముఁడు తానై కొనిపోయినఁ బోనీ, తానై ప్రాణమిచ్చుట కంగీకరించుట యాత్మహత్య కంగీకరించుట గదా. అది మహాపాపకార్యము. చచ్చినవారి దేహములో భూతములు చొరఁబడి పలుకుచుండు నందురు. ఇది యట్టిదేమో? ఒక వేళ యీ పనివానిమాట నిజమే యయిన వాని మా ఱెవ్వరు చావకుండిన వాఁడే చచ్చునేమో. అంతకు వచ్చిన మన యత్న మేమున్నది? నే నుండిన ఱేపీ వేళకు మరియొక కొడుకును బుట్టింపఁ గలను. నేను బోయినఁ దరువాత గతియేమి? యని వేదాంత విచారము చేయుచు నేమియుఁ జెప్పక యూరకుండెను. అప్పుడందఱుచేరి యింటిలోనున్న ముసలవ్వ యొద్ద కేగి యవ్వా ! నీ మనుమనికై నీవు ప్రాణమిచ్చెదవా ? అన్ని సుఖములు, దుఃఖములు నీ వనుభవించితివి గదా? ఇఁక నీకేమి కావలసి యున్నది? అనిరి.

ఆమె మొగమంతయుఁ గన్నులు చేసికొని "బళబళా బాగున్నది. నా బ్రదుకు మీకంత బరువుగా నున్నది కదా. నాకుఁ బెట్టెడు పిడికెఁడు మెతుకులకే మీకు దారిద్ర్యము వచ్చెనా ? నన్నుఁ జావుమనకుండిన మీరే చావరాదా? వెయ్యినెలలు బ్రతికిన మరల జన్మము లేదందురు అది మొన్ననే కదా గడిచెను. నాకుఁ దెలియును. నన్నుఁజూచిన మీ కందఱకుఁ గన్నులు మెఱమెఱె. ఈ నెపము పెట్టియైన నన్ను గొంతుపిసికి చంపఁ జూచెదరు? అయ్యో ముసలిముండ గదా యాదరింతమని లేక చావు మనెదరా ? ఛీ మీ ముఖములు చూడరాదు. నేను మీకంత బరువైన బిచ్చమెత్తుకొని బ్రతికెదలెండు" అని లేచి కట్టెయూఁత పొడుచుకొనుచుఁ బడుచు లేచుచు వీధిలోనికిఁ బోయి యఱచుచుండును.

తక్కి న బంధువులందఱు "ఇదేమి చిత్రము. చచ్చిన వారి వెంట నెవరు చచ్చెదరు? కృష్ణుఁడు కాళియుని మడుఁగులో బడి చచ్చినట్లున్నప్పుడు యశోదానందులు గోపికలు నొద్దుననుండి యేడ్చుచుండిరిగాని యెవరైన మడుగులోఁ దూఁకిరా? మనకేల యీ పీడ. మనంతట మనము పోయిన తరువాత వారి యిష్టము. అని యందఱు వెడలి పోయిరి. ఈ నజగుజలలో గడువు దాఁటిపోయెను. పెండ్లి కొడుకు మరలఁ జచ్చిపడెను. అప్పుడు మరల నందఱు చేరి అయ్యో ! హాస్యముగఁ జెప్పెనని యనుకొంటిమని కొందఱు భూతావేశమని కొందఱు యథాప్రకారమేడ్చుచుండిరి.

జీవుఁడు మరల యమునియొద్దకుఁ గొనిపోఁ బడెను. యముఁ డతనిఁ జూచి నవ్వుచు నేమయ్యా ! నీవే మరల వచ్చితివి. నీవే ప్రాణమని చెప్పుచుండిన వారిలో నొకరైనవచ్చుట కంగీకరింపలేదా" యనెను. లేదని జీవుఁడు చెప్పెను.

"బంధువుల ప్రీతి యెట్టిదో నీకుఁ దెలియుటకై నిన్ను మరలఁ బంపితిని. పరునకై యేడ్చువారు లోకమున లేరు. ఒకఁడు మరణించిన యెడలఁ దమకుఁ గలిగిన నష్టమునకై యందఱు నేడ్చువారే. కొందఱకు ధననష్టము. కొందఱకు సంతోషనష్టము, కొందఱకు సుఖనష్టము. ఇట్టులే యందఱుకన్న తల్లిదండ్రులే ఇట్టివారై యుండఁ దక్కి నవారిమాట చెప్పనేల? చుట్టాలందఱు దొంగలని నమ్ముము. తమ లాభమునకై నీ యొద్దఁ జేరుదురు గాని కేవలము నీ నిమిత్తమై కాదు. ఇంటఁ జేరి యడిగి కొంత, యడుగక కొంత, దొంగ తనముగాఁ గొంత, దొరతనముగాఁ గొంత, యిచ్చకాలచేఁ గొంత నానావిధముల హరించుచుందురు. కావునఁ బ్రీతిగలిగి నట్టు మాటలు చెప్పినంత మాత్రము చేతనే వారి మాటలు నమ్మిన నీకు జ్ఞానము కలుగుటకై యిటు చేసితివి. ఇఁకనైన దెలివిగలిగి పుణ్య పాపములు రెండే నీ వెంట వచ్చునని యెఱిఁగి పుణ్యకార్యములు చేయుచుండుము. ఋణానుబంధము కొలఁది దాపరించినవారు నిన్నుద్ధరింతురని నమ్మకుము. భగవంతుఁ డొక్క డే నిన్నుద్ధరించునని విశ్వసించి యాయనను

ధ్యానించుచుండుము. నీవు చేసిన పుణ్యపాపముల ఫలమనుభవింపఁ బొమ్ము" అని పంపెను.

ముసలవ్వ కోపించి పోవుట

4. భక్తుల యోగక్షేమములు భగవంతుఁడే వహించును.

ఒకానొక బ్రాహ్మణమిథునము వానప్రస్థాశ్రమమునఁ జరించుచు మహారణ్యమున వసించుచుండెను. ఆ దంపతులకొక కుమారుఁ డుదయించెను. ఆ శిశువు పుట్టిన కొన్ని మాసములకే తల్లి మరణించెను. తండ్రియే యా శిశువును బోషించి పెంచి పెద్దవానిఁ జేసెను. వారందు నేకాంతముగ నుండి తపస్సు చేయుచుండుటచేతను నా ప్రాంతమందలి ఋషులందఱు బ్రహ్మచారులు సన్యాసులుగా నుండుటచేతను ఆ బాలుఁడు ఋశ్యశృంగునివలె స్త్రీ లన నెట్టివారో యెఱుఁగఁడు. కొంత కాలమునకుఁ దండ్రియు మరణించెను. జనకుఁడు మరణించిన యనంతరము కాంతారమున నొంటిగనుండ వెఱచి యా బాలుఁ డరణ్యము విడిచి వచ్చెను. అడవి విడిచి కొంత దూరము రాఁగానే బ్రాహ్మణాగ్రహార మొకటి యాతనికి గాన వచ్చెను. ఆ యూరికి వెలుపల నొక దేవళము దాని సమీపమున పుష్క రిణి తోఁపు గోచరించెను. జనసమ్మర్దము లేక నిశ్శబ్దమై రమ్యమై. జనశూన్యమును గాని యా ప్రదేశము తనకుఁ దపస్సు చేసికొనఁ దగిన నెలవని తలఁచి యా బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు దేవాలయమున నెలకొనెను.

ఉదయముననే పుష్క రిణిలోని నిర్మలజలముల స్నానమొనర్చి సంధ్యాదీ కృత్యములు దీర్చుకొని కోవెలలో నొక మూలఁ గూర్చుండి యోగాభ్యాసము గావించుచు భగవద్ధ్యానము చేయుచు నుండి మధ్యాహ్నము పది పదునొకొండు గంటలకు నగ్రహారమున నైదిండ్లఁ బంచబిక్ష యెత్తి తెచ్చికొని తిని జీవించుచు మరలఁ దపో నియమము జరపుచుండెను. ఐదిండ్లు వంతు పెట్టుకొని పోయినయింటికి మరల వంతువచ్చు వఱకుఁబోక "భవతి భిక్షాం దేహి" యని రెండుమార్లు మాత్ర మఱచుచుఁ బ్రత్యుత్తరము లేకున్న వెడలిపోవుచు నుండెను.

ఇట్లు కొన్నినాళ్ళు జరగెను. అంత నొక నాఁడొక బ్రాహ్మణు నింటికిఁ బోయి "భవతి భిక్షాం దేహి" అమ్మా భిక్ష నిమ్ము అని యఱచెను. ఆ యింట భార్యాభర్త లిరువురే యుండువారు.

అందు భర్త యప్పుడే భుజించి కార్యవశమున వెలుపలఁ బోయెను. భార్య పదునెనిమిదేఁడుల పడుచు. సన్నని చిన్న వస్త్రము కట్టుకొని స్నానము చేయుచుండెను. ఆ సమయమున నాయన భిక్ష మడిగిన ధ్వని యామెకు వినఁబడెను. ఆమె స్నానము సగము చేసి చేయక యుండెను. వేఱుచీర కట్టుకొని నవకాశము లేదు. వల్లయును లేదు ఏమి చేయుదునని యాలోచించులోపల రెండవసారి "భవతి భిక్షాం దేహి" యను ధ్వని వినవచ్చెను. ఇఁక నాలసించిన నాయన వెడలి పోవునని తలఁచి యా పడుచు "అయ్యా ! వచ్చితిని" అని యఱచి శీఘ్రముగ నట్లె తడివస్త్రముతో వంటయింటిలోనికిఁ బోయి పళ్ళెరములో నన్న ముంచుకొని యాయనకు వేయ వచ్చెను. తడిసిన వస్త్రము అందు నన్ననిది కావున నది దేహమున నంటుకొని యుండెను. ఆమె నెగాదిగ చూచి యా బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు. "అమ్మాయీ ! నీకు దేహమున వ్యాధిబాధగలదా?" యని యడిగెను. లేదని యా బాలిక చెప్పెను. అట్లైన నీ ఱొమ్మున నంతంత బొబ్బ లెట్లు వచ్చెను? నా నిమిత్తమై త్వరపడి వచ్చుచో కాల్చుకొంటివా? యని యా కుమారుఁ డడిగెను. "అవి బొబ్బలుకావు" యని యా పిల్ల చెప్పెను. అట్లైన నింకేమి?" యని యతఁ డడిగెను. అయ్యా ! నాకు బిడ్డలు పుట్టినపుడు వాని కాహారము నిమిత్తమై భగవంతుఁ డేర్పఱిచిన పాలగిండీలు" అని యా ప్రజ్ఞావతి ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను, "ఏమీ! నీకు బిడ్డలు లేరా?" అని యాయన యడిగెను. "లే"రని యా సుచరిత్ర చెప్పెను. "అట్లైన నెప్పుడో పుట్టఁబోవు బిడ్డలకా భగవంతుఁ డిపుడే యాహారమునకు సదుపాయము కల్పించియు న్నాఁడు?" అని యాయన యడిగెను. 'అవును' అని యా సుశీల చెప్పెను.

అంతట నా బ్రాహ్మణుఁ డాయమ్మ పెట్టిన యన్నము జోలెలో వేయించుకొని తక్కి న నాలుగిండ్లకుఁ బోక

చక్క కోయిలకుఁబోయి యందా యన్నము భుజించి తపస్సు చేసి కొనుచుండెను. అది మొద లగ్రహారములోనికి భిక్షకై పోయిన వాఁడుకాఁడు.

మొదటియింటి కాయన రాఁగానే తమయిండ్లకు వచ్చునని తక్కి న నాలుగిండ్ల యిల్లాండ్రెదురు చూచుచుండిరి. తమ యిండ్లకు రాక క్రమ్మఱి పోవుటయు వారు చూచిరి. ఆనాఁటి కేమో యనుకొనిరి. తరువాత మూఁడు నాలుగు దినములైనను బ్రాహ్మణకుమారుఁడు రాకపోవుటచే నా నాలుగిండ్ల యిల్లాండ్రు వారి మగవారితో "బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు నాలుగు దినములనాఁడు మన పొరిగింటికి వచ్చి యన్నమడిగెను. ఆ యింటిపడు చేమి యనెనో వయసుపొగరున నేమి చేసెనో యానాఁడు మొద లగ్రహారమునకు భిక్షకు వచ్చుటే యాయన చాలించెను" అని చెప్పిరి. ఆ పిల్ల భర్తకు నీవార్త తెలిసెను. ఆయన యా బాలికకు నయభయముల నీ వేమి చేసితివి చెప్పుమని యడిగెను. ఆమె వాస్తవము చెప్పెను గాని పాప మా పిల్లమాట నెవ్వరు నమ్మినవారు కారు. అందఱు దానిని నిందింపఁ బ్రారంభించిరి.

అంతటఁ దపస్వి తమ గ్రామములో నాలుగు దినములుగాఁ బస్తుండుట తమకు శ్రేయస్క రము కాదని యోజించియు నా పిల్లదాని దోష మెట్టిదో తెలిసికొని దండింపఁ దలఁచియు దానిని దోడుకొని యూరిలోని స్త్రీ పురుష లందఱు గుడిలోనికిఁ బోయి దాని నాయనయెదుట నిలువఁబెట్టి "యయ్యా ! యిది మీకే యపచారముఁ గావించెను? ఏల మీరు భిక్షకు వచ్చుట మానితిరి? అని ప్రశ్నించిరి.

ఆ కుమారుఁ డా బాలికను జూడఁగానే తటాలున లేచి యామెకుఁ బ్రదక్షిణము చేసి యామె పాదములపైఁ బడి తల్లీ ! యని సాష్టాంగ నమస్కా రము గావించెను.

ఆ పిల్ల భయముచే గడ గడ లాడఁ జొచ్చెను. తక్కి న వారు దిక్కు దోఁపక భ్రమగొని నిలిచి కొంతసేపటికి నయ్యా మీరు తపస్వులు. ఇది స్త్రీ. అందు బాలిక. దానికి మీరు నమస్క రింపవచ్చునా?" అని యడిగిరి.

ఆయన యిట్లనియె. "అయ్యలారా ! యీమె నాకుఁ దత్త్వ జ్ఞాన ముపదేశించిన గురువు. కావున గురు నమస్కా రము దోషముగాదు. గుణము జ్ఞానము ప్రధానములు గాని వయస్సు గాదు. నాలుగుదినముల నాఁడు నే నీ పుణ్యాత్మురాలి యింటికిఁబోయితిని. అప్పుడీమె ఱొమ్మున రెండు పెద్ద బొబ్బలు గానవచ్చెను. అవి యేమని యడిగితిని. అవి తన కుదయింపఁ బోవు బిడ్డలకై భగవంతుఁడు సృష్టించిన పాలగిండీలు" అని చెప్పెను. ఇఁక నేనాఁడో పుట్టుబోవు బిడ్డల కాహారమునకు సదుపాయ మీనాఁడే కల్పించిన భగవంతుఁడు పుట్టి పెరుఁగుచుండు నా కాహారకల్పనము చేయకుండునా? నా కేల యీ వెతలు? ఆహారము వెదకు భారము నా నెత్తిపైఁ బెట్టుకొన నేల యనుకొని యానాఁటినుండి భిక్షాటనము మానితిని. కావున మీ రీమెను నొవ్వనాడితి రేని మిమ్ము నందఱ శపింతును. ఇప్పుడు భగవంతుఁడే నా కాహారముఁ బంపుచున్నాడు ప్రతిదిన మెవరో యొక పుణ్యాత్ముఁ డాహారముఁ దెచ్చి యిచ్చుచున్నాఁడు.

బ్రాహ్మణ వేషధారులారా! మీరా యీ యగ్రహారమున నుండువారు? ఎంత పుణ్యాత్ము లెంత పుణ్యాత్ములు ! మీ గ్రామములో నొక బ్రాహ్మణకుమారుఁడు తపస్వి తపస్సు చేసికొనుచు నుపవాసములుండ మీరు పొట్టలకు గట్టింప నెట్లు మనస్సు వచ్చెనో? "అతిథి దేవోభవ" "అభ్యాగత స్స్వయంవిష్ణు" వనునవి మీరు చదవిన వేదశాస్త్ర పురాణాదుల లేవు గాఁబోలు. బ్రాహ్మణున కింత యన్నము పెట్టని మీరేనాఁటి బాఁపలయ్యా. ఆఁకలి గొన్నవాఁడు కాచియుండ వానికిఁ బెట్టక భుజించు నన్నము గోమాంసముతో సమానమని మీ రెఱుఁగరా? ఈ వార్తవిని యెందో యుండు వాఁడను నేను దలమీఁదఁ బెట్టుకొని మోసికొని వచ్చి యాయన కన్నము పెట్టవలసి వచ్చెను గదా? ఈ బ్రాహ్మణ కుమారునకు నందుఁ దపస్వికిఁ బట్టెఁడన్నము పెట్టిన మీయింట దారిద్ర్యము తట్టుముట్టాడునా? లోభము నరకద్వార మని "దాన మేకం కలౌయుగే" యని యన్నదానము స్వర్గద్వార మని వినరా.

ఆ మాటలు విని వారు లజ్జచేఁ దలలువంచి "అయ్యా మీరు చెప్పినది సత్యము. ఈయన మా యిండ్లకు వచ్చుచుండిన నన్నము పెట్టుచుంటిమి. నాలుగు దినములుగా రాకుండుటచేఁ గారణమేమో తెలిసికొన నిందు వచ్చితిమి." అని వారు చెప్పిరి.

"అవురా ! మీ యైశ్వర్యమధము. తపస్సు చేసికొను వాఁడు దానినైనఁ జాలించి జిట్టెఁడు పొట్టకై పట్టెఁడు కూటికై మీ యైదిండ్లు తిరుగవలయును గాఁబోలు. ఆయన యడుగక పెట్టిన మీ పరువునకు లోటువచ్చును గాఁబోలు. ఇప్పు డీయనకు నేను బెట్టుటచే నాకు మానహాని సంభవించెనా? మీ రింటి కొకనాఁడు వంతు పెట్టుకొని యిక్క డికిఁ దెచ్చి యీయనకు నన్నముపెట్టిన మీ పరువు చెడునా? కండలు కరఁగునా? ఛీ ఛీ మీది బ్రాహ్మణచర్య గాదు." అని యన్నము తెచ్చిన బ్రాహ్మణుఁడు వారిని ఛీకొట్టెను.

అప్పు డందఱు "నయ్యా యిదివఱకు మే మీయనను నుపచరింపకుండుట యపచారమే. మీరు చెప్పిన ట్లికమీఁద నింటికొకనాఁడు వంతుప్రకార మీయన కన్న మిచ్చుటికే తెచ్చిపెట్టెదము" అని చెప్పిరి. ఆ మాట వారు

చెప్పఁగానే యన్నము తెచ్చిన బ్రాహ్మణుఁడు మాయమై పోయెను. అప్పుడంద ఱిన్నినాళ్ళీ బ్రాహ్మణకుమారున కన్నము తెచ్చి పెట్టినవాఁడు భగవంతుఁడే యని తెలిసికొని యానాఁడు మొదలిలువరుస తప్పక యా తపస్వికి నన్నముఁ దెచ్చి పెట్టుచుండిరి. మఱియొక తెలివిమాలిన దైనచో నాయనను రచ్చకీడ్చి యుండుఁగదా యని యా బాలిక ప్రజ్ఞకు నంద ఱామెను శ్లాఘించిరి.

5. నిజమైన చండాలుఁ డెవఁడు ?

గోదావరీ తీరమునఁ బలువిధము లయిన ఫలవృక్షములచే దట్టముగ నిండిన యొక తోఁపు గలదు. అందొక బ్రాహ్మణుఁడు పర్ణకుటీరము కల్పించుకొని వాసము చేయుచుండెను. అతఁడు సన్న్యాసి. వేదములు, శాస్త్రములు, పురాణములు, ఇతిహాసములులోనైన వెల్లఁ జదివినవాఁడు. పెద్ద వేదాంతి తక్కి న లోకులందఱు నీచులని యజ్ఞానులని వారితోఁ గలసి మెలసి యుండుట తనయట్టి వానికిఁ దగదని వారిని సమీపించినను దాను మైలపడుదునని తలంచి యుండు దురభిమాని, త్రిషవణ స్నానము, ఏకభుక్తి, స్వయంపాకము, వేదములు శాస్త్రములు వల్లెవేయుట. ఏకాంతవాసము, వీనివలననే తాను ముక్తి సంపాదింపఁ గలనని తలఁచిన మూఢుఁడు. అంతియకాని యతని హృదయమున దయా దాక్షిణ్యములు కాని, పరోపకార బుద్ధిగాని యితరుల యజ్ఞానము తొలఁగింప యత్నము చేయవలయు నను వివేకము గాని లేనివాఁడు. కావున నాతని హృదయము సూర్యరశ్మి నిర్మలవాయువు చొరని యంధకార బంధురమైన గుహను బోలియుండెను. ఎవరైనను భగవద్విషయము తెలిసికొనఁ గోరి వచ్చినను వారి పదస్పర్శ యైనంతమాత్రమునఁ దన యాశ్రమ మపవిత్రమగునని వారిని జేరనిచ్చువాఁడు కాఁడు. దండము కమండలువు కావివస్త్రము బోడితల ధరించినను శాంతమనునది యెట్టిదో యతఁ డెఱుఁగఁడు కోపము వచ్చెనా నిబ్బరించుకొను శక్తి లేని క్రోధదాసుఁడు. ఆ కారణముచే నా చోటికి యెవ్వరు పోక యుండిరి ఇట్లుండ నొకనాఁడు వేఱూరి చాకలి యొకఁ డీ విషయ మేమియు నెఱుఁగనివాఁ డగుటచే నా తోపునొద్దకుఁ బోయి యచ్చటనున్న బండమీఁద నొక వస్త్రము దబాదబా యని యుదుకుచుండెను. అప్పుడా సన్యాసి యా సమీపమున నుండు పొదయొద్ద జపము చేసికొనుచుండెను. కొన్ని నీటి తుంపురులు గాలికిఁ గొట్టుకొనివచ్చి యాయనమీఁదఁ బడెను. చప్పుడునకే మనస్సు చెదరిన సన్న్యాసి నీటితుంపరలు మీఁదఁ బడగానే నేయిపోసిన యగ్నివలె మండిపడి చేతి జపమాల నేల బాఁది దండముతీసికొని యచ్చటికిఁ బోయి యతఁడు చాకలివాఁడగుట యెఱిఁగి మఱింత మండుచు వానిని నోట పట్టరాని కన్నతిట్టులు తిట్టి వానిఁ బై పడి కొట్టెను.

ఈ సన్న్యాసిచేష్ట లేమియు బోధపడక యా చాకలి దిగ్భ్రమగొని యాయన తిట్టినను గొట్టినను బదులాడక యూరక స్తంభమువలె నిలుచుండెను. సన్న్యాసి నోరు చేతులు నొప్పులెత్తి యూరకున్న తరువాత నా మడివా డిట్లనియె. “అయ్యా నేను మీ కేయెగ్గు గావించితిని? నన్నేల తిట్టి కొట్టితిరి. నా దోషము చెప్పక మీరు నన్ను దండింపవచ్చునా? యని యడిగెను.

అప్పుడా సన్న్యాసి “యోరి చండాలుఁడా ! నా పుణ్యాశ్రమమునకు వచ్చి ధ్వని చేసి నాధ్యానము చెఱుచుట గాక నీచుఁడవైన నీ ముఱికి వస్త్రము నీళ్ళు నా పవిత్రగాత్రము పైఁబోసితివి. నీ వెంతటి పాపివి? నీ కింత పోతరమా” యని దూషించెను.

రజకుఁడును “అయ్యా మీరిందుండుట నేనెఱుఁగను. నేను గ్రామాంతర వాసిని. అజ్ఞానమునఁ జేసిన యపరాధమును క్షమింపుము” అని చెప్పి యుదుకుచుండు వస్త్రమును దీసికొని పోవ సిద్ధపడెను.

అంతట సన్న్యాసి “చూడుము చండాలుఁడవైన నీ ముఱికినీరు నాపైఁ బడుటచే మరల శుచిస్నానము చేయ వలసి వచ్చెను” అని పోయి నదిలో స్నానము చేసెను. చాకల వాఁడును సన్న్యాసివలెనే యేటిలో దిగి స్నానము చేసెను.

అప్పుడు సన్న్యాసి చాకలివానితో “నీ వేల స్నానము చేసితివి” అనెను. చాకలివాఁడును “అయ్యా శూద్రునకు బ్రాహ్మణ స్త్రీ యందుఁ బుట్టినవాఁడు చండాలుఁడు. వాని వంశమువారును జండాలురే. నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు. నీది బ్రాహ్మణబుద్ధి. అట్టిదానికి నీచజాతి క్రోధగుణమునకు సంపర్క ము గలిగెను. ఆ రెంటివలన నైనది నీ దేహము. కావున నీది చండాల దేహమే. జాతిచండాలునకన్నఁ గర్మ చండాలుఁడు నీచుఁడు. కావున నతి నీచ స్పర్శచే నై ననా దేహదోషము పోవ స్నానము చేసితిని” అని చెప్పెను.

సన్న్యాసి సిగ్గుచేఁ దలవంచుకొని తపస్వికిఁ గ్రోధము కారాదనియు దాను జేయు వేదాధ్యయనము జపము తపము లోనైన వన్నియుఁ జాకలి శాంతగుణముతో సరి రావనియు నెఱిఁగి యది మొదలు క్రోధమును జయింప యత్నించెను.

6. నిజమైన పాపియెవఁడు ?

ఒకానొక నగరమున నొక మఠముండెను. అందొక సన్న్యాసి వాసముచేయుచుండెను. ఈ కాలపు సన్న్యాసులు కొందఱవలె నాయన యాలిపై నలిగిన సన్న్యాసియు గాఁడు. పొట్టకూటి సన్న్యాసియుఁ గాఁడు. పూర్వకాలమున వాస్తవముగ వైరాగ్యము కుదిరి మూఁడాశ్రమములు దాఁటినవారే సన్న్యాసము స్వీకరించుచుండిరి గాని రావణ సన్న్యాసము అర్జున సన్న్యాసము వారెఱుఁగరు. ఆ కారణముచేత నా సన్న్యాసి తన యాశ్రమ ధర్మమును జక్కఁగ నిర్వర్తించుచు నుపదేశముఁగోరి వచ్చినవారికి జ్ఞాన ముపదేశించుచు సత్ప్రవర్తనము కలవాఁడై బూజ్యుఁడై యుండెను.

ఆయన మఠమున కెదురుగ నుండు నింటియందు వేశ్య యొకతె కాఁపురముండి దాని కులవృత్తిచే జీవించుచుండెను. ధనాశచేఁ గన్నవారికిఁ గొంగుపఱచు వేశ్యావృత్తి కేవల నీచమైనను జారిణీవృత్తికంటెను శ్రేష్ఠమైనది. కుటుంబినులు జారిణు లగుటచేఁ గదా యుత్తమ వంశములందును జండాలు రుద్భవించి కులద్రోహము గురుద్రోహము లోనగు ననేక పాపము లాచరించి కర్కోటకులై యెట్టి క్రూరకార్యములకైనను వెనుదీయక యున్నారు. జారిణులు ప్రచ్ఛన్న కూపములు. వేశ్యలు బహిరంగ కూపములు. స్పష్టముగఁ దెలియవచ్చు బావులందుఁ జావఁగోరు వాఁడే దుముకును. ప్రచ్ఛన్న కూపములందు మీఁద మొలచిన గడ్డికైకదా పోయి భ్రమగొని యేనుఁగులు పడి నశించెను. ఆ వేశ్య యింటికి రేపగ లెందఱొ విటులు వచ్చుచుఁ బోవుచుండిరి. వారి రాకపోకల నా సన్న్యాసి చూచుచుండెను.

ఒకనాఁ డా సన్న్యాసి యా వెలయాలిని జేరఁబిలిచి యిట్లనియె. ఓసీ ! నీ కొక హిత ముపదేశించెదను. నాపైఁ గోపింపకుము. నీవు స్త్రీవి. స్త్రీకి మానమే భూషణము. అట్టి నీ మానమును దేహమును నాలుగు కాసులకై నమ్ముచున్నావు. ఆత్మగౌరవము నీకు రవంతయు లేదాయెఁ గదా? అంతియకాదు. భార్యాభర్తలుగా నుండువారే నెలకుఁ బది దినములకు మించి కలసిన దేహారోగ్యము చెడునుగదా. అట్లుండ దినదినము నీవు విధినిషేధములు లేక పురుష సాంగత్యము చేయుటచే నీయం దెన్నిరోగము లున్ననో నీ వెఱుఁగవా? ఈ రోగములు నీతోఁ గలియు పురుషులకుఁ దగులుటచే వారు కొఱగానివారగుట యటుండ నేపాప మెఱుఁగని వారి భార్యల కెంత యపకార మొనర్చి సంసారసుఖ హీనులుగఁ జేయుచున్నావో యాలోచింపలేవా? ఆ రోగములచే వారిసంతాన మెట్టులు రోగపీడిత మగునో యెట్లు కొన్నితరములలో వారి వంశమే నిర్మూలమై నశించునో యెఱుఁగవా? జీవించి యుండు వారును నడపీనుఁగులై యుండుట నీకుఁ దెలియదా? విష మొకనినే చంపును. నీ విషము వంశములనే నిర్మూలించును. నీవలన నెన్ని మంచి సంసారములు భిక్షాటమునకుఁ బాలుపడెనో యెందఱు జీవచ్ఛవములై యున్నారో యోజింపలేవా? ఇది నాకుఁ గులవృత్తికదా. కులవృత్తి యెంతటి నీచమైనను విడువరాదుగదా యందువేమో. ఏ వృత్తియైనను నితరులకు బాధాకరముగా నుండరాదు. ఇతరులను బాధింపక తన వృత్తి యందుఁ దా నుండవలెను, ధర్మ వ్యాధుఁడు జీవహింసచేయక కులధర్మమం దుండలేదా? తులాధారుఁడు మోసము లేక వాణిజ్యము వృత్తిగా నడపలేదా? నీకు భగవంతుఁడు దేహమును దేనికై యిచ్చెనో దేనికై నీ వుపయోగించుచున్నావో యాలోచింపుము. ఇటు చేయుట భగవదాజ్ఞ మీఱుటకదా? పరులను దన్ను రక్షించుకొనుటకై యీయఁబడిన కత్తితోఁ దన తల తెగ నఱకుకొనుట యేమి వివేకము? దుష్కా మమున నెప్పటికైన మేలు గలదా? పురుషులను నేను నా యింటికి రమ్మని ప్రార్థించితినా? వారేకదా వచ్చుచున్నారని యందువేమో. సంసారులలో కామమును జయించినవాఁడు కోటి కొకఁడైన లేఁడు. అందు విజ్ఞులైనవారు తమ భార్యలతోనే రమింతురు. ఇది ధర్మవిరుద్ధము. మెఱయునది యంతయు బంగారమని తలఁచు బాలురవంటి మూఢులు. పశువులవలెఁ గామమును నిగ్రహించు కొన నేరనివారు, పరస్త్రీలకు దేవులాడుదురు. ఇది ధర్మవిరుద్ధము. అందు జారిణీ సాంగత్య మపాయకరము గావునఁ గొందఱు మీ సాంగత్య మభిలషింతురు. పురుషుల నాకర్షించు కోరిక లేదేని తళుకులు బెళుకులు కులుకులు సిగ్గుమాలిన చేష్టలు మీ కేల? తేనె పాత్రమందుంచి నే నీఁగల రమ్మంటినా యనిన నేమి యర్థము? నీ యుద్దేశము చెడ్డదికాదని నీవు చెప్పఁగలవా? నీవు చదువరివి. విజ్ఞు రాలవు. గుణవతివి. నీ యందీ మహాకళంకము సంక్రమించుట కోర్వక హిత ముపదేశించితిని. ఇఁకనైన నీవు బాగుపడుదువనియు నీ కులవృత్తి యిందే యుండఁ గోరుదువేని గండకివలె వర్తింతు వనియుఁ గోరుచున్నాను.

ఈ పలుకులు విని హిత ముపదేశించిన యా సన్న్యాసికి నమస్క రించి యది యింటికిఁబోయి యాయన చెప్పిన విషయముల నెల్ల విపులముగ నాలోచించెను. ఆలోచించు కొలఁది తన వృత్తి మిగులఁ బాపావహమని దానికి తోఁచెను. తనవలనఁ జెడిన పురుషులయు వారి భార్యలయు బిడ్డలయు శాపోక్తులు తన్నెన్ని కల్పములైన నరకములఁ ద్రోయఁజాలునని భయపడిపోయెను.

అంతట నా వేశ్య దన యభిప్రాయము తల్లికి నెఱిఁగించెను గాని యది దానిని దిట్టి దాని యిష్టప్రకారము వర్తింపఁ జేసినదిగాదు. ఇట్లు వ్యర్థసంకల్పయై కులవృత్తి రోసియు వేఱుమార్గము లేక దానియందే యుండియు

మనమున భగవంతుని ధ్యానించుచు నన్నీ పాపమునుండి విముక్తను జేయుమని ప్రార్థించుచుండెను. ఒక్కొక్క విటుఁడు వచ్చినపు డంతయు భగవంతుఁడా నన్నీ కసుమాలపుఁ గూటికి లోను చేసితివిగదా. నను రక్షించు భారము నీదియని మనస్సున భగవంతునే ధ్యాన మొనర్చుచుండెను.

తాను ఉపదేశించినను వేశ్య దానివృత్తి మానకుండుటచే సన్న్యాసి మిగుల పరితపించుచు దాని యింటికి వచ్చిన విటున కొక్కొక్క చిన్నరాయివంతున నొకచోటఁ గుప్పవేయఁజొచ్చెను. మూఁడు నాలుగు సంవత్సరములలో నా కుప్ప యొక తిప్పయాయెను. అప్పుడా సన్న్యాసి వేశ్యను మరలఁ బిలిచి యిట్లనియె.

ఓసీ! నా హితబోధము నీకు రుచించినది కాదుకదా. ఈ తిప్పయందలి ఱా లెంచితి వేని నీ వీ మూఁడు సంవత్సరములుగా నెందఱు విటులతోఁ గలిసితివో తెలియును. ఈ పాపమునుండి యెట్టు విడివడెదవో యాలోచింపుము.

ఆ మాటలువిని వేశ్య మఱింత భయపడి మునుపటి కంటె నెక్కు వగ భగవంతుని మనస్సున నిలిపి సర్వదా ధ్యానించుచుండెను. సర్వకాల సర్వావస్థల నది భగవంతునినే ధ్యానించుటచేఁ దుదకుఁ దానికి జ్ఞానము భక్తి కుదిరెను. సన్న్యాసి మాత్రము దాని కింకను బుద్ధిరాదయ్యెనని విచారపడుచుండెను. ఇట్లు కొంతకాల మరుగ దైవతంత్రముచే నా వేశ్యయు సన్న్యాసియు నొకనాఁడే మరణించిరి. సన్న్యాసిని గొనిపోవుటకు యమకింకరులు వచ్చిరి. వేశ్యను గొనిపోవుటకు విష్ణుదూతలు విమానముఁ దెచ్చిరి. అప్పుడు సన్న్యాసి మిగుల దుఃఖించి సన్న్యాసమునకు యమలోకము, వేశ్యా వృత్తికి వైకుంఠము. గమ్యస్థానములా యని వారి నడిగెను. అప్పుడా దూత లిట్లనిరి.

ఓయీ ! నీవు నిష్కా రణముగఁ బరితాపపడుచున్నావు. నీవు నరకమునకుఁ బోవుటయందు వేశ్య పుణ్యలోకములకుఁ బోవుటయందు వైపరీత్య మేమియు లేదు. మనుష్యుల బంధ మోక్షములకు మనస్సు కారణము. సన్న్యాసాశ్రమమున నుండునీకు విహితకార్య మెయ్యది? సమస్తములైన కోరికలు వదలి యాత్మ సాక్షాత్కా రము నొంది సర్వము బ్రహ్మమయమని యనుభవమునకుఁ దెచ్చికొనుటా లేక యే వేశ్య యెందఱు విటులతోఁ గూడుచున్నది? ఎప్పుడెప్పుడేయే కార్యముల నెట్లెట్లు చేయుచున్నది అని యాలోచించుటయా? దాని కృత్యము వలనఁ గలుగు ఫలము పుణ్యమో పాపమో యది యనుభవించును. దాని విచారము నీ కేల? హితముపదేశించితి వంటివా యొకసారి రెండుమార్లు చెప్పితివి. చాలును. సర్వదా నీ మనస్సు దాని కృత్యములపై నుండనేల? నీ మనస్సు దేనియందు వర్తించుచుండెనో యా ఫలము నీ వనుభవింపవలదా? కావున నీకు నరక ప్రాప్తి. ఆ వేశ్యయో నీవు చేసిన హితబోధమువలన దాని వృత్తియందు రోఁత పుట్టియుఁ దల్లి బలత్కా రము వలన నందే చరించుచుండెను. గాని మనస్సున నే నిట్టి కార్యము చేయుచున్న దాననే. నారాయణమూర్తీ భగవంతుఁడా ! నాగతి యేమి? నీవే నాకు శరణము అని విటులతోఁ గలసినపుడు భగవంతుని యందే మనస్సుంచెను. అంతియగాక యా సన్న్యాసి యెంత పుణ్యాత్ముఁడు ! సర్వదా భగవంతునినే స్మరించుచుండును" అని నీవు చేయు కార్యము నది స్మరించుచుండెను. దాని పాపకార్యమునే నీవు స్మరించుటచే దాని నరకము నీకు లభించునట్లు నీ పుణ్యకార్యము నది స్మరించుటచే నీ పుణ్యలోకము దానికి లభించెను. ప్రతిమనుష్యుఁడు తాను దాను గడతేఱు నుపాయ మాలోచింపక మఱియొకరిని జక్క దిద్దెదనని వాని మతమునో యాచారమునో యాక్షేపించుచుండుట సరియైన కార్యము గాదు తాను ధరించిన వాఁడు పరులను ధరింపఁ జేయవలయును పెద్ద ప్రవాహములోఁ దాను గొట్టుకొని పోవుచుఁ దనవలెనే నితరుల నాక్షేపించుట తెలివిమాలిన పని" అని యతనిని నరకమున కీడ్చుకొని పోయిరి.

7. గృహస్థుఁ డుత్తముఁడా? సన్న్యాసియు త్తముఁడా?

ఒకానొక రాజునకు సన్న్యాసము శ్రేష్ఠమా గార్హస్థ్యము శ్రేష్ఠమా యను సందేహము కలిగెను. పురాణేతిహాసము ల శోధింపఁ గొన్ని చోటుల గృహస్థాశ్రమమే శ్రేష్ఠమనియుఁ గొన్ని చోటుల సన్న్యాసమే శ్రేష్ఠమనియుఁ గానవచ్చెను. సన్న్యాసులను విచారింప సన్న్యాసమే శ్రేష్ఠమను చుండిరి. గృహస్థులు గార్హస్థ్యమే శ్రేష్ఠమనిరి. రెంటికిని సామరస్య మెటులు చేయవలయునో యాయనకు దోఁచినది కాదు ఈ సందేహము నివర్తించుకొనవలయునని యా రాజు నిశ్చయించుకొని యొక యుపాయము చేసెను.

సన్న్యాసి యెవఁడైనఁ దన దర్శనమునకు వచ్చినపుడు సన్న్యాస మెక్కు వా? గార్హ స్థ్య మెక్కు వా? యని ప్రశ్నించి సన్న్యాస మెక్కు వ యని చెప్పిన దానిని సిద్ధాంతీకరింపుమని కోరుచుండెను. వాఁడు దానికి సమర్థుఁడు గానియెడల బలాత్కా రముగ వానికి వివాహము చేసి సంసారులలోఁ గలుపు చుండెను. అట్టులే గృహస్థాశ్రమమే శ్రేష్ఠమని చెప్పిన గృహస్థుఁడు వాని మాట స్థాపింపఁడేని వానిని సన్న్యాసి జేయుచుండెను.

ఇట్లుండ నొక చిన్న వయస్సుగల యొక సన్న్యాసి రాజ దర్శనమునకై వచ్చెను. అందఱను బ్రశ్నించినట్టే రాజాయనను బ్రశ్నించెను. ఆయన "రాజా ! దేనిమట్టున కదే శ్రేష్ఠము. ఒకటి యెక్కు వయని మఱియొకటి తక్కు

వయని చెప్పరాదు. దేనియం దెవఁ డుండునో దాని యందు వాఁడు చక్క ఁగఁ బ్రవర్తించెనేని యదియే తక్కి న దానికంటె శ్రేష్ఠము" అని చెప్పెను. "అది యెట్లో నాకు నమ్మకము గలుగఁ జెప్పుము" అని రాజడిగెను. "నా వెంట వచ్చితివేని నా మాట నిజమని నీకు నమ్మకము గలుగఁ జేసెదను" అని సన్న్యాసి చెప్పెను. వచ్చెదను అని చెప్పి రాజా సన్న్యాసి వెంటఁ బోయెను.

ఇట్టు వారిరువురు కొంతకాలము భూసంచారము చేయుచు నొకనాఁ డొక పట్టణమున బ్రవేశించిరి. ఆ సమయమున నా నగరమున రాజకుమారి స్వయంవరోత్సవము జరుగుచుండెను. దానిఁజూడ ననేకులు రాజులు రాజకుమారులు వచ్చిరి. రాజతనయను నొకయంబారి యేనుఁగుపై గూర్చుండఁ బెట్టి యూరి వీథుల వెంటఁ ద్రిప్పుచుండిరి. వీథుల రెండు ప్రక్క లఁ జూడవచ్చిన వారెల్లఁ దమ తమ యైశ్వర్యము బలము మెఱయునట్లు సింగారించుకొని నిలిచి యుండిరి. రాజ పుత్రి యేనుఁగుపై గూర్చుండి రెండుపంకలఁ బాఱఁజూచుచుఁ బోయి పోయి గుంపు నడుమ నిలుచుండిన యొక సన్న్యాసిని నూత్న యౌవనమున నలరారు సందరునిఁ జూచి యేనుఁగు నుండి దిగి యాయన యొద్దకుఁ బోయి చేతనున్న పుష్పమాలిక యాయన కంఠమునవైచి యతని వరించెను.

ఆ సన్న్యాసి యా కన్యను జుఱ చుఱ చూచి ఛీ యేమిపని చేసితివి? సన్న్యాసికి వివాహ మేల? యని యమాలికను దీసి పాఱవైచెను. ఇంతలో రాజును వచ్చి "అయ్యా ! నీవు పేదవాఁడవని తలంపకుము. ఇప్పుడు నా రాజ్యములో సగము నీకిచ్చెదను. నా యనంతరము రాజ్యమంతయు నీదే. కావున నా కన్యను బరిగ్రహింపుము" అని వేడుకొనెను.

సన్న్యాసియు రాజునుచూచి "రాజా ! నీకు మతి లేదా యేమి? సన్న్యాసులు వివాహమాడుదురా ? నీ రాజ్యము నాకువలదు. పో పొమ్ము" అని నిరాకరించెను. నేను వీనిని దప్ప మఱియొకని వరింపనని రాచకూఁతురు పట్టుపట్టెను.

ఇది యెక్క డిపీడ నాకు దాపరించెను. ఇక్క డ నుండిన బలవంతము పెట్టుదు రేమో యని యా బాల సన్న్యాసి యందు నిలువక పరువిడఁజొచ్చెను. నీవేనాకుఁ బతివి. నీ వెందు బోయిన నే నందులకే వచ్చెదనని రాజకూఁతురు వాని వెంట బరువెత్తెను. రాజా ! వీని వెంట మనము పోదము రమ్మని మన సన్న్యాసి రాజును దోడుకొనిపోయెను. ఆ సన్న్యాసి పోయి పోయి యొక కారడవి ప్రవేశించెను. రాజకన్యయు వెంటనంటెను. వారి వెంట నీ రాజును సన్న్యాసియుఁబోయిరి.

ఆ సన్న్యాసికి నడవిలోని మఱుఁగుత్రోవ లన్నియుఁ దెలియుటచేఁ దటాలున నొక పొదలోఁదూఱి యావల నెందో కానరాకపోయెను. రాచకుమారిక దిక్కు తెలియక నేలఁ గూలఁబడి హెూ యని యేడువసాగెను. అప్పుడు రాజును సన్న్యాసియుఁ జేరఁబోయి "అమ్మా ! యేడువకుము. సంజ చీఁకట్లు వ్యాపించుచున్నవి. ఇప్పుడీ యడవి వెడలిపోవ సాధ్యపడదు. ఱేపటివేళ నిన్ను మీయూరు చేర్చెద" మని సమాధానపఱచి యామెను దోడ్కొ ని, యొక పెద్ద మఱ్ఱిచెట్టు క్రిందికివచ్చి యచ్చట నా రాత్రి విశ్రమించిరి.

అది హేమంతఋతు వగుటచేతను వారు మువ్వురు కట్టువస్త్రములతో నుండుటచేతను జలికి వడవడ వడఁకు చుండిరి. దినమంతయు దారి నడచిన బడలిక చేతను నాఁకటను సొటసొట లాడుచుండిరి.

ఆ చెట్టుమీఁద గూడుకట్టుకొని కాఁపురమున్న పావురములలో నాఁడుపావురము మగపావురమును జూచి "నాథా ! వీ రెవ్వరో మువ్వురు లేఁబ్రాయమువారు. ఆఁకలికిఁ జలికి బాధపడుచున్నారు. వీరు మనయింటికి నతిథులై వచ్చిరి. వీరి నాదరింపవలసిన భారము మన యందున్నది. కావున వీరికే దైన సాహాయ్యము చేయుట మనకు విధి సుమీ" యనెను.

"మేలు మేలు నీవు మంచిమాట చెప్పితివి" అని మగ పక్షి యెగిరపోయి పుడక లేఱి తెచ్చి వారిముందు ప్రోవుగ వైచి కొఱవి నొకటి తెచ్చి దానియం దుంచి ఱెక్క లచే విసరెను. దానిచేవారు శీతలబాధవలన విడివడిరి గాని క్షుత్తుచేఁ దపించుచుండిరి.

వారి స్థితిఁజూచి పావురము "వీరికి నీ రాత్రి వేళ నెట్లా హారము సమకూర్తును. అతిథు లాఁకటఁ దపించుచుండ వారి యాఁకలిదీర్పని గృహస్థునకంటెఁ బాపాత్ముఁ డెవఁడు? అట్టి వాఁడు కుటుంబియై యిల్లుకట్టుకొని కాఁపురము చేయనేల? ప్రియురాలా? నేను వీరి కాహార మయ్యెద" నని చెప్పి యది ప్రత్యుత్తర మీయకముందే యా మంటలో దుమికెను. మగ పక్షి యతిథులఁ రక్షింపఁ దన మే నిచ్చుట చూచి యాఁడు పక్షి యిట్టు లాలోచించెను. "అతిథుల రక్షింపఁగదా నా పతి తన దేహ మొసఁగెను? ఈ మువ్వుర కొక పక్షిమాంస మెట్లు తృప్తి గలిగించుచు? పతి నడచు ధర్మమందు నడచు నదే సతి. కావున నా పతి ధర్మమును నేను రక్షించెదను. కాదేని సహధర్మచారిణి యను పేరు వ్యర్థముకదా." అని బిడ్డలకుఁ జెప్పి యాఁడుపక్షి మంటలో దుమికెను.

అప్పు డా పక్షిపిల్ల లిట్టులాలోచించెను. "ఇటువంటి ధర్మాత్ముల యుదరమునఁ బుట్టిన మనము వారి ధర్మము నిర్వహింపకుండితిమేని వారి కడుపులోనుండి మలము వెంట వచ్చు పురుగులకు మనకు భేదమేమి?

తల్లిదండ్రుల ధర్మము నిర్వహించువారే పుత్రులు. ముప్వురు మనుష్యులకు రెండుపిట్టలమాంస మెట్లు "సరిపోవును?" అని యవియును మంటలోఁ దుమికెను. అప్పుడవి యన్నియు దేవతలు దెచ్చిన విమానములపై స్వర్గలోకమునకుఁబోయెను.

ఈ ముప్వురు జరిగినదంతయు వినుచుఁ గనుచునుండిరి.

అప్పుడు సన్న్యాసి రాజుతో నిట్లనియె "నృపాలా ! కంటివిగదా గృహస్థాశ్రమ ధర్మ మెట్టులు నిర్వహింపఁ బడెనో, సన్న్యాసాశ్రమధర్మ మెట్టులు నిర్వహింపఁబడెనో, ఈ రాచకన్నియు తానై వలచినను విస్తార రాజ్యమంతయు లభించినను బాలసన్న్యాసి తృణముగఁ జూచెనుగదా. అది నిక్క మైన సన్న్యాసము. ఇప్పుడు పక్షులు గృహస్థాశ్రమ ధర్మమున వర్తించుటఁ జేసి యతిథులమైన మనకు మనము ప్రార్థింపకున్నను బ్రాణములే యొసఁగెను. ఇప్పుడే ధర్మ మెక్కు డో నీవు చెప్పుము. సన్న్యాసాశ్రమమున నుండువాఁడు కేవల విరక్తుఁడై కాంచనము మట్టి పెళ్ళ సమానముగఁ జూచుచు గామినులవంక కామముతో ఱెప్పయెత్తియైనఁ జూడకుండ వలయును. గృహస్థాశ్రమమందు ండువాఁ డతిథుల నభ్యాగతుల దైవస్వరూపములుగ నెంచుచు మాతా పితృభక్తి గలిగి శక్తికొలది భృత్యాదులఁ బోషించుచు లోకోపకార పారీణుఁడై యుండవలయును. చక్క ని నడవడి గలిగి గృహ కృత్యములు నిర్వహించుటవలన నే ఫలముఁ గలుగునో సన్న్యాసము వలన నదే ఫలము గలుగునని నమ్ముము" అని చెప్పెను. రాజు నంగీకరించెను. ఉదయముకాఁగానే వా రా బాలికను దాని యూరఁజేర్చి తమ త్రోవఁదాము పోయిరి.

చక్క ని నడవడిగల సుశీలుఁ డేకులమందుఁ బుట్టినను ఏ యాశ్రమమం దుండినను గడతేఱుచు. జ్ఞానహీను లొకటి యెక్కు వయని యొకటి తక్కు వ యని కలహించుచుందురు. గుణహీను లెందును గడతేఱలేరు.

8. గండకీ చరిత్రము

ఒకనాఁ డింద్రలోకమున నొక మహాసభ కూడెను. సమస్త కిన్నరులు, కింపురుషులు, సిద్ధులు, సాధ్యులు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, అప్సరసలు, మహర్షులే గాక త్రిమూర్తులును, నా సభ నలంకరించిరి. అచ్చరలాడిరి. గంధర్వులు పాడిరి.

వివిధ ప్రసంగములు జరుగుచుండ నింద్రుఁడు కలకలము వారింపఁజేసి వేశ్యలయందుఁ బతివ్రతలు గలరా యని ప్రశ్నించెను. సభ వారందఱు నవ్విరి ఊర్వశి, రంభ లోనగువారే దీనికిఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁదగువారని కొంద ఱనిరి. అప్సరసలందఱు తలలు వంచిరి. అప్పుడు నారదుఁడు లేచి "కలరు" అని యుత్తరమిచ్చెను. ఎందు? ఎవ్వతె? అని యింద్రుఁ డడిగెను. నేపాలదేశమున గండకియను వేశ్య పతివ్రత యని నారదుఁడు చెప్పెను. అదెట్లని త్రిమూర్తులు మరల నడిగిరి. గండకి యొకనాఁటికి నొక పురుషునితోఁ దప్ప మఱియొకనితోఁ గలియదు. ఆనాఁడా పురుషునిదప్ప మఱియొకఁ డెట్టి వాఁడైనను ఎంత ధనికుఁడు సుందరుఁడు బలవంతుఁడై నను వానిని మనస్సునఁగూడ స్మరింపదు పతివ్రత తన పతికిజేయు శుశ్రూషలన్నియు నది వానికే నిజమైన భక్తితోఁ జేయును. ఇంత యేల యానాఁటికి వాఁడే దాని పాలికి దైవము.

ఇంద్రుఁడు :- ఇది నమ్మరానిమాట. తగిన పురుషుఁడు లభించు వఱకే స్త్రీల ప్రాతివ్రత్యము. ఎట్టి స్త్రీయైనను ధనమునకో, సౌందర్యమునకో బలపరాక్రమములకో, మఱియే కారణమునకో, పరపురుషునికి సాధ్యపడునని నా నమ్మకము.

శివుఁడు :- ఇంద్రుఁడు చెప్పినది వాస్తవమే.

నారదుఁడు :- తుచ్ఛస్త్రీలను మనస్సులో నుంచుకొని స్త్రీలంద ఱట్టివారనుట సరిగాదు. స్త్రీ లంద ఱట్టివారైనచో మీ భార్యలగతి యేమి? వారితోడ మీ రెట్లు సంసారము చేయుచున్నారు? లోకమునఁ బతివ్రతలు లేరనుట కేవల సాహసము. మీ తల్లు లెట్టివారు? తమ చర్యలను బట్టి లోకమంతయు నట్లే యనుకొనుట సాహస కార్యము.

బ్రహ్మ :- కులస్త్రీల శీలమే కొన్ని సందర్భముల సందేహింపఁ దగియుండ వేశ్య శీలవతి యనుట సంశయింపఁ దగినదే కాని యందఱు స్త్రీలు దుశ్శీల లనుట సరిగాదు. లోకమున దుష్టపురుషులు కొంద ఱుండుటచేఁ బురుష లందఱు దుష్టులగుదురా? నాణెము వాయించి మంచి చెడ్డ తెలిసి కొనునట్లు స్త్రీనిగాని పురుషునిగాని పరీక్షించి శీలము నిర్ణయింపవలెను.

విష్ణువు :- బ్రహ్మ చక్క ఁగఁ జెప్పెను నారదుని వాక్యము నిజమో యబద్ధమో తెలిసికొనవలసి యుండినయెడల గండకిని బరీక్షింపవలయును. నా యభిప్రాయమున నారదుఁ డసత్యమాడి యుండఁడు.

ఇంద్రుఁడు :- అట్లైనచో (విష్ణువువంకఁజూచి) నీవు ముందు పోయి గండికియొద్ద నుండుము. నేను, బ్రహ్మరుద్రులు

దాని మనస్సు పరీక్షింప వచ్చెదము.

ఆ మాట కందఱు నియ్యకొనిరి. అంతతో సభ ముగిసెను. ఇంద్రుఁడు త్రిమూర్తులు భూలోకమునకు వచ్చిరి. అందు విష్ణువు దివ్య సుందర విగ్రహము ధరించి చలువవలువలు గట్టి యొకనాఁటి యుదయముననే గండకియింటికి జగన్మోహన రూపమున వచ్చి వాకిటి దాసీజనముచే లోనికి వార్తనంపెను. వేశ్యమాత యరుదెంచి యాయనను లోపలికిఁ బిలుచుకొని పోయి యేమికార్యమని యడుగ "నీ దినము నీ పుత్రితోడ నుండఁ గోరి వచ్చితిని. పణ మేమి కోరెదవు?" అని యావిట పురుషుఁ డడిగెను. ఒకనాఁటికి వేయిరూప్యము లని యది చెప్పెను. వెంటనే యతఁడు మొల నన్ను సంచినుండి వేయి రూప్యము లెంచి యిచ్చెను. అది మహాసంతోషముతో నా యల్లుని దోడ్కొ నిపోయి కొమార్తకు వీఁడు నీ విభుఁడని యప్పగించెను.

గండకియు నతనిఁ జూడఁగానే పీఠమునుండి లేచి పాదములకు నమస్క రించి యున్నతాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి కుశలప్రశ్నము లడిగి బంగారు చెంబుతో దంతధావనమునకు నీళ్ళు తెచ్చి యిచ్చెను. ఆవల నతనికిఁ గమ్మనినూనె తలంట నెంచి తెచ్చియుంచి ధరించిన యంగరేకు నుత్తరీయముఁ దీయఁ గోరెను. ఆ విటుఁడును వానిని దీసి యావల నుంచెను.

వెంటనే ఝుమ్మని యీఁగెలు వాని దేహమునిండ ముసురుకొనెను. ఇదియేమని చూడ దేహ మంతయుఁ గుష్ఠువ్యాధిచే నీళ్ళు కారుచుండెను. ఎట్టివారికి సమీపమునకు రాకుండునట్లు గౌలు కొట్టుచుండెను. అది చూచియు గండకి మనస్సు చలించినది కాదు. దాసీజనమును విసనకఱ్ఱలచే నీగలు ముసురకుండ విసరుఁడని చెప్పి యెట్టెట్లో స్నానము చేయించి మరల వస్త్రములు ధరింపఁజేసి పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో బాకము సిద్ధము చేయించి బంగారు పళ్ళెరముల వడ్డించెను. ఆ విటుఁడు "ప్రియురాలా ! నేనన్న మెత్తి నోటిలోఁ బెట్టు కొనుటకు వ్రేళ్ళు వంగవు నే నెట్లు భుజింతును?" అనెను.

గండకియు "నాథా ! యా విషయమై నీవు విచారపడనేల" యని తానొక్కొక్క ముద్దయెత్తి యతని నోటిలోఁ బెట్టుచుండెను. ఇట్లు సగ మన్నముతిని దగ్గి తినిన యన్నమంతయుఁ గఫముతోడ దాని పైటమీఁదనే బొళబొళ గ్రక్కె ను. అదియు నే మాత్రము మనస్సున నేవగింపక యా విలువగల వలువ విడిచి వేఱొక పట్టుచీర కట్టుకొని మరలఁ గొంత యన్నము తినిపించెను. అప్పు డతని క్రుళ్ళిన వ్రేలు లుక లుక లాడు పురుగులతో తునిసి కూటిలోఁ బడెను. ఇంక నా కీ యన్న మక్క ఱలేదు నీవు భుజించి నన్నుఁ బడుకటింటికిఁ దోడ్కొ నిపొమ్ము. నిద్దురవచ్చుచున్నదని యా విటుఁడు చెప్పెను. అదియును నసహ్యపడక తునిసిన వ్రేలాపలఁ బెట్టి యా భుక్త శేషము తోడఁ దనకుఁ గావలసినవి భుజించి లేచి మెల్లగ నతనిని బట్టుకొని లెమ్ము పోదమనెను.

అతఁడును లేవఁబోయి తటాలునఁ గ్రిందఁబడి యయ్యో ! నేను నడువఁ జాలను. నన్నెత్తికొని పొమ్ము అనెను. గండకియు వల్లెయని యంగీకరించి మెల్లన చంకకెత్తుకొనిపోయి పడుకటింటఁ దన పానుపుపైఁ బరుండ బెట్టి వీవనతో విసరుచుండెను. ఆ విటుఁడు కొంతసేపు దొంగ నిద్ర పోవుచుండెను.

ఈ విటుఁడు కుష్ఠురోగియని తెలిసినది మొదలు గండకి తల్లి "నేఁడీ నిర్భాగ్యుఁ డెక్క డనుండి దాపరించెను. కుష్ఠురోగి నింటఁ జేర్చిన వార్త పురమునఁ దెలిసిన మరలఁ నెవ్వడు మన యింటికి వచ్చును. వీని నింట నుండ నిచ్చిన నేటితో మన పరువు ప్రతిష్ఠ యార్జనము సరి. కావున వీని నిల్లువెడలఁ గొట్టుము. ఈ పాడురోగము మన కెక్క డ సంభవించునో. వీనిని దాఁకకుము వీనికిఁ బరిచర్య సేయకుము. దాసికలారా ! వీనిని గాలుపట్టి యింటి వెలుపలికి నీడ్వుఁడు" అని కొమార్త కేమేమో చెప్పెను గాని గండకి యా మాటలన్నియుఁ బెడచెవిని బెట్టి తల్లితో నిట్లనియె.

అమ్మా ! నీ వేల యాక్రోశ పడెదవు? వీ డెట్టివాఁ డైన గానిమ్ము. రేపటివఱకు వీఁడే నాకుఁ బతి. వీఁడే నాకు ప్రాణనాథుఁడు. వీఁడే నాకు దైవము. నీ వేమి చెప్పినను నేను వినుదానను గాను. వీనిపై మీ రెవరైనఁ జేతులు వేసితి రేని మీ జేతులు తుండించెదను. మీ కిష్టముండిన సేవ చేయుఁడు. ఇష్టము లేదేని దూరముపొండు. ఈయన నిద్ర పోవుచున్నాఁడు. మీ రిచ్చట నఱచి యాయన నిద్రకు భంగము కలిగింపకుఁడు" అని వారిని గసరి దూరముగఁ బంపెను.

ఇంతలో వాకిటి కావలిదూతికలు వచ్చి యవ్వా ! నేపాళరాష్ట్ర సేనానాయకుఁడు వచ్చియున్నాఁడని చెప్పిరి. లంజెతల్లి యాదర బాదర పోయి యాయనను గూర్చుండుఁడని గౌరవించెను. అతఁడును "అత్తా? యివో వేయి బంగారు మొహరీలు. నీకొమార్తెకిమ్ము నేఁటిరాత్రికి నేను వచ్చెదను" అని చెప్పెను. అది యా వేయి మొహరీ లెత్తుకొని పోయి పుత్రికముందటఁ బెట్టి వీని నిరాకరింపకుము. నిరాకరించితివా చెడుదుము. ఈ రోగిముండ కొడుకువలన మనకుఁ గావలసిన దేమి ! వీధిలోని కీడువుము. సేనాపతివలన మనకెంతయో లాభముండును. కీర్తి ప్రతిష్ఠలుండును" అని యెం తెంతో చెప్పెను గాని గండకి వినక యా పైకము మరల వానికిమ్మని గట్టిగఁ

జెప్పెను. ముసలిముండయు నేడ్చుచుఁ బోయి "యయ్యా ! యీ దినము నా కూఁతు రారోగ్యము చెడియున్నది. రేపు రమ్మని కోరుచున్నది." అనెను. "రేపురాను" అని యతఁ డెంతెంతో చెప్పెను గాని ప్రయోజనము మాత్రము లేదు.

వాఁడు పోయిన యొక గంటకు నేపాళరాజు ముఖ్యమంత్రి వచ్చి యదేప్రకారము నాలుగువేల మొహరీ లిచ్చెదనని చెప్పెను గాని గండకి యంగీకరింపలేదు.

తరువాతఁ గొంతసేపటికి నేపాళరాజు వచ్చి పదివేల మొహరీ లిచ్చెదనని చెప్పెను. దానికిని గండకి యంగీకరింప లేదు. ఇవన్నియుఁ బోయెనని ముసలి తొత్తుముండ తన్నుఁ దిట్టుకొనుచుఁ గొమార్తెను దిట్టుచు నేడ్చుచు ఱొమ్ము బాఁదు కొనుచు తల మోఁదుకొనుచు నేలఁబొరలుచు నేమేమో పాట్లు పడెనుగాని యన్ని వ్యర్థము లయ్యెను. గావున నా విటులపాలి యమదూత యగు వేశ్యమాత యొక మూలఁ బడి యేడ్చుచుండెను. హంసతూలి కాతల్పమునఁ బరుండిన విటునకుఁ గుష్ఠ రోగము క్షయరోగమే గాక యతిమూత్రము గ్రహిణియుఁ గలవు. కావున గడియకొకసారి తట్టలోనే వాఁడు మలమూత్రములు విడుచుండెను. గడియ గడియ కది యెత్తి గండకి వెలుపలఁ బాఱఁబోసి తట్టలు కడిగి తెచ్చుచుండెను. తట్టను బట్టుటలోఁ గొంచెము జాగయిన యెడల పఱుపుమీఁదనే వాఁడు మలమూత్రములు విడుచుండెను. ఆ దుప్పటులు పఱుపు లెత్తివైచి క్రొత్తపఱుపులు దుప్పటులు పఱచి వానిపై నతని నది పరుండఁ బెట్టుచుండెను. ఇంతయేల? మనస్సునకు రోఁత కలిగింప నే యే కార్యములు చేయసాధ్యమో యన్నియు నా విటరత్నము చేయుచుండెను.

ఆనాఁడు దాని చీరలు పన్నీరు అత్తరు వాసనలు పోయి మల మూత్రముల కంపుతో నిండియుండెను. ఎట్లున్నను నది మనసున జుగుస్స కలది కాలేదు. రాత్రియయ్యెను. భోజన వేళ నుదయమున చేసినట్టులే వాఁడు చేసెను. అదియు నట్లే చేసెను.

మరల విటుఁడు శయ్యపైఁ బండుకొని గండకిని "జూచి ప్రేయసీ ! నన్నుఁ గౌఁగిలించుకొని పండుకొనుము. నీతో సంభోగింప మనస్సగుచున్నది" అనెను. అట్లే కానిమ్మని యది వానిని గౌఁగిలించి పండుకొనెను. అర్ధరాత్ర సమయమున నా విటుఁడు సుచరితా ! నా కాయాసముగ నున్నది. నన్ను లేవఁ దీసి కూర్చుండఁ బెట్టుమనెను. అది యట్టులే చేసెను. కొంతసేపడి కతఁడు "నేను గూర్చుండలేను. నీ తొడలపైఁ బండఁ బెట్టుకొ"మ్మనెను. అది యట్టులే యొడిలోఁ బరుండఁ బెట్టుకొను సమయమున దాని చేతులందే గ్రుడ్లు గిరగిర ద్రిప్పి వాఁడు ప్రాణములు విడిచెను.

గండకి నిర్విణ్ణురాలై "యయ్యో ! నావలన వీఁ డెట్టి సుఖ మనుభవింపకయే మరణించెఁ గదా? వీని సొమ్ము నేను దేరకుఁ దిననట్లెయ్యెను" అని చాల విచారపడుచుండెను.

ఇంతలో నుదయమయ్యెను. గండకి దాసికలను బిలిచి పురోహితుని బ్రాహ్మణులను బిలిచి రండని చెప్పి పంపెను. వారును వచ్చిరి. అప్పుడు వారితో నది యిట్లనియె. "అయ్యలారా ! యీ మరణించిన పురుషుఁడు నా భర్త. వీనికి శాస్త్రీయమైన సంస్కా రము లన్నియు జరపుఁడు వీనితోడ నేను సహగమనము కావించెదను నా ధనమంతయు నేను దానము చేయఁ దలఁచితిని. దానము గొన యోగ్యులైన బ్రాహ్మణుల రప్పింపుఁడు" అని చెప్పి దాసికల కందఱకు వారి వారికిఁ దగినట్లు ద్రవ్యము మఱి యితర పదార్థము లిచ్చెను. తల్లికి జీవనార్థము వలసిన ధనముంచెను.

గండకితల్లి యిదంతయుఁ జూచి లబ లబ మొత్తి కొనుచుఁ గొమార్తె కెన్నో బుద్ధులు చెప్పెను. అది వినినది కాదు. అప్పు డా ముసలిది కులబంధువుల నెల్ల రప్పించి వారిచే బుద్ధి చెప్పించెను. తన కేమేమో కుబుద్ధుల బోధించు వారి నెల్లరఁ జూచి గండకి యిట్లనియె.

"మీరు చెప్పునట్టి వార్త స్త్రీ ధర్మము పశుధర్మము కూడఁ గాకుండఁగా నిఁక మనుష్య స్త్రీ ధర్మమని చెప్ప నాలుకెట్లాడును? పెంటిపశువులును మీరు చెప్పినట్టు లిచ్చవచ్చి నట్టు విచ్చలవిడి పోతులతోఁ గలియవు.

కామమునే దైవముగఁ జేసికొని వర్తించు మీ వంటి వారిని మనుష్య లని యెట్లు చెప్పవచ్చును? కామమునకు మితి మేర యక్క అలేదా? ఒక స్త్రీతోఁ దప్పఁ బెక్కు రు స్త్రీలతో రమింపఁ గోరు పురుషునందుఁగాని యొకనికంటె నెక్కు వ పురుషులతో రమింపఁ గోరు స్త్రీ యందుఁ గాని నిజమైన ప్రేమ యున్నదని చెప్పువాఁడు దబ్బఱలాడు వాఁడు. అట్టివారి యందుండునది దుష్కా మము. ఒక జన్మమున నొక స్త్రీకంటె నెక్కు వ స్త్రీలఁ గోరు పురుషుఁడు కామదాసుఁడు. అట్లె యెక్కు వమంది పురుషులఁ గోరునది కామదాసి. ఇట్టి యింద్రియదాసులు సంసారసాగరమును దరింపలేరు. ఏక పత్నీ వ్రతులకుఁ బతివ్రతలకుఁ గల గౌరవము పుణ్యలోకములు గామదాసుల కెన్నికోట్ల జన్మంబులకైన లభించునా?

బహుపురుష సాంగత్యము మన కులధర్మమనియు దోష యుక్తమైనను గులధర్మము వదలరాదనియుఁ

జెప్పితిరి. అంగీకరించితిని. నా తల్లి పడుపుఁగూటిచే జీవించినది. దాని కడుపున నేను బుట్టితిని. నేను దాని కడుపునఁ బుట్టుటయందు నాకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. అది దైవతంత్రము సౌశీల్యము మదాయత్తము. లోకులందఱు సత్ప్రవర్తనము కలవారై యుండవలయునని భగవదిచ్ఛగాని యందుఁ గొందఱు చెడు నడవడి గలవారై యుండ వలయునని యాయన కోరిక గాదు. కావున మన చెడునడవడికి మనమే యుత్తరవాదినులము.

వృత్తులన్నియు మంచివే కాని యందుఁ జెడ్డ దొక్క టియు లేదు ఆ వృత్తులయందుండువారి చెడునడవడి వలన నవి చెడ్డ వగుచున్నవి.

అట్టులే మన కులవృత్తి దుష్టముగాదు. కామదాసులైన దుష్టపురుషులవలనఁ గులస్త్రీలు చెడకుండుటకై మనకుల మేర్పడినది. భగవంతుని గీతములు పాడి మన మనస్సును శ్రోతలమనస్సును ఆయనయందు లయింపజేయ మనము గాంధర్వవిధ్య నేర్చుచున్నాము. ధనాశచే మనము దుష్ట వర్తనము గలవారమైన యెడల నా దోషము మనదా వృత్తిదా? దుర్వృత్తిచే మీరు చెడి పరులను జెఱుచుచున్నారు. అట్టి కార్యము నేను జేయఁజాలను. బ్రాహ్మణులు కొందఱు త్రాగుఁబోతులు దొంగలైనయెడల బ్రాహ్మణవృత్తి చెడ్డ దగునా? రాజులు దుష్టబుద్ధులై ప్రజలను బీడించిన క్షత్రియ వృత్తి చెడ్డదా? అట్టులే యన్ని వృత్తులాలోచింపుఁడు కులములవలనను గులవృత్తుల వలనను మేలెంత గలదో యాలోచింపలేక వానిపై దోషములు చెప్పు ఖరబుద్ధుల మిమ్మేమన వచ్చును?

కులధర్మము మానరాదు గనుకనే నేను నా తల్లి వృత్తి నంగీకరించితిగాని యందు మీవలె దుష్కా ర్యములు చేయుటకు మాత్ర మంగీకరింపనైతిని. ఒక స్త్రీ యొక పురుషుని భర్తగఁ గోరెనేని యది వాని భార్యయె కదా. అటైనచో వాని విషయమున నా స్త్రీ పతివ్రతయగు భార్యవలెనే కదా నడచుకొనవలయును? ఈ విషయమున ఱంకుటాండ్రు మనకంటె నీచులు. వారివలెఁ జోరవ్యాపారములు మనకు లేవు. మనము మనుష్యులకు భయపడవలసిన యక్క ఱయు లేదు. కావున మనవలన సుఖముగోరి మన యింటికివచ్చిన పురుషుని భర్తవలె మన మేల యాదరింపరాదు? ఈ విధముగ మనము సాధ్వీవృత్తమును రక్షించుకొనవచ్చును. దినమున కొక్కఁడని నియతి యుంచుకొనుటచేఁ గులధర్మము రక్షించుకొనవచ్చును. నే నీ విధమున నుభయధర్మరక్షణ మాది నుండి కావించుచున్నాను. కావున నీ చచ్చినవాఁడే నా భర్త. వీనితో సహగమనము చేయుటే నా నిశ్చయము" అని తెగనాడి వారి నందఱఁ బంపి పీనుఁగుతోడ స్మశానమునకుఁ బోయెను.

స్నానముచేసి విలువగల వలువ కట్టుకొని సమస్తాభరణములు ధరించి పుష్పమాలా లంకృతయై యా మరణించిన పురుషునినే దైవముగ ధ్యానించుచు బతివ్రతల పుణ్యలోకము నాకు లభించునుగాక యని మండెడు చితియందు జయ జయ లక్ష్మీపతేయని దుమికెను.

చూడవచ్చిన వేలకొలఁది జనులందు హాహా కారములు చెలఁగెను. అది మంటయందు దూఁకిన తతక్షణమా పీనుఁగు మాయమయ్యెను. మంట చల్లారెను. ఇంద్ర బ్రహ్మ రుద్రులతోడ విష్ణువు గండకికిఁ బ్రత్యక్షమై "సుశీలా ! యేమి వరము కోరెదవు? కోరు మొసఁగెదను. రోగిగానుండిన విటుఁడను నేనే నిన్నుఁ బరీక్షింప నీ మువ్వురు మాఱువేషముల నీ యింటికి వచ్చిరి. నీ నియతికి మే మందఱము మెచ్చితిమి" అని చెప్పిన గండకి వారికెల్ల నమస్క రించి నారాయణునితో నిట్లనియె.

"దేవా ! నాకుఁ బుత్రవాంఛ గలదు. నీవు నా కడుపునఁ బుట్టవలయును. అటైన నేనుభయలోకములఁ దరింతును" అనిన నారాయణమూర్తి యిట్లనియె.

"ఈ జన్మమున నీ కడుపున నేను బుట్టరాదు. మఱుజన్మమునఁ బుట్టెదను" అని చెప్పి దేవతలతోడ నంతర్ధానమయ్యెను.

ఆ గండకియే గండకీనదియై మఱుజన్మమున జన్మించెను. దానియందే సాలగ్రామములు పుట్టుచున్నవి.

9. వాల్మీకి చరిత్రము

భార్గవవంశమునఁ బ్రచేతసుఁడను నాయనకుఁ బదుగురు కుమారులు గలరు. అందుఁ గడగొట్టు కొమరుఁడు ఋక్షుఁడు. ఈతఁ డందఱకంటెను జిన్నవాఁ డగుటచే నీతని తల్లిదండ్రులుఁ గారాబమునఁ బెంచిరి. అట్లుండియు నతఁడు కులాచార ప్రకారము గురులయాజ్ఞఁ బూని గురుకులవాసమొనర్చి వేదములను సాంగోపాంగము నధ్యయన మొనర్చి నిత్యనైమిత్తిక కర్మముల నెల్లఁ దీర్చుచుఁ బెద్దలసేవ చేయుచు సత్యవాచా ధురీణుఁడై పెరుఁగుచుండెను.

ఇట్లుండ నాయనకు మతి కపాయంబైన ప్రాయంబు దాపరించెను.

సీ. నిగనిగ మనుకురుల్ నిడుదలై పెంపారె
నురము విశాలమై యొప్పు గూరె
నడక నొయ్యారంపుఁగడఁక యొక్క టిహత్తెఁ

జిరునవ్వు నెలవులఁ జిగురులెత్తెఁ
గన్నుఁదమ్ముల గర్వ మున్నతిఁ జెలువారెఁ
బొదలె సంతుష్టి మైపుష్టి చేరె
నూనుఁగు మీసముల్ జానుగాఁ బొడసూపె
బాహువుల్ దృఢదీర్ఘ పటిమ రేఁపె
తే. మోము వికసించె నభిమాన మాముకొనియె
శాస్త్రమందలి శ్రద్ధయు సన్నమయ్యె
సొగసులను గోరెఁ జిత్తంబు సొబగు మీఱె
నింబుమీఱిన నవ యౌవనంబునందు.
సీ. ఱొమ్ము విఱిచి వీధి నెమ్మెగాఁ బోవుచుఁ
దన భుజయుగ్మంబుఁ దానె చూచు
మెడ నిట్టబిగిసిన వడువున నిజశీర్ష
మును పంపకయ మిన్ను గనుచు నరుగు
నడుము వంగదొ యేమొ గడుసున నన్నట్లు
బిఱ్ఱబిగ్గుచు విఱ్ఱవీఁగు చేగు
ద్విరదంబు తొండంబు వెక్కి రించిన యట్లు
చేయూఁగులాటలఁ జెలువు చూపు
తే. దంటవాల్గంటికములఁ గ్రేఁగంటఁజూచు
వెలఁది సల్లాపములకును వీను లిచ్చుఁ
జదువు సంధ్యల నొక్కి ంత సడలఁ బుచ్చు
భానురంబగు వయసున భూసురుండు.
తే. సాటిమీఱిన యౌవనపాటవమున
దీటులేని యొయారంపు నీటు మెఱసి
యోట గానక మీఁదటిచేటు గనక
నేటుకొనియెను బొజుగుల మేటియగుచు.
ఇట్లుతఁడు క్రమక్రమంబుగ కులోచిత కృత్యములు మానుచు విటోచిత కృత్యముల మరగుచు నుండి తుదకు దుష్టస్త్రీ లోలుండయ్యె.
సీ. వామాక్షితోడి దుర్వాదంబు వేదంబు
చవల నేత్రానామ జపమె జపము
భోగినీకేళి సంయోగంబె యోగంబు
రమణ ద్యూతక్రియా వ్రతమె వ్రతము
అంబుజాక్షిరతాధ్యానంబె ధ్యానంబు
రోచేడె చేయు దుర్బోధ బోధ
సారసాక్షి హితాచరణ మాచరణంబు
చెలితోడి రతిశాస్త్ర శిక్ష శిక్ష
తే. పాపినీజన పదయుగ్మసేవ సేవ
చంచలాక్షి మణీకృత చర్చ చర్చ
గాఁగ నోరంతప్రొద్దు దుష్కా మి యగుచు
గట్టివయసున నాతండు రట్టువడియె.
ఇట్లుతఁడు కులము కులమర్యాద లెల్ల మఱచి విటుఁడై విటీ రత లంపటుఁడై తిరుగుచుండెను.
తండ్రి యెందో వనాంతరములఁ దపస్సు చేసికొను చుండెను. తల్లి కుమారుని చేష్టలెఱిఁగియుఁ గొన్ని నాళ్ళు బాలుఁడని, కొన్నాళ్ళు గారాబము చేతను బరులు చెప్పినను నమ్మక తన కన్నులను మనస్సును నమ్మక

వర్తించెను. మతి మాలిన తల్లిదండ్రుల మితిమీఱిన గారాబముచేఁగదా బిడ్డలు చెడిపోవుట. అయినను నానాఁటి కతని దౌష్ట్యము ప్రబల మగుటచే నొకనాఁడు కుమారునిఁ జేరఁదీసి తల్లి యిట్లనియె.

కం. వారును వీరును నీపయిఁ
గారానివి నవియు నివియుఁ గడఁగిరి చెప్పన్
బోరానిచోట్ల కేగిన
రారానిది మాట వచ్చురా నా తనయా !

సీ. జూద గాండ్రను గూడి జూదమాడెదవంట
వాడవదినెల జోడు వీడ వంట
త్రాగుఁబోతులగుంపుఁ బ్రోగుచేసెదవంట
వారితో నేస్తంబు వదలవంట
లంజెలవాకిండ్ల సంజఁ గాచెదవంట
పుంజులకొట్లాట కొంజవంట
మక్కు వ పెద్దలఁ గొక్కి రించెదవంట
యాఁడువారలవెంట సరిగెదంట

తే. యేలరానాయనా నీకు నిట్టి రట్టు?
కుడిచి కూర్చుండి యొకచోట గుట్టుగాను
గొంపలో నున్న వ్రేలఁ జూపింపఁగలరె
యెవ్వరేనియు నాపుత్ర ! హితచరిత్ర ?

సీ. బ్రహ్మవేళను లేచి వారి నాడఁగరాదె?
వఱువాతఁ దొలిసంధ్య వార్వరాదె ?
జలజాక్షుపూజకుఁ దులసిని దేరాదె ?
పూలచెట్లకు నీళ్ళు పోయరాదె ?
కుశసమిధల నేరి కూర్చి పెట్టఁగరాదె ?
యింపుగా శ్రుతు లభ్యసింపరాదె ?

తే. చలువఁ గారాదె త్రిషవణ స్నానములను
దలఁపఁగారాదె తిరుమంత్ర తంత్రములను
దెలుపఁ గారాదె పుణ్యకథలను నాకు
నగు నె నాతండ్రి నీకిట్టి యవగుణంబు.

సీ. బ్రహ్మచారికి నేల పరిమళ ద్రవ్యముల్ ?
వటునకేటికి దుష్ట విటులపొత్తు ?
వర్ణికేటికి గీతవర్ణంబులను నేరు ?
పుర్వీసురున కేల ద్యూతకేళి ?
జన్నిగట్టున కేల సన్న గాండ్రురచెల్మి ?
బొమ్మచారికి నేల యెమ్మెసేఁత ?
తడపదాల్పున కేల పదుపుఁజేడలఁగోష్ఠి ?
గోఁచిబాఁపని కేల కొమరు హొయలు ?

తే. కఱుకుదనమేలరా నన్నుఁ గన్నఁ తండ్రి ?
మొఱకుఁదనమేలరా నాదు ముద్దుఁబట్టి ?
యపయశంబేల యార్జింప నయ్యనీకు ?
నాదమఱచి తె కులమును ర్యాద పుత్ర ?

కం. సారాయంబును యువతులు
నారయ సుస్వాదువిషయము లనఁగా వినవే

కారాదుర నాతనయా !
జారత్వము పాపశీలచారిత్ర మెటున్.

తే. తండ్రి కోపిష్ఠుఁ డాలించి దుండగముల
మండిపడి నిన్నుఁ దండించుమాట నిజము
కన్నకడు పౌటఁ జెప్పెద నన్న ! నీకు
వలదురా యిట్టిచేఁత నాపాదమాన.

అని తల్లి యెన్నన్నియో నీతులు చెప్పెను. గాని యామెమాట లతని చెవులఁ దూఱినవి గావు. ఇంక నింటిలోని పోరు సహింప దుస్సహమని తన వలపు లంజెను బోయతను దోడ్కొ ని యరణ్యమధ్యముం జేరి యందు మాంసాశనుండై జీవహింస గావించుచు ప్రియురాలికిఁ బ్రీతి గూర్పవిత్తమ్మునకై చౌర్యము గావించుచుండె.

తే. దండధరుఁడన నుద్దండ దండమూని
గండుమీఱుచుఁ బాంథుల గుండె లగల
దండిబాటల సందుపొం చుండి జనుల
దుండగించుచు విత్తముల్ దోచుకొనియె.

తే. మంచి బ్రాహ్మణుఁ డగుచు జన్మించియేల ?
నిఖిలవేదాదివిద్యల నేర్చి యేల ?
కనికరంబన నెట్టిదో కాని మదిని
దలఁపలేఁడయ్యె గ్రహచారబలముపేర్మి.

తే. ప్రాయమెల్లను బోయత పాలుచేసి
కులము కులవిద్య లంజకుఁ గుదువ కిచ్చి
శీల మెల్లను దొత్తుల సేవ కునిచి
కాల మరుగంగఁ బెద్దకైవ్రాలె వయసు.

ప్రాయ ముడిపోవుచున్నను విషయ వ్యాయామంబు వదలక యతండు నిషాది మాయకు లోనై దానికిఁ బరిచర్య చేయుటే దేవసపర్యగా నెంచుచు

తే. జీవహింసల నెన్నియో చేసి చేసి
సాధువుల నెందఱనొ పట్టి చదిపి చదిపి
బాటసారుల తల లెగమీటి మీటి
ధనము గడియించుచుండె నవ్వనమునందు.

ఇట్లు దీర్ఘకాల మరుగఁ దనకు బాంధవుండైన యా ఋక్షుం డిట్లు దారుణసంసార బంధమునఁ జిక్కు పడి యుండుట చూచి పరితాపపడి సార్థకనామధేయుండైన నారదుండొక్క నాఁడతఁడు దోఁపిడికై కాచియుండు తెరువునఁ బోవు చుండ నా బ్రాహ్మణబ్రువుండు తటాలున నడ్డమైనిల్చి యదల్చి దండమెత్తి మొత్తఁబోయి మెత్త పడిన యత్తపస్వితో నిట్లనియె.

ఓయీ ! నీ కాసత్తున లేదు రిత్త వాదులాడక నీ యొద్దఁగల విత్తమిచ్చెదవా లేక ముడ్డిపూస మూతికి వచ్చు నట్లు మొత్తుదునా ?

కం. వేనంబు వేసి యిట్టులు
దాసరివలె పగలుపడినఁ దప్పించుకొనం
గా సాధ్యమె ? తడ వేలా ?
రోసము రాకుండుమున్నె రొక్క ములిమ్మా.

తే. దండధరు చేతిదండంబు తప్పఁ దప్పు
నాదుడండంబు దప్ప దేనాఁటికైన
బోడిబాఁపఁడ ! నీ వెడబుద్ధి మాని
బ్రతుకవలతేని ధనముల బయల నిడుము.

అనిన నారదుం డోరి నిషాదా ! నేను ఋషిని. నా యొద్ద ధనము లేదు. నాకుఁగల ధనము పెట్టిన పుట్టగోఁచియు గట్టిన జింకతోలును బట్టిన వీణె యింతమాత్రంబ. వీనిలో నీ కేది వలసిన నది కొనుము. అనిన

నతం "దోరి మొండిబాఁపఁడా ! నీవు రిసివో గిసివో నా బారిన బడినవాఁడు నాకేదైన నీయక దాఁటిపోరాదు. ఇది నా నియమము. నీ గోఁచియు జింక చర్మము నా కేల ! నీతంబుర యిచ్చటఁ బెట్టిపొమ్ము."

అనిన నారదుఁడు బోయా ! నేను దీనిని వాయించి తిరిపె మెత్తవలయును. దీనిని నీవు హరించిన నా జీవనోపాయము పోవును. కావున క్షమించి పోనిమ్మనిన నతఁడు కోపించి,

కం. ఇచ్చెదవా? చచ్చెదవా? పెక్కు లు మాకడను నీవు వ్రేలద వేరా
వచ్చె నిదో దండము తల పుచ్చెయెగురు తడవుచేయ బూనెదవేనిన్ఁ

అనిన నారదుండును మెత్తఁబడినట్లు నటించుచు నోయీ యదిగో నా వీణాదండము తీసికొనుము. ఇది నేను తిరిపెమెత్తువేళఁ బలుకుఁదోడై యుండెను. దీనితోడ నా బ్రతుకును బోయెను.

తే. వెండి గా దిది బంగారు గిండిగాదు
సొమ్ములా కాదు మగరాల సెమ్మె గాదు
పట్టి యమ్మిన రూకయుఁ బుట్ట దేల
యంగుమాలిన యట్టి యీ టింగుబుఱ్ఱ ?

అనిన నా భ్రష్టబ్రాహ్మణుఁడు "అయ్యవారా ! నీవేమి యాగడములు పలుకుచున్నావు. నీ బోగిపెత్తనము మానవైతివి. దీనిని విక్రయించి రూకలు సంపాదించి జీవింప వలసిన కష్టదశ నాకు రాలేదు.

కం. ఈ టింగుబుఱ్ఱ నిచ్చన
మీటును నా బోటి వేడ్క మిగులఁగ నాకున్
ఆటల నాడుదుఁ బాడుదుఁ
బాటల నది సంతసిల్లి పరువుగఁ జూడవ్.

కం. గోఁచిబాఁపఁడ నాకేమి కొఱంత ధనము
వలసినంతయు నున్న దవ్వారిగాఁగ
నెంచఁగా రాదె యీ యావరించియున్న
కోట్లకొలఁదుల పుట్టెల కుప్ప లెందు.

అదిగో నల్ల కానవచ్చునదే నా గుడిసె. అందు నా ప్రియురాలు నేను బిడ్డలతోఁ గాఁపుర ముందుము.

అనిన నారదుండు

ఆ. టింగుబుఱ్ఱ నీవు సంగ్రహించుటఁ జేసి
తిరిపెమెత్తు పనియుఁ దీఱిపోయె
నిండ్ల వెంటఁ బోవ నింకేమి లాభమో
యుండుమన్న నిచట నుండువాఁడ.

తే. దొడవాఁడవుగా మదిఁ దోచె నీవు
చిన్న విన్నప మొక్క టి సేయువాఁడ
గోఁచిబాఁపని మీఁదను గోపపడక
యానతీయుము నీపద మాస యింక.

కం. నీ వెవరికొఱకుఁగా నా
నా విత్తములం గడించినాఁడవొ చెపుమా
నీవు సుఖించుటకా ? మఱి
నీవారలకొఱకొ ? కాక నీ ప్రియకొఱకో ?

అనిన నతండు నగుచు

కం. అలరిబాఁపఁడ నను నిటు
లాలిగొనుదె ? నాకు నేటికయ్యా ధనముల్
ఆలికిఁగా నొడఁగూర్చితి
నాలియె నాకిహము పరము నైనకతమునన్.

చం. వలసియంతకల్లును నవారిగఁ ద్రావి పొగాకు గొంటుపోఁ
కలు పొడిసున్నమున్ గలుగుకమ్మని తమ్ములమబ్బుచూపబు

గ్గల, మెయిఁ దెల్విలేక యెసకంబున నిట్టటు సోలి వ్రాలి పే
రెలమి నొసంగు ముద్దునకు నేమి యొసంగఁగనేర్తు బాఁపఁడా ?

ఉ. అ న్నవలాకు సాటియగు నయ్యెలనాఁగను జూడలేదు ము
న్నెన్నఁడు నేని. పేరెలుఁగు లేర్పడఁ బాటలు పాడుకొంచుఁదా
సన్నని వ్రేళ్ళ గోళ్ళ హవుసారఁగ రింగని చిందు ద్రొక్కు చున్
గిన్నర మీటునీటు గని కిన్నరకన్యలు చిన్నపోవరే.

కం. పాటలు పాడెడి వేళను
వాటముగా నోరుతెరచి వర్తిల్లు తఱిన్
గాటపు టెఱ్ఱని పల్లుల
నీటున కే నేమి యియ్య నేర్తును జెపుమా !

కం. మానము ప్రాణంబయ్యెడె
మానుదుఁ బ్రాణంబునైన మఱి తొయ్యలికై
మానవె తల్లిని దండ్రిని
మానవె నా కులము? దేనిమానను జెలికై ?

అనిన విని నారదుండు నెఱకుఱేఁడా ? నీకుల మెయ్యది ? నీ తల్లిదండ్రు లెవ్వరు ? నీ వంశ నామధేయం బెద్ది ? ఇన్నియు విడువ నేమికారణ మొదనె ? కోపములేక దయయుంచి చెప్పుము. నేనును నీవాఁడ ననుకొమ్ము. అనిన నతఁ డిట్లనియె.

తే. ఎఱుకవాఁడంచుఁ బలికితి వెఱుక లేక
కింకలును బొంకులును నాదు వంకరావు
భృగుకులంబునఁ బుట్టితి బుక్షుదండ్రు
క్షితిని నాపేరు, నేను బ్రాచేతనుండ.

కం. కులమేటికి ? ధనమేటికి ?
నిలువడి యేమిటికిఁ? దల్లియేటికి? నన్నున్
వలచిన కొమరుం బ్రాయవుఁ
గులుకుం గుబ్బెతలపొందు గూడకయున్నన్.

కం. నా దేహము దానిదియే
నా ద్రవ్యము దానియదియె నా యది యనఁగా
లే దిల నొక్క టియైనను
మీఁదిడితిని నాదునుసురు మెలఁతకుఁ గాఁగన్.

అనినవిని నారదుండు వాని పాతివ్రత్యమునకుఁ గామాంధతకు మనస్సున మిగులఁ బరితాపపడుచు వాని నెటులైనఁ గావఁ బూనిన తన సంకల్పంబు కొనసాగింప నెంచి వానితో మెల్లన నిచ్ఛకంబులాడుచు నిట్లనియె.

కం. తెలివి యొకింతయు లేమిని
దెలియక యడిగెద నొకండు తెలుపంగదె నా
వలనను నేరము లెంచక
చెలికాఁడవు కావె యిన్ని చెప్పుట చేతన్.

ఉ. వాసిగ నీవు పల్కి నది వాస్తవ మింతయుఁ గల్లగాదు, నీ
కోసరమై ధనంబులను గూర్చిన వాఁడవు కావ యైననున్
జేసితి గాదె పెక్కు లగు జీవివధంబులు చేతులార ? నా
దోసము నీదొ నీవలచు తొయ్యలిదో యెఱిఁగింపుమీ దయన్.

అనిన నతండు నారదుమొగ మట్టెచూచి యోరి దాసరీ తెలియక యడిగితి నటంచుఁ బలికితివి గాన బ్రతికితివి. నీకు మతిపోయినదా యేమి? నా ధనమంతయు నా యాలికి తనయాలికిఁగా సేకరించితినని చెప్పలేదా? ధన మనుభవించు వారు దానివలనఁ గలుగు ఫల మనుభవింపవలదా ? ఇందేమి వింతయున్నది. కొనిపోయిన ద్రవ్యమంతయు దాని చేతనే యిడితిని. అదియేదాఁచి పదిలపఱిచికొనియున్నది. నే నేమైన గంటుగట్టితినా?

పాపము నా కెట్లువచ్చును? ఇంక నిట్టి తెలివి మాలిన మాటలు పలుకకక వీణియ నిచ్చి పొమ్ము. మాట లాడితి వేని నీ తల పగులఁగొట్టుదును.

నార :- అయ్యా ! నీ కంతటి ప్రాణపదమైన ప్రియురాలియెడ నింతటి ఘోరపాపములను వేయుట నీకు ధర్మమా? ఈ పాపములు చేసినవాఁడవు నీవు కాని యదిగాదు. అది యంగీకరింపక నీ పాపము దానిని జెందదని తోఁచెడిని. నీ ప్రాణదయిత నీ ధనమును దీసికొనునే కాని నీ పాపమును దీసికొన సమ్మతింపదు.

కం. పాపము నీదో నాదో
దాఁపక వచియింపు మనుచుఁ దటకునఁ జని నీ
పూపవయస్సు మిటారిన్
గోపింపక యడిగి యవలఁ గొట్టుము నన్నున్.

వలయునేని నీ వీ వీణయు కొనిపొమ్ము. నీవు వచ్చు వఱకు నే నింద యుండెద.

బుక్షుఁడు :- నా భార్య గుణ మెఱుఁగక నీవు భ్రాంతిపడుచున్నావు. కార్యము చేయుటచే నాకుఁ గొంతపాపము లభించునట్లుండినను నా ప్రాణమే తన ప్రాణముగను నా సౌఖ్యమే తన సౌఖ్యముగ నెంచుకొనుచు నాకై యెన్నెన్ని కష్టములో పడుచుఁ దనవారినెల్ల విడిచి నాకైవచ్చి యిచ్చటనుండు నా యండజాక్షి నా పాపమును దనదిగానే యెంచుకొని ఫల మనుభవించును కాని నన్నుఁ బాపముల పాలుసేయదు. ఇది నిక్క ము. దాని నోరనే యిది చెప్పించి నీకుఁ దలవంపు చేసెదఁ జూడుము. నా భార్య లోకములోని యందఱ స్త్రీలవంటిదని తలంచితివి. దాని గుణ మెక్క డ ! దాని యౌదార్యమెక్కు డ ! దాని ప్రీతియెక్క డ ! నేనొక నిమిష మాలసించినఁ బ్రాణాపాయదశ వచ్చినట్టు తక తక లాడునే. వాకిట నెదురు చూచునే. నా సుఖమునకై తన ప్రాణమైన నిచ్చును. గాని వెనుదీయునా? నీవు నాతోడ రమ్ము. నీ యెదురనే పలికించెద.

నార :- నేనురానేల ? నీ వెన్ని పాపములు చేసినను నసత్య మాడినవాఁడవు కావని యెఱుఁగుదును. నీ వడిగి వచ్చి జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పుము. చాలును.

అనిన బుక్షుఁడు వీణె, గైకొని చక్క ఁదన మక్కు వ చెలిం జేరఁబోయి తనకు నారదునకైన సంవాదంబు తెలియఁ జెప్పి నేను జేసిన జీవహింసాదులవలని పాపంబు నీదో నాదో చెప్పుము. అని యడిగిన బోయ దిట్లనియె.

చ. విన విన వింతలాడెదవు వెంగలి ! ధర్మము దిద్దవచ్చితే ?
పని వడి నన్ను బంధులకుఁ బాపుచు నీవయితోడితేవొ ? గు
డ్డను మఱికూడు నెప్పుడు కడంగి యొసంగుచు నుండి సాఁకతం
బును బొనరింతు నంచనవె? మోసము వచ్చెన నీదు బుద్ధికిన్.

తే. లంజెలకుఁ గూడు గుడ్డయు లంజెకాఁడు
గాక మఱియెవ్వఁ డిచ్చునో లోకమునను
అబ్బురంబుగ నేఁటికి నబ్బినాఁడ
వాలికిని గూడుపెట్టెడి నాలుమగఁడు.

కం. అన్నా నా ముచ్చిలు మని ?
యన్నా నాహింసచేయు మంచును నిన్నున్ ?
మన్నీఁడవు కారాదా?
మన్నన బ్రతుకంగరాద మతి నీ కున్నన్.

కం. కాపాడెడు భారం బది
నీపైఁ బడె నేటిజోలి నీ పోకలతోఁ ?
బాపం బే చేసితివో
యేపున్నెము చేసినావె యెటు తెచ్చితివో.

కం. అదియంతయు నాకేటికి ?
వదలక నీ తెచ్చుచున్న వస్తువులను నే
ముదమున వండితిఁ బెట్టితిఁ
గొదమాటలు నావి కావు కుడుచుట దక్క న్

ఆ. సింగి బిడ్డఁగన్న సింగఁడు కారంబుఁ

దిన్న యట్లు తీర్పు దిద్దవచ్చి
నాఁడ వేర యిచట నానాఁ డెఱుంగను
నేఁడు తెలిసె నీదు నీచ బుద్ధి.

తే. భార్య నే నైతి నీవు నాభర్త వైతి
రక్షణీయను నీవు నా రక్షకుఁడవు
కాన నన్నెట్టు చెందు నీ కలుష మోరి
మగఁడ ! చెప్పుము శాస్త్ర ప్రమాణ సరణి.

తే. రాష్ట్రపాపం బదెట్టులు రాజు నొందు
రాడఘంబు పురోహితుఁ గూడు నెట్లు
ధర్మసూక్ష్మంబు దలపోయఁ దద్విధమున
భార్య యొనరించు పాపంబు భర్తనొందు.

ఉ. కావున నాదుపాపము ప్రకాశముగా నినుఁ బొందుఁ గాని నీ
భావనరీతి నీ సలుపు పాపము నన్ జెనకంగ నోపునే
కావున నీవు సల్పిన యఘంబులఁ గల్గు ఫలంబుఁ బొందఁగా
నీ వొకరుండె పాత్రుఁడవు, నిక్క మెఱుంగుము సత్యమాడితిన్.

ఓరీ ! బాలుర పాపంబు వారి తల్లిదండ్రుల నొందునను మాండవ్య వాక్యంబు వినలేదా? భార్యచేసిన పాపమున భర్త యర్ధాయువై దానికి మందే మరణించునను వాక్యము వినలేదా? భర్త చేసిన పాపము భార్య నొందినట్లు ప్రమాణమో దృష్టాంతమో చెప్పఁగలవా? జగద్విదితమైన యీ విషయమున నీ వింత మూఢుఁడవైతి వేల? అని యళుకు కొంచమైన లేక తెగనాడిన యా బోయచేడియ మాటలు విని బుక్కుండు వెలవెలఁబోయి యుస్సని వేఁడి యూర్పులు పుచ్చుచు హా నీ వింతటి దానివని తెలియక పోయితిని గదె యోసి తొత్తా పాపముల దుత్తా దీనికా నిన్నుఁ గుత్తగఁ గొంటిని? అయ్యయ్యో !

సీ. బంగారువంటి నా బ్రాహ్మణకులమును
వెడఁగనైనీవాత నిడితిఁ గదవె
కన్నతల్లియు నింటఁ గంటికిఁ గడవెఁడు
నేడువఁగా వీడినాఁడఁ గదవె
యెన్నెన్ని పుట్టువు లెత్తిన నబ్బని
శీలంబు ధారవోసితివి గదవె
యంబుజాక్షుని తిరువారాధనము మాని
చెడిపె ! నీ సేవ చేసితిని గదవె

తే. తొత్త నీ పొత్తె ముత్తినాఁ దోఁచెఁ గదవె
జొల్లె సుధ యని తలఁపు రాజిల్లెఁ గదవె
యోసి నీ వాక్కె వేదమం చుంటిఁ గదవె
నాతి నినుఁగూడి భ్రష్టుఁడ నైతిఁ గదవె.

ఉ. నమ్మితి నీవె వేల్ప వని నమ్మితి నా సుఖదాత్రి వంచు నే
నమ్మితి నీవె ప్రాణమని నమ్మితి సర్వము నీవ యంచు నే
నమ్మినదానికా యిటుల నారక బాధకుఁ బోర యంచు నీ
వెమ్మెలు నాడఁజొచ్చితిఁక నెమ్మెయి నే నిరయంబు సైఁచెదన్.

అని యట నిలువనొల్లక దాని మొగమైనఁ జూడ నొల్లక నిప్పులం బొరలినట్లు తాపంబుగొని పరువున వచ్చి నారదు పాదంబులం పడి మహాత్మా ! నీ శరణుఁ జొచ్చితిని. నీవే నాకు దిక్కు . నన్ను రక్షింపవచ్చిన దేవతవు. నన్ను రక్షించుభారము నీది. అజ్ఞానాంధుఁడనై సంసారకూపంబునఁ బడి మునిఁగిన నాకుఁ గన్నులిచ్చిన పరదేవతవు. మునీంద్రా ! యధముఁడను మూర్ఖుఁడను. మూఢుఁడను క్రూరుఁడను.

ఉ. సన్నుతశీల ! నింద్య మగు చర్యలు లోకమునందు నెన్నియో
యన్నియు నొక్క టొక్క టి శతాయుతవారము లే నొనర్చితిన్

అన్నిరయంబునం గలుగు యాతనలందును నొక్క టొక్క టే
యెన్ని మహాయుగావళుల నేఁ బడియుండినఁ దీఱిపోవునో.

కం. అయ్యా మును నేఁ జేసిన
యయ్య ఘములఁ దలఁప గుండె లవిసెడి నవె నా
యయ్యయి కృత్యంబులు దా
మొయ్యన నాకనులు కెదుర నుగ్రతఁ దోఁచెన్.

ఉ. ఘట్టని యొక్క పెట్టుఁ దలపై నిటఁ బెట్టిన మిట్టిపాటుతో
నట్టె చివుక్క నన్ నెగసి యౌచలమోమున నెత్తు రుట్టుచున్
గట్టఁ గరుళ్ళు తన్నుకొని కాలులు చేతులు చచ్చువా రిదే
యెట్టెదుటన్ నిలంబడిరిఁ కేదియొ నాగతి యానతీయవే.

కం. తల ప్రక్క లైన నెత్తురు
నిలువునఁ గాఱుచును మోము నిండం గన్నుల్
తల తేలవ్రేలవైచుచు
విలవిల తన్నుకొనువారి విధముల్ దోఁచెన్.

కం. విత్తముల నీక దాఁచిన
యత్త న్వలచీర లొలిచి యంగ మొలలఁ బో
మొత్తతి ; మానము దీసిన
చిత్తల బిత్తరులు నెదుట వ్రేలెద రయయో.

కం. అబ్బా చెడితిం బడితిన్
నిబ్బర మెద లేదు తలఁప నేరంబు లయో
ప్రబ్బికొనివచ్చి యల్లదె
యబ్బాతము లెల్లఁ జొచ్చె నదలింపంగన్.

తే. ఎన్ని నరకంబు లున్ననో యన్ని యవిగొ
నెదుర నున్నవి యయ్యయో యెవరు దిక్కు ?
కింకరులు వచ్చి యీడ్చుచుఁ గింకిరి గొని
కొట్టునట్టులు దోఁచెనో కోవిదేంద్ర !

కం. అడితిఁ గల్లలు, గురు విడ
నాడిత్తి, శీలంబుఁ దూల నాడితి. నసతిన్
గూడితిఁ, జౌర్యంబును గొం
డాడితి మదిరకును ద్రోపు లాడితి నయ్యో.

కం. మఱచితిఁ గులమర్యాదలఁ
జెఱిచితిఁ బరసతులఁ జౌర్యచేష్టలకును మున్
బఱచితి నెఱచి భుజింపం
గఱచితి దుష్కృతుల కౌదు గఱచితి నకటా.

ఉ. చేసిన యన్ని పాపములఁ జెప్పఁగఁ బట్టెడు నేండ్లు పూండ్లు నేఁ
జేసిన పుణ్యకార్యములఁ జెప్పఁగ వ్రేలును వంచి యెన్నఁగా
వాసిగ నొక్క టేన్ మదికి వచ్చుటలే దిఁక నేమి చేయుదున్
బాసె మదాంధకార మెదఁ బాప భయంబు కడున్ వధించెడిన్.

ఆ. కావవయ్య నన్నుఁ గరుణామయాత్మక
ప్రోవవయ్య నన్నుఁ బుణ్యపురుష
యేలవయ్య నన్ను హితలోక నుతశీల
మనుపవయ్య నన్ను మౌనివర్య !

అని మునివరు చరణంబుల వ్రాలి పాపభయమునఁ గన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచుఁ దన పూర్వజన్మ

సుకృత వశంబున నుత్తమజ్ఞాన మొదవ శరణాగతుండైన యతనిఁజూచి కరుణానిధియగు నారదుం డిట్లనియె.

ఓయీ ! నాకు బంధుడవైన నీవిట్లు సంసారాంధువునఁ బడి కన్ను మిన్ను తెలియక వర్తించుట గన సంతాపంబుగొని నినుఁ జక్క దిద్దఁ జనుదెంచితిని. దుఃఖమయ సంసారమును సుఖాస్పదంబని తలఁచువారి నేమనవచ్చును?

తే. రొక్క ములఁ దెచ్చి మక్కు వ యెక్క నిచ్చి
దాని యిచ్చాను వృత్తిని దవులువఱకు
నాలి యాలియె పిదప గయ్యాళి గాదె
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు ?

తే. చచ్చియైనను బరులను జంపియైనఁ
జుట్టలకు భయభక్తులు చూపి ధనము
వెట్టినను బెండ్లి, శ్రాద్ధంబు, పెట్టకున్నఁ
గలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు?

తే. విత్తములఁ దెచ్చి యిచ్చుచు మెత్తనగను
భయము మైఁగొల్చి సేవించి వఱలువఱకు
నన్న యన్నయె మఱి జము దున్న గాఁడె ?
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు ?

తే. రిత్తదశవచ్చి పెట్టుట యుత్తదైన
మాలపోలిక ననుకంప మాని కంద్రు
కల్లదోషంబులను మెడఁ గట్టుచుంద్రు
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు?

తే. అర్థ మెందాఁక నడుగఁడో యంతవఱకు
నేస్తమంతయుఁ జక్క ఁగ విస్తరిల్లు
ధనముతోడన స్నేహంబు తఱిగి పోవు
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు ?

తే. ఒడల బల ముండి చేయుచు నుండెనేని
యిచ్చకంబుల మిక్కి లి మెచ్చుచుంద్రు
విత్తముడిపోవ మెటికెలు విఱుచుచుంద్రు
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు?

తే. ఆర్జనము సేయువఱ కెట్టి యవగుణంబు
మంచిగుణ మనుచును విన్నవించుచుందు
రవల సుగుణమె దుర్గుణ మంచునుంద్రు
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు?

తే. కాసు వీసంబు చేతిలోఁ గలుగనున్న
నాలి యా చోళదేశపు గాలిగాదె
దాని స్నేహంబు బీదఁగాఁ గానవచ్చు
కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు ?

తే. పేదయయి కష్టములు పడువేళయందు
గృతము మఱతురు గవ్వైనఁ నీయఁ బోరు
పిదప నాతఁడు బాగున్న వేళఁ దమకుఁ
బెట్టలేదంద్రు వీఱిడి చుట్టములును.

తే. ఎట్టి కడుఁ బరమార్థ మైనట్టిదైన
దోషమంచును దూషింత్రు దుష్టమతులు
రిక్త దశనున్నవా, డాచరించె నేని

కలదె సౌఖ్యంబు సంసార గహనమందు?

కం. నెట్టన కుణపము నక్క లు
పట్టుగ గ్రసియింపc బీcకువడువునc బురుషున్
జుట్టలు పరిపీడింతురు
కట్టా సంసారమందుc గలదే సుఖమున్.

చం. ముదిముదితల్లి, సాధ్వియును ముగ్ధయునుం జవరాలు నాలు, ము
ద్దొదవcగc జేయు లేcజిఱుతలొక్క టెఱుంగ, రటంచు నిచ్చలున్
వదలక యున్నc గాలుcడు కృపాళుcడొ? వీరలు కూడవత్తురో?
వదలcగ జేయువారొ సమవర్తిభటుల్ వెతపెట్టువేళలన్.

తే. ఎసగు సంసార సాగరం బీcదువాcడు
మెడను దాల్చిన బండలు పడcతులెల్లc
గాళ్ళ బందాలు చుట్టాలు కందులెల్లc,
గటిక చీకటి యగు మోహగరిమ వత్స !

తే. పూర్వ జన్మ సమార్జిత భూరిపాప
గాఢ పైత్యజ్వరంబు పైcగా యుచుండ
నాలుకకు రుచియించునే నవ్య రామ
నామ మధురౌషధంబు నిర్ణయముగాను?

చం. వెఱువకు మయ్య యింకయిన వెంగలివౌచును ఘోర కృత్యముల్
బిఱుసనc చేయcబోవకుము వీడుము మున్నటి త్రోవ లన్నియున్
మఱువక యాత్మలోc దలcపు మాధవునిన్ నతలోక రక్షకున్
మఱువక వాయు నీకు ననుమానము మానుము మానసంబునన్.

అనిన బుక్కుండును వెలవెలc బాఱు మొగంబున నమ్మునివరుc జూచి మహానుభావా !

తే. పాపములు పెక్కు లొటను బాల్యమందు
నేర్చినది యంతయును నేcడు నేలc గలిసెc
దోcప దొక్క ండుc బుణ్యంపుc ద్రోవయైన
నేమి రీతిని నేc దరియించువాcడ?

అయ్యా ! నీవు చెప్పినవాc డెవcడు? ఎట్టివాcడు? ఏమని ధ్యానింపవలయును? ఒక్క మంత్ర తంత్రమైన నా నోరరాకున్నది. చిటికె వ్రేయు కాలమైన మనసు నిలువకున్నది. నాగతి యేమియని యేడ్చిన దయాళుండైన నారదుండు

కం. పాపము జేసినc బశ్చా
త్తాపంబున సగము పోవుc దదనంతర మా
పాపముc జేయమిc గొఱయఱ
ప్రాపింపక నరునిc బుణ్యవంతునిc జేయున్.

కావున నిట్టి ఘోరకార్యముల మనసున నైనc దల పెట్టకుము. సర్వకాల సర్వావస్థల రామ రామ యనుచు నుండుము. నీ పాపము లన్నియు నడcగును. అనిన నతcడెంత ప్రయత్నించియు రామయని పలుకలేc డయ్యె. అతని దురవస్థcగాంచి వేల్పుమౌని యెట్టులైన నతనిచే రామనామం బుచ్చరింపc జేయcదలcచి యోయీ! 'రాణి' అనుమనిన 'రాణి' అని యతcడు పలికె ఇట్టులే

తే. రాజటన్నను రాజను రాక్షసుc డన
రాక్షసుండను రాణ నారాణ యనును
రాయి యనినను రాయను; రాక యనcగ
రాక యనుcగాని యనలేcడు రామ యనుచు.

కం. కామ యనం గామ యనున్

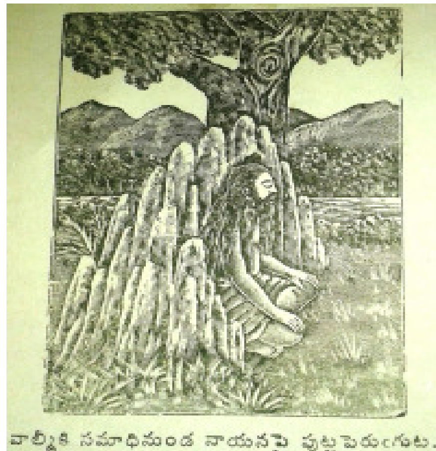
జీమయనం జీమ యనును జేమ యనంగాఁ
జేమ యనుఁ గాని యకటా
రామా యనలేఁ డదేమి భ్రాంత బలంబో.

సీ. ఆ రామ మని యన్న నారా యనుం గాని
యా రామ మని యెల్ల ననఁగ లేఁడు
గారామ టన్నను గారా యనుం గాని
గారామ టంచుఁ బల్క ంగ లేఁడు
సంగ్రామ మన్నను సంగ్రా యనుం గాని
సంగ్రామమనుచు ననంగ లేఁడు
పోరాము లన్నను బోరా యనుం గాని
పోరాము లని నోరఁ బూన్ప లేఁడు

తే. ఔర యెంతటి పాపమో యనఁగ లేఁడు
రామ యనునట్టి రెండక్క రంబు లొకటి
గాఁగ స్వార్జిత భీకర కలుషచయము
లడ్డ గడియయై నోటికి నడ్డపడఁగ.

అప్పు డా బ్రహ్మపుత్రుఁ డాలోచించి యోయీ 'మ' యనుమనిన 'మ' యని యతఁడు పల్కె. రా యను మన 'రా' యనియుఁ బల్కె. ఇటు లొకటి రెండుమార్లు మ–రా యని వేఱు వేఱుగఁ బలికించి పదపడి 'మరా' యనుమనిన నతండు 'మరా' యనియె అట్టులె వెంట వెంట మరా–మరా–మరా యను మనిన నాయన యట్టులే యనెను. ఇట్లాయన మరా మరా మరా యనఁగ రామ రామ యని యేర్పడెను.

అప్పుడు నారదుండు సంతోషించి యోయీ నీవు తక్కి న చింతలన్నియు విడిచి యొక వృక్షమూలమునఁ గూర్చుండి మరా మరా మరా యనుచు నుండుము. నీ పాపములన్నియు నశించును. పుణ్యలోకములు సమకూరును. అని యుపదేశించి యథేచ్ఛమరిగె. ఆయనయు నొక వృక్షమూలమునఁగూర్చుండి కన్నులు మోడ్చి యితర చింతలన్ని మాని మరా మరా మరా యనుచు నుండె. కొంత కాలమిట్లు జపంబు చేయ రామ రామ యని పలుక సాధ్యపడియె. ఆయన యట్టులే కదలక మెదలక తదేక ధ్యాననిష్ఠుఁడై రామనామంబు జపించుచుండఁ గొన్ని యేండ్లరిగె. ఆయన మీఁద నొక పుట్ట పెరిఁగె. సమాధి యందుండుటచే నాయన యదియు నెఱుంగఁడు. ఇట్లనేక శతవర్షంబులు గడచె. ఆయన యందుండుటయు లోక మెఱుంగదు, ఒకా నొక సమయమున జడివాన ఘోరంబుగఁ గురిసెను. ఆ వాన వడికిఁ బుట్టయంతయుఁ గరిగిపోయెను. సమాధి నిష్ఠుఁడైన యా మహర్షి లోకమునకు గోచరించెను. వల్మీక మందుఁ బుట్టినాఁడని యాయనను వాల్మీకి యని లోకము పిలువసాగెను. పుట్టకు సంస్కృతమున వల్మీక మని పేరు ఈ మహానుభావుఁడే గదా శ్రీ మద్రామాయణము రచించిన మహర్షి. అదియేకదా యాది కావ్యము. అదియే బ్రహ్మసమ్మతము. అదియే వేదము. ఆగ్రంథమును జదివియేకదా లోకము తరించుచున్నది. ఆ కావ్యమే కదా లోకమున నద్వితీయమని ఖ్యాతి పడసినది. అది కావ్యములలో నుత్తమ కావ్యము. ఆ పవిత్ర చరిత్రమును జదువని బ్రదుకే వ్యర్థము. అట్టివాని గన్నతల్లి గొడ్డురాలు కాకపోదు. ప్రతి మనుష్యుఁ డా పుణ్య గ్రంథమును బఠించుచు రామనామమును జపించుచు సర్వ పాపముక్తుఁడై ముందు వెనుకఁ బదునాలుగు తరములవారితో శాశ్వతసుఖము ననుభవించునుగాత.

వాల్మీకి సమాధినుండ నాయనపై పుట్టపెరుఁగుట.

లోకా స్సమస్తా స్సుఖినోభవంతు.

శ్రీరామ రామ రామేతి
రమే రామే మనోరమే
సహస్రనామ తత్తుల్యం
రామనామ వరాననే.

శ్రీ మదొంటిమిట్ట కోదండరామార్పణమస్తు.
స్వ స్త్య స్తు.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

ఏడవ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

మొదటి కూర్పు ౩౦౦౦ప్రతులు

శ్రీకోదండ రామ సేవక ధర్మసమాజము
శ్రీరామసేవా కుటీరము - ఒంటిమిట్ట,
కడప.

కృతజ్ఞత

బ్ర॥ శ్రీ॥ వావిలికొలను సుబ్బరాయు రచిత గ్రంథములన్నియు శ్రీమదొంటిమిట్ట కోదండరామ కైంకర్యములకై యీయబడినవి. కావున నీ గ్రంథములను జదువు వారార్యనీతి మతాచార భక్తితత్త్వంబుల నెఱింగి బాగుపడుటయే కాక భగవంత్సేవా ధర్మంబునకు విద్యాన్న దానంబులకుఁ దోడుపడిన పరమ పుణ్యంబును నార్జింపఁ గలరు.

యం.వి. సుబ్బరావు
ధర్మకార్యనిర్వాహక విశ్వాసి
మేనేజింగ్ ట్రస్టీ

శ్రీరామజయమందిరము
తిరువళిక్కేణి
15-11-1924.

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

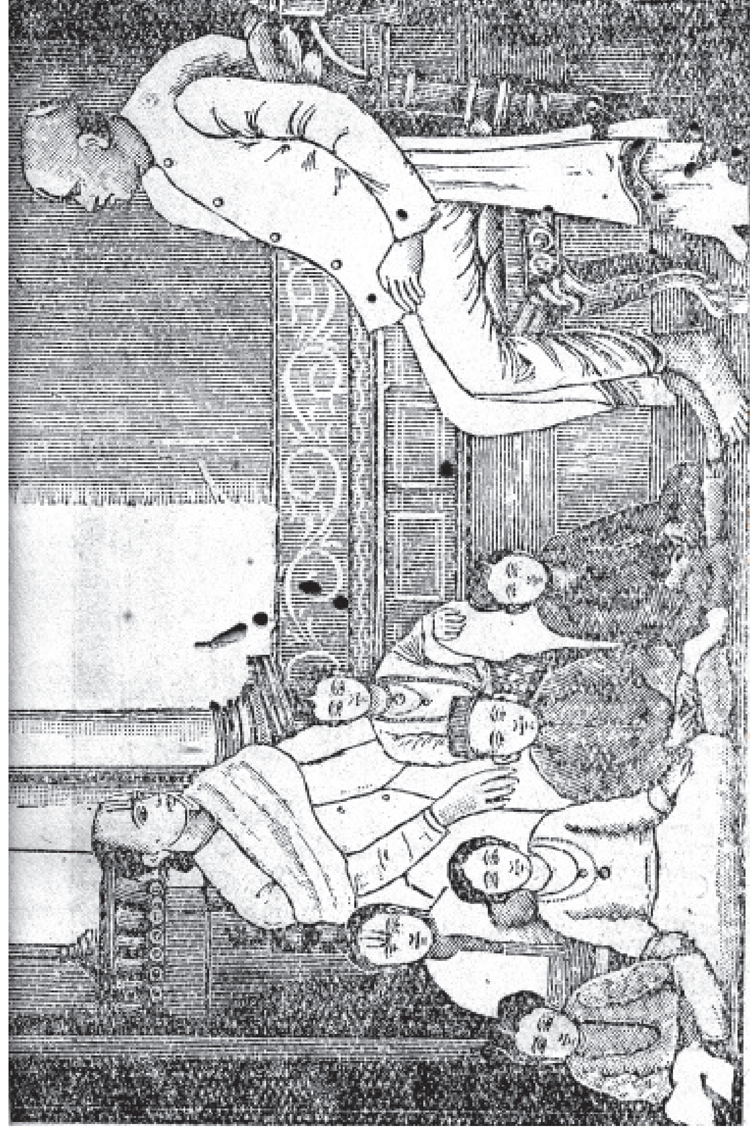
లోకాభిరామం శ్రీరామం

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యము నునితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

కథకుఁడు

తండ్రి పిల్లవాండ్రకు ఆర్యచరిత్రములు చెప్పుట.

శ్రీ పద్మావతీదేవి

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

(ఏడవ భాగము)

సంతృప్తియే పరమ సుఖము.

కొంతకాలము క్రింద గోపాలశర్మయను నొక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. ఇతఁడు విద్యావంతుఁడు – బుద్ధిమంతుఁడు – సదాచారసంపన్నుఁడు– నయజ్ఞుఁడు – పెద్దలయందు వినయ భయభక్తులు గలవాఁడై స్వకులాచార వర్తనము దప్పక, యభోజ్యములఁదినక యపేయంబులఁ ద్రాగక, యకార్యంబులఁ జేయక సజ్జనుల శ్లాఘకుఁ బాత్రుఁడై జీవించుచుండెను. ఈయన యొకానొక నాఁడిట్లు లాలోచింపఁ దొడంగెను. "లోకంబునఁ బుట్టిన ప్రతిజీవియు సుఖమునే కోరుచున్నది. సుఖము పొందుటకే సమస్త కార్యములు చేయుచున్నది. ఏది సుఖమిచ్చునని తోఁచునో యాకార్యమే దేహి చేయునుగాని దుఃఖమిచ్చునని తోఁచిన కార్యము చేయదు. అయినను బెక్కురు మనుష్యులు సుఖమును గోరుచు దుఃఖకరములైన జారత్వము చోరత్వము ద్రోహములోనగు పాపకార్యములు చేయుదురు. పూర్వజన్మముల వారు చేసిన పాపములచేఁ బ్రేరింపఁబడిన బుద్ధియే దానికిఁ గారణము. కొందఱు లక్షలకొలఁది ధనమార్జించుటచే సంతోషింతురు. కొందఱు స్త్రీ సంభోగములచే సంతసింతురు. కొందఱు రమ్యహర్మ్యముల వసించుటచే సంతోసిల్లుదురు. కొందఱు బిడ్డలఁగని యామోదింతురు. కొంద ఱారోగ్యమున నుల్లసిల్లుదురు. కొందఱు ప్రాజ్యరాజ్య భోగంబులఁ బ్రమోదింతురు. ఇట్లొక్కొక్క రొక్కొక్క విధమైన సంపద నొంది సంతోషించుచున్నారు. గాని యిన్ని సుఖములు దుఃఖరహితములుగ ననుభవించువారు లేరు. ఐశ్వర్యముండెనా యనుభవించుటకు దేహారోగ్యము లేక వేఁడినీళ్ళు మిరియముల పొళ్లతోఁ గాలము ద్రోయుదురు. సంతానముండెనా దారిద్ర్యము వెంటనంటియేయుండును. విత్తముండెనా చోరులవలనను యాచకులవలనను భీతి. రూపవతి భార్యయుండెనా జారుల భయము. కావున భయరహితమైన సౌఖ్యము నీ లోకములో నుత్తమమైన దానిని సంపాదింప యత్నించెదను. ఇట్టి సౌఖ్యమును సర్వఫలప్రదాతయు,

సర్వశక్తుఁడు, భక్తజనకల్పకమైన శ్రీమన్నారాయణుండు తప్ప మఱియెవ్వరు నొసంగఁజాలరని నిశ్చయించుకొని యొక దివ్య తీర్థంబు నొద్దన ఘోరతపంబుఁ గావించె. అతని నిష్ఠకు మెచ్చి భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షమై నీకేమి వరము కావలయునని యడిగెను. అతఁ డిట్లనియె. "దేవా! నీ దర్శనము రిత్తవోదు. దానివలననే నాకు ముక్తి గలదని యెఱుంగుదు. అయినను నీలోకంబున నిప్పుడుండు పురుషులలో నెల్ల నెల్లవిధముల సుఖపురుషుఁ డెవఁడో వానియట్టి సౌఖ్యమును నా కనుగ్రహింపవలయును. ఏ విషయమందును లోపముండరాదు" అనిన భగవంతుఁ డిట్లనియె.

"నాయనా! నీవిట్టి వరము కోరిన ప్రయోజనము లేదు. నీకొక సంవత్సరము గడువిచ్చితిని. ఈ లోపల భూసంచారము గావింపుము. నీవు మెచ్చిన సుఖపురుషుఁ డెవఁడో వానినేటి యట్టి సుఖపురుషునిగ నిన్నుఁ గావింపుమని కోరుము. ఈ నిమిత్తము నీ వెందుఁ బోయినను నిన్నెల్లవా రాదరింతురు. గాని నిరాకరింపరు" అని చెప్పి యదృశ్యుండయ్యెను. గోపాలశర్మయు నేకోద్దేశముతో దేశాటనము గావించుచు నెందు సుఖపురుషు లున్నవారని వినికిడి గలదో యందెల్లఁ బోయి వారి సౌఖ్యము దుఃఖమిశ్రితమై యుండుటఁ గాంచి నిరాకరించుచుఁ దిరుగుచుఁ దుదకు నొక సామంత ప్రభువు వార్త విని యచటికిఁ బోయెను. ఆయనయుండు పట్టనమునకుఁ బోయి విచారింపఁగా నతని కే సౌఖ్యమందును గొఱంత కానరాదయ్యె. రాజ్యలక్ష్మి – ధనలక్ష్మి – ధాన్యలక్ష్మి– సంతానలక్ష్మి సంపూర్ణమై యుండెను. సౌధమా వైజయంతము. పురమా స్వర్గపురము. భృత్యులా విధేయులు. ప్రజలా యనురక్తులు. ఇల్లాలా సాక్షాద్రతీదేవి. బిడ్డలా యిందుకూనలు. రూపమున నా మన్మథుఁడే. విద్య – బుద్ధి – దానము – ధర్మము సమస్త సద్గుణములు గలిగి కీర్తివంతుఁడై చూచువారి కితఁ డద్వితీయుఁడని పేరెన్నిక గలవాఁడై యుండెను.

ఈ ప్రభువును గని యతని వృత్తాంతము విని యపరిమితానందభరితుఁడై యా బ్రాహ్మణుఁడు ఫలించెరా నేఁటికి మన యిష్టార్థమని మూఁపులు మూఁడుగాః బొంగి యితనివలెనుండ భగవంతుఁ గోరెదనని నిశ్చయించుకొని మఱియు నా మనీషి యిట్టు లాలోచించెను. "ఇప్పుడు మనకు గోరించిన వన్నియు వెలుపలి విషయములే. లోగుట్టు మనకేదియుఁ దెలియరాదయ్యెను. ఇది

యాయనకుఁదప్ప మఱెవ్వరికిఁ దెలియరాక యుండవచ్చును. మేడిపండు మెఱయుచుండును. పాము విషము తళతళలాడు చుండును. కుచ్చితుల మాటలు తియ్యగ నుండును. చెఱుపఁదలఁచిన ప్రభువు నవ్వుచు మాటలాడును. మిణుఁగురు పురుగు వెలుఁగు నిప్పు కాదు. కావునఁ బూర్ణముగ విచారింపక తొందరపడి కార్యము చేయరాదని యాలోచించి యా ప్రభువును దర్శింపఁ బోయెను.

సుశీలుఁడైన యా ప్రభు వా విప్రుని నాదరించి కుశలప్రశ్న మడిగి రాక హేతువును బ్రశ్నించెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడును దాను భగవంతునిచే వరముఁ బొందిన విధమును జెప్పి నీయట్టి సుఖపురుషుఁడు లోకంబున నెందును నాకుఁ గానరాఁడయ్యె. నన్ను నీవంటి వానిఁగ జేయ భగవంతుఁ బ్రార్థింప నిశ్చయించుకొనియు నీవలననే యది దృఢపఱుచుకొనఁగోరి నీ దర్శనము నిమిత్తమై వచ్చితిని. నీ కెందును సుఖహాని లేదు కదా" యని యడిగెను.

ఈ మాటలు వినిన తోడనే యా ప్రభువు కన్నులనుండి జలజల వేఁడినీరు గాఱ నిట్టూర్పులు పుచ్చుచు కించిత్కాల మూరకుండి యా భూమీసురునితో నిట్లనియె.

"అయ్యా లోకములో నిరుపమాన సుఖపురుషుఁడను. నేనా నీకుఁ గనఁబడితిని. ప్రపంచమున నాకంటె దుఃఖజీవి వేఱొక్కరుఁడు లేఁడని నా యభిప్రాయము. పై వేషములఁ జూచి ప్రమాదపడక నీవు నన్నడుగుటచే మేలుపడితివి. నీ మేలు కోరి కలది కలట్టు చెప్పెదను. వినము అని తాను దొడిగియుండిన చొక్కా తీసివేసెను. నాభినుండి మోఁకాటి వఱకుఁ గుష్ఠరోగముచేఁ గ్రుళ్లి నీచునీరు గాఱుచుండెను. వస్త్రముల దొలఁగించెనో లేదో జుమ్మని యీఁగలు గ్రమ్ముకొనెను. గవులు సహింపరాని దయ్యెను.

అది చూడఁగానే బ్రాహ్మణునకు దేహమునఁ గంపము పుట్టెను. గుండెలు తటతట కొట్టుకొనసాగెను. ఆ ప్రభువు మరల వస్త్రము ధరించి యిట్లనియె.

అయ్యా యిది నా దేహస్థితి. నా భార్య యందగత్తెయే కాని యిట్టి రోగముతో నేను దానితో నేమి సంభోగింపఁగలను? యౌవనబలమదమత్త యయిన యా కాముకి పురుషునితో భోగింపక యెట్లుండఁగలదు? సమానజాతి పురుషులతో భోగించిన గౌరవహాని కావున నా పరిచారకునితో నేనా పఱుపుల

మీఁదనే నా కన్నుల యెదుటనే పడి పొరలాడుచుండును. కూఁతలు రోఁతలని నే నూరకున్నవాఁడను. నా బిడ్డలలో నాకుఁ బుట్టిన వాఁడొకఁడును లేఁడు. అందఱు ధర్మపుత్రులే. ఇది యెటిఁగి యెటిఁగియు నీళ్లవానికిఁ బుట్టినవానిని వంటవానికిఁ బుట్టినవానిని నా బిడ్డలని నే నాదరింపక పలువురితోఁ జెప్పుకొనక విధి లేక యున్నది. నా బిడ్డలని యన్నప్పుడంతయు నాభార్య నన్నుఁగని లోలోన నవ్వుచుండును. నా భూమి యను వానిని జూచి భూమియు, నాధన మనువానినిజూచి ధనమును, తన కొడుకుల నుపలాంచువానిఁగని జారిణియు, యుద్ధభూమి విడిచి పరువెత్తు రాజును గని మృత్యువు హసించుట స్వభావమే కదా. వీరు నా సింహాసన మెక్కఁగలవారు. వీరు నాకు శ్రద్ధాదులు జరపువారు. వీరి చేతి నీళ్లతో నా కేలోకము ప్రాప్తించునో ఈ మాత్రమున నా కేలోకము ప్రాప్తించునో. ఈ మాత్రమున నా మనస్సెంత యానంద పరిపూర్ణమో నీవే యూహించి యావల నీకుఁ దోఁచినట్లు చేయుము" అని యూరకుండెను.

"అయ్యా నీవు నాకు సత్యముఁ జెప్పి మేలు చేసితివి. సెలవు తీసికొనెద"నని చెప్పి వెడలి వచ్చి యిట్లు వితర్కించెను. ఆహా భగవంతుఁడు నన్నెంతటి ప్రమాదము నుండి రక్షించెను. ఈ లోకములోదుఃఖ మిశ్రముగాని సుఖము లేదని తెలుపఁగాఁబోలు భగవంతుఁ డట్లాదేశించెను. అట్టి సుఖము ముకునికిఁ దప్పఁ బ్రకృతి బద్ధునకెట్లు లభించును? నడచునపుడు ఊలు ముండ్లు కాళ్లలోఁ గ్రుచ్చుకొనకుండుటకై ప్రపంచమంతయుఁ జర్మముచేఁ గప్ప యత్నించుటకంటె మన కాళ్ళఁ బాదరక్షలు దొడిగికొని పోవుట మేలు కదా. మనకు భగవంతుఁ డిచ్చిన దానితో సంతుష్టిపడక పేరాస వహించితి మేని దుఃఖములు తప్పవు" అని తలపోయుచు నిల్లు చేరెను.

సంవత్సరము కాఁగానే మరల భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షమై యెవనివలె నుండఁ గోరెదవో చెప్పుము. నరమిచ్చెద నన నా బ్రాహ్మణుఁడు నమస్కరించి యిట్లనియె.

"దేవా నే నెవరివలె నుండఁ గోరను. నీవు నా కిచ్చినదానితో సంతుష్టిపడి యుండెదను. నాకేది శ్రేయస్కరమో సర్వజ్ఞుఁడవు. సర్వలోక జనకుఁడవగు నీకుఁ దెలియును గాని యల్పజ్ఞుఁడనగు నేనేమి యెఱుఁగుదును? లోకములో సర్వము భయముతోఁ గూడినదే. వైరాగ్యమే నిర్భయము నిరుపమానందము.

కావున నీ పదభక్తియు వైరాగ్యము ననుగ్రహింపుమని ప్రార్థించెను. శ్రీమన్నారాయణుఁ డట్లే యగుఁగాక యని వరమిచ్చి పోయెను.

కం. **వ్యాప్తిం బొందక వగవక**
ప్రాప్తంబును లేశమైనఁ బదవే లనుచుఀ
దృప్తిం జెందని మనుజుఁడు
సప్తద్వీపములనైనఁ జక్కంబడునే" **భాగ.**

కం. **తనకుఁ గలదానితోడం**
దనివిగొనెడివాఁడు పూజ్యతముఁడును సుఖియుఀ
దనివెఱుఁగని శక్రుండును
వనటలపాలగుచు దుఃఖవారిధి మునుఁగుఀ.

ఇంద్రియజయము దుష్కరము.

వేదవ్యాసమహర్షి శ్రీ భాగవతము వ్రాయుచుండు సమయంబున నొకచోట,

ఆ. **అక్కతల్లి చెల్లె లాత్మజ లెక్కిన**
పఱుపులెక్కఁ జనదు; పరమయోగి
నేని బలితమైన యింద్రియగ్రామంబు
పట్టి లాగుచుండు ప్రసభముననను.

అని వ్రాసి యా పుస్తకము నొకచో నుంచి స్నానార్థమై పోయెను. అప్పు డాయన శిష్యులలో నొకఁడు దానిని జూచి గురువుగారు ప్రమాదపడి యా పద్యము వ్రాసిరి అని తర్కించి "పట్టి లాగుచుండు" అను పదములను "పట్టి లాగలేదు" అని సవరించెను.

తరువాత వ్యాసులు వచ్చి సవరింపఁబడిన పాఠమును జూచి యచ్చెరువడి యెవరు దీనిని సవరించిన వారని శిష్యుల నడిగెను. నేను సవరించితినని సవరించిన శిష్యుఁడు చెప్పెను. ఏల సవరించితినని గురు వడిగెను.

ఇంద్రియములు యోగిని నేమి చేయఁగలవు?

ఇంద్రియజయము లేనివాఁడు యోగి యెట్లగును?

కావునఁ దమరు ప్రమాదవశమున వ్రాసితిరని తలఁచిసంస్కరించితినని బదులు చెప్పెను.

అప్పుడు వ్యాసులిట్లు తలఁచెను. వాదము చేత నితనికి సత్యము బోధపఱుచుట శక్యము గాదు. అనుభవము చేతనే వీనికి వివేకము గలుగఁ జేయవలయును. విశ్వామిత్ర పరాశరాదులు యోగ బలహీనులయి యా స్త్రీలకు వశులైరి? యోగము వేఱు. జితేంద్రియత్వము వేఱు. యోగము గారిడి విద్య. వేయి సంవత్సరములు సమాధి యందుండినను, సాంగోపాంగముగ వేదములు వల్లించినను వాలుఁగంటుల చూపుటంపఱచే గంటులు పడనీక యెట్టిదంటయు హృదయమును గాపాడుకొనఁజాలఁడు. ఎంతవఱకుఁ గామవికారము మనస్సునఁ బొడమదో యంతవఱకుఁ బురుషుఁడు తాను జితేంద్రియుఁడనని గర్వింపవచ్చును. నిజమైన భక్తితోడి వైరాగ్యము గలవాఁడై జిహ్వను జయించి సర్వబ్రహ్మాత్మకోపాసకుఁడై సర్వము హరిమయమని కాని పురుషులందఱు విష్ణుస్వరూపులనియు స్త్రీలందఱు లక్ష్మీస్వరూపులనికాని భావన గలవాఁడు జితేంద్రియుఁడగును గాని తక్కినవారు తాము జితేంద్రియుల మనిరకేని లోకవంచకులుగ నెంచవలయు. వీని కెట్లీతత్త్వము బోధపఱుతునాయని యోజించి యొకనాఁ డీ శిష్యునిఁ జూచి "నీవు మాత్ర మీ యాశ్రమమును గనిపెట్టియుండుము. నేను గార్యార్థమై పోయి పక్షమువఱకు రాను" అని చెప్పి తక్కిన శిష్యులనెల్ల వేఱువేఱు పనులకు దూరమంపి తానును బ్రయాణమై పోయెను. శ్లోకమును సంస్కరించిన శిష్యుఁడు మాత్ర మొంటిగ నాశ్రమమం దుండెను.

వ్యాసులు వెడలిపోయిన మూఁడవనాఁ డొక వృద్ధబ్రాహ్మణుఁ డా యాశ్రమమునకు వచ్చి యా శిష్యునిఁ గని వ్యాసమహర్షులు లేరా యని యడిగెను. "వారు లేరు. అతిథుల నభ్యాగతుల నాదరింపను సమస్త కార్యములు దీర్పను నన్ను నియమించి వారు కార్యాంతరవశులై దేశామంతర మేగిరి. మీకెట్టి కార్యము కావలసియున్నను జేయుటకు నేను బద్ధుఁడనై యున్నాను. సందేహింపఁ బనిలేదు" అని యా శిష్యుఁడు చెప్పెను.

"నాకు నీవలనఁ గావలసిన కార్యము మఱేదియు లేదు. ఈ చిన్నది నా కూఁతురు. దీని నత్తగారింట విడుచుటకై తోడుకొని పోవుచున్నాను. ఈ యువతి నెందును నొంటరిగ విడుచుటకు నొల్లక యిందు వ్యాసులున్నవారు

కదా వారి యొద్ద నమ్మి విడువ వచ్చునని తలఁచి వచ్చితిని. ఇచ్చిటికిఁ గొంత దూరమున నొక పుణ్యతీర్థమున్నది. మార్గము దుర్గమము. ముండ్లు గండ్లు ఱాలలో నీ బాలికను నడిపింప నొల్లక నమ్మఁదగిన చోట విడిచిపోవఁ దలంపు గలిగి వచ్చితిని. వ్యాసులు లేరైరి. ఏమి చేయుదును?" అని యా ముసలి బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పెను. "అయ్యా బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవు సంకల్పించిన ప్రకారము నీ పుత్రిక నిందు విడిచి నిర్భయముగ నిశ్శంకముగఁ బోయిరమ్ము. సందేహింపవలదు. ఇంతమాత్రము సహాయము చేయనైతినేని మా గురువులు నన్నేమందురు? అవిశ్వాసపాత్రుఁడనని నిందింపరా?" యని యా శిష్యుఁడు పెక్కువిధముల నా విప్రునిఁ బ్రార్థింప నతఁడును నెట్టకేల కియ్యకొని యా పడుచు నందు విడిచి పోయెను. ఆ చిన్నది సుందరి. లావణ్యవతి మధురభాషిణి. చిఱునవ్వు మోముగలది.

ఆ శిష్యుఁడును గొంతసేపు కన్నులు మూసికొని నిష్ఠాపరుఁడై బిఱ్ఱబిగిసికొని యుండెనుగాని మఱింతసేపటికి వాని లోచుపునకు నా యొయ్యారి రూపమే కానఁబడఁ జొచ్చెను. హృదయమందే సంచారముఁ జేయఁజొచ్చెను. మనస్సు సంకల్పిత రూపమును ధ్యానింపఁ జొచ్చెను. ఆ కన్నియ వన్నెలు చిన్నెలు, కన్నుల సోయగము, జడపెంపు వడసొంపు, కేలిమురువు, కాలిహరువుల లోనైనవి స్ఫుటముగ నచ్చొత్తినట్లు మనస్సున నిలిచెను. ఇది హృదయమున నెడము చాలక మనస్సున నిలువఁజాలక కనుమూఁతల నూడఁ దన్నుకొని వెలికివచ్చెనో యన్నట్లా యోగి కనుమూఁతలు చాలించి విచ్చియా మచ్చెకంటిం గాంచెను. అంతట నంతవఱ కెన్నఁ డనుభవింపని యిట్టిదని చెప్పరాని యొకవేదన లోనఁ బ్రవేశింప నతఁ దారటపడఁ జొచ్చెను. ఆసనము చాలించి చివాలున లేచి పరవశులైనట్లె పచారింప నారంభించెను. చూపులకు స్వాతంత్ర్యము నా చిన్నదాని నూఁతగాఁ గొని యది పోయినట్లు వెంటనంటి పోవుచుండెను. యోగము సిద్ధించెనో యన నా బాల చేల మఱుఁగున నున్న యవయవములును నతని దృష్టికి గోరించుచుండెను. ఆ పైదలిపెంట సవరించు నెడ నతని చూపులు కోపులవలె నీ బాహుమూలంబునఁ దూఱి యా బాహుమూలంబున వెడలిపోవయత్నించి పోలేక చిక్కుపడి నడుమంతరంబున నిలఁబడును. ఇంతయేల మరణావస్థ ప్రాప్తించినట్లు కొంతసేపు నిలువచూపులఁ జూచును. కొంతసే పప్రస్తుతముగ నేమో భాషించును. కొంతసేపు

నిశ్చేష్టుండగును. కొంతసేపు పరవశునట్లగును. ఇట్లు మరుని శరము లనుపాములచేఁ బీఁకఁబడిన యతనికి నుపాదానము మధ్యస్థమయ్యె. ఇజ్యపూజ్యమయ్యె స్వాధ్యాయమున నధ్యాయ సమాప్తియయ్యె. యోగము సంయోగమునకై యేఁకారుచుండె. ఇంతలో సాయంకాలమయ్యె. సూర్యుఁ డస్తమించె. అతండును సంధ్యావందనాది కృత్యంబు లందదుకులుగఁ దీర్చి యా యలివేణితో నిట్లనియె.

"సుందరీ! నీవెందుఁ బరుండెదవు? నీ కొంటిగఁ బండుకొన భయమేని తోడు నేను బండుకొనెద? అదిగో మా గురువుల మంచము. ఇదిగో నా కృష్ణాజినము. మంచముపైఁ బఱిచెద నీ యిచ్చవచ్చినచోట శయనింపుము" అనిన నా మందహాసిని యిట్లనియె.

"బ్రహ్మచారీ! యింత నా పెద్దలు లేరు. నేనా తరుణిని. నీవా వయస్కుఁడవు. ఒంటరివాఁడవు. అంధకారమా వ్యాపించుచున్నది. చీఁకటి తప్పు కార్యములకుఁ దల్లిగదా. నేను శీలవతిని. కావున నీ తోడు నాకుఁ బని లేదు. నే నీగదియందుఁ బరుండెదను. నీవు వెలుపలఁ బండుకొనుము" అని చెప్పెను.

బదులాడ వెఱచి యా విప్రకుమారుఁడట్లే కానిమ్మని తా నాకుట్టిల్లు వెలుపలఁ బరుండెను. ఆ యింతియు గదిలోఁ బరుండి లోగడియ వైచెను. ఆ బ్రహ్మచారికిఁ గనుమూఁత పడలేదు. ఆ చిన్నది చెప్పినమాటలకు విపరీతార్థము చేసికొని తన యిష్టము దీర్చునను తలంపుతోఁ బోయి యా తొయ్యలి పరుండిన గది తలుపును నర్ధరాత్రిమున మెల్లగ నొక వ్రేలితోఁ దట్టెను. ప్రత్యుత్తరము గానక రెండువ్రేళ్ళతోను నావలన నఱచేతితోను దట్టెను. ఎవరు వారని యా రమణి హెచ్చరించెను. "నేను. తలుపు తీయు"మని బ్రహ్మచారి పలికెను. ఇపుడు తలుపు తీయను. పొమ్మని యాగద్దఱి పలికెను. తరువాత నతఁడు చనవు నెయ్యము వియ్యము నిచ్చకోలు వేఁడికోలు నాసలు బాసలు మెఱయ నేమో మోవదరుచుండెను. గాని యా యండజాయాన వాకిలి తెఱచినది కాదు. కామబాణవశుఁడైన యా ధారీణీసుర కుమారుఁడిది తలుపు దీయకున్న నేమి? నేను లోపలఁ బ్రవేశింపఁ జాలనా? ఈ యాకుటింటి మీఁది యాకులు పెఱికి సొరంగము చేసికొని లోపలఁ బ్రవేశించెదను. ఆవల నీయబల నా కోర్కి నెఱవేర్పక యెట్లు తప్పించుకొనఁ గలదు. దాని తండ్రితోఁ

జెప్పునా? ఆ ముసలిబడుగు నన్నేమి చేయఁగలఁడు? అని యిట్లు వితర్కించుకొని యా సాహసికుఁ డింటికప్పు పైకెక్కి యాకులు పెఱికి రంధ్రము చేసికొని దబాలున లోన దుమికెను. ఇట్లు దుమికి చూడ లోపల స్త్రీ లేదు కదా అతని గురువు వ్యాసు లే ధ్యాననిష్ఠుఁడై కూర్చుండి యుండుట పొడగాంచెను. వ్యాసు లా శబ్దమున కులికిపడినట్లై యేమిరా! యేల యిట్లు కొంప చించి లోపల దుమికితి వని యడిగెను. శిష్యునకు నోటఁ దడిలేదు. వణఁకుచేఁ గాళ్లు నిలువ లేదు. మాటరాదు. ఏమియుఁ దోఁపక క్షమధ్వమ్మని కాళ్లమీఁదఁ బడెను. వ్యాసులును నవ్వుచు నింద్రిదయములు బలిష్ఠముతో యోగము జ్ఞానము బలిష్ఠములో తెలిసినదా యని యడిగెను. చెంపలు పెళపెళ వేసికొనుచుఁ దెలిసినది తెలిసినదని వ్యాసులు వ్రాసిన పద్యములోఁ దాను "పట్టిలాగ లేదు ప్రసభమునను" అని సవరించిన దానిని "లాగులాగు కట్టి లాగులాగు " అని మరల సవరించెను.

ఇల్ల నొరెయణమ్మ

పూర్వకాలంబున నొక బ్రాహ్మణఖఅదంపతులకు నొక కూఁతురు జనించెను. వారికి నిది యొక్కతెయే బిడ్డ గావున నద్దుముద్దుగ నెంతో ప్రేమను గారాబంబునఁ బెంచిరి. వివాహయోగ్య కాలమున రాఁగనే సిరికులము - విద్య - రూపము - ప్రాయము గల వానిఁగఁ జూచి యతని కిచ్చి పరిణయము గావించిరి. శుక్రోదయమున వివాహమాయెను. సూర్యోదయమునఁ బాము గఱచి యా పెండ్లికొడుకు మరణించెను. నిశ్చితార్థమునాఁడు నిల్లవలసి మగఁడు త్రాటి బలిమిచేతఁ దలఁద్రాలదాఁక నుండినాఁ డనుట సత్యమయ్యెను. విధి కెవ్వ రడ్డపడఁ గలరు? నోటి తాలములు ఊమ్ము తప్పెటలతో వివాహము ముగిసెను. ఎక్కడివారక్కడికిఁ బోయిరి. ఆ పాపాత్మురాలి పాపవృక్షము ఫలించినదో యన్నట్టు లల్పకాముననే శోకముచే దాని తల్లిదండ్రులు మరణించిరి.

ఇంటికంతయు నది యొక్కతె దిక్కయ్యెను. మగనికి ద్రోహమెంచినవారు పుట్టుకుంక లగుదురని తెలియును. గావున స్వైరిణియై చరింపక రెండవ వివాహమను నెపమున వ్యభిచరింపక శీలవతియై యిల్లు కనిపెట్టుకొని తనకు దేవుఁ డిచ్చినది తినుచుఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెను. కాని దానమన నెట్టిదో ధర్మమన నెట్టిదో యా యాఁడుది యెఱుఁగదు. అప్పుగానైన నొకరి కేదైన నిచ్చి యుపకారము చేసినది గాదు. ఎవ్వరేమి యడిగినను "ఇల్ల– నారాయణా–

యిల్ల" యనుచుండును. తుదకుఁ జీమలకు నీఁగలకైన నిన్ని నూకలు చల్లినది కాదు. తిండి వస్తువులపై వానిని వ్రాలనిచ్చినది కాదు. ఈ కారణముచే దానికి నిల్లనారాయణమ్మయని పేరు ప్రసిద్ధి కెక్కెను.

ఆ కలుషాత్మురాలికి నీ విధముగ నేండ్లు పూండ్లు గడచెను. ఆ ముసలిముండకుఁ దల నరిసెను. కన్నులు గుండ్లవలె నయ్యెను. పండ్లు రాలెను. దవడలు లోపలి కీడ్చుకొని పోయెను. ఱొమ్ము లెండిన జిల్లేడు కాయలయ్యెను. తోలు ముడుతలు వ్రేలాడఁ జొచ్చెను. చేతికిఁ గఱ్ఱ వచ్చెను. వీడు పొమ్మనుచుండెను. కాడు రమ్మనుచుండెను. నిర్దయులెవ్వరు? స్త్రీలు.

అంతకంటె నిర్దయులెవరు? పేద స్త్రీలు.

అంతకంటె నిర్దయులెవరు? బిడ్డలు లేని పేదస్త్రీలు

అంతకంటె నిర్దయులెవ్వరు? మగఁడు బిడ్డలు లేని పేద స్త్రీలు

అనుసామాన్య నీతివాక్యమున కది గుఱియై కాటికిఁ గాలుదాఁచికొని యుండియుఁ దన లోభగుణమును మాత్రము వదలినది గాదు.

ఇట్లుండ నొకానొకనాఁటి యుదయమున నొక ముసలిబ్రాహ్మణుఁడు కట్టెయూఁత పొడుచుకొనుచు నా పిసినిగొట్టు వాకిట నిలఁబడి "యమ్మా ధర్మభిక్ష" యని యఱచెను. ఇల్ల నారాయణా యిల్ల పో పొమ్మని లోపలినుండి యిది యఱచి చెప్పెను. అంతతోఁబోక యా ముసలివాడు లోపలికిఁబోయి "తల్లీ ముసలివాడు లోపలికిఁ బోయి "తల్లీ ముసలివాఁడను. నిన్నంతయు బస్తు; చెవులలోఁబ్రాణము లున్నవి. పిడికెఁ డన్నము పెట్టి యిన్ని నీళ్ళు పోయుము" అని మాట తడఁబడభ బలికెను. మ్రొక్కుబడియే లేదనిన నొక్క దాసరికిఁ బెట్టుమన్నట్లు బిచ్చము లేదనిన నన్నము కావలయునా! నీవు వచ్చెదవని సిద్ధముగ వండి వార్చి యుంచితి ననుకొంటివా? ఇల్ల నారాయణా – యిల్ల పో పొమ్మనెను.

ముసలిబ్రాహ్మణ : ఇంత చలిదియైనఁ బెట్టుము

ముసలి ముండ : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల

ముబ్రా : ఇంత యంబలియైనఁ బోయుము.

ము.ముం : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల.

ము. బ్రా : ఇంత గంజియైనఁ బోయుము

ము ముం : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల.

ము. బ్రా : ఇంత కుడితి నీళ్లైనఁ బోయుము.

ము.ముం : ఇల్ల నారాయణా ఇల్ల

ము.బ్రా : ఇంత బియ్యమైన రాగులైనఁ బెట్టుము.

ము.ముం : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల

ము. బ్రా : ఇంత నూకలైనఁ బెట్టుము.

ము.ము : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల

ము.బ్రా : ఇంత తవుడైనఁ బెట్టుము.

ము.ము : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల.

ము.బ్రా : ఇన్ని మంచినీళ్ళైనఁ బోయుము.

ము. ముం : ఇల్ల నారాయణా యిల్ల.

ము. బ్రా : ఏ నీళ్లో యొక నీళ్లు నాలుక యెండినది ఉప్పునీళ్లైనఁ బోయుము.

ము.బ్రా : నాకుఁ జెవులు గడియలు పడుచున్నవి. కన్నులు తిరుగుచున్నవి. నే నెక్కడకుఁ బోఁజాలను. నీ వేమైనఁ బెట్టితివా సరి. లేదా యిందే ప్రాణము విడిచెదను అని వాకిటి కడ్డముగ శవమువలెఁ బరుండెను.

ఆ ముసలిముండయు వీఁడు చచ్చెనా నేను వెచ్చింపవలసి వచ్చునేమో యని భయపడి యేమీ యేదియుఁ బెట్టకున్నఁ బోవా. నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు కావు. మొండివో బండవో శిఖండివో. అట్లైన నిదిగోఁ దీసికొమ్మని చేతనున్న యలుకుచుట్ట విసరి యా ముసలివాని ముఖమునఁ గొట్టెను. అతఁడును గృష్ణార్పణమని దానిని గ్రహించికొని పోయెను.

ఆవలఁ గొన్నినాళ్ల కా ముసలిది చచ్చెను. కామము క్రోధము లోభము నరక ద్వారములు గావున నది నరకమునకుఁ బోయి నానావిధ యాతన

లనుభవించెను. పాపానుభవ మంతయు ముగిసిన పిమ్మటఁ గింకరులు దానిని ధర్మరాజునొద్ద నిలిపి యిట్లనిరి.

"మహాప్రభూ! యీ జీవి నరక యాతనలన్నిటిని ననుభవించెను. స్వర్గమున దీని కెడము లేదు. మరల భూలోకమున ననుభవింపవలసిన దుఃఖము లున్నవని చిత్రగుప్తులు చెప్పిరి. వదలుఁడనిన విడిచెదము. ఆజ్ఞ పాలింపఁ గర్తలు" అని విన్నవింపఁ గానే యా జీవి యమునిఁ జూచి యయ్యా యింకను నే ననుభవింపవలసిన కష్టములున్నవా? కాలిన యుక్కుబొమ్మలఁ గౌఁగిలింపఁ జేసిరి. కత్తులపై నీడ్చిరి. నిప్పులలోఁ ద్రోచిరి. కుక్కలచేఁ గఱపించిరి. ఆఁకలిచే మలమలమాడఁ జేసిరి. ఇంకను దయరాదా" యని దీనయై విన్నవించెను. అప్పుడు యముఁ డిట్లనియె.

"ఓసీ పాపినీ! నవ్వుచుఁ జేసిన పాపము నేడ్చుచు ననుభవింపవలయునని యెఱుఁగవా? నీవు మగనికి ద్రోహము చేసితివి. వంచించితివి. పలుబాధలు పెట్టితివి. అంకుముండవు నైతివి. ఈ పాపములకుఁ గొంత పరిహారముగా బాలరండవైతివి. తక్కిన పాపఫలము లిందనుభవించితివి. పోయిన జన్మంబున దానధర్మము లెట్టివో నీ వెఱుఁగవు. ఎవరేమి యడిగిన నిల్ల నారాయణా యనుచుంటివి. ఈ విధముగఁ బలుమాఱు నారాయణ శబ్ద ముచ్చరించుటచే శ్రీమన్నారాయణుఁడు నీ కేదియో యొక గతి కల్పింపఁ దలంచి ముసలి బ్రాహ్మణుఁడై నీ యింటికి వచ్చిన నలుకుచుట్టతో నాయనను గొట్టితివి. ఆయన దానిని గొనిపోయి పరీక్షింప నందొక కందిగింజయుఁ జేరెఁడు నీళ్లుండెను. దండకారణ్యమున నొక నిర్జన ప్రదేశమున నా కందిగింజ చెట్టై మొలచి యున్నది. దాని క్రిందనే చిన్న గుంతలోఁ జేరెఁడు ముఱికి నీళ్లున్నవి. నీవు భూమి మీఁదఁ బుట్టి యా కందిగింజలు దిని యా ముఱికినీళ్లు ద్రావి జీవింపుము. ఈ విధముగ నీ పాపము క్షయింపఁగా నారాయణ శబ్దోచ్చారణముచేఁ గలుగు పుణ్యము ఫలింప నారంభించును. అప్పుడు భగవంతుఁడు నీకుఁ బ్రత్యక్షమయి తరుణోపాయ ముపదేశించును. పొమ్మని చెప్పి పంపెను.

అది దండకారణ్యములోఁ బ్రయాణము సేయు బాటసారులలో నొక తెకుఁ గూఁతురై పుట్టెను. పుట్టిన శిశు వేడ్చుట గాని పాలు ద్రాగుటగాని కన్నులు తెఱచుట గాని లేకుండుటచేఁ జచ్చినదని తలంచి తల్లిదండ్రులు దానినందే పాఱవైచి పోయిరి. అవలఁగావు కావు రని యేడ్చుచుండఁగా

నడవలోని మనుష్యులు దానిని సాఁకిరి. కొంచె మీడురాఁగానే సాఁకినవారు చచ్చిరి. అది దిక్కులేక యల్లాడుచు వచ్చి కందిచెట్టు క్రిందఁ జేరి యా కాయలు దిని యా ముఱికినీళ్లు ద్రావి కాలము గడుపుచుండెను. ఇట్లనేక సంవత్సరములు గడచెను. దాని పాపమంతయు క్షయింపఁగా నొకనాఁడు శ్రీకృష్ణమూర్తి దానికిఁ బ్రత్యక్షమై యోసీ నా పాపము క్షయించినది. నా నామమును స్మరించుచుండిన ఫలమిఁక నీ వనుభవింపవలసియున్నది. ఇఁక నొక గంటలో నిచ్చటికి రుక్మిణీ సత్యభామలు పల్లకులు దీసికొని వచ్చి నిన్ను రమ్మని ప్రార్థింతురు. జేపు మధనద్వాదశి. బిందుఫలమిచ్చిన వచ్చెదను. లేకున్న రానను. వారట్టులే బాస చేసి నిన్ను ద్వారకకుఁ దోడుకొని వత్తురు. అవల నీవు సుఖముగా నుండఁగలవు అని చెప్పి మాయమయ్యెను. ఆయన చెప్పినట్టులే యాయన యాజ్ఞమేరకు రుక్మిణీ సత్యభామలు వచ్చి యది కోరిన వరమిచ్చి తోడుకొనిపోయి బిందుఫలమిచ్చిరి. అది మొదలది సుఖముగ నపందే స్వామి సేవచేయుచుండెను.

జితక్రోధుఁడు శిబి

విశ్వామిత్ర వంశమున జనించిన యష్టకుఁడను రా జశ్వమేధ యాగము చేయఁగా నా నిమిత్తమున నతని తమ్ములు ప్రతర్దనుఁడు – వసుమనస్సు – శిబి యనువారును వచ్చియుండిరి. యజ్ఞాంతమునం దష్టకుఁడు తన సోదరులతో రథారూఢుఁడై పోవుచుండి తమ కభిముఖుఁడై వచ్చు నారదమహర్షిని దర్శించి రథంబుడిగి సత్కరించి "మహాత్మా! నా తోడరండు. ఈ రథముపై నెక్కిపోదము" అని వేఁడుకొనెను. ఆయనయు వల్లెయని వారి తోడ నా రథముపైఁ గూర్చుండి పయనించు సమయమంబున నందొకరు నారదునిఁ జూచి త్రిలోకజ్ఞా! యిందుండు మనమందఱము ధర్మాత్ములమే కదా. మనకు స్వర్గావాసము నియతమై యున్నది. పుణ్యఫలానుభవాంతమున నెప్పటికైన స్వర్గము నుండి భ్రష్టులమై నేలఁబడవలసిన వారమే కదా. ఇందఱిలో ముందు స్వర్గభ్రష్టులగువా రెవరు? అని యడిగెను. అష్టకుఁడని నారదుడు చెప్పెను. ఏలయని యా రాజడిగిన నారదుఁడిట్లనియె.

ఈ యష్టకుని మందిరమున నితిథినై కొన్నిదినములుంటిని ఒకనాఁడు నన్నుఁ దన రథముపై నెక్కించుకొని యీ యష్టకుఁడూరి వెలుపలికిఁ దోడ్కొని పోయెను. ఊరి వెలుపల నొక గొప్ప యావులమందఁగని రాజా యివి యెవరి

యావులని ప్రశ్నించితిని. "ఇవి నే నొక బ్రాహ్మణునికి దాన మిచ్చిన యావు" లని యితఁడు చెప్పెను. ఈ యహంకార లేశముచే నితఁడు తొలుత స్వర్గము నుండి పడిపోవును.

తక్కినవారిలో ముందెవ్వరికి స్వర్గచ్యుతి కలుగునని మఱియొక రడిగినఁ బ్రతర్దనుఁడని దానికిఁ గారణ మిట్లు నారదుఁడు చెప్పెను.

ఈ ప్రతర్ధనింటను గొన్నినాళ్ళు నేను వసించితిని. ఒకనాఁడు నాలుగు గుఱ్ఱములఁ గట్టిన తేరిపై నన్నెక్కించుకొని వాహ్యాళి పోవుచుండ నొక బ్రాహ్మణుఁ డెదురై "రాజా నాకొక యశ్వమిమ్ము" అని యడిగెను. "మార్గమధ్యమున నడిగిన నెట్లిత్తును. నేనింటికి వచ్చిన తరువాత నడుగుము. ఇచ్చెదను" అనెను.

"అట్లు కాదు. రాజా నా కత్యంతావశ్యక కార్యము గలదు. జాగు చేయరాదు. ఇప్పుడే యిమ్ము" అని యా బ్రాహ్మణుఁడనెను. అట్లైనఁ దీసికొని పొమ్మని యొక గుఱ్ఱము నిచ్చెను.

ఆవలఁ గొంతదూరము పోఁగా మఱియొక బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి యట్లే యడిగెను. ఇంటికి రమ్మని రాజు సమాధానము చెప్పెను గాని యతఁడు విననందున విధి లేక మఱియొక గుఱ్ఱము నిచ్చెను. ఇట్టులే మఱియిద్దఱు బ్రాహ్మణులు వచ్చి తక్కిన రెండు గుఱ్ఱములును యాచించి తీసికొనిపోయిరా. అప్పు డీ ప్రతర్ధనుఁడు రథము దిగి యీ బ్రాహ్మణు లిఁకేమి తీసికొందురనుచుఁ దానే కాఁడి మోచి తేరు లాగికొని పోయెను. కొఱమనస్సుతో దానముచేయుటచే నితఁడు పడిపోవునని చెప్పఁగాఁ దక్కినవారిలో ముం దెవ్వరు స్వర్గ భ్రష్టులగుదురని యడుగ నారదుఁడిట్లనియె.

"తక్కినవారిలో వసుమనస్సు ముందు పడిపోవును. నేను లోకసంచారము గావించుచు నొక నాఁడీయన యింటికి వచ్చితిని. దేవదత్తమైన పుష్పరథమును స్వస్తివాచనము గావింపఁబడుచుండెను. ఆవలన నా రథ మందఱకు దృగ్గోచరము కాఁగానే నా తేరి మహిమను సౌందర్యమును విశేషముగఁ బొగడితిని. ఆ పొగడ్త పలుకులు విని "నారదా దీనిని నీవింతగ మెచ్చుచున్నావు. కావున దీనిని నీవే తీసికొమ్ము" అని చెప్పెను. కావలసినపుడు తీసికొనెదను. నీ యొద్దనే యుండదనిమ్మని చెప్పి వెడలిపోయితిని. మఱియొకసారి వచ్చి దాని నత్యద్భుతముగఁ బొగడితిని. అప్పుడును దానిని నీవే తీసికొమ్మని చెప్పెను.

పదపడి యొకసారి వచ్చి "యోహెూ రాజా యేమి నీ పుష్పరథము సౌందర్యము. ఇంద్రవరుణకుబేరుల విమానములును నీ పుష్పరథము సాటిరాదు" అని యీ విధముగఁ బెక్కురీతుల నుతులు గావింపఁగా నా మాటలు విని యితఁడిట్లనియె.

"మునీంద్రా! నీ శ్లాఘావాక్యములు పుష్పరథము యోగ్యతకుఁ దగియున్నది. ఉచితరీతిఁ బ్రశంసించితివి" అని నయనెనే కాని నీ కిచ్చితిని గదా. నీది నీవు తీసికొని పొమ్మని చెప్పఁడయ్యెను. ఈ హేతువుచే నితఁడు పడునని చెప్పెను.

"మిగిలిన మీ యిరువురిలో నెవరికి ముందు పతనము కలుగు" నని యొక రడిగిరి. నేను ముందు పడుదునని నారదుఁడు చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

"నేను శిబి సమానుఁడ నెన్నఁటికిఁ గానేరను. నే నొకనాఁ డీయనతోడ నుండు నెడ నొక బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి "రాజేంద్రా! క్షుధార్తుఁడను. నాకింత యాహారము పెట్టెదవా" యని యడిగెను. "అవశ్యము పెట్టెదను" అని శిబి చెప్పెను. "అటేని నీ పుత్రుని నీవు చంపి యా మాంసముతో నా కాహారము కల్పింపుమని యా యతిథి పలికెను. అట్లే కానిమ్మని పోయి బ్రహ్మార్పణమని కన్నకొడుకును జేతులారఁ జంపి వండి తట్టలోనుంచి శిరస్సుపై ధరించి తెచ్చెను గాని యాబ్రాహ్మణుఁ డందు లేఁడయ్యె. ఆ పళ్లెరమును దన శిరస్సుపై నుంచుకొని యా బ్రాహ్మణుని వెదకుచుఁ దబోయెను. ఏమి జరుగునో చూతమని నేను వెంటనంటితిని. ఇట్లు వెదకుచుఁ బోవుచుండఁ గొందఱు పౌరులు వచ్చి రాజా నీవు వెదకు బ్రాహ్మణుఁడు నీ సౌధమునకు నాయుధశాలకు గుఱ్ఱపుశాలకు నంతఃపురమునకు నిప్పంటించి వేడుక చూచుచున్నాఁడు. నీ భార్యయు నంతఃపుర స్త్రీలు వీథుల నల్లాడుచున్నారు. నీ నగళ్లల్ల కల్లోలముగ నున్నవి" అని చెప్పిరి.

ఈ రాజు కొంచెమైన మనోవికారము లేనివాఁడై యా బ్రాహ్మణుఁ డున్నచోటికిఁ బోయి "విప్రోత్తమా యాఁకటి బడలికతో డీ కార్యములచే మిగుల డస్సితివి. నీవు కోరిన యాహారముఁ దెచ్చితివి. కైకొ"మ్మని హస్తములు మోడ్చి ప్రార్థించెను.

"నామీఁది కోపముచే నీ విందేమి విషపదార్థము కలిపితివో. ఎట్లెఱుఁగనగు? నీవు ముందు తిందువేని నేను బిదపఁ దినెదను" అని యా

బ్రాహ్మణుండు పలికెను. కానిమ్మని యా శిబి యొక కబళమెత్తుకొని నోర నుంచుకొనఁ బోఁగా నా బ్రాహ్మణుండు తటాలునఁ జేయి పట్టుకొని "రాజా నీ నతిథి ప్రియుఁడవని జితక్రోధుఁడవని యెఱింగితిని" అనుచుండునంతలో మృతపుత్రుఁడు సర్వాభరణ భూషితుఁడై పరిమళించు మేనితో గంతులు వేయుచు నచ్చటికి వచ్చెను. దగ్ధగృహంబులు పూర్వమున కన్న శోభాయమానములై కానవచ్చెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డచ్చటనే యదృశ్యుఁడయ్యెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు మఱి యెవ్వఁడో కాఁడు. బ్రహ్మదేవుఁడే. ఉత్తమ లోకములుఁ గాంక్షసేయువారిని దేవత లిట్ల పరీక్షింతురు. పరీక్షలందుఁ గృతార్థులయిరా యుత్తమ పదవు లొసఁగుదురు" అని చెప్పెను.

శ్రద్ధానుసారము ఫలము

ఒక నగరము వెలుపల నొక సన్న్యాసి వసించుచుండెను. అనేక చాతుర్మాస్యములు ముగించి భూప్రదక్షిణము ముమ్మాఱు గావించి గుర్వాజ్ఞ గొని వృద్ధుఁడగుటచే నియతి తప్పక యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టుఁడై జప తప స్స్వాధ్యాయాదులఁ గాలము గడపుచు సర్వజనవంద్యుఁడై యుండెను. ఇతఁ!డు నిజమైన వైరాగ్యము కలవాఁడై సన్న్యసించెనుగాని భార్యతోఁ గలహించికాని దారపుత్రాదుల పోషణభారము తప్పించుకొనుటకుఁగాని భార్య దుష్టురాలగుటచేతఁగాని సన్న్యసించినవాఁడు కాఁడు. నగరములోఁ బాకధూమము నిలిచి తరువాత మధ్యాహ్న పంచభిక్షకై యెవరు నమస్కరింతురో యను భయముచేఁ దలపై ముసుఁగు వేసికొని నేలఁ జూచుచు నూరిలోకిఁ బోయి వచ్చునుగాని గృహస్థుల యిండ్లలోభోజనము చేయువాఁడు కాఁడు. లభించిన యన్నమును నాశ్రమమ్మునకుఁ దెచ్చి నిటఁగడిగి పశుపక్ష్యాదులకుఁ గొంతయిచ్చి మిగత నిశ్శేషముగ బ్రహ్మార్పణమని భుజించును. సూర్య చంద్ర నక్షత్రకాంతులు దప్ప దీపాదికృత్రిమ తేజముల నుపయోగింపఁడు. ఎండైన నరిగి రాక తడవాయెనేని ప్రొద్దు గ్రుంకిన చోటనే పరుండును. ఎంత దవ్వైనఁ గాల్నడఁ బయనించునే కాని యా నారోహణము సేయఁడు. నడచునపు డతని దృష్టి కాఁడిక్రమాఁకు దవ్వునకన్న నావలఁ బడదు. తాను దెచ్చుకొన్న నీరే తా నుపయోగించుకొనును గాని యితరులు దెచ్చిన దానిని స్పృశింపఁడు. సర్వభూత మైత్రిగల వాఁడు. ఎవ్వరితోడను స్నేహము చేయఁడు. దేనియందును బ్రీతి లేదు. ఈ విధముగ నియమ గరిష్ఠుఁడై యుండు నయ్యతి శ్రీ భాగవతంబున

"భగవంతుఁడు సర్వాభీష్ట ప్రదుఁడు శ్రద్ధకొలఁది ఫలము" అని చదివి యిట్లు లాలోచించెను. భగవంతుఁ డొకఁడున్నాఁడని యాయన మోక్షము నిచ్చునని విశ్వసించి నేనీ నియమము శ్రద్ధాభక్తులతో జరపుచున్నాఁడను. మోక్షమా కానరాని దశ. అది కలదో లేదో. కలదని శాస్త్రోక్తి విశ్వాసము. ఉన్నను దుస్సాధము. భగవంతుఁడు మోక్షదాతయని చెప్పు గ్రంథమే సర్వాభీష్ట ప్రదాతయని చెప్పుచున్నది. అటైనచో నే నేది కోరినను భగవంతుఁడు దానిని దప్పక నెఱవేర్పవలయును. ఈ దేహికి దుష్కరమైన దానిని గోరెదను. భగవంతుఁ డిది సాధ్యపఱిచెనా మోక్షము సాధ్యమే. శాస్త్రము సత్యమే. లేకుండిన శాస్త్రము కల్ల. మోక్షము హుళక్కి. దేవఁ డుండుట దబ్బఱయని దృఢనిశ్చయుండై దిగాలున లేచి చక్క నా నగరమేలు రాజునింటికి బోయెను. ఎన్నఁడు దన్నుఁ గన్నెత్తియైనఁ జూడని సన్న్యాసి తన యింటి వాకిట నిలుచున్నవాఁడని విని యెదురుగఁ బోయి గౌరవించి లోనికిఁ దోడితెచ్చి కరములు ముకుళించి నిలఁబడి మహాత్మా తమ రెన్నఁడు రానివారు. నేఁడు మా యింటికి వచ్చుటచే నా యిల్లు జన్మము వంశము పావనము లయ్యెనని వందించి తమ రాకకుఁ గారణమేమో తెలుపుఁడని వేఁడికొనెను.

ఆ సన్న్యాసియు రాజేంద్రా నీవలన నొక ప్రయోజనము గోరి వచ్చితిని. శుష్కాలాపములతో శూన్యహస్తములతోఁ జెల్లుపెట్టక నా కోరిక నెఱవేర్చెద వేనిఁ జెప్పెద. అది సమకూర్చితివేని నీకు మహాభ్యుదయము గలుగునన, యతీంద్రా నాకు సాధ్యమగు నేని తప్పక ఘటించెదనని రాజనెను.

నాకు నీ పుత్రికను వివాహమాడ నభిలాష గలదు. ఇచ్చెదవా వ్యర్థముగఁ బొమ్మనెదవా? అని యతి యనెను. ఈ మాటలు విని రాజు నిర్విణ్ణుఁడై "గొప్ప సన్న్యాసి – విరాగి – ఏండ్లు చెల్లినవాఁడు ఈయనకేమి! పెండ్లి పిచ్చియేమి! అందు నా కూఁతుపైఁ గాంక్షయేమి?" అని చాల దూర మాలోచించి యిట్లనియె. "సన్న్యాసి వర్యా! కన్యాదానము సర్వశ్రేయస్కరము. కన్య యెప్పటికైనఁ బరువనిచ్చితమే. అందు మీ వంటి యుత్తమపాత్రము దొరకుట మహాభాగ్యము. ఐనను గన్యాదానమందు జననీ జనకు లిరువురు స్వతంత్రులు. కన్యాభీష్టమును దెలియవలసి యున్నది. కావున ఱేపు వచ్చెదరేని వారి యభీష్టము తెఱఁ గెఱిఁగి మీకు విన్నవించుకొనెద" నని చెప్పి పంపెను. ఈ వార్త భార్యకుఁ దెలుపఁగానే "సరి సరి బాంధవము బాగున్నది. సన్న్యాసి వయస్సు మీఱినవాఁడు.

వీని కేమి పెండ్లి యేమి? అందు నా కొమార్తె నిచ్చుటేమి? పుట్టక పుట్టక ముత్తెమువలె నొక బిడ్డ పుట్టఁగాఁ గావిగుడ్డలరాయని కా యియ్యవలయునను? ఏమి చూచి పిల్ల వీనిని వరించును. వీని నరసిన గడ్డమును జూచి మోహించునా? కావిగుడ్డలకై కామించునా? గోఁచికై భ్రమించునా? మెడలోకిఁ దొలసి పూసలహారము లాభరణములు కాఁబోలు. కావిగుడ్డ చీర – పైఁటకు గోఁచి ఇవి వస్త్రములు. ఎంత మంచి పెండ్లి కొడుకును సంపాదించితివి" అని యామె యుల్లసమాడెను. అప్పుడు రాజు తన మంత్రిని బిలిపించి సర్వమునఁ దెలిపిన నతఁడిట్లనియె.

"రాజేంద్రా! యా సన్న్యాసి నిజమరిగాని వంచకుఁడు గాఁడు. గొప్ప మహిమ గలవాఁడైనను నివురుగప్పిన నిప్పు. అతఁడు నిజముగ వలపుచే వివాహమాడునని నేను దలఁపను. ఒకవేళ నితఁడు కాముకుఁడే యైనచో నెందో రహస్యముగ వ్యభిచరించునుగాని రాజగు నిన్ను నీ కూఁతు నిమ&ంమని యడుగునా? మాంసము దినువాఁడును బ్రేగులు మెడలో వేసికొనఁడు గదా. సన్న్యాసి యిట్టి కార్యము బహిరంగముగ జేయ సాహసించునా? ఇతని నడవడి నిన్నా నేఁడా చూచుచున్నాము. ఇం దేదియో రహస్యమున్నది. మన కిప్పుడు తెలియదు. మొఱటుగ నిచ్చుట లేదని తిరస్కరించితివా శపించును. కావున నొక యుపాయము సేయుము. తపాయన వచ్చినపుడు సత్కరించి సవినయముగా నిట్లు విన్నవింపుము. 'యతీంద్రా! లేక లేక నా కొక కూఁతురు గలిగెను. స్త్రీలు ధనాభిలాష గలవారనియాభరణములే వారికిఁ బ్రాణములని మీరెఱుంగనిది కాదు. వివాహము వివాదము సమానులయందు శోభించును. పిల్లయుఁ దల్లియు మీ రుసిరిక కాయ లంతటివి రెండు గోతముల మంచి ముత్తెములు దెచ్చి యిచ్చెదరేని యీ కార్యమున కంగీకరించెద మనుచున్నవారు. మీరు మహాత్ములరు మీ కసాధ్యము లేదు" అని యీ విధముగ గౌరవ వాక్కుల నభినందింపుము. అంతతో నతఁ దూరకపోవునని చెప్పెను. అందఱు దానికి సమ్మతించిరి.

మఱునాఁటి తేపట యతి వచ్చి క్షితిపతిం గని యేమి రాజా యేమనెద వనెను. రాజు యతిరాజుతో నిట్లనియె.

"మీరు వ్రతహానికైన నోర్చి మా పిల్లను గామించుట మమ్ముఁ గృతార్థులఁ జేయుటకే యని మా యందఱ మతము. కావున మీ కోరిక మాకు సమ్మతము.

అయినను మత్తకానులు విత్తాసక్తచిత్తలు. లోపాముద్ర వంటి తపస్వినియు నగస్త్యుని రాజకన్యకోచితములైన వానోభూషాదులఁ గోరెగదా. ఇఁకఁ బామరకన్యల నేమనవలయు. రెండు గోతయుల మంచి ముత్తియము లుసిరిక కాయలంతవి యుంకునగాఁ గోరుచున్నది. మీరు మహాత్ములరు. మహాతపస్సంపన్నులరు. మీ కసాధ్యమెందును లేదు. కావునఁ జిన్నదాని మనస్సు చిన్నపుచ్చక మచ్చికతో నీమాత్రము చనవొసంగుఁడు" అని యెంతో వినయముగఁ బ్రియవాక్కు లాడెను.

రాజాఁ యట్లే కానిమ్ము. పోయి వచ్చెదనని చెప్పి యా సన్న్యాసి వెడలి చక్క సముద్రతీరముఁ జేరెను.

ఇట్లు వేలావనిఁ జేరి యా సంయమి నీటియొడ్డునఁ గూర్చుండిదోసిటితో సముద్రజలము ముంచి భూమిపైఁ బోయఁదొడఁగెను. ఐదాఱు దినములైనను నిద్రాహారములు మాని యేకనిశ్చయముతో భారము భగవంతునిపై వైచి యట్లే చేయుచుండెను. అప్పుడు విష్ణు వొక ముసలివానివలె వచ్చి యేమయ్యా యేమి చేయుచున్నావని యడిగెను. నాకు రెండు గోతముల మంచి ముత్యములు కావలయును. అవి సముద్రము నందుఁ దప్ప మఱి యెక్కడను దొరకవు. కావున సముద్రపు నీళ్లుపాఱఁ జల్లి వానిని గైకొనెదను" అని సంయమి చెప్ప నా వృద్ధుఁడు నవ్వి యిట్లనియె.

'ఓయీ నీకు మతిలేదా యేమి? సముద్రపు నీళ్ళు దోసిటనా పాఱఁజల్లెదవు? మేలు మేలు ! ఇది సాధ్యమా? నేల యొకపాలు నీళ్లు మూఁడు పాళ్లనుట యెఱుఁగవా? ఛీ బుద్ధిలేనివాఁడా లేచిపొమ్ము. కూడు నీళ్లు చాలించి యిది యొకనాఁట నొకపూఁట నగు కార్యమువలె నీ దొడ్డకార్యమును జేయుచున్నావు. ఎవరైన వినిన నవ్వుదురు. వెఱ్ఱివాఁడందరు. పోపొమ్ము" అని యెంతెంతో నిరుత్సాహ వాక్యములు పలికెను.

"అయ్యా! నీవేల గొంతు చించుకొనెదవు. భగవంతుఁ డొకఁడుండుట నిశ్చయమేని నయతఁ డాశ్రితాభీష్టప్రదుఁడేని నా సంకల్పము వ్యర్థము పోదు. పోపొమ్ము నీకేల యీ శ్రమ" మని యా సన్న్యాసి తన పని తాను జేయుచుండెను.

ఇట్టులే భగవంతుఁడు రెండు మూఁడు విధముల వచ్చి నిరుత్సాహ పఱిచెను. గాని యతఁడు మానినవాఁడు కాఁడు అప్పుడు శ్రీ మహావిష్ణువు

సముద్రునిఁ జూచి యితఁడు నామీఁద నెపము పెట్టి ప్రాణములైన వీడుటకు సాహసించి యున్నాఁడు. వీఁడు కోరిన ముత్తెము లిమ్ము నీవే వాని నితఁడు కోరిన చోటికిఁ దీసికొని పోవ సేవకుల నియమింపుము" అని చెప్పిన నజ్జలధిరాజును నుసిరకకాయలంత ముత్తెములు రెండు గోతముల నిండఁ దెచ్చి యతీంద్రా! భగవంతుఁడు నీకు వీని నిమ్మని యాజ్ఞాపించెను. కైకొమ్ము అనిన నేను వీని నెట్లు మోసికొని పోఁగలను. నా యాశ్రమమునకు నివి పంపుమనిన సముద్రుఁడు నిరువురు సేవకుల నిచ్చి యా రెండు గోతముల ముత్యములను సన్న్యాసి వెంటఁ బంపెను. సన్న్యాసియు వాని నెత్తించుకొని చక్క రాజగృహమునకు వచ్చి సభలో నున్న రాజునెదుట నా రెండు గోతములుంచి సేవకులను బొమ్మని సెలవిచ్చి రాజా యిదిగో! నీకూఁతురు కోరిన యాణిముత్తెములు. ప్రతి మౌక్తిక మునిరిక కాయయంత యున్నది" అను సన్న్యాసి వాక్యములు విని వానినిగని రాజుమంత్రి సభ్యులు దిగాలుపడి దిగ్భ్రమ గొని యుండిరి. రాజు వాని నంతఃపురమునకుఁ బంపెను. యతీంద్రా! తే పుదయమున వచ్చిన మాటలాడుదమని రా జాయనను పంపెను.

ఇట్లాయనను బంపి మంత్రిని జూచి రాజు "సచివవర్యా! మన యుపాయము ఫలింపదయ్యెను. ఒక పక్షములోపల నిన్ని ముత్యము లీ సన్న్యాసి యెట్లు సంపాదించెనో లోకములో నుసిరికాయయంత ముత్యముండుటే విన్నవారము గాము. అట్టివి రెండు గోతములంట మంచి ముత్యాలంట! ఇఁకఁ గర్తవ్యమెయ్యది చెప్పుము" అనిన నమాత్యుఁ డిట్లనియె.

"రాజా! యీయన సామాన్యుఁడు గాఁడని మున్నే చెప్పితిని. అతఁడు కామనశుఁడని నే నిప్పటికిని దలంపను. అయినను గాకున్నను నింత శ్రమపఱిచి యిప్పుడు తిరస్కరించెదవేని నిన్నుఁ దప్పక శపించును. కావున మరల నాయన రాకముందే రేపే ముహూర్తమని నిశ్చయించి లగ్నపత్రిక వెంటనే పంపుము. సన్న్యాసి పెండ్లికన్నియు శుభలగ్నములే" యనిన రాజును నట్ల కావించి నగరు నగరి నలంకరింపించి రాజు పుత్రికకు వివాహమని చాటింపఁబడంచి తానే తగు పరిజనులతోడఁ బోయి లగ్నపత్రిక నిచ్చి సన్న్యాసి నింటికిఁ దోడి తెచ్చెను. సంభారములన్నియు సిద్ధము చేయఁబడెను. మఱునాఁడు లగ్నవేళ సమీపించెను. రాజనగరు జనసమ్మర్ధముచే వ్రేలెఁడెడము లేనిదై యుండెను. పెండ్లికొడుకు కావి వస్త్రములతో దండ కమండలువులతోఁ

బెండ్లిపీఁటపైఁ గూర్చుండెను. విధవల పెండ్లిండ్లకే మంత్రములు వదరు బ్రాహ్మణులుండ సన్న్యాసుల పెండ్లికి లేకపోదురా? మంగళసూత్ర ధారణసమయము వచ్చెను. యతీంద్రా యీ మంగళసూత్రమును వధూకంఠమునఁ గట్టుమని పురోహితుఁడు చేతి కిచ్చెను. సన్న్యాసి దానిని బల్లెరములో నుంచి చివాలున లేచి పోఁజొచ్చెను. రాజును రాజబంధువులు వెంబడించి యడ్డము వచ్చి యిది యేమి పోయెదరే యని యడిగిన నతఁ డిట్లనియె.

"ఏండ్లు చెల్లిన సన్న్యాసికి నాకేమి పెండ్లియేమి? భగవంతుఁడు సర్వాభీష్ట ప్రదాత. శ్రద్ధానుసారము ఫలమని శ్రీభాగవతమునఁ జదివి యది యెంతమాత్రము సత్యమో పరీక్షింప నిన్నిపోకలఁ బోయితిని. ఆ ముత్యములు మీరే గ్రహింపుఁడు. నాకుఁ బనిలేదు" అని చెప్పి యాశ్రమముఁ జేరెను.

మతి లేని రాజు

కళింగదేశమున మందేహుఁడను రాజుండెను. నవరత్నముల వ్యాపారము చేయు కొందఱు వర్తకు లీయన యొద్దకు వచ్చి తమ యొద్దనున్న యమూల్యములైన నానావిధ రత్నముల నెల్లఁ జూపిరి. రాజును సంతోషించి వానిలో మేలైనవాని నెల్ల నేఁటి నాలుగులక్షల విలువగల మణులను గొని మఱియు వారితో నిట్లనియె. ఓ వర్తకులారా! మీరుఏ మరల జావాహిరి తీసికొని వచ్చు నపుడు మా దర్శనమునకుఁ దప్పక రండు. ఇంతకు నెక్కువగఁ దీసికొందుము. వలయునేననేఇ మీకు ముందుగ సంచకరువుగ నేఁబదివేల రూప్యంబు లిచ్చెదఁ గొనుఁడని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని మంత్రి యిట్లనియె. "వీరు వ్యాపారముచే జీవించువారు. వీరి కదియే వృత్తి. మనల నుద్ధరించు కోసరము వచ్చుదువారుగారు. ఇట్టి వారికి నొకటిగాదు. రెండుగా దేఁబదివేల రూప్యంబు లేల ముందుగ నీయవలయును? వారు రాకున్న నేమి చేయవలయును? వీరు దేశాంతర ద్వీపాంతర సంచారులు. మన రాష్ట్రము దాఁటిరేని వారల మనమేమి చేయఁగలము? మెతుకులు చల్లినఁ గాకులకుఁ గఱవా? కొనువా రున్నచోటికి సమ్మెడు వారు తామే వత్తురు" అని బోధించిన రా జిట్లనియె.

"ఓయి మంత్రీ! నీకుఁ దోఁచినది చెప్పితిని. తప్పేమిగాని మనవలె నిట్టివానిని గొనువారు లోకములో నెందఱు లేరు? వీరు మన యొద్దకే

రావలయునని విధియా? ఎక్కడ నమ్ముడు పోయిన నక్కడనే విక్రయింతురు. మనము పంచకరు విచ్చిన నమ్మకముగా మన యొద్దకే వత్తురు" అని చెప్పి యా బేహారులకు నేఁబదివేల రూప్యంబు లిచ్చెను. వారును సంతోషముతో నక్కను ద్రొక్కి వచ్చితిమని చంకలు తట్టుకొనుచుఁ బోయిరి.

ఆవలఁ గొన్నినాళ్ల కీ మందేహుఁడు మంత్రిని బిలిచి "యోయీ! మన రాష్ట్రములో నుండు మతిలేని వారినెల్ల నొక పట్టీ వ్రాసి నెలదినముల లోపలఁ జూపుము. ఇట్టి వారు దేశమున కనర్థక ప్రదులు. కావునఁ దఱుమఁ గొట్టెద"నని చెప్పెను. ఆ మంత్రియు నట్టులే కానిండని యొక పుస్తకము సిద్ధము చేసి యందు మొట్టమొదటి పేరుగ "మ-రా-రా-శ్రీ, రాజ మందేహనృపాలుఁడుగారు" అని బిరుదములతోడ వ్రాసి యావల నెల్లయ్య పుల్లయ్య యని యేవో కల్పిత నామములఁ గొన్ని పుస్తకమునిండ వ్రాసి నెల గడువు కాఁగానే రాజు చేతి కిచ్చెను. ఆయన దానియందుఁ దనపేరు ప్రథమమందే యుండుట చూచి యేమి మంత్రీ నా పేరు మొదట వ్రాసితివి. నేనేమి మతిమాలిన కార్యము చేసితినని యడిగెను.

'దేవరా! రత్నముల వర్తకులకు నేఁబదివేల రూప్యంబులు సంచకరువిచ్చితిరి. అంతవఱకుఁ బ్రతి సంవత్సర యొకసారియైన వచ్చువారు సంచకరువు తీసికొని మూఁడు సంవత్సరములైనను వచ్చినవారు కారు. కావున వ్రాసితి ననియెను.

"ఇఁక మీఁద వారు వచ్చిననో" యని రాజనెను.

"తమ పేరు దీసివైచి వారిపేరు వ్రాసెదను" అని మంత్రి చెప్పెను.

జారభ్రమైన రాజదార

ఒకానొక రాజునకు వెలిచవి మరగిన యొక యిల్లాలుండెను. దీని నడవడి రాజునకుఁ దెలియవచ్చెను. అతఁడు బోధజంచెను. బాధించెను. గాని యాచెడిపె తన నీచగుణమును మానిది కాదు. ఆ నిమిత్తమున నా రాజు రాజకార్యములనుగూడ మాని యంతఃపురములోనే పెండ్లానికిఁ గావలి గాచుచుండెను. ఇట్లుండ నా రాజు గ్రామాంతరము పోవలసిన యావశ్యక కార్యము తటస్థించుటచే నేమి చేయుటకుఁ దోఁపక తన కత్యంతాప్తుఁడైన యొక బ్రాహ్మణుఁ బిలిచి యిట్లనియె.

"మిత్రమా! నా దుఃఖము నే నేమని చెప్పుకొందును? నా భార్య చీఁకటి తప్పున నాటి తేటినదని నీవును వినియుందువు. ఆ హేతువుచే దాని కావలి గాచుచు నిన్నాళ్లు గడిపితిని. ఇప్పుడు నేను గ్రామాంతరము పోవలసియున్నది. ఇఁక నది విశృంఖల వృత్తిఁ జరించును. ఈ యవమానమున కన్న నెందైనఁ జచ్చుట మేలని తోఁచుచున్నది. ఏమి చేయుమనెదవు"

"నీ శోకమునకుఁ దగిన కారణము గలదు గాని లేదని చెప్పను. తమ భార్యలు అంకాడిన దుఃఖింతురు. గాని తమ అంకుపోతు తనమునకు సాధ్వులైన తమ భార్య లెంత దుఃఖింతురో యది పురుష పశువులు గ్రహింపఁజాలవు. భర్తలు వ్యభిచరింపవచ్చును గాని భార్యలు వ్యభిచరింపరాదఁట. ఏమి యీ నీతి! భర్త కాముకుఁడై వ్యభిచరించెనా యది భార్య వ్యభిచరించుట కనుజ్ఞ యిచ్చుటయే యని నా యభిప్రాయము. అదట్టులండునీ, ఇప్పుడు నీకొక యుపాయము చెప్పెద వినుము. నీవు నీ భర్యా యొద్దకుఁ బోయి నీ ప్రయాణవర్త యెఱింగించి నయవాక్యముల నిట్లనుము. ప్రేయసీ! నీ వత్యంత కాముకవు. క్రీడాతత్పరవగుట యెఱింగి నీ సంతోసమునకై యొక క్షణమైన నిన్ను విడిచి యుండఁ జాలకుంటిని. ఇప్పుడు గ్రామాంతరము పోవలసిన కార్యము దాపరించినది. నేను బోక తప్పదు. నీ చిత్తవృత్తి నే నెఱుఁగుదును. నీకుఁ బురుష సాంగత్యమున కనుజ్ఞ యిచ్చితిని. ప్రాతఃకాలమున మలవిసర్జనమునకై యెవ్వఁడు మిగులదూరము పోవునో నట్టివానితో నేను వచ్చు వఱకు రమించుచుండుము. అట్లైన నీకు వ్యభిచారదోష బాధ కలుగదు" అని చెప్పి పొమ్మని బోధించెను.

ఆ రాజట్టులే భార్యకు బోధించి బాస గైకొని యిల్లు విడిచి పోయెను. సూర్యోదయమునకు ముందే యా యిల్లాలు మేడ కట్టకడపటి యంతస్తుపై కెక్కి నలువంకలు చూచుచుండెను. అప్పుడు నడిమి ప్రాయపు బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడు ముంతతో నీళ్లు దీసికొని యూరి వెలుపలఁ జాల దవ్వుపోయి మఱుఁగునఁ గూర్చుండి మలవిసర్జనము చేయుచుండెను. వెంటనే యారాణి సేవకుల కతనిని జూపి వాని నెట్లైన నిచటికిఁ దోడి తెండు. విడువవలదని యాజ్ఞాపించెను.

ఆ భటు లాదరబాదర యచటికిఁ బోయిరి. వీరు పోవునప్పటికిఁ గార్యము దీర్చుకొని యతఁ డెదురుగ వచ్చుచుండెను. ఆ భటులాయనను జూచి యయ్యా! మా రాణిగారు నిన్నుఁ బిలుచుకొని రమ్మనినారు రండు పోదమనిరి.

బ్రాహ్మణుఁ డామాటల విని "పోపో మీ రాణితో నా కేమిపని మీతో నా కేమి పని. నేను రాను" అని తిరస్కరించెను. రాకున్న విడువము. బలవంతముగఁ బట్టుకొనియైనఁ బోయెదమని వారనిరి. నన్నుఁ దాఁకిన మీ తలలు పగుల మొత్తెదనని బ్రాహ్మణుఁడనెను. ఈ విధముగఁగలహము పెరిఁగెను. భటు లా బ్రాహ్మణుని రెట్టలు పట్టుకొనిరి. వాఁడు వారి చెంపలు పగులఁ గొట్టెను. వాగ్వాదము ముష్టియుద్ధముగఁ బరిణమించెను. ఈ కలహములో భటుల చేతి దెబ్బతగిలి బ్రాహ్మణు చేతి మంటిముంత పగిలిపోయెను. అయ్యో! నా ముంతాయని బ్రాహ్మణుఁ డేడ్వఁ జొచ్చెను. ఏడ్చినను మొత్తుకొన్నను వదలక యతనిఁ బట్టుకొని వచ్చి భటులు రాణిముందుర నిలిపి పోయిరి. రాణియు జరిగినదంతయుఁ జూచుచుండెను.

"ఏడ్చుచుఁ దలకొట్టుకొనుచుఁ బ్రాణత్యాగము చేసెదను నే నిఁక జీవింపను" అని ప్రలపించుచున్న యా తరుణాగ్ని హోత్రిని జూచి యా రాణి సానునయవాక్యంబులు పలికి యయ్యా! యేల యింతగ శోకించెదవు. ప్రాణత్యాగము చేయవలసి కార్యమేమి సంభవించెను?" అని యడిగెను.

బ్రా : మానహానికంటెఁ బ్రాణత్యాగ కారణ మింకొం దేదిగలదు?

రాణి : మా భటులు నిన్నుఁ బట్టి తెచ్చిరని కోపించెదవేని క్షమింపుము. దానికిఁ గారణభూతురాల నేనే. నిన్ను సమ్మానింపఁ దోడి తెమ్మంటిని. వారు ధూర్తులై యట్లు చేసిరి. వారిని శిక్షించెదను క్షమింపుము.

బ్రా : నీ సమ్మానమునకు నేను బొంగను. నీ యవమానమునకు గ్రుంగను. నన్ను భటుల చేతఁ బట్టి తెప్పించుటకు నేను జారత్వము చేయలేదు. చోరత్వము చేయలేదు. ధూర్తత్వమునకు నిను లోకము నిందించునుగాని నన్ను నిందింపదు.

రాణి : అట్లైన నీవు ప్రాణత్యాగము చేయనేల?

బ్రా : నాకు బుద్ధి తెలిసినది మొదలు నేను బహిర్భూమికిఁ బోవునప్పు డంతయు నొక ముంతను దీసికొని పోవుచుంటిని. ఆ ముంతతప్ప నా మర్మాంగమును జూచి నది వేఱొకటి లేదు. దానిని నీ విపుడు పగులఁ గొట్టించితివి. సిగ్గుమాలిన వాఁడనై యిఁక నా యంగమును దేనికిఁ జూపుదును?

రాణి : మంటిముంతపోయిన బంగారు ముంత నిచ్చెదను. దీనికేల వ్యసనపడియెదవు?

బ్రా : మంటిముంతకై నేను వ్యసనపడలేదు. నా మర్మస్థలము చూచినది యది యొక్కటియే. ఆ యొకటి పోయెను. ఱేపటినుండి నా గతి యేమి?

రాణి : (నవ్వుచు) ఏమయ్యా! ముంతపోయిన లోకము మునిఁగినట్లు వాపోయెదవు? అది పోయిన మఱియొకటి యాయెను. ఏదైననేమి? ముంతలకు గఱవా? ఆ ముంతతప్ప వేఱుముంత పనికి రాదా?

బ్రా : రాజపుత్రివి రాజభార్యవు నీ పరువునుకుఁ దగినట్లు మాటలాడెద ననుకొంటినిగాని వాడవదినెవలె వేశ్యవలె భాషింతువని తలఁచినవాఁడను గాను. నీవు శీలమన నెట్టిదో యెఱిఁగిన దానవు గాఁదోపవు. నీవు పతివ్రతవును గావు. భార్యభర్తకును, భర్త భార్యకును దప్పఁదన మర్మస్థల మెవ్వరికైనఁ జూపవచ్చునా? ఇది వివాహమైనవారి విషయము. నేను బ్రహ్మచారిని. కావున నొకముంత మాత్రమే నా మర్మస్థము చూచునట్లేర్పాటు చేసికొని యుంటిని. ఆ స్థలములకు మర్మాంగములని రహస్య ప్రదేశములని, గోప్యాంగములని యేల పేరు వచ్చెనో యెన్నఁడు నీ వాలోచించినదానవు గావు. వస్త్రముల ధరించుట సిగ్గునకా? సింగారమునకా? సింగారమున కందువేని తినఁబిండము లేని యెంతటి పేదవారైనను స్త్రీలైనను బురుషులైనను జేనెఁడు గుడ్డయైన నేల మొలను ధరింతురు? గుడ్డలెట్టివో యెఱుఁగని యడవి మనుష్యు లాకులేల నడుము చుట్టు కట్టుకొనియెదరు? ఆ స్థలములపై నెండయైన సోఁకరాదని కదా సూర్యచంద్రుల కభిముఖముగా మలమూత్రోత్సర్జనము చేయరాదని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. సంగమకాలమున దీపకాంతియునుండరాదని యేల శాస్త్రము విధించుచున్నది. వానికిఁ జేయు రక్షణము దేహమునఁ బ్రధానమైన శిరస్సునకును, నింద్రియములఁ బ్రధానమైన శిరస్సునకును, నింద్రియములఁ బ్రధానములైన నేత్రములకుఁ జేయుచున్నారమా? ౪-౫ సంవత్సరముల ప్రాయము మొదలు బాలురకు గోఁచులు, బాలికలకుఁ బావడలేల కట్టెదరు? నవరంధ్రములలో నది యొక రంధ్రమని మాత్రము నీవెఱుఁగుదువు కాఁబోలు. అన్ని యవయవములవంటివే యవి యైనచోఁ దక్కినవానిని బహిరంగముగ విడిచినట్టులేల వానిని విడువరు?

జుట్టుబొట్టు పుట్టము విడిచిన సన్న్యాసులును బైఁటలు విడిచి తిరుగు స్త్రీలును గట్టు పుట్టము లేల విడువరు? మొలకొక తుండైనఁ జుట్టుకొందురు గదా? కన్ను కాలు లేనివారిని జూచి మనుష్యులయ్యోక పాపమందురుగాని యా యంగబలము లేని మాచకమ్మలను షండులను జనులు చులకనగఁ జూచుట లేదా? అన్ని రంధ్రములవంటి దది యైనచో నందఱు స్త్రీలవంటి దానవు నీవుగావా? నీవేల యంతఃపురములో ముసుఁగులు కప్పికొని యుండెదవు? నలువురి తోపాటు నీవేల వీథులఁ దిరుగరాదు. నీ కీ పూజ్యత యేల? ఇది మనుష్యకల్పితమందువా? ఆవుల నెద్దుల మొదలైన జంతువులకుఁ దోఁక లేమఱుఁగు ప్రదేశమును దాఁచుచున్నవో యాలోచింపుము. మగపశువులకుఁ గానరాని చోట వెనుకటి రెండు కాళ్లనడుమ నేల యవి యుంపఁబడినవో యోజింపుము. పక్షులందును నీ భాగములు వెండ్రుకలచేఁ గప్పఁబడుట యెఱుఁగవా? వృక్ష బీజములందును నివి యెంత గూఢప్రదేశములఁ దోఁపఁబడినవో నీవేమి యెఱుఁగుదువు? ఇవన్నియు నాలోచించినచో మర్మాంగములు గోప్యము లనియు సంత సొరకాయలు కావనియు వేశ్యలవలె జారిణులవలె వాని నంగడిఁ బెట్టరాదనియుఁ దెలివిగల వారికేలతోఁపక పోవును? ఇ ట్లంగడిఁ బెట్టువారు పడెడు నరకబాధ లెట్టివో మదనపిశాచగ్రస్తు లేమెఱుంగుదురు? ఈ లోకము నందును నిట్టి వారెందటి నీచాతి నీచులగఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నారో యెఱుంగవా? వీరికి గౌరవము కలదా? అంకుటాంఁడ్ర బిడ్డల నట్టివారుగాక యితరులు వివాహమాడుదురా? తన తల్లితోఁగాక వేఱొక పరస్త్రీతో సంభోగించు తండ్రియందుఁ బితృగఃరవ ముంచవలసిన పనిలేదనియుఁ బరపురుష సాంగత్యము చేయు భార్యను ఘటశ్రాద్ధము చేసి వదలించుకొమ్మనియు శాస్త్రములు చెప్పవా? అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి' 'పుత్రాద్దశ గుణం పుత్రీ' యని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి గదా. వీరు వేనివలన జనించుచున్నారు? భూమిమీఁదఁ బుట్టవలసిన జీవులకు నెలవెయ్యవి? అపవిత్రస్థలములా జీవాత్మలకు శరణములు. ఇవి యజ్ఞపరికరములుగా శాస్త్రములు చెప్పవా? పెంటి పశువులు రెండుమూఁడు పోతులతోఁ గలియుట లేదా యందువేని నీవు పసరమైనచో నా యుపమానమున కుపమేయము గమ్ము. మర్మాంగములు వీథి ఱోళ్లు దొమ్మరి డోళ్లు మద్దెల కొడుపులు గావు.

రాణి : అయ్యా నీవు చెప్పినదంతయుఁ జేతనముల కన్వయించును. ముంత యచేతనము గదా.

బ్రా : మన మచేతనములని తలఁచునవి యన్నియు నంతస్సంజ్ఞములని వేదములు చెప్పుచున్నవి. నీవు గాఢసుషుప్తియందున్న నచేతనమగుదువా? రాణీ! నీతో నాకిన్ని మాటలేద? నీ కుపన్యసించుటకు నేను రాలేదు. నీవు నా ముఎంత పగులఁగొట్టించుటచే వేఱొకముంత యాశింపవలసి వచ్చును. నా సిగ్గు దీసితివి నే నాహారమును గొంటినా మలమూత్రబాధ గలుగును. కావున నిప్పటినుండి నే నాహారమే కొనను. నేనిందే యుండి నీకుఁ బ్రీతిగా నుపవాసములచే దేహము విడిచెదను. కొట్టించినఁ గొట్టింఁపుము. ఈడ్పించిన నీడ్పింపుము. చంపినఁ జంపుము. ఇప్పుడే యురిపోసికొని ప్రాణము విడుతమనిన నది యాత్మహత్య యగునని మానితి. ఇందే ప్రాయోపవేశము చేసెదనని పరుండెను.

ఆజఱభి కేమియుఁ దోఁపక నిత్రాతివెల నిలఁబడి యిట్టు లాలోచించెను. నేనెంత నీచురాలను. పవిత్రమైన వరాంగమును సత్రము పెట్టితిని. నిమిష సుఖమునకై యుభయలో భ్రష్టనైతిని. సుఖమా? ఏమి సుఖము? గజ్జి దురద సుఖమా? అయ్యో నే నేదియో చేయఁబోయిన నది యేదో యయ్యెను. సత్యము సత్యము పాపకార్యమునకుఁ బాపఫలము గాక పుణ్యఫల మెటుట్ల వచ్చును? కామాంధముచే స్వైరిణినై చరించి పుట్టిన యింటివారికి మెట్టిన యింటివారికి నపకీర్తి తెచ్చితిని. తల్లిదండ్రులు తోడఁ బుట్టువులు పైకి మాటలాడినను వారు నన్ను తుచ్ఛగాఁ జూచుచున్నారు. భర్తయో నా పొత్తునాఁడు పాఁప పొత్తుగా దలంచుచుండను. మూఁడు వంశముల వారిని నరములపాలు చేసితిని. ఆత్మగౌరవము నెంచనైతిని. కడుపు కూటి నిమిత్తమై నన్నీ పరిచారికలు గౌరవించుచున్నారుగాని వీరికి నాయెడ నిజమైన గౌరవబుద్ధి యెట్లు పుట్టును? వ్యభిచరించి బాగుపడినవారెవరు? నూర్వురు తమ్ములతోఁ గీచకుఁడు చచ్చెను. రావణవంశమే నిర్మూలమయ్యెను. నహుషుఁడు పామయ్యెను. శక్రునకు దేహమెల్ల యోనులై షండుఁడై శత్రువుల చేఁ జిక్కి కారాగృహ బద్ధుఁడయ్యెను. అహల్యగతి యందఱెఱింగినదియే. ఇట్టి నెన్నియో కలవు. సీత– ద్రౌపది –చంద్రమతి – దమయంతి – మదయంతి – యనసూయ – నాలాయని

లోనగు పతివ్రతలు లోకస్తుతి పాత్రలయిరిగాని అంకుటా లొక్కతెయైన గౌరవింపఁబడునది లేదు. పరమపాపియైన నాకుమాత్ర మన్యథాత్వమేల కలుగును. హరిహరి! యా పావనజన్మల పేర్లైన నుచ్చరింప నాకు యోగ్యత కలదా? ఈ బ్రాహ్మణుఁడు మరణించెనా బ్రహ్మహత్య దాపరించుట యటుండ నా దురుద్దేశము లోకమున నెట్లైన వ్యాపింపక మానదు. భర్త యేమనును? లోకు లేమందురు? తల్లి దండ్రు లేమందురు? ఈ పాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్త మీ బ్రాహ్మణునకన్న నేను ముందు మరణించుటయే కావున నేనును బ్రాయోపవేశము చేసెదను. నేను మరణించినను నపకీర్తి పోదు. కావున నొక కార్యమును జేసెదను. చేసిన పాపము చెప్పినఁ బోవును. నా యుద్దేశమున్న దున్నట్టు లీయనతోఁ జెప్పి నన్ను క్షమింపుము. నే నిఁక నిట్టి కార్యములు చేయను అని బాస చేసెదను. బ్రాహ్మణులకు నుడుగు సిడుగు మనస్సు వెన్న. కావున నేను బాదములపై వ్రాలి శపథము చేసితినేని యేల క్షమింపక పోవును? క్షమింపక పోయెనా రెండు పీనుఁగు లేకకాలమున నీ యిల్లు వెలుపడ వలసినదే యని తీర్మానించుకొని యా సాహసిక తన పరిచారకుల నెల్ల నా వలబొమ్మని తన హృదయగతమంతయు నాయన కెఱింగించి "పరమ పాపాత్మురాలిని దీనిని క్షమింపుము. ఇఁక నిట్టి కార్యములఁ దలపెట్టనని మీ పాదములు ముట్టి బాస చేసెదను. నీవు మరణించితివా నాకు మా బంధువులెల్ల నపఖ్యాతి పాపము శాశ్వతమగును. నీవు మరణించుటే నిజమేని నీ కన్నుల యెదుట నేను ముం దాత్మహత్య చేసి కొనియైన మరణింతును" అని కంటనీరు కాల్వలై పాఱఁ బాదముల వ్రాలి పెక్కు విధములఁ బ్రార్థించెను.

దాని యవగడపుఁ గార్యమునకు రోసిఛీకొట్టి దానివలనఁ గలుగు నష్టకష్టములను వివరించి చెప్పెను. నీచకార్యములను జేయువారి నెంత యధికులనైనను నధములును గర్హింతురు గదా. ఆయనమాట యొక్కొక్కటి నారసమువలె హృదయమున నాట నోటమాట వెడలక పాపభయమున గుండెలు కొట్టుకొనఁ గన్నీరు మున్నీరుగఁ గాఱఁ బాదములవ్రాలి గట్టిగఁ బట్టుకొని లేవకుండెను. అట్లు కొంత తడవుండిన పిమ్మట అంకాడ నేర్చినమ్మ బొంకాడ నేర్వదా యన్నట్లు దాని యేడ్పులు వగలేడ్పులు కావనియు, బశ్చాత్తాపముచే జనించినవే యనియు దాని దీనత్వము చేతను, విస్వరత్వము చేతను, వైవర్ణ్యము చేతను నిశ్చయించుకొని యా బ్రాహ్మణకుమారుం డిట్లనియె.

నీవు చేసిన పాపమునకు నీవు చచ్చుటే మేలు. పీడ దొలఁగినదని నీ తల్లిదండ్రులు భర్త సంతోషముతో మునిఁగి కృతార్థులగుదురు. వారి కపకీర్తియుఁ దొలఁగును. మానముమీఁద దృష్టి లేని యాఁడుది గాడిద. మానమునే యంగడిఁ బెట్టిన నీకుఁ బ్రాణమొక లక్ష్యమా? నీ వెంతకైనఁ దెంపరికత్తెవని యెఱుంగుదు. అయినను నా నిమిత్తముగా నీవు చచ్చుటకు నా మన సొప్ప కున్నది. మన యుభయముల మరణముచే నీ దుండగము లోకమున వెల్లడికాక మానదు. బ్రహ్మహత్యకు నీవు కారణమైనను నది నీ భర్తను బీడింపక పోదు. ఈ యపకీర్తి పాపము నాలోచించి ఛీ యిది యేమి బ్రదుకని నీ పెనిమిటి జీవితము మానును. దాని వలన ననేకానర్థములు పొసఁగును. నా వ్రతభంగమువలన నే నొకఁడనే పాపభాజినగుదును. నా యొక్కనికై యిన్ని కీడులు గలుగఁ జేయరాదు. అయినను నీ విఁక నిట్టి యకార్యముఁ జేయక శీలవతివై యుందువని ప్రమాణము చేసెదవేని వ్రతభంగమైన నోర్చెదనని దానిచేత ఘోరప్రమాణములఁ జేయించుకొని ప్రాయోపవేశము నుండి లేచెను.

రాణియు మరల బ్రతికినట్లై సంతోషించి విప్రకుమారా! యిది యెవ్వరికిఁ దెలుపకుము. ఇవిగో వీనిని గొనిపొమ్ము. రాణి యేల పిలిపించెనని లోకులడిగి రేని దానమిచ్చుటకై యనుము అని సమస్త పదార్థములను వెండి పళ్లెరముల నుంచి సేవకులచే నాయన యింటికిఁ బంపెను.

మఱునాఁడు నరపాలుఁ దరుదెంచి వృత్తాంతమంతయు విని సంతసించెను.

నూఱు వినుము – ఒకటి చెప్పవేు

ఒకానొక రాజునొద్దకు నొక కమసాలి బత్తుఁడు మూఁడు బంగారు బొమ్మలు తెచ్చి చూపెను. రూపమునందుఁ దూనికయందుఁ బనియందును మూఁడును సమానములే. ఏమియుఁ దారతమ్యము లేదు. కాని కమసాలి యొకదానివెల యైదువేలు రెండవదాని వెల పదివేలు, మూఁడవదాని వెల పదునైదువేలు రూపాయలని చెప్పెను. వెలలయందు భేదమున కేమి కారణమనిన నది మీరే తెలిసికొనుఁడు. మీరు ప్రభువులరు. గుణాగుణములు మీకుఁ దెలియనివా? యని చెప్పెను.

అప్పుడు రాజు తన యమాత్యుని దిలకించి మంత్రీ! గుణతారతమ్యమును బట్టి మూల్యతారతమ్యమని స్వర్ణకారుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. గుణభేద మెట్టిదియో

తెలిసికొని చెప్పుమని యా మూఁడు స్వర్ణవిగ్రహములను నా సచివుని యధీనమున నుంచెను. ఆ మహామాత్యుఁ డా విగ్రహములను దన గృహమునకు నెత్తించుకొని పోయి యెంతయుఁ బరీక్షించ రహస్యము నెఱింగినవాఁడై మఱునాఁడు వానిని రాజునొద్దకు గొంపోయి యిట్లు వచించెను. నృపాలా! వీని రహస్య మెఱిఁగితిని. ఈ విగ్రహములయందు నీ మొదటి బొమ్మ కుడిచెవిలో నొక పుల్లను దూర్చితిమేని యది యెడమచెవిలో నుండి వెలువడును. రెండవబొమ్మ చెవిలోని రంధ్రములో నుంచిన నోటిలో నుండి బయలు వెడలును. మూఁడవ విగ్రహములోని రంధ్రము శిరసమునందే నిలిచిపోయెను.

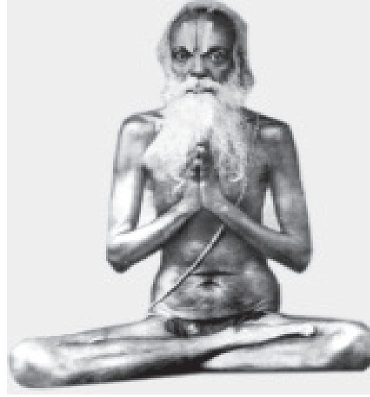
ఈ చెవిని బడిన మాటను ఆ చెవిని వెడలఁ బుచ్చువానివంటిది మొదటి విగ్రహము. వీని కేది చెప్పినను మనస్సున కెక్కదు. ఏది వినినను వెంటనే దానిని వెలిఁబుచ్చక మాట దాఁచుకొన లేని వానిని దెలుపునది రెండవది. వీని నోట మాట దాఁగదు. వీని కే రహస్యవిషయమును దెలుపరాదు. విన్న విషయమంతయుఁ దన యందే యుంచుకొని రహస్యమును వెలిపఱు పని వానివంటిది మూఁడవది. వీఁడు నూఱు వినుము. ఒకటి చెప్పుము అను లోకోక్తికి గుఱియైనవాఁడు. వీని నమ్మి యే రహస్యమైనఁ జెప్పవచ్చును. ఈ మూఁడు నీతులను దెలుపునవి యీ మూఁడు విగ్రహములని చెప్పెను. ఆ భూపాలుఁ నా మాట విని సంతోషించి వానివెల యిచ్చి తీసికొనెను. కావున బుద్ధిమంతులు "నూఱు విను, ఒకటి చెప్పుము. నూఱు చెప్పుము. ఒకటి వ్రాయుము" అను సామెత మెఱవరాదు.

శ్రీరామాయనమః

ఆర్యకథానిధి
అష్టమ భాగము

వావిలికొలను సుబ్బారాయ
విరచితము

శ్రీశ్రీశ్రీ "ఆంధ్రవాల్మీకి"
శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు (వాసుదాస స్వామి)
శ్రీ రామసేవా కుటీరము, వాల్మీకి ఆశ్రమము (శృంగిశైలము),
ఒంటిమిట్ట, కడప జిల్లా.

దాతారం సర్వసంపదామ్

ఆపదా మపహర్తారం

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్

కం. నీ పాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమును నితాం
తాపార భూతదయయును
తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆర్యకథానిధి

ఎనిమిదవ భాగము

అజామిళోపాఖ్యానము

కన్యాకుబ్జపురమున నొక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు గలఁడు. ఇతఁడు సత్కులీనుఁడు. అధీతవేద శాస్త్రుఁడు. వైదికకర్మ నిష్ఠుఁడు. ఆచారసంపన్నుఁడు. వృద్ధసేవి. సత్యవాది. మంత్ర వేత్త. దేవ పితృ గురు భక్తి మంతుఁడు. ఇతఁ డాచారవతి గుణవతి రూపవతి మతిమతి యగు కన్యకను వివాహమాడెను. పంచ లకారయుతయైన యా సతియు సాధ్వీగుణంబు మానక భర్తృసేవ సేయుచు నత్తమామలఁ బరిచరించుచు నిట్టి దాంపత్యము కలదా యని లోకులు మెచ్చఁ గాఁపురము సేయుచుండెను. ఇట్లుండ నతనికి వివేక వనదహనమైన యౌవనము ప్రాప్తించెను. కామ వికారములు సాకారంబు లయ్యెను.

సీ. కడకంట యౌవన గర్వంబు పొడగట్టె
మదిలోన నుద్రేక మదము దొట్టెఁ
గడుమేనఁ గామవికారంబు దలచూపె
ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురంబయ్యె దేహంబెల్లఁ
గచభారమున నెఱికప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూఱు కాండముల్ జిగిమీఱె
బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె.

ఆ. నురము విపులమయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి
పూరమం గకమునఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁడైన భూసురాన్వయునకు
నభినవైక యౌవనాగమమున. భాగ.

మరందంబునకై యరవిందంబున వ్రాలు మిళింద బృందంబులో యన నా కుమారుని వదనంబున నూనూఁగు మీసలు భాసురంబు లయ్యె.

అంత సర్వజనస్వాంత కాంతం బగు వసంతంబు ప్రాప్తించె. భూజాతంబుల లతాంతంబు లేకాంతంబయ్యె. కోకిలల వాకు లంకురించె. చిలుకల కలకలం బినుమడించె తుమ్మెదల ఝుంకారంబు తోరంబయ్యె. విరహులు వేదన ఘోరంబయ్యె అట్టి వసంతంబున నద్ధరామర కుమారుండు జనకాదేశంబున వనప్రదేశంబునకు సమిత్కు శాహరణార్థం బరిగి తిరుగువాఁడు నొకచో దట్టంపుఁ జెట్లనీడల నొక విటుండు స్వైరిణి యగు శూద్రయు మదన కళా చమత్కా రంబులు నెఱపుచు నొకరి భుజంబులపై నొకరు చేతులు వైచి పద్దులు పలుకుచు ముద్దులు గులుకుచు ముద్దులు గొనుచు నేవేవియో పలుగుచు నేమేమియో గావించుచుండిరి. వారిని జూచినంతన బ్రాహ్మణకుమారుని హృదయ హసంతియందుఁ గుములుచున్న మదననాలంబు భగ్గున రేఁగి మండఁజొచ్చె. దాని పొగచేతనో యనఁ గామాంధకారంబు కనుఁ గప్పెను. ఆ తాపజ్వరము చేతనో యన మనస్సు వికలమయ్యెను. ఇఁక వీఁడు మనల నాదరింపఁడని కాఁబోలుఁ జేనున్న కుశలు సమిధలు నెందో తమంత రాతిపోయెను.

ఇట్టి దుర్దశాపన్నుఁడై యా చిన్నవాఁడు గృహంబుఁ జేరి తన యిల్లాలిని బరుండఁ బిలిచెను. ఆ మగనాలు రహస్యముగ నిదియేమి వేళగాని వేళ యిట్టు పిలిచెదరు? పట్టపగ లిట్టి కార్యము చేయవచ్చునా? నేనేమి వేశ్యనా? అత్తగారు మామగారు వచ్చుచుఁ బోవుచుందురు. ఏదైనఁ బనికై పిలుతురు. వారెఱిఁగిన భోగము కాఁపురమనరా? ఇట్టి కార్యములకుఁ బగలు నిషిద్ధమని మీ రెఱుఁగరా? అనుచుండులోపల నత్తగారి పిలుపు వినరాఁగా నబ్బాలిక వెడలిపోయెను.

నసగూఁడి నసరున నష్టవివేకుఁడైన యా బ్రాహ్మణుఁడు శాస్త్రములఁ దాను జదివిన చదువు వెన్నలోఁ గలిపి కామోన్మాదంబున నిట్లు ప్రలాపింపఁ దొడఁగెను.

అహా యేమి యిల్లాలు ! ఏమినీతి ! ఏమి యాచారము ! తాను మగనాలఁట వేశ్యగాదఁట. పగలఁట పెద్దలు వత్తురఁట ! అక్క ఱకాఁదుకొనని యిల్లాలుండిన నేమి లేకుండిన నేమి? కామోపభోగమున కుపకరింపని

భార్య భార్యయా? వివాహము చేసికొనుట యేల? ఇష్టము వచ్చినట్లు సుఖించుటకుఁ గాదా? అటుకాదేని వివాహ శ్రాద్ధము మానుటేమేలు. వివాహమని చేసికొనిన నెన్ని నిర్బంధములు. దశములఁట యేకాదశులఁట ద్వాదశులఁట యమావాస్యలఁట పున్నమలఁట నిషిద్ధ తిధులఁట వ్రతములఁట వారి తాత శ్రాద్ధములఁట. అనృతుకాలమఁట. శాస్త్రకారులు షండులో సన్న్యాసులో ముసలి ముండకొడుకులో కాకున్న నిట్లు వ్రాయుదురా? ఇట్లు చూచిన 360 దినములలో 300 దినములు వ్యర్థముగఁ బోవుచున్నవి. ఇరువది సంవత్సరముల వయఃపరిమాణములో నలువది నెలలు భోగార్హ కాలముగ నేర్పడును. ప్రాయమందే చచ్చినను వృద్ధై జీవించినను భోగాశ లేదుకదా. వెన్నెలయందే కదా యెల్లో నేరేళ్ళు చీఁకటియందేమి కలదు. ప్రాయ ముడివోయేనా యావల నేమిభోగము. ఈ కాలమైన నెట్లు వినియోగింపఁబడునో చూతము. పంచ పంచోషః కాలమున నిద్దురలేచి రాత్రి జామున్నఱ వఱకు గృహకృత్యములు చేసి చేసి యలచి యప్పు డిల్లాండ్రు పడుక టిల్లని యొకటి యుండిన దానిలోనికి వత్తురు అది లేనివారు వంట యింటిలోనో పెరటిలోనో పిడుఁదులతోడి పశులకొట్టము లోనో చాఁప మీఁదనో నల్లుల నులకమంచము మీఁదనో పరుండుదురు. ఇల్లాలు శయల మలంకరింప వచ్చునప్పటికి మగఁడు గాఢనిద్రయం దుండును. అప్పటికైన నత్తగా రనుగ్రహించినఁ గదా. అత్తగారు మేలుకొనియుండఁ గోడలు పండుకోఁ బోరాదఁట. కొంద అత్తముండలు దొంగనిద్ర పోయినట్లేపోయి కోడలు పండుకోఁ బోఁగానే పేరుపెట్టి గట్టిగ బిలుచుచు "నప్పుడే పడుకొనఁ బోయితివా? ఏమి స్వాతంత్ర్యము ఏమి మదము ! అని యూరు నాఁడెత్తుకొని పోవఁ గేకలు వైచుచు మఱునాడు ఇంటింట నయ్యో నాకోడలా గూఁటిలో దివ్వె నోటిలోఁ గడి. ఎప్పుడును మగని ప్రక్క విడువదు. ఇవి దానికి బాగుగఁ దెలియును. తెల్లవాఱుదాఁక గుసగుసలు నసనసలు వానిని నిద్దుర పోనిచ్చిననా? దీనికి భయపడి వాఁడు సగమైనాఁ డమ్మా యని చెప్పుచుందురు. తలదువ్వుకొని పూలు పెట్టుకొనెనా బోగముసొగసు. మంచి చీరకట్టుకొని పడుకటింటికిఁ బోయెనా యది మగనికిఁ గాఁపురము చేయునది కాదు. మగఁడు భార్యతో మంచి మాటలాడెనా వానివాత నేదోయుంట వేసినది" అని యీ ప్రకారము అత్తలు డాంపత్య సుఖమును నాశనము చేయు మిత్తులగుదురు. కావుననేకదా యేకాదశియు నత్తలు నొక్క టియని పూర్వులిట్లు చెప్పిరి.

శా. తాపై పూలు ధరింప నీదు, మఱిగంధం బెంచఁగా నీదు, బల్
నేమంబొత్త భుజంపనీదు, పగయౌ నిద్రావిహారాదులున్
బ్రేమం బూరుష సంగమోర్వదు సుమీ వీటికథల్ సైఁచునే
యేమే కోడల ! నన్నుఁ దిట్టెదవ? లేదే యత్త యేకాదశిన్.

ఇట్లొక కోడ లేకాదశి నెపమున నత్తను నిందించెను.

అంత ప్రొద్దుపోయి చెమటకంపుతో మాసిన చీరతో వచ్చి పరుండినను మగఁడు దాఁకబోయినఁ దాళుదురు అబ్బా ! కాలుసేతులు పీఁకుచున్నవనును దానితోఁ గోపాలు తాపాలు. ఇల్లాలొల్లక యఱువదియేండ్లు మగఁ డొల్లక ముప్పదియేండ్లు బాలప్రాయము పదియేండ్లు సరిపోవును. ఏమి యిల్లాలు ! ఏమిసుఖము !! స్వేచ్ఛానుసారము సుఖపడని జన్మము జన్మమా యని యా మతిహీనుఁడు దలఁచి ప్రారబ్ధము కట్టిపట్టి యాద్వ భ్రష్టస్య కావాగతి యనుటకు లక్ష్య భూతుఁడై కండమెండుగఁగల యొక బోగముదానిని దగులుకొని యిచ్చకొలఁది దానితోఁ గ్రీడించుచు నింటిని నిల్లాలిని దల్లిదండ్రుల వదలి దానియింటనే యుండుచు నిల్లుకూలార్చి పితృధనము దాని పాలుచేసి క్రమక్రమముగ దాని చేతనే తినుచుఁ దొలుత మద్యమాంసముల దానికిఁ దెచ్చి యిచ్చుచుఁ బిదపఁ దాను వానిని జవిగొనుచు వానికై చేయరాని హింసాద్య కార్యంబులఁ జేయుచు ధనార్థియై జూదమాడుచు దుర్వాదంబుల నారితేఱి బొంకులకు జంకక చోరత్వంబున నధీరుఁడు గాక దుష్టుఁడు కష్టుఁడు భ్రష్టుఁడు నష్టకుల శీలాచారుఁడై యూరు నాడురోయ హేయపు బ్రదుకు బ్రదుకుచుండెను.

ఇట్లుండ నతనికిఁ బదుగురు బిడ్డలా శూద్రయందు జన్మించిరి. అందుఁ గడపటి కొడుకు పేరు నారాయణుఁడు. శూద్రస్త్రీ యందు బిడ్డలఁగన్న బ్రాహ్మణుఁడు శూద్రుఁడే యగును. శూద్రునివలన బిడ్డలఁగన్న బ్రాహ్మణస్త్రీకిని బిడ్డలకును జండాలత్వము ప్రాప్తించును. ఈ విధముగ నతని భ్రష్టత్వము పారము ముట్టెను. ఉత్తముఁడు చెడిన భ్రష్టతముఁడే యగును. వానివలె మఱి యెవ్వరును జెడఁజాలరు. బ్రాహ్మణుఁడు పాపకార్యములకుఁ బూనినచో వాఁడు చేయునంతటి ఘోరపాపములను జాతిచండాలుఁడును జేయ సాహసింపఁడు కావుననే కర్మ చండాలునికన్న జాతి చండాలుఁడే శ్రేష్ఠుఁడు. జాతి చండాలు విశ్వసింప నగునుగాని కర్మచండాలు విశ్వసింపరాదు.

ఇట్లుండ నా పతితునకు నెండకాలపుఁ జెలిమ నీటివలె వయస్సు క్షీణించెను. పాపబీజము మొలకెత్తెనో యనవార్థక మంకురించెను. కామాంధకార మడఁగెనోయన నల్లని వెండ్రుకలు తెల్లనయ్యెను. మదన మదంబు సదమదంబైనట్టు లంగములు సడలి ముడుతలుపడి వ్రేలాడఁజొచ్చెను. భోజన సౌఖ్యము తోడ దంతములు రాలిపోయెను. ఇహలోక దృష్టి మాను మన్నట్లు కన్నులఁ బొరలు గప్పెను. ఇంద్రియ వాంఛలు చాలు నన్నట్లు తల

పడఁకఁజొచ్చెను. చేసిన పాపములకు దండమే గతి యన్నట్లు చేతికి దండము వచ్చెను. పరమపాపిని మీర లీ పాపిదేహమున నిఁక నుండరాదని వెడలిపోవ వెలికి బ్రాణవాయువులఁ ద్రోయుచున్నదో యన్నట్లు వగర్పు దగ్గు ప్రబలెను. ఎట్టి కలుషాత్మకులకును దుదకు నారాయణుఁడే గతియన్నట్లు చీటికి మాటికిఁ బుత్ర భ్రాంతిచే నారాయణా యని వాఁడు కొడుకును బిలుచుచు నుండెను. ఈ విధముగ నతఁ డెనుబదియెనిమిది వర్షంబులు జీవించెను. పాపి చిరాయువుగదా. క్రమక్రమముగ మంచ మెక్కెను. అట్లుండియు పుత్రవాత్సల్యాతిశయముచే నతని విడిచి యుండఁజాలక యెడపాదడపా నారాయణా యని పిలుచుచు లాలించుచు ముద్దు లిడుచుండెను. ఫలమునకుఁ బతన భయమువలె భూతకోటికి మరణ మనివార్యము కదా.

వాని కంత్యకాలము ప్రాప్తించెను. దేహి తల్లిగర్భము నుండి వెడలివచ్చునపుడును మరణకాలమునందును వెయ్యి తేళ్ళు కుట్టినంత బాధపడును. దీనినే మరణసంకట మందురు. పాపాత్ములయం దిది దుస్సహమై యుండును. ఈ సమయమున నీ లోకజ్ఞానము దృష్టి తప్పును. వాఁడువాఁడు పుట్టినది మొదలుచేసిన పుణ్య పాపకార్యము లన్నియు బొమ్మలాట యందువలె స్పష్టముగ నెదుట గోచరించును. పాపాత్ములగు వారు వానిని జూచి తమ పాప కృత్యములకు భయపడి మలమూత్రంబుల విడుతురు. అట్టి గతి యీ భ్రష్ట బ్రాహ్మణునికిఁ దటస్థించెను. అట్టి దశయందుఁ గాకిమేనులు, దిస మొలలు, నెఱ్ఱని మిడిగ్రుడ్లు, నిడివికోఱలు, జుంజుఱు నిట్ట వెంద్రుకలు వికారపు ముఖములు, లావు పెదవులు, బాకుల వంటి గోళ్ళు, కోఱమీసములు గల యమదూతలు దంతము పాశము కశలు ధరించి పండ్లు పటపట కొఱుకుచు భయదభాషణము లాడుచు వచ్చి యతని ప్రక్క నిలిచి యతని దేహమునుండి యంగుష్ఠమాత్ర పురుషునిఁ బాశములచే వెలికి లాగఁజొచ్చిరి. అప్పుడు వాఁడు బెగ్గడిల్లి తత్తఱపోయి మేను వణఁకఁ గొడుకును దలఁచుకొని నారాయణా నారాయణా నారాయణా యని యఱచెను.

నారాయణా యని వాఁ డఱువఁగానే యాజానుదీర్ఘ బాహువులును, గమలదళ విశాల లోచనులు, దరహాస సుందర వదనార విందులును గ్రైవేయహార కేయూర కటక కిరీటశోభితులు శంఖచక్రాలంకృత హస్తులును బీతికౌశేయ వాసులును నగు దివ్యపురుషులు విష్ణు పార్శ్వచరు లరుదెంచి యమకింకరుల నదలించి, జీవుని కట్లు తొలఁగించి యమకింకరు లంగని యిట్లనిరి. ఎవ్వరు మీరు? వీనినేల కట్టితిరి? ఎక్క డికిఁ గొంపోయెదరు? వీని నేమి చేయఁ దలఁచితిరి? అని యడిగినఁ దత్తేజోజాతపురాభూతులైన దండధరకింకరు లిట్లనిరి. మేము యమునిదూతలము. ఆయన యాజ్ఞ చొప్పున నాయువు తీఱిన పాపుల సంయమనీ పురంబునకుఁ గొంపోవుచుందుము. ప్రేతలను యముఁడు విధించిన శిక్షలకుఁ బాలుపఱుతుము. వీని చరిత్రము మహాఘోరము. వీఁడు పరమపాపి. దుర్లభంబైన బ్రాహ్మణవంశంబున జనించెను. అది దుర్లభం బెట్లందు రేని ఈ లోకంబున జీవుండు తొలుతఁ గఠినపాషాణ దేహుండై యాసనాది రూపంబులఁ బుణ్యాత్ముల కుపగరించి తత్సుకృతి విశేషంబున నందుత్తమోత్తమ రత్నాది రూపంబు వహించు, అప్పుడు దానిం బుణ్య స్త్రీ పురుషులు స్ప ృశింప ధరింప దేవతాద్యలంకరణంబుల నుపయోగింపను నైన పుణ్యంబునఁ దృణాది జన్మంబుగాంచి పశ్వాదుల కాహారంబై యా సుకృతవిశేషంబునఁ బరిణామక్రమంబున నుత్తమోత్తమ ఫలవృక్షంబై ఛాయాఫలాది దానంబులనైన పుణ్యంబునఁ దిర్యక్కు ల జనించి యం దార్జించిన సుకృతంబులచేఁ గాలక్రమంబున మనుష్యులయందు నధమాధమ జన్మంబెత్తి యందనేక జన్మంబుల కవల నధమచండాలుండై జనించు అనేక జన్మంబుల కవల నధమచండాలుం డుత్తమ చండాలుండై వేయి సంవత్సరము లుండిన యనంతరమున నధమ శూద్రుండై యావల నుత్తమ శూద్రుండగు ఇట్లు శూద్రత్వంబున ముప్పది వేల సంవత్సరములు చన నవల వైశ్యుఁడై జన్మించు. అంతకు నఱువది మడుఁగుల దీర్ఘంబైన కాలంబున వైశ్యుండు క్షత్రియుండగు. అంతకు నఱువదంతలు విడివియైన కాలంబున క్షత్రియుండు పతితుఁడైన బ్రాహ్మణ బ్రువుండగు. అంతకు రెండు నూర్ల మడుంగులు దీర్ఘంబైన కాలంబున నాయధమ బ్రాహ్మణుండు శస్త్రవృత్తి జీవించు బ్రాహ్మణుండగు. అంతకు మున్నూఱేండ్లు నిడుపైన కాలంబున నా బ్రాహ్మణుండు గాయత్ర్యాది మంత్రంబుల నుచ్చరింప యోగ్యుండైన బ్రాహ్మణుండగు. ఇంతకు నాల్గునూర్ల సంవత్సరముల దీర్ఘంబైన కాలంబున నతండు వేదాధ్యయన సంపన్నుఁడైన బ్రాహ్మణుండగు. ఇప్పుడును వీని రాగద్వేషములు సుఖ దుఃఖములు కామ క్రోధ లోభములు పీడించు. వానిని వీఁడు జయించె నేని పరమ పదంబు ప్రాప్తించు. అవి వీనిని జయించె నేని చెట్టు కొన కొమ్మనుండి నేలఁ గూలువానివలె నధమగతుల పలఁబడును. వీనిగతి యిట్టిద. శూద్రస్త్రీయందు సంతానంబుఁ గాంచి యితఁ డీ జన్మమందే శూద్రుఁడయ్యెను. కామదాసుఁడై వీఁడు చేసిన పాపములన్ని యిన్ని కావు. నిష్కా రణముగ వీఁడు వీడుటచే వీని భార్యయుఁ దల్లిదండ్రులు కార్చినకన్నీరుమున్నీరులై యున్నవి.

వీనిని యాతనాశరీరంబునఁ బ్రవేశపెట్టి మెడకుఁ బాశముగట్టి యత్యల్ప కాలములో యముని సన్నిధానమున నిలుపుదము. ఆయన యాజ్ఞచే మరల వీనిని గొనివత్తుము. వీఁడు మరల దేహములోఁ బ్రవేశింపఁ జూచునుగాని మేము మరలఁ బ్రవేశింపనీక త్రాళ్ళగట్టి పట్టుకొనియుందుము. ఆఁకలి చేతను దప్పిచేతను నా కొంప కూలిపోయెనో

నా యొడలు మండిపోయెనో యని యేడ్చుచుండును. పాపాత్ముల బిడ్డలు పిండములు పెట్టి నీళ్ళు విడుతురుగాని ఇవి తిని త్రాగినను బాపాత్ములకుఁ దృప్తి కలుగదు. కొడుకులు చేయు దానము శ్రాద్ధము జలాంజలి యివి పాపిని నుద్ధరింపఁజాలవు. కావున వానికి నాఁకలి దప్పులు శమింపవు. ఆ నీళ్ళుకూడ విడువక పోయిరా కల్పాంతము వఱకు నిర్జనారణ్యములో బహు దుఃఖ పీడితుఁ డగుచుండును. నూఱుకోట్ల కల్పములైనను జేసిన పాపమనుభవింపక తప్పదు. యమయాతన ననుభవింపక మరల మనుష్య దేహము రాదు. ప్రతిదినము పుత్రులిచ్చు పిండములు నాలుగు భాగములు చేయఁబడును. అందు రెండు మరల దేహసృష్టికిఁ కారణము లగును. ఒకటి కావలి యున్న యమకింకరులకు నగును. ఒకటి ప్రేతము తినును. ఈ విధముగఁ దొమ్మిది రాత్రులు పగలు దిను పిండముచే నూతన దేహము లభించును. పదియవ దినమున పూర్ణ దేహుఁడై బలముగలవాఁడగును. ఈ పూర్ణ దేహము మూరెఁడు నిడివిగలదై యుండును. మొదటినాఁటి పిండమువలన శిరస్సేర్పడును. రెండవ నాఁటి పిండమువలన మెడలు భుజములు నేర్పడును. మూఁడవ నాఁటి పిండమువలన హృదయ మేర్పడును. నాలుగవనాఁడు వీపు ఐదవనాఁడు నాభి. ఆఱవనాఁడు పిఱుఁదులు మర్మాంగములు, ఏడవనాఁడు తొడలు, ఎనిమిదవనాఁడు మోకాళ్ళు తొమ్మిదవనాఁడు పాదములు, పదవనాఁ డాకలిదప్పులు, పిండముల వలనఁ గలిగిన దేహము నాశ్రయించి జీవుఁడు పదునొకండు పదిరెండవదినముల నాఁకలిదప్పులచే నావు రావు రని భుజించును. పదుమూఁడవనాఁడు మరల యమకింకరులు వానిని బగ్గములఁ గట్టి యీడ్చుకొని పోదురు.

ఇచ్చటికి యమపురి వైతరణిగాక యెనుబదియాఱువేల యోజనముల దూరమందున్నది. ఈ జీవుని యాతనా శరీరంబునఁ బ్రవేశపెట్టి యమకింకరులు దినమున కిన్నూటనలువది యేడు యోజనముల వంతున రేయిపగు లనక యీడ్చికొని పోదురు. ప్రయాణము మిగుల ఘోరము. త్రోవయంతు నిలువ నీడ త్రాగ నీళ్ళు దొరకవు. ఆహార పదార్థములును లేవు. ప్రలయమందువలె ద్వాదశ సూర్యు లేక కాలమునఁ గాసినంత వేఁడిమికలదు. ఒకచో వడవడ వడకించు జిల్లుమను చల్లగాలి వీచుచుండును. ఈ త్రోవలోఁ బాపాత్ములను దేళ్ళు మహా విషసర్పములు భయంకరములైన పులులు పీఁకుచుండఁగా నిప్పులలో నీళ్ళలో వేసి కింకరు లీడ్చుకొని పోదురు.

ఈ త్రోవలో నొకచోట రెండునూర్ల యోజనముల నిడివి వెడలుపు గల యసిపత్ర వనము గలదు. అందలి చెట్ల యాకులు కత్తులవలె నుండును. ఇవి గాకులు – గ్రద్దలు – డేగలు – గూబలు – తేనెటీగలు – దోమలు వీనిచె నిండి యీ పాపాత్ముని బాధించును. ఒకచోట గారుచిచ్చులు మండుచుండును. వాని ఆకులు తగిలి వీని దేహము పసనకాయ కుందినట్లగును. యాతనా శరీరమగుటచే బాధ తెలియును గాని శరీరమునకు హానిలేదు. ఒక చోట నంధకూపమునఁ బర్వతాగ్రము నుండి దబాలునఁ బడద్రోయుదుము. మంగల కత్తుల మీఁదను నీటెలమీఁదను వేసి యీడ్తుము. ఒకచోట నీళ్ళలో నొకచోట బురదలో వాఁడుపడును. అప్పుడు జలగలు పట్టి కఱచును. ఒక్కొకచోట మండెడు యిసుకలోఁ గ్రాఁగిన పెనములమీఁద, నిప్పుల కుప్పలమీఁద వేసి యీడ్తుము. ఒక చోట జీవిపై నెత్తురు – నిప్పులు ఱాలు పిడుగులు వర్షముగఁ గురియును.

ఇట్లు పోవఁబోవ వైతరణియనెడు నిప్పులనది యడ్డము వచ్చును. పాపాత్ముడు వచ్చుట చూడఁగనే యా నది నిప్పులు మంటలు గ్రక్కు చు సలసల క్రాఁగెడి చమురువలెఁ బొంగి. చూడ భయంకరమై యుండును. పాపాత్ములను దీనిలోవైచి యీడ్వఁగా నందున్న మొసళ్ళు – చేఁపలు – తాఁబేళ్ళు – జలగలు పట్టి పీఁకఁగా నయ్యో యయ్యయ్యో యని జీవు లేడ్చు చుందురు. ఆ యేటిలో నురువులతోఁ గ్రాగిఁన నెత్తురు పాఱుచుండును. ఆ జీవి సహింపరాని యాఁకలి దప్పులచేఁ దత్తఱలాడుచు జీవముతోడి యా నెత్తుటినే త్రాగును. ఇందుఁ దేళ్లు పాములు నుండును పాపాత్ము లీ భయంకర నదిని జూడఁగానే మూర్ఛపోదురు.

ఇట్లీడ్చుకొని పోవుచుండ నా దురాత్ముఁడయ్యయ్యో, నా పెండ్లామా నా బిడ్డలారా యని యేడ్చుచుఁ దాను జేసిన పాపములు జ్ఞప్తికి రాఁగా నయ్యో పుణ్యము సేయనైతినే పాపము చేసితినే అయ్యో యెంతో పుణ్యముచేసి సంపాదించిన మనుష్యజన్మమును వ్యర్థముచేసితినే. నే నెవరి కేమి మేలు చేసితిని? దానములు చేసితినా? హోమములు చేసితినా? తోఁటలు తోఁపులు వేసితినా? తపము చేసితినా? జపము చేసితినా? దేవసేవచేసితినా? యాత్రలు పోయితినా? ఓయి జీవా తరించుట కుపాయమేదియుఁ జేయవైతివి కదా.

పెద్దలసేవ చేసితివా? తీర్థముల మునిఁగితివా? సజ్జన సాంగత్యము చేసితివా? పరోపకార మేమైనఁ జే సితివా? ఓయి జీవా తరించుట కుపాయ మేదియుఁ జేయవైతివి కదా.

నీళ్ళులేనిచోటఁ బశువులకుఁ బక్షులకు మనుష్యుల కుపయోగపడఁ జెఱువులు కట్టించితివా? బావులు త్రవ్వించితివా? చలిపందిళ్లైనఁ బెట్టించితివా జీవా? తరించుట కేమి పుణ్యము చేసితివి ? గోవులకు గ్రాసమిచ్చితివా? పురాణముల వింటివా? శాస్త్రరీతి నడచితివా? పుణ్యులకుఁ గొంచెమైన సహాయ పడితివా? పెద్దలకు మొక్కి తివా? సాధువుల నాదరించితివా? తరించు నుపాయ మేదియుఁ జేయవైతివికదా. అయ్యో ! యెన్నరాని యెన్నెన్ని

పాపములు చేసితివి. పరస్త్రీల గామించితివి. నమ్మినవారిని మోసగించితివి. అసత్యము లాడితివి. దేహమును బెంప మంసమునకై యేకారితివి. పర ధనముల దొంగలించితిని. పరుల వంచన చేసితివి. తల్లిదండ్రుల ధిక్క రించితివి. కట్టుకొన్న భార్యను విడిచి జారుఁడవైతివి. ధర్మహీను లెన్నియో చేసితివని జీవు నుద్దేశించి పురుషు లేచ్చుచుండ స్త్రీ లయ్యయ్యో కండకావరమున మగనినే వంచించితినే. పరపురుషులఁ గామించితినే. మగని ధనము లపహరించితినే. మగనిని ధిక్క రించితినే. బంతిలోఁ బక్షపాతము వహించితినే. అతిథు లింటికి వచ్చిన లోభముచేతను మదము చేతను నాదరించి మంచినీళ్లైన నీయనైతినే. దాహముగొన్న వారి కుప్పు నీళ్ళిచ్చితినే. మగఁడు చచ్చిన ముండనయ్యు బ్రహ్మచర్య మవలంబింపక పోయితినే. ఉపవాస ముండ నైతినే. వ్రతానుష్ఠానములు మానితినే. నేను జేయని పాప మేదికలదు అని యేడ్చుచుఁ బోవుచుందురు.

ఇట్లాప్రేతములు వాయువేగముతోఁ బయనించి పదునెనిమిదవ దివసంబున రమ్యంబైన సౌమ్యం బను పురంబు చేరుదురు. అందు బుష్పభద్రానదియు, బ్రియదర్శనంబైన మఱ్ఱి చెట్టును గలవు. అందు వారు కింకరులతోడ విశ్రమింతురు. అందు విశ్రమించి ప్రేతములు తమ పెండ్లాము బిడ్డలను భూమి పుత్రలను నిల్లువాకిలిని ధనమును దలఁచుకొని తలఁచుకొని తాము పడిన సౌఖ్యముల నెంచి యెంచి హెూరని యేడ్తురు.

అప్పుడు కింకరులు వారిని జూచి పాప జీవులారా ! యిప్పు డేడ్చిన నేమిఫలము ? భూలోకము కర్మభూమి. ఇది ఫలభూమి. అక్క డ మీరు చేసిన కర్మములకు ఫల మిచ్చుట ననుభవింతురు. దారపుత్రాదులు బుణప్రాపు లనుట మఱచి నా పెండ్లాము నా బిడ్డలని కట్టుకొని కౌఁగలించుకొని ప్రక్క ఁబైన వేసికొని వారే తారకమని యదే స్వర్గమని యుంటిరే. వా రందఱేరీ? పొయ్యి క్రిందను, దొంతికుండలలోను, బారి గుంతలలోను నినుపపెట్టెలలోను బూడ్చిన దాఁచిన ధనమేదీ? దారినడచువారికిఁ దాము కూడఁ దెచ్చుకొన్న బత్తెమే బలము కదా. ఈ ప్రయాణమునకుఁ గాను మీరేమి బత్తెము తెచ్చు కొంటిరి? ఇచ్చుటఁ గ్రయవిక్రయములు నక్క టక్కు లు వంచనలు, నాలుకతీపులు దబ్బఱలు చెల్లవు. ఈమార్గ మిట్టిదని బాలురుకూడ నెఱుంగుదు రే మీ రెఱుఁగరా? ఎఱుఁగ కేమి? పురాణముల వినలేదా, పెద్దలు చెప్పలేదా. అన్ని పాపములు తెలిసి తెలిసి చేసితిరి. అప్పుడు నవ్వుచుఁ జేసిన వాని ఫలమిప్పు డేడ్చుచు ననుభవింపవలయును. తాము చేసిన పుణ్య పాపములు మాత్రము వెంటవచ్చును గాని మఱి యేమియు రావని వారి నదలించి యఱవకుండఁ గొట్టుదుము. ఇచ్చుట ప్రీతితోనో కృపతోనో కొడుకులో, మనుమలో, మిత్రులో, కృపగలవారో మాసికమునాఁడు పెట్టిన పిండము లీ పురంబున నున్న వేళఁ బ్రేతములు తిందురు. ఎవరు పెట్టక పోయిరా పస్తుపోదురు. అచ్చటినుండి యమకింకరులు ప్రేతములఁ దన్నుచు నీడ్చుకొని సౌరిపురంబుఁ జేరుదురు. అచ్చట మృత్యువువలె భయంకరాకారుఁడైన జంగముఁ డను రాజును జూచి ప్రేతములు చేష్టలెల్ల మానును. త్రైపక్షికము నాఁ డియ్యఁబడు పిండమును, నీళ్ళను బ్రేతములిచ్చుటఁగొనును. ఇట్టులే నెలకొక పురమువంతున వారు నాగేంద్రభవనము, శైలాగమము, క్రౌంచము, క్రూరపురము, చిత్రభవనముఁ జేరుదురు. దానిని యముని తమ్ముఁడు విచిత్రుఁడనువాఁడు పాలించును. ఆ మహాకాయునిఁ జూడఁగనే ప్రేతములు భయపడి పరుగెత్తును. ఆవల వైతరణి సమీపింపఁగాఁ గొందఱు పడవవాండ్రు వచ్చి యో జీవులారా ! మీకై పడవలు తెచ్చితిమి. మీ రిట్టి పుణ్యము చేసియుండిన నీ యోడలోఁ గూర్చుండుఁడు. వితరణ మనఁగా దానము. వితరణముచేఁ దరింప సాధ్యమగునది వైతరణి మీరొక గోవునైన దానము చేసియుండిన నిందుఁ గూర్చుండుఁ డందురు. దానములు చేసినవారందుఁ గూర్చుండి వైతరణి దాఁటుదురు. తక్కి నవారి పెదవులకు ముండ్లు గ్రుచ్చి త్రాడుగట్టి గాలమునకుఁ దగులుకొనిన చేఁపనీడ్చునట్లు జీవుల నా యేటిలో వేసి యీడ్చుచుఁ గింకరు లాకాశమార్గంబునఁ బోదురు. ఆవల నానాక్రంధము, సుతప్తభవనము, పయో వర్షములను పురంబుల నెలకొకటి వంతునఁజేరి జీవులు పయో వర్షణమందు నాబ్దికపిండములఁ దిందురు. సంవత్సరాంతంబున శీతాధ్యాయమను పురంబు జేరుదురు. అందు హిమాలయము నందలి చలికన్న నూఱంతలెక్కు వ చలి బాధించును. అప్పుడు చలి యాఁకలి బాధింపఁగాఁ దమ్ము రక్షింప బంధువు లెవ్వరు లేరా యని జీవులు నలుదిక్కు లు చూతురు. మీ రేపుణ్యము చేసితిరని భటులడు గుదురు. సంవత్సరాంతమున యమపురి సమీపించి బహుభీతియను పురంబుఁజేరి హస్తప్రమాణమైన దేహము నచ్చుట వారు వదలుదురు. అంగుష్ఠ మాత్రపు యాతనాదేహముతోఁ గర్మ ఫలానుభవమునకై కింకరులతోడ జీవులు యముని సన్నిధికిఁ బోదురు. బహుభీతిపురమునకు యమపురమునకు నలువదినాలుగు యోజనముల దూరముగలదు. దానికి నాలుగు ద్వారములు. ఇప్పుడు చెప్పినది పాపాత్ములు పోవు దక్షిణద్వార మార్గము. యమపురము సమీపింపఁగనే లోపల నరకబాధలఁబడు పాపాత్ముల హా హా కారములు నేడ్పుధ్వనులు నయ్యయ్యో యను రవము లీ పాపులఁ జెవిఁబడఁగా వీరును హా హా కారములు గావింపఁ బ్రారంభింతురు ఇట్లు వీనిని గొనిపోయి ద్వారపాలకుఁడైన ధర్మధ్వజుఁడను వాని కెఱిఁగించి లోపలికింబోయి ధర్మరాజు సన్నిధిని నిలుపుదుము. వీనిని జూడఁగానే వీని పాపము లన్నియు నాయన యెఱిఁగినవాఁడయ్యును, మర్యాదార్థము వీఁ డేపాపములను బుణ్యములను జేసెనని చిత్రగుప్తు నడుగును. ప్రతిజీవి చేసిన పుణ్యపాపములన్నియు నొక్కటైన విడువక పటములవలె

నాయన పుస్తకములం దెక్కి యుండును. అట్లున్నను మరల నాయన శ్రవణ దేవతల నీ పాపాత్ములగుఱించి యడుగును. ఈ శ్రవణ దేవతలు బ్రహ్మపుత్రులు. వీరు భూమ్యాకాశ పాతాళలోకంబుల నిరర్గళంబుగ సంచరించుచు నీ మూఁడు లోకంబుల జరుగు నన్నింటిని వినుచుందురు. దీర్ఘదృష్టిచేఁ గనుచుందురు. వీరికి దూరమున జరుగు విషయములు దెలిసికొను శక్తియు గలదు.

వీరి భార్యలు శ్రవణులు. వీరికి నట్టి శక్తి కలదు. వీరు స్త్రీలు చేయు పుణ్యపాపముల నెల్ల నెఱుంగుచుందురు. ఈ భార్యాభర్తలు లోకముల నెల్లవారు చేయు పుణ్యపాపముల నెల్లఁ జిత్రగుప్తున కెఱిఁగించుచుందురు. మనోవాక్క ర్మముల మనుష్యులు చేయు పుణ్యపాపము లన్నియు నున్న వున్నట్టు నీ రెఱుంగనివి లేవు. మనుష్యుల వృత్తములు కనిపెట్టు వారు నెఱుఁగువారు యమ చిత్రగుప్త శ్రవణీశ్రవణ దేవతలు మాత్రమేగారు. సూర్యచంద్రులు – భూమి – నీళ్ళు – అగ్ని – వాయువు – ఆకాశము – హృదయము – పగలు – రాత్రి, రెండు సంధ్యలు. ధర్మదేవత వీ రెల్లరు మనుష్య వృత్తము లెఱిఁగి యుందురు. కావునఁ దాను జేసిన పాపము నెవ్వరెఱుఁగరు. అతి రహస్యముగఁ జేసితినని తలఁచువాడు మూఢుఁడు. కన్నులు మూసికొని పాలుత్రాగు పిల్లివంటి వాఁడు. ఇట్టీ పాపుల వృత్తములు తెలిసికొని యముఁడు భయంకరాకారుఁడై వీరికిఁగానవచ్చును. మహాకాయుఁడు – దండహస్తుఁడు – మహిష వాహనుఁడు – ప్రళయ కాలమేఘ ధ్వని వంటి కంఠరావము గలవాఁడు – మెఱుఁగులవలె మెఱయు నాయుధములు కలవాఁడు – కాటుక కొండవంటి దేహముగలవాఁడు – ముప్పది రెండు చేతులవాఁడు–మూఁడామడ విస్తారమైన మేనివాఁడు – బావులవంటి కన్నులు గలవాఁడు – భయంకరములైన కోఱలుగలవాఁడు – ఎఱ్ఱని నేత్రములవాఁడు – దీర్ఘనాసిక గలవాఁడు నగు నా ధర్మరాజును జూచి యీ పాపాత్ములు భయపడి వడఁకుచు విలపింతురు. ఆయనవలెనే చిత్రగుప్తుఁడు లోనగువారు భయంకర వేషంబులఁ గాన వత్తురు. వీరి పాపముల విచారించి తగిన శిక్ష యముఁడు చెప్పి నరకములకుఁ గొనిపోవఁ బ్రచండుఁడు చండకుఁడు నను భటుల కాజ్ఞాపించును. అప్పుడు యమధర్మరాజు పాపాత్ముల కిట్లనెను.

ఓ పాపులారా ! నవ్వుచుఁ గామ క్రోధములకుఁ బాల్పడి చెప్పరాని చేయరాని పాపములనెల్లఁ జేసితిరే. ఇప్పుడేచ్చిన నేమిఫలము? ధనికుఁడైనను నిర్ధనుఁడైనను రాజైనను భిక్షుకుఁ డైనను బలవంతుఁడైనను దుర్బలుఁడైనను బండితుఁ డైనను బామరుఁడైనను నందఱపట్ల యముఁడు సముఁడై యుండునని మీ రెఱుంగరా. మీ ధనములు మీ రాజ్యము మీ బలము మిమ్మిప్పుడు రక్షించునా? ఏల మీరిట్టి పాపములఁ జేసితిరి? సులభములైన యన్నము మంచినీళ్లైన నొకరికి నిచ్చినవారుకారే. కుక్క లకుఁ గాకులకుఁ బిడిచెఁ డన్నమైన నిడితిరా. అతిథుల నభ్యాగతుల నాదరించితిరా. పితృలకు శ్రాద్ధములను శ్రద్ధతోఁ బెట్టితిరా. అప్పటి మీ మాటలు యుక్తులు చమత్కా రములు తర్క వాదము లిప్పుడు స్మరింపుఁడు. అమావాస్య నాఁడు పితృదేవతల కిన్ని నీళ్లైన విడిచితిరా. తీర్థముల క్షేత్రముల దర్శించితిరా. తీర్థము లనఁగా నీళ్ళనియేకదా తలఁచితిరి. దేవాలయములందలి దేవతలను బొమ్మలని మాటలాడితిరి కదా. ఇట్టి మిమ్మెంత బాధ పెట్టిననేమి? మీ తప్పుల క్షమించువాఁడు భగవంతుఁడు నారాయణుఁడు. రెండక్షరములు గల యాయనపేర్లు రామ–కృష్ణ–హరి–విష్ణు వని యుచ్చరించుట కూడ మీకుఁ గష్టమయ్యెనే. ఆయనకాక మీకు రక్షకులెవ్వరు. అని కింకరుల కప్పగించును. వారు వీరికి ముక్కు త్రాళ్ళు గుచ్చి యీడ్చుకొనిపోయి వెడలుపుగల శాల్మలీ తరువునకుఁ గట్టివైచి కత్తుల నఱకుచు, అంపములఁగోయుచు, బాకులఁ బొడుచుచుఁ దేళ్ళచేతను బాముల చేతను గఱపించుచు, క్రాఁగెడు నూనెలోఁ ద్రోయుచు, నెఱ్ఱని పెనములపైఁ బొరలించుచు నిట్లు నానావిధముల బాధింతురు.

ఈ భ్రష్టుఁ డన్నివిధములైన నరకయాతన లనుభవింప నర్హుఁడు కావునఁ దీసికొనిపోవచ్చితిమి. ఇట్టివానిని మీరు విడిపింప వచ్చితిరి. ఇట్లైన నరకము పాడుపడదా? పాపము పెచ్చు పెరుఁగదా. ఇఁక భూమిపై పుణ్యము నెవఁడు చేయును? పుణ్యపాప భేదమే నశించును గదా? అనిన విష్ణుదూత లిట్లనిరి.

పాపాత్ములు శిక్షింపఁ బడరాదని మా మతముగాదు. కార్యాకార్యములకు శాస్త్రము ప్రమాణ మనుట మేము నంగీకరించితిమి. పాపములకు శిక్షవిధించిన శాస్త్రములం దా పాపములకుఁ బ్రాయశ్చిత్తములు విధింపఁ బడ లేదా ప్రాయశ్చిత్తములు పాపపరిహారకము లందురా? వ్యర్థమునందురా? అట్టి ప్రాయశ్చిత్తములం దెల్ల నుత్తమోత్తమ ప్రాయశ్చిత్తమేది? ధర్మములం దెల్ల నుత్తమధర్మమేది? అన్ని వ్రతములలో నన్ని నియమములలో నుత్తమ వ్రతమేది? ఏది చేయకున్న నన్ని వ్రతములు నియమములు జపతపంబులు దాన ధర్మంబులు నిస్సారములగు? మీరు ధర్మరాజు కింకరులేని చెప్పుఁడు ఉత్తమోత్తమ వ్రతము నుత్తమోత్తమ నియమము నుత్తమోత్తమ జపము నుత్తమోత్తమ తపము నుత్తమోత్తమ దానము ధర్మము నెద్ది? ఎప్పటికిఁ బండియుండు పంటయేది? మీకుఁ దెలియకున్న వినుఁడు. భగవన్నామ మొక్క టే. దూదికొండను నిప్పుకణికవలె నెంతపాపమునైన భగవన్నామము భస్మము చేయుము. వీఁడు పుత్రుని పేరు పెట్టి నారాయణ నారాయణ నామ ముచ్చరించుటే కాక

యంత్యకాలమందును నారాయణ స్మరణము చేసెను. వాఁడు పిలిచినది కొడుకునుగదా భగవంతునిఁ గాదే యందు రేని సత్యము. తెలిసి తాకినను దెలియక దాఁకినను దహించు నిప్పువలె నెట్లుచ్చరించినను భగవన్నామము దాని గుణముఁ జూపకపోదు. తెలిసి తినినను దెలియక తినినను నేపాళము విషము. వాని గుణము మానునా అట్టులే యమృతము త్రావిన దాని గుణము మానునా? తెలిసినను దెలియకున్నను వస్తుతత్త్వము మాఱనట్లు లెట్లుచేసినను భగవన్నామము దాని గుణముఁ జూపక మానదు వీఁడు భక్తితో నుచ్చరించియుండిన నిప్పుడే వైకుంఠమునకు బిలుచుకొనిపోయి యుందుము. అటు లేమిని విడిచిపోవు చున్నాము. మీరు వీనిని బాధింపక మీఁతోవం బొందన వారును మరలిపోయి తమకుఁ గలిగిన పరాభవము యమునకు విన్నవించి నీ యాజ్ఞ యిట్లు వమ్మగుటకుఁ గారణ మేమని యడిగిన యముండిట్లనియె.

దూతలారా ! మీరు చూచినవారు విష్ణుభటులు, సృష్టియు రక్షణము నెవఁడు చేయుచున్నాఁడో యతఁడే దండనము చేయుచున్నాఁడు. అట్టి మహావిష్ణువునాజ్ఞ శిరసావహించి మేమందఱము బ్రహ్మయు–రుద్రుఁడు లోనుగాఁ గలవారెల్ల వర్తింతుము. ఆయన యాజ్ఞచే సూర్యుఁ డెండగాయును. అగ్ని జ్వలించును. వాయువు వీచును. సర్వ స్వతంత్రుఁ డాయనయేగాని మే మెవ్వరము దేనికిని స్వతంత్రులముగాము. స్వతంత్రించి యెవ్వరిని దండించు నధికారము మాకులేదు.

కం. అదిగాన విష్ణుభక్తులఁ
గదియఁగఁ జనవలదు మీరు కరివరదు లస
త్పద పద్మ వినతి విముఖులఁ
దుది నంటఁగఁ గట్టితెండు ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఏకసక్కె మునకైన నిందిరారమణునిఁ
బలుకంగలేని దుర్భాషితులను
గలలోననైన శ్రీకాంతుని సత్పాద
కమలముల్ చూడని కర్మదృశుల
నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణ ప్రశంశకుఁజెవిఁ
దార్పనేరని దుష్క థా ప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబులనైన నీశునిగుడి
త్రోవఁ ద్రొక్క ఁగలేని దుష్పదులను

ఆ. బరమ భాగవతుల పాదధూళి సమస్త
తీర్థసారమనుచుఁ దెలియలేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ
దొలుతఁ గట్టితెండు దూతలార.

ఆ. పద్మనయనుమీఁది భక్తియోగంబెల్ల
ముక్తియోగమనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁజేరినవారి
త్రోవఁ దలఁపవలదు దూతలార.

ఆ. బిడ్డపేరుపెట్టి పిలుచుట విశ్రామ
కేలినయిన మిగుల గేలి నయినఁ
బద్య గద్య గీత భావార్థములనైనఁ
గమల నయనుఁ దలఁపఁ గలుషహారము.

అని వారికి సెలవిచ్చిపుచ్చె. అక్క డ నజామిళుండు పులివాతంబడి తప్పించుకొన్న లేడివలె యమకింకరులచే విడువఁబడి తన్ను విడిపించిన మహాపురుషులతో నేమియో చెప్పఁ బోవ వారదృశ్యులైరి. అతండు మృత్యువాతఁ దప్పి యమకింకరుల వాక్యంబులు స్మరించి స్మరించి గడగడ వడఁకుచుఁ దాఁ జేసిన పాపములకుఁ బరితపించుచు నిట్లని తలపోసె.

అయ్యయ్యో బంగారువంటి బ్రాహ్మణ కులమునఁ బుట్టి వేదాధ్యయన సంపన్నుఁడనై స్నాతకుఁడనై సదాచార సంపన్నుఁడనై శీలవంతుఁడనై వివేకినై యుండియుఁ గామదాసుఁడనై సర్వము నిమిషములో నేటఁగలిపితిఁగదా.

కనిపెంచి పెద్దచేసి రక్షించిన తల్లిదండ్రుల కీ కంటి నీ రాకంట బోసితినిగదా, శీలవతియు గుణవతియుఁ బతివ్రతయు నాచారవతియునైన భార్యను చిన్నదానిని విడనాడి యాచారముల నేటఁగలిపి దురాచారమునకు లోపడి టక్కులనక్క , లచ్చికక్క , క్రచ్చుపొద, యాచారహీన, వన్నెపూసిన పేఁడబొమ్మ నడివీధి యాఁడుకుక్క యగు బోగముదాని వలలోఁ బడి నేను జేసిన కార్యములు దలఁప నాకే సిగ్గయ్యెడిని పలువురు దూషించినను నలువురు నుల్లసమాడినను నాకు సిగ్గు దోఁపదయ్యె. పండినచేనికిఁ గల్లవంటి పెద్దలఁ గల్లలాడి మర్యాదా శాసకుల శాస్త్రకారుల దూషించితిని. కింకరుల చెప్పినట్టు నేను జేయని పాపము లేదు. ఏ జన్మమునఁ జేసిన పుణ్యమో నారాయణ శబ్దము నాలుకకు రాఁగా బ్రతికితిని గాక. నరకమునకే పోయి యుండిన మరల నీవల వచ్చుటయుఁ గలుగునా? ఆ హా నన్ను విడిచిన పుణ్యాత్ములెవ్వరోగదా. వారల మరలఁ జూతునాయని గంగాద్వారమునకుఁ బోయి మఱచిన చదువుల స్మృతికిఁ దెచ్చుకొని ధ్యానయోగనిష్ఠుండై రక్షాభరంబు భగవంతునిపై నిడి సర్వదా నారాయణ చింతనము గావించి దేహంబువిడిచి భగవత్కృపవలన వైకుంఠంబున కేగి యందు వారలఁ గాంచి వారివలెఁ దానునై శ్రీమన్నారాయణచరణ సేవా నిరతుండై సుఖించె.

2. కోమటి యుక్తి

ఆంధ్రదేశంబున బద్దెనప్రోలను గ్రామము గలదు. ఈ బద్దెన ప్రోలే బద్వేలయ్యెనందురు. ఆ గ్రామమున నుండు నంతటి నీచవైశ్యులు మఱి యెందునులేరు. పిసినితనమున వారిని జెప్పి నవకోటి నారాయణుని జెప్పవలయును. యాచకులు కనఁబడిరా మొగముల పీనుఁగుకళయే. వారిని తలయెత్తి చూడ భయపడుదురు. చూచిరా యమకింకరులఁ జూచినట్టు దేహమంతయు వణఁక కట్టుకొన్న వస్త్రములోనే మలమూత్రములు విడుతురు. పలుకులుడుగును. చూపులు తిరుగుడుపడును. నోరెండును, శ్వాసము నిలుచును.

ఇట్టి కోమట్లు కలుగఁబట్టియే కదా భీమకవి "కోమటి కొక్క టిచ్చి పదిగొన్నను దోసములే"దని చెప్పుటయు దాని నాక్షేపించి "కోమటి కొక్క టీక పదిగొన్నను దోసము లే" దని వేఁటొకకవి చెప్పుటయుఁ గలిగెను.

ప్రల్లదుఁడైన యొక్క కులపాంసను చేసినదానఁ దత్కులం బెల్లను దూషితంబగుట యేమి యపూర్వమని భారతంబునఁ గలదు కదా. ఒకరిద్దఱవలననే కులమునకు, వంశమునకు, దేశమునకుఁ గీర్త్యపకీర్తులు వచ్చును. అట్లుండ గ్రామముననున్న యనేకులు కోమటు లట్టులయిన నపకీర్తి యేలతప్పును. కాలముపోయినను నిందపోదు.

అట్టులుండిన యా కోమటులలో నెల్ల మిన్నయై సిద్దెపొట్ట, కందెనచాయ, రాసభస్వరము, పాషాణహృదయము బుఱ్ఱముక్కు గల యొక కుమతి కోమటి యుండెను.

తులాధారుఁ డెంతటి ధర్మరతుఁడో యితఁడంతటి యధర్మిష్ఠుఁడు. అగరుగొండితనమున నగ్రపూజ కర్హుఁడు. లోభమునకుఁ బుట్టినిల్లు. వంచన యుగ్గుపాలతోనే లభించినది. కలహములకుఁ గలిపురుషుఁడు. ద్రోహమునకు ఠావు. చెల్లునో చెల్లదో యని నాణెమిచ్చినఁ దీసికొని యిప్పుడు త్యాజ్యకాలము రేపు రా యిచ్చెద నననును. ఇచ్చుట కొకసేరు పుచ్చుకొనుట కొకసేరు. సేరు వంకరపెట్టి కొలుచును గాని సరికొలఁత కొలిచి యెఱుఁగడు. తక్కెడ దండమునకు నట్టనడుము తప్పించి దారముండును. తట్టకుక్రిందఁ జింతపండు కఱపించియైన నుండును. చింతపండు వీసె తూఁచి రెండువీసెలనును. అది యేమి యనినఁ బండువీసె, పులుపువీసె యనును. పులుపు లేని చింతపండు గలదాయనిన నింటిలో నాఁడువారు వంటకు వాడఁగా మిగిలిన పిప్పి సేకరించి యుంచినదానిని జూపి చింతపండుమాత్రము కావలయుననిన దీనిని దీసికొనుఁ డనును. వస్తువులు తూఁచియో కొలిచియో కొనువారి యొడిలో వేయులోపల న్యాయముగాఁ గొంత హరించును. డబ్బు లెంచునపుడు కరలాఘవంబున నఱచేతఁ గొంత దాఁచును. కాలివ్రేళ్ళకు మైనముపూసికొని యెంచునపుడు త్రొక్కి కొంతదాఁచును. ఏమఱించి కొంత, కలహించికొంత, దొంగలించికొంత, యీ ప్రకారము సగానికి సగమైన హరించును. క్రొత్త యాచకులు వచ్చిరా యిచ్చువాడుక లేదనును. ప్రాఁతవారు వచ్చిరా పెద్దవారిచ్చినది చాలదా. వారిచ్చి నే నియ్యవలయునా లేదు పొమ్మనును. తిరిపెగాండ్రను దీసికో మట్టి యనుటచేఁ గోమటియను పేరు సార్థక పఱచుచుండెను. ఇట్ల తఁ డా గ్రామములోనుండు, సెటులలో నెల్లఁ బెద్దసెట్టి యయ్యెను.

తాను బెట్టకున్నను బెట్టునట్టి యిల్లుచూపుమని సామెత మనస్సుననిలిపి యా కోమటి తాను బెట్టకున్నను నా వీధిలోనుండు నొక దాతయింటికిఁ బొండని వచ్చిన యాచకుల కాయిల్లు చూపుడువ్రేలఁ జూపుచుండెను. ఇట్లుండ నతని కపమృత్యువు ప్రాప్తించెను. కింకరు లతనిని యమధర్మరాజు నొద్ద నిలిపిరి. "ఇతఁడు బుద్ధి తెలిసినది మొదలు తాను బెట్టకున్నను పెట్టెడునిల్లు తర్జనిచేఁ జూపుట తప్ప మఱియే పుణ్యము చేసినవాఁడు కాఁడు. వీఁడు వంచన-మోసము-టక్కు లు-టక, టొంకులు-కల్లలు తప్పఁబుణ్య మెఱుఁగఁడు" అని చిత్ర గుప్తుఁడు చెప్పెను. "అటైన జుట్టిన వ్రేలికిమాత్రము గంధము పూయుఁడు. పూలు చుట్టుఁడు. తక్కిన యుపచార ములఁ జేయుఁడు. తక్కిన దేహమునంతయుఁ బనసకాయవలెఁ గుందికాకులకు గ్రద్దలకు వ్రేయుఁడు. కుక్క చేఁ

గఱపింపుడు. క్రాఁగెడినూనెలోఁ ద్రోయుఁడు" అని యాజ్ఞాపించెను. కాని యింతలోఁ జిత్రగుప్తుఁడు "దేవరా ! ప్రమాదము. వీని కింకను కొన్నాళ్ళాయువున్నది. వానిని మరల భూమికిఁ బంపి వానికి మాఱుగ వీని యింటికిఁ బొరుగుననున్న వానిని రప్పింప వలయును" అనెను. అట్లైన వీని నిప్పటికి విడువుఁడని యముఁ డాజ్ఞాపించెను. కింకరులు వానిని దెచ్చిబొందిలో విడిచి ప్రక్క యింటి వానిని గొనిపోయిరి. ఈ లుబ్ధాగ్రేసర చక్రవర్తి బ్రదికెను. తాను బ్రేతరూపమునఁ గన్న దంతయు స్మరణము వచ్చెను. ప్రక్క యింటివాఁడు చచ్చెను. ఈ దుష్టవైశ్యుఁడు ఇట్టు లాలోచించెను. పెట్టెడువానియిల్లు చూపుడు వ్రేలఁ జూపుటచేఁగదా దానిని సుఖపెట్టి తక్కి న దేహమును బాధపెట్టుఁడని యముఁ డాజ్ఞాపించెను. మంచిదే కానిమ్మని యది మొదలు బిచ్చమునకు వచ్చిన వారికయ్యా యా యింటికిఁ బొమ్మని యన్ని వ్రేళ్ళతోను, మోఁకాలితోను, మోఁచేతితోను, తలతోను; బాదములతోను. వీఁపు తోను; బిఱుఁదులతోడను నిట్టు ప్రత్యవయవము తోడను జూపుచుండెను. ఇట్లు చేసిన యెడల యముఁడిఁక నేయవయవమును బాధ పెట్టఁజాలఁడని యతని యుపాయమే కాని యిల్లు చూపినంత మాత్రమున నంత పుణ్యమైన యెడల దానము చేసిన మఱెంత పుణ్యమో యని యా నిర్భాగ్యునకుఁ దోఁచి నది కాదు. పుట్టిన గుణము పుడకలతోఁ గాని పోదు.

3. కలిపురుషుఁడు - బ్రాహ్మణుఁడు

కలియుగారంభ దినములందు నొక బ్రాహ్మణుఁ డొక యూరినుండి వేఱొక యూరికిఁ బోవుచుండెను. అప్పటి కుదయమై మూఁడు జాములప్రొద్దు కావచ్చెను. త్రోవలో నొక దోసతోఁట గానవచ్చెను. ఆఁకలికొన్నవాఁడై యా బ్రాహ్మణుఁడు ఫలము నొక దానిఁ గొనఁగోరి తోఁటవానిని బిలిచెను. గాని యందెవ్వఁడును గానవచ్చిన వాఁడుగాఁడు. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁడు తానే మంచి ఫలముగఁ జూచి కోసి దాని వెల పైకము నా పందుండిన తొడిమె కాకులోఁగట్టి సగము ఫలము భుజించి తక్కి న సగము మడిసంచిలో నుంచుకొని దాపుననున్న యొక యగ్రహారమునకుఁ బోయి యొక విప్రునింట నతిథియై భుజించుచుండెను. ఇట్లు వారు భుజించుచుండు సమయంబున నొక మాలది నలువురు బిడ్డలతోడ నా బ్రాహ్మణుని వాకిటనిలిచి యో యయ్యా యో యయ్యా యని యఱచుచుండెను. ఎవరేమి యదరించినను బెదరించినను నది పోక యిప్పుడు మీ యింటి కొక బాఁపనయ్య వచ్చె నే యాయన నిటురమ్మను మనుచుండెను. ఆయన బ్రాహ్మణులతోడ భోజనము చేయు చున్నాఁడు. ఇప్పుడు నీతో మాటలాడఁడు పొమ్మని వెలుపల నున్నవారు చెప్పిరి. "బలే బాఁపఁడు లేవయ్యా. ఇన్నాళ్లు నాతోడ సంసారము చేసి నలుగురు బిడ్డలఁగని యీ దినము ప్రొద్దునఁగూడ నాతోడ నొక సానికయందు మాంసపుఁగూడు తిని మీ యింటికి రాఁగానే దొడ్డ బాఁపఁడయ్యెఁ గాఁబోలు" నని చెప్పెను. ఇంతలో గృహస్థులు నతిథిని లోపలినుండి వెలికి రమ్మని సర్వము విచారించిరి. ఈ యయ్య యిన్నాళ్ళు నా తోడ సంసారముచేసి బిడ్డలఁ గని యీ దినము నాతో గ్రుద్దులాడి కోపించి నన్ను నా బిడ్డలను దిక్కు లేనివారిని జేసి యిచ్చటికి వచ్చినాఁడు. నే నెట్లు బ్రదుకుదును. నా బిడ్డల నెట్లు బ్రతికింతును. ఏదో వెరవు చెప్పుమనుఁడు పోయెదను" అనెను. ఆ యతిథి బ్రాహ్మణుఁ డేమే లంజముండా యేవికూసెదవు. నీ వెవ్వతెవు నే నెవ్వఁడను? నీ ముఖ మెవ్వడెఱుఁగును ఛీ పొమ్మని యదలించెను. గాని యది వదలక "చాలు లేవయ్యా యీ శ్రీరంగనీతులు నా మొగమే నీ వెఱుఁగవా? నా మొగము నీవు నీ మొగము నేను నెఱుఁగకున్న నీ బిడ్డ లెచ్చటనుండి వచ్చిరి ? మొగ మెఱుఁగవుకాని తక్కి న యొడలంతయు బాగుగ నెఱుఁగుదువు కాఁబోలు నేను మాంసము నాఱవేయుచుండి యీయన దేనికో-యింక దేనికున్నది-పిలిచిన రాకపోయితినట. బుఱ్ఱుమని కోపించుకొని పాఱివచ్చినాఁడు. అంతమాత్ర మడ్డుచెప్పక యున్నారా యీ యాఁడు వారందఱు. ఇంత యేలయ్య ఈయన సంచిదీసి చూడుఁడు. ప్రొద్దున మే మిరువురు మొకసానికలోఁ దినఁగా మిగిలినమాంస మున్నదో లేదో" యని చెప్పెను. ఆ మాటలువిని యాయింటివారా సంచిని బరిశోధింపఁగా నందు మాంసపు ముద్ద బయలు వెడలెను. సగము దోసపం డట్టులే మాంసమై యుండెను.

అది చూచి యా బ్రాహ్మణులు రోషావేశంబున నా యతిథిని జావఁదన్ని యూరువెడలఁగొట్టి ప్రాయశ్చిత్తములు పెట్టుకొని కన్నయగచాట్లుపడి ఛీ యిఁక మీఁద బ్రాహ్మణుఁడని వచ్చిన నమ్మి యన్నము పెట్టరాదనుకొనిరి. చక్కఁగ మర్దితుఁడైన యా బ్రాహ్మణుఁ డేడ్చుచు నేఁడు నిద్దురలేచి యెవరిముఖముఁ జూచితినో యనుకొనుచు నొక యడవిలోఁ బోవుచుండెను. అయ్యా యని మాలదిమాత్రము విడువక యఱచుచు వెంబడి పోవుచుండెను. ఇట్లు చాలదూరము పోయినపిమ్మట నిర్జనమైన యొక చోట నా బ్రాహ్మణుఁడు తిరిగిచూచి "యెవ్వతెవే నీవు? నీ ముఖమున నే నెఱుఁగుదునా? ఏల నన్నుఁ జలపట్టి సాధించెదవు? నీకు నే నేయపకారము చేసితిని? నాపాలి శనైశ్చరుఁడవా?" యని యడిగిన నది యిట్లనియె.

"ఓయి బ్రాహ్మణుడా ! నేను గలిపురుషుఁడను. ఇది నాయుగమనుట మఱచి తక్కి న యన్ని యుగములలో నాడిన యాటలిప్పుడును నాడఁజూచెదవా? ఆ యాటలింకఁ జెల్లవు. నా యుగమున నాకు సమ్మతమైనరీతిని

వర్తింపవలయును. అటు చేయవేని నీవు గవ్వకుఁ గొఱగాక భ్రష్టుఁడవై వాసివన్నె లేక చెడుదువు. నీ కాఁకలియైనచోఁ దోసపండుతీసికొని తింటివి. సంతోషమే. తొడిమకు డబ్బులు కట్టకున్న నీ యబ్బగంటేమి మునిఁగెను? ధర్మమా యధర్మమా యనుట విచారము మానుము. విధి నిషేధములు పాటింపకుము. కావలసిన పదార్థము కనఁబడెనా తీసికో. భోగింప బుద్ధి పుట్టెనా భోగింపుము. నీకు బుద్ధివచ్చుటకై యిట్లు చేసితిని. ఇఁక నిట్లు చేయకు" మని మాయమై పోయెను.

ఔరా ! కలియుగమా ! కాముఁడే పరమదైవమఁట కడుపే యిలువేలుపఁట ఇఁకనేమి జెప్పవలయు. సాధువుల కీ లోకంబున నిఁక బ్రతుకులేదనుచు నా బ్రాహ్మణుఁడు పోయెను.

4. కలియుగ ధర్మములు

కలియుగమున ధర్మ మొక్క పాదమే నడచును. దానివలన సత్యము క్షీణించును. సత్యహానివలన నాయువు క్షయించును. ఆయువు క్షయింపఁగా విద్య లల్పములగును. అల్పవిద్యలచేత విమోహం బభివృద్ధిఁగాంచు. దానివలన లోభంబు పెరుగు. లోభావేశముచేఁ గామ మగ్గలించును. కామము తోడఁ గ్రోధము హెచ్చగును. క్రోధమున వైర మతిశయించును. వైరముచే నందఱు జను లన్యోన్యపీడ గావింతురు. ఒకని బుద్ధిచొప్పున మఱియొకఁడు పోఁడు. స్వైరవృత్తిచే వర్ణ సంకరముగలుగు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు జపతప స్స్వాధ్యాయములు వదలి శూద్రులవలె నగుదురు. శూద్రులు తపస్సు చేయుదురు. క్షత్రియులు శూద్రవృత్తి నవలంబింతురు. రసగంధద్రవ్యంబుల వసచెడును. భూమి నిస్సారమై పంటలు కొంచెము లగును. ఆవుల పాఁడియును జెట్టులఁబూలు పండ్లును గొంచెముగ నగును. రాజు లెక్కు వ కప్పము తీసికొని ప్రజల బాధింతురు. బ్రాహ్మణులు వాణిజ్యము కృషి సేసి జీవింతురు. వర్ణాశ్రమములు పాషండ శాస్త్రముల పాలగు. జనులు దేహ రక్షణమం దెక్కు వ యాసక్తి గలవారగుదురు. ఈ పుణ్యమున కీ ఫలమను మాట బొంకగును. సకాలమున వానలుగురియవు. బీజములందుఁ బొల్లుగింజ లెక్కు వగును. క్రయవిక్రయంబులఁ గపటంబు హెచ్చును. ఇల్లడసొమ్ముల మరల నీయరు. సాధులు రోగములచే నల్పాయువు లగుదురు. పాపులారోగ్యవంతులై దీర్ఘకాలము జీవింతురు. ఆరుగపంటలు గొఱ్ఱెలపాఁడి హెచ్చగును. పురుషులకు భార్యలును వారి యన్నదమ్ములును ప్రాణబంధువు లగుదురు. అత్తమామలు గురువులగుదురు. సాధారణముగా నందఱు చేపల భక్షింతురు. బ్రాహ్మణులు వేదము లమ్ముదురు. అందఱు నన్న మమ్ముదురు. స్త్రీలు తమ యంగము విక్రయింతురు.

ధనముగలవాఁడే కులముగలవాఁడు. ధర్మ న్యాయ వ్యవస్థయందు ధనమే బలము. ధనముగలవాఁడే జన్మాచార గుణముల యోగ్యుఁడు. అభిరుచియే దాంపత్య హేతువు. అనృతమే వ్యవహారమున బలము. స్త్రీ పురుషులయందు రతి కుశలత్వమే భోగహేతువు. యజ్ఞోపవీతమే బ్రాహ్మణ చిహ్నము. వర్ణాంతర ప్రాప్తికి లింగమే చిహ్నము. కాషాయ వస్త్రము సన్న్యాసి లక్షణము వృత్తి హేతువులు. ధనదుర్బలత్వమే పరాజయ హేతువు. వదిరెడువాఁడే పండితుఁడు. అసమర్థుఁడే సాధువు. స్నానము చేసినవాఁడే పవిత్రుఁడు. ఉదర భరణమే సర్వపురుషార్థములు. దానమే ధర్మహేతువు. స్త్రీని వశపఱచుకొనుటే వివాహము. వేషధారణమే గొప్పవాని లక్షణము సహనమే సత్యవాదిత్వము. దూరపునీళ్ళె తీర్థము. మంచి వేషము వేసినవాఁడు పాత్రుఁడు. వయస్సు బలము గలవాఁడే రాజు. పురుషు లల్పధనము చేతనే ధనాఢ్యులమని గర్వింతురు. స్త్రీలు కేశములచేతనే రూపవంతులమని పొగరు పడుదురు. కలియుగమున బంగారుమణులు నశింపఁగా స్త్రీలు వెండ్రుకలుమాత్రమే భూషణముగాఁ గలవారగుదురు. ధనము లేని మగని విడిచి స్త్రీలు ధనముగలవానిని మగనిఁగాఁ జేసి కొందరు. ఎక్కు వగ నిచ్చువాఁడే యేలిక. ద్రవ్యము గృహ నిర్మాణముతో ముగియును. బుద్ధి ధనార్జనముతో ముగియును. తానుమాత్ర మనుభవించుటతో ధనము ముగియును. స్నానము లేకయే దేవతాతిథిపూజ భోజనము చేయుదురు. పిండోదక క్రియలు నిలిచిపోవును. స్త్రీలు కామాసక్తలు కుఱుచ దేహములు గలవారు. నెక్కు వతిండి తినువారు పెక్కు రు బిడ్డలఁ గలవారు నల్పభాగ్యులు నగుదురు. స్త్రీలు రెండుచేతులఁ దల బఱికికొందురు. రాజులుజేసిన పాపముచే బాలుర చత్తురు. పండ్రెండేఁడులకే తలలు నరయును. దేవతలఁట యెందో యున్నారఁట, స్నానము చేసిన శౌచమఁట యని పాషండులు పలుకుచుందురు. వస్త్రములు జనుపనార పట్టలవంటి వగును. చెట్లు జమ్మిచెట్లవలె నగును. అన్ని వర్ణములవారు శూద్రులవలె నగుదురు. ఆవులు మేఁకలవలె నగును. అత్త మామల ననుసరించి పురుషు లెక్క డి తండ్రి యెక్క డి తల్లి కర్మవశమునఁ బ్రాప్తింతురని యనుచుందురు. స్పర్శదోషము పోవును. శుచిత్వముపేక్షింపఁడును. వర్ణాశ్రమాచారములు నిలిచిపోవును. ఏదోయొక యుపాయముచే దీక్షితు లగుదురుగాని సచ్ఛాస్త్రపద్ధతిని గాదు. అందఱు (అవైదిక కాళ్యాదులును) దేవతలే యగుదురు. ఉపవాసములు–కృఛ్రాదివ్రతము–తీర్థయాత్రాదులు వారివారి యిష్ట ప్రకారము చేయుదురు. సామర్థ్యము కుటుంబ పోషణమునకే యగు ఆశ్రమములు గృహప్రాయములగును. యోనిసంబంధయాత్ర ప్రధానులు బంధువులు. మేఘముల మెఱుపు లెక్కు వగును. గృహము లతిథి భోజనాది

రహితములై శూన్యము లట్టగును.

శ్రాద్ధములయందు బ్రాహ్మణులు మీ యింటికి మేము వచ్చెదము మా యింటికి మీరు రండని యందురు. జనులు చోరులు, నాస్తికులు, దురాచారులు నగుదురు. కొడుకుసొత్తు తండ్రి యపహరించును. బ్రాహ్మణాదులు కుతర్క వాదములకు మరగి నీచకార్యములు సేయుదురు. మనుష్యులు పల్లపు భూములు దున్ని నాఁగేటికిని బరువులు మోయుటకును నేఁడాది దూడలను గట్టుదురు. తండ్రి కొడుకు లొకరి నొకరు చంపినను నిందిదులుగారు. మనస్తాపము నివారించుకొన నిట్లు చేయుటయేగాక యింతటి ఘనకార్యము చేసితిమని గర్వింతురు. దేశమందంతట మ్లేచ్ఛాచారములు ప్రబలును. సంతుష్టి శూన్యమగును. బలహీనులయు, దిక్కు లేనివారలయు, విధవలయు ధనముల జను లపహరింతురు. ఇట్టి పాపకార్యములఁ జేయువారు పెద్ద మనుష్యులని గణింపఁ బడుదురు. జ్ఞాన శూన్యులు-శక్తి హీనులు నై విప్రులు, దుర్మార్గు లవమాన పూర్వకముగా నిచ్చు ధనముఁగొని సంతోషింతురు. రాజులు జ్ఞానశూన్యులై తమ తెలివిని దామే మెచ్చుకొనుచుఁ బరస్పరము కలహించి ప్రజల హింసింతురు. రాజులు రక్షణము సేయకున్నను నుగ్రశిక్షలు మాత్రము చేయుచుందురు. వీరు ప్రజల భార్యలను ధనములను వారు మొత్తుకొనుచున్నను బరితాప పడక బలాత్కా రముగ గ్రహింతురు. కన్యలను దాన మిచ్చుటగాని దానముగఁ గొనుటగాని నిలిచిపోవును. కన్యలు తమకుఁ దామే యిచ్చవచ్చినవారి దగులుకొందురు. ధనవంతుఁడే మగఁడు, బలవంతుఁడే భర్త. దేశమంతయు మ్లేచ్ఛ భూతమగును. యుగాంతమునఁ గుడిచేయి యెడమచేతిని, నెడమచేయి కుడిచేతిని మోసగించును. పిఱికి పందలు వీరుల వలెఁ జరింతురు. వీరులు భీరులవలె నణఁకి యుందురు. పాపులు సంపన్నులై యభ్యుదయము గాంతురు. పుణ్యులు సకల విధముల క్షీణదశయం దుందురు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు నిశ్శేషముగ రూపుమా యుదురు. కలియుగాంతమున నందఱేకవర్ణము వారగుదురు. అందఱొక విధమైన యాహారమునే భుజింతురు. జాతిభేద మాహారభేదము నశించును. తండ్రి కొడుకును వంచించును. కొడుకు తండ్రిని వంచించును. భార్యాభర్తలు పరస్పరము వంచింతురు. భార్యలు పతిసేవ చేయరు. ఈ కాలమున నందఱు గోధుమలు, యవలు ముఖ్యాహారము గాఁగల దేశములఁ జేరుదురు. స్త్రీ పురుషులు కేవల స్వతంత్రులై స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుచు నొకరి చేష్టల మఱియొకరు సహింపకుందురు. శ్రాద్ధములు నిలిచిపోవును. గురువని యెవ్వరు నెవ్వరి నాదరింపరు. ఆ కాలమున మనుష్యుల పూర్ణాయువు పదునాఱు సంవత్సరము లగును. ఐదారు సంవత్సరముల ప్రాయపుఁ గన్యలు బిడ్డలఁ గందురు.

మిథ్యాచారములు విశేషించును. బాటలవెంట దుష్ట స్త్రీలు విహరించుచుందురు. అందఱు సర్వభక్షకు లగుదురు. శాస్త్రజ్ఞానము శూన్యమగును. జనులు తోఁటలను, వృక్షములను నఱకుదురు. దురాశచే బ్రాహ్మణులఁ జంపి వారి ధనముల శూద్రు లపహరింతురు. అప్పు డుత్తమజాతివారు రక్షకులులేక యయ్యోయని యఱచుచు దేశములవెంట వలస పోదురు. జీవహింస దోషాకరమనుట మఱచి మనుష్య లొకరి నొక రెప్పుడు విచ్చలవిడి చంపుదురో యప్పుడు కలియుగాంతమగును.

చోరబాధ సహింపలేక జనులు కొండలలో గుహలలో నదులలో దాఁగుదురు. ఆకు లలములు వేరు వెల్లఁకులు దిని చెట్ల పట్టలు నాకులును వస్త్రముల మాఱుధరింతురు. దుష్ట ప్రభువులబాధ సహింపలేక యుత్తమ వర్ణులు శూద్రుల సేవకులై యుందురు. శూద్రులు వేదార్థము లుపన్యసింపఁగా బ్రాహ్మణులు వారిని సేవించి వారు చెప్పిన యర్థముల ప్రకారము తమ యాచారము సవరించుకొందురు. దేవతాపూజ మాని మనుష్యులు గోడలలోని శల్యాదులఁ బూజింతురు. ఋష్యాశ్రమములు బ్రాహ్మణాధ్యయనశాలలు క్షేత్రములు చెఱువులు సమాధులచే వికారము చేయఁబడును. దేవాలయములు నశించును. విష్ణుపూజ నిలిచిపోవును. ఇవి కలియుగాంత చిహ్నములు. పూలలోఁ బూలు, ఫలములలో ఫలము లెప్పుడుత్పత్తి యగునో, యెప్పు డందఱు మాంసభక్షకులగుదురో యప్పుడు కలియుగ మంతమగును. గురువును శిష్యుఁడు లక్ష్య్యపెట్టఁడు, గురువు శిష్యుని యెడ వంచకుఁడగును. ఆ యుగాంతమున దిక్కు లు మండును. నక్షత్రములకాంతి క్షీణించును. ఉల్క లు రాలును, ఆర్వురు సూర్యులు ప్రకాశింతురు. ఉదయము మొదలు సాయంకాలము వఱకు రాహువు సూర్యుని బట్టియుండును. స్త్రీలు కఠినవాక్కు లాడుచు నేడ్చుచుందురు. స్వైరిణులై మగలను, బిడ్డలను జంపుదురు. బాటసారులు కూడ నీళ్ళు నిడువారు లేక బాటలప్రక్క లఁ బండుకొందురు. బంధువులు మిత్రులు ధనకాంక్ష చేతనే సహాయము చేయుదురు.

ఇట్టి ఘోరకాలము ప్రాప్తింపఁగా మరల దైవానుగ్రహంబున మంచి కాలమువచ్చును. సూర్యుఁడు - చంద్రుఁడు - బృహస్పతి - పుష్యము నెప్పు డేక కాలమునఁ బ్రవేశింతురో యప్పుడు మరలఁ గృతయుగము ప్రారంభించును. అప్పుడు శంబళ గ్రామమున విష్ణుయశుండను బ్రాహ్మణునకు విష్ణువు కల్కి యై యవతరించి మ్లేచ్ఛులనెల్ల వధించి నాలుగు వర్ణముల నేర్పఱచి ధర్మము ప్రతిష్ఠించును. కలియుగమున మూఁడు పాదములు మాత్రమే ధర్మమునశించి యొక్క పాదము ధర్మము మిగిలి యుండును. కాని ధర్మము నిశ్శేషముగా నశింపదు. కావున నప్పుడుండువారిలో శమము - దమము - శౌచము - శాంతి గుణము లెవరియం దుండునో వారందఱు

బ్రాహ్మణులుగాఁ బరిగణింపఁ బడుదురు. యుద్ధమునందుఁ బరుగెత్తక ధైర్యస్థైర్యము లెవరుకలవారై యుందురో వారు క్షత్రియు లగుదురు. ఎవరు న్యాయముగ వాణిజ్య పశుపాలన కృషులు చేయుచుందురో వారు వైశ్యు లగుదురు. ఎవరు ఒకరియొద్ద సేవచేసి జీవించుచుందురో వారు శూద్రులగుదురు.

5. కలికాల సాధుత్వము

ఏ కాలమున నల్పధర్మము మహాఫలము నిచ్చునో యట్టి కలికాల మారంభింపఁగా గొందఱు ఋషులు తమ సందేహమును దీర్చుకొన వ్యాసులను దర్శింపఁబోయి యాయన గంగా నదియందు స్నానమాడుచుండ నొక వృక్షము క్రిందఁ గూర్చుండిరి. వారి రాకకుఁ గారణము దన జ్ఞానదృష్టిచే నెఱిఁగి వ్యాసులు – కలిసాధువు – శూద్రుఁడు ధన్యుఁడు. స్త్రీ సాధ్వి ధన్యురాలు. వారికంటె ధన్యతరుఁ డెవఁడు అని గట్టిగఁ జెప్పి మున్మాఱు మునిఁగి లేచి యొడ్డునకు వచ్చి యో హెూ ఋషీశ్వరులారా ! యెప్పుడు వచ్చితిరి? ఏల వచ్చితిరని ప్రశించెను.

మునీంద్రా ! మేము వచ్చినకార్యము తెలిపెదము. ఇప్పుడు మీరు స్నానముచేయుచుఁ గలిసాధువు – శూద్రుఁడు ధన్యుఁడు – స్త్రీ సాధ్వి ధన్యంతర యంటిరే. అదియేమి? రహస్యము గాదేని వాని యర్థము వినఁ గోరెదము. అనిన వ్యాసమహర్షి యిట్లనియె.

కృతయుగములోఁ దపస్సు – బ్రహ్మచర్యము – జపము పది సంవత్సరములు చేసిన ఫలము త్రేతయందు నొకయేఁడు చేసిన లభించును. ద్వాపరమున నొక మాసమున లభించును. కలియుగమం దొక రాత్రియుఁ బగలు చేసిన లభించును. చిత్తశుద్ధియు స్థిరచిత్తము గలిగి ధ్యానించిన మనుష్యుఁడు కడతేఱును. ఆ విధముగఁ ద్రేతయందు యజ్ఞము చేసినఁ గృతార్థుఁ డగును. ద్వాపరమందు సదాచారముతోడి దేవతార్చనముచే యజ్ఞముచే ధన్యుఁడగును. కలియందు విష్ణు నామ సంకీర్తనము చేతనే తరించును. కలియుగమున నల్ప పుణ్యముచే హెచ్చుఫలము నొందనగును. వంచనలేక కీర్తి ప్రతిష్ఠలు గోరక పుణ్యకార్యముచేయ సంకల్పించి నంతన యా కార్యము నెఱవేఱకున్నను బుణ్యఫలము తప్పదు. పాప కార్యము చేసినఁగాని దాని ఫలము గలుగదు. కావునఁ గలి సాధువంటిని.

కలియుగమున బ్రాహ్మణులు నిత్యనైమిత్తిక కర్మానుష్ఠాన లోపమున భ్రష్టులగుదురు. వేదము వ్రతచర్య స్వధర్మముచే నార్జించిన ధనముతో యజ్ఞము చేయుట యివి బ్రాహ్మణులకు జరుగవు. అవిగాక వారు హరివిషయము గానట్టి వ్యర్థ కథలఁ గాలము వృథాపుచ్చుదురు. భగవన్ని వేదితముగాని యన్నము తిందురు. దంభలోభాది పూర్వముగా యజింతురు. ఏ కార్యము చేసినను వారు చక్క ఁగ జేయవలయును. పాప భోజనము లందును స్వేచ్ఛానుసారము వర్తింపరాదు. అన్ని కార్యములందును వారు విధిపరతంత్రులు. ఇంత క్లేశముచేఁ గాని వారి కుత్తమగతులు లేవు. శూద్రులకిట్టి క్లేశము లేదు. భోజ్యాభోజ్య పేయాపేయ నియతిలేదు. నిత్యనైమిత్తిక కర్మ బద్ధులుగారు. ద్విజసేవచేతనే వారు సులభముగ సంసారము నుత్తరింతురు కావున శూద్రుఁడు సాధువంటిని. ఇఁక స్త్రీలో జారత్వములేక మనో వాక్కా యంబులఁ బతిసేవచేసి యతనికి హితముఁ గోరుచుండిరేని తత్పతులతోడ సాలోక్యము గందురు. మిక్కి లి కష్టించి ప్రాజాపత్యాది క్రతువులు చేసి యేమి లాభము నైష్ఠిక బ్రాహ్మణులు పొందుదురో యిట్టి కష్టము లేకయే యా లోకములు స్త్రీలు సాధింతురు. కావున స్త్రీలు సాధువులు ధన్యులు నంటిని అని చెప్పెను.

ఋషీశ్వరా ! మే మీ విషయము తెలియఁగోరియే మీ యొద్దకువచ్చితిమి. మా మనోగత మెఱిఁగి ప్రత్యుత్తర మిచ్చితిరి. ఇఁకఁబోయెదమని వారు పని వినిరి.

6. పితృశ్రాద్ధము – మార్జాలబంధనము

ఒక గ్రామంబున విద్యా ధన ధాన్య సమృద్ధి గల బ్రాహ్మణుఁ డొకఁ డుండెను. ఈయన వేదవేదాంగ షట్ఛాస్త్రములందు నపారపాండితి గలవాఁడు. విస్తారముగ సుక్షేత్రములను సంపాదించిన వాఁడగుటచే నింట గోతముల కొలఁది ననధాన్యములు సర్వదా కొఱతలేక యవారిగ నుండెను. ఇట్టి యాయనకు ననుకూలవతియగు భార్యయుఁ గొడుకులు గలరు. ఈయన ధ్యానసంరక్షణమునకై నాఱు పిల్లులు సాఁకుచుండెను. పాఁడిపంటయు దండిగనుండెను.

ఈ బ్రాహ్మణుఁడు తన తల్లిదండ్రుల యాబ్దికదినములందు శ్రాద్ధమునకై సంపాదించిన పదార్థములను మార్జాలములు మూచూచును స్ప ృశించు నను తలంపుతో నా పదార్థము లపవిత్రములై పోకుండవలయునని తలఁచి కొడుకులను బిలిచి నాయనలారా యీ దినము నా తండ్రి శ్రాద్ధము జరగ వలయును. పిల్లుల నాఱింటిని బట్టికొనిపోయి దొడ్డిలో గుంజలకుఁ గట్టి వేయుఁడని చెప్పుచుండెను. వారు నట్లే కావించు చుండిరి.

ఆవలఁ గొన్ని దినములకు నా పండితుఁడు మరణించెను. ఆయన కుమారులు తమ తండ్రికి శ్రాద్ధము

పెట్టవలసినదినము ప్రాప్తించెను. అప్పుడు వారందఱు నిట్టు లాలోచించిరి. తన జననీ జనకులు ప్రత్యాబ్దికమందును మన తండ్రి దొడ్డిలో నాఱు బిడాలములను బంధించి శ్రాద్ధమును బ్రవర్తింపఁ జేయుచుండిరి. జనకుని మార్గము పుత్రుల కనుసరణీయము గదా. ఆయన మహాపండితుఁడు. సదాచార సంపన్నుఁడు. ఆయనకుఁ దెలియని యాచారములు మనకేమి తెలియును. కావున మనము నాఱుపిల్లులను దొడ్డిలో బంధించియే పితృ కార్యము జరుపుదమని యా పండితపుత్రు లాలోచించి యాఱు పిల్లులను దొడ్డిలోఁగట్టి శ్రాద్ధము సాగించిరి. వారి కాలమిట్లు జరిగెను. ఆవల వారికి వారిపుత్రులు శ్రాద్ధము జరుపుకాలము తటస్థించెను. అప్పటికింట నాఱు పిల్లులు లేవు. నాలుగు పిల్లులే యుండెను. అప్పుడు వారిట్లాలోచించిరి. మన తండ్రులు పిల్లుల నాఱింటిని దొడ్డిలోఁ గట్టి శ్రాద్ధము జరుపుచుండిరి. ఇప్పుడు మనయింట నాలుగు పిల్లులే యున్నవే ! ఆఱు పిల్లులఁ గట్టకున్న కర్మహానిగదా యని వితర్కించి యిరుగు పొరుగు వారింట రెండుపిల్లులను దెచ్చి యాఱింటిని దొడ్డిలోఁ గట్టి శ్రాద్ధము జరిపిరి. ఇట్లు వారు చేయుచు గతించిరి. అప్పటికి వారికి క్షీణదశ ప్రాప్తించెను. మునుపటివలె నింట విశేషముగ ధాన్యము నిలువ యుండుటలేదు. కావునఁ బిల్లులును లేవు.

ఇట్లుండ తండ్రి శ్రాదము దాపరించెను. అప్పుడు వారిట్టు లాలోచించిరి. తండ్రి శ్రాద్ధము వచ్చెనే ల్లులు లేవాయెనే ఏమి చేయుదమా యని యాలోచింప నందు నపూర్వ బుద్ధిమంతుఁడైన జ్యేష్ఠ భ్రాత తమ్ములను జూచి యిట్లనెను. తమ్ములారా దీని కింతవిచారమేల. భార్యలేనివారు భార్యకు బదులు రవిక దొండిని జెక్కు కొని కన్యాదానము చేయుటలేదా, విఘ్నేశ్వరపూజ చేయువారు మంటి విఘ్నేశ్వరుని బూజించుటలేదా. అట్టులే మనము మంటితోఁ బిల్లులను జేసి శ్రాద్ధము జరుపుదమని చెప్పెను. మేలుమేలని యందఱు సంతోషించి మంటిపిల్లులను జేసి దొడ్డిలోఁ గట్టి యెట్లో శ్రాద్ధము జరిపిరి. వీరును గతించిరి. వీరి కొడుకులు శ్రాద్ధములు జరుపుకాలము వచ్చెను. అప్పుడు వీరిట్టు లాలోచించిరి. శ్రాద్ధమునాఁడు మన పెద్దలు దొడ్డిలో మంటి పిల్లులను గట్టుచుండిరి. కలవారు కావునఁ బెద్దల పేరు చెప్పి కూరలు – పచ్చళ్లు – వడలు లోనైనవి దండిగఁజేసి యితరులకుఁ బెట్టి తామును గడుపారఁ దినుచుండిరి. ఇప్పుడు మన కంతటి శక్తిలేదు. పిల్లులను దొడ్డిలోఁ గట్టుటేకదా శ్రాద్ధము పెట్టుట. దానికిలోపము లేకుండ జరుపుదము భోజనవిషయమా మన మొకరిని బిలిచి షడ్రసోపేతముగఁ బెట్టజాలము కావున మన యింటివారము మాత్రము మనకు దేవుడిచ్చినంత చేసికొని తిందము. అని నిశ్చయించి యాఱు మట్టిపిల్లులను దొడ్డిలోఁ గట్టి తాము మాత్రము భుజించిరి. ఇట్లు కొన్నాళ్లు జరుగ నొక బ్రాహ్మణుఁడు వారింటికివచ్చి యయ్యా మీ యింటికి నేఁడు భోజనమునకు వచ్చెదనని చెప్పెను. అప్పుడా గృహస్థు "నేఁడు మా యింటఁ బితృకార్యము చాలఁ బ్రొద్దుగును" అని చెప్పెను. అట్లైన నా కింత బియ్యము బేడలు నిండు; నే నొక చోట వంటచేసికొని తిందునని చెప్పి యవి వారీయగా తీసికొని వంటచేసికొని భుజించి యా యింటిలోనే యరుఁగు మీఁదఁ బండుకొనెను. మధ్యాహ్నము కాఁగానే యింటిపెద్ద వాఁడు తమ్ములను బిలిచి తమ్ములారా నేఁడు మన తండ్రి శ్రాద్ధదినముకదా! దొడ్డిలోఁ బిల్లులను కట్టివేయుడని చెప్పెను. వారు నట్టులే యాఱు మంటిపిల్లులను దొడ్డిలోఁ గట్టిరి. ఆవల నందఱు నింటిలో భోజనము చేసిరి.

పండుకొనియుండిన బ్రాహ్మణుఁ డిదియంతఁ జూచి యిట్టు లాలోచించెను. వీరు నేఁడు తమ తండ్రి తద్దినమనిరే నిమంత్ర బ్రాహ్మణులు వచ్చినవారు కారు. మంత్రములు పఠించిన జాడలేదు శ్రాద్ధము నాఁటి చిహ్నముల నొక్క టియుఁ గానరాదు. తండ్రి తద్దినమని దొడ్డిలోని బిల్లులను గట్టివేయు మనిరి. ఇదియేమియో తెలిసికొందమని యా బ్రాహ్మణుఁడా గృహస్థులఁ బిలిచి మీ జనకుని శ్రాద్ధమంటిరే. ఏల జరుప లేదు అని ప్రశ్నించెను. అప్పుడు వారు కోపించి ఏమయ్యా యిట్టులనెదవు? మేము తండ్రితద్దినము మానునంతటి భ్రష్టులమా, బ్రాహ్మణులము కామా? మాకుఁ బితృభక్తి లేదా. వలసినచోఁ జూడఁబొమ్ము. దొడ్డిలో నాఱు మంటిపిల్లులను వరుసగఁ గట్టితిమో లేదో యనిరి.

తద్దినమేమి? ఆఱు మంటిపిల్లులఁ గట్టుటయేమి? యని బ్రాహ్మణుఁ డడిగెను.

నీ వెన్నఁడు తద్దినము పెట్టిన బ్రాహ్మణుఁడవుగావు. కావున నీకుఁ దెలియదు. ఎద్దిన మాఱుపిల్లుల దొడ్డిలోఁ గట్టుదురో యా నాఁడు తద్దినము, బ్రతికిన పిల్లులు దొరకలేదు. కావున మంటిపిల్లులఁ గట్టితిమని యా యింటి విప్రకుమారులనిరి. అతిథిగావచ్చిన బ్రాహ్మణుఁడు దీని కేదో కారణముండ వలయునని యిరుగుపొరుగు వారల విచారించి తెలిసికొని యా గృహస్థులను నొకనాఁ డుపవాసముంచి యావల యథావిధి తిథి ప్రవర్తింపఁ జేసి పోయెను.

ఇప్పటి మనవారి యాచారములు – మడుఁగులు – ఉపవాసమునాఁటి ఫలహారములు నీ గతికే వచ్చినవి.

7. భక్తిలక్షణము

శ్రీరంగమందు భట్టరువారని యొక వైష్ణవ గురువులుండిరి. వీరియందు నపార పాండిత్యమేకాక భక్తియు నతిశయించి యుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు వీరి శిష్యుఁడొకఁడు వచ్చి స్వామీ నాకుఁ దిరువారాధనక్రమము నేర్పుఁడని ప్రార్థించెను. అట్టులే కానిమ్మని వారు తత్క్రమమంతయు సాంగోపాంగముగ వ్రాసియిచ్చి యీ ప్రకారము చేయుచుండుమని బోధించిరి. ఆ శిష్యుఁడును దానిని గొనిపోయి దానిలో నున్న ప్రకారము చేయనారంభించెను. ఈ దేవ పూజచేయుటకు మూఁడు గంటలకాలము పట్టుచుండెను. అయినను విసుఁగులేక చేయుచుండెను. ఆవలఁ గొన్నినాళ్లకు మరల గురువును దర్శింప శిష్యుఁడు పోయెను. ఆ సమయమున భట్టరువారు తిరువారాధన చేయు క్రమమును జూఁడఁగాఁ గాలు గంటలో వారు సర్వము ముగించుచుండిరి. వారముదినములుండి చూచినను బ్రతిదిన మట్లే జరుగుచుండెను.

అదిచూచి శిష్యుఁ డిట్టు నాలోచించెను. ఇదియేమి? నాకుఁ దిరువారాధనక్రమము మూఁడు గంటలు పట్టునంత వ్రాసియిచ్చిరి. తాము పాతికగంటలో సర్వము ముగించుచున్నారు. వారికొక క్రమము నాకొక క్రమమా? అడుగ వలయునని తీర్మానించుకొని యొకనాఁడు స్వామీ ! మీరు నాకు వ్రాసియిచ్చిన తిరువారాధనక్రమము ప్రకారము జరపిన మూఁడు గంటల కాలము పట్టుచున్నది. అట్టిదానిని మీరు కాలుగంటలో ముగించుచున్నారే. అది యెట్లు ? అని ప్రశ్నించెను.

అప్పుడు భట్టరువారు రేపు నీవు మాయింటికి భోజనమునకు రావలసినదని శిష్యునితోఁ జెప్పిరి. ఆయనయు నట్లే చేసెను. అంతకుముందే భట్టరువారు వంటవానితో మా కిరువురకు నేతికిబదులు వేఁపనూనె వడ్డింపుమని చెప్పిరి.

గురుశిష్యు లిరువురు భోజనమునకుఁ గూర్చుండిరి. పప్పన్న మిరువురు కలిపిరి. వంటవాడువచ్చి యిరువురకు వేఁప నూనె వడ్డించెను. భట్టరువారు ముఖవికారమైన లేక సాపడిరి. శిష్యునకు మొదటి కబళము లోపలికిఁ బోయినదికాదు. భట్టరు వారు తక్కి న వ్యంజనము లన్నియు వేఁపనూనెతోనే భుజించి మజ్జిగ వేయించుకొనిరి. శిష్యుడు మొదటి కబళమైన నోర నుంచుకొనక గ్రుడ్లు మిటకరించుచుండెను. అప్పుడు భట్టరు వారు శిష్యునివంకఁ దలయెత్తి చూచి యేమి? యట్లు కూర్చున్న వాఁడవు. సాపాటు చేయరాదా యనెను. “వంట వాఁడు వేఁపనూనె వడ్డించెను. తినలేక యున్నాను” అనెను. ఏమి వడ్డించితివిరా యని భట్టరువారు వంటవాని నడిగిరి. బంతిలోఁ బక్షము పనికిరాదని మీకు వడ్డించినదే యాయనకు వడ్డించితి నని వాఁడు బదులు చెప్పెను. అప్పుడు భట్టరువారు శిష్యునితో నిట్లనిరి.

నాయనా ! నీకు మనస్సు తిను పదార్థములపై నున్నది. కావున నిది రుచిమంతమని యిది సువాసనయని యిది దుర్వాసన యని నీకుఁ దెలియుచున్నది. నాకు మనస్సు భగవంతునిపై నున్నదికాని తిండిమీఁద లేదు. ఆ కారణముచే నేమి తినుచున్నానో తినునవి యెట్టి రుచి వాసన గలవో నాకుఁ దెలియలేదు. మన కిరువురకు భేదమింతయే. నాకు సర్వకాల సర్వావస్థల మనస్సు భగవంతునిపై నుఁడుటచే నేను తిరువారాధనచేసి మేలులేదు చేయకున్న దోషము లేదు. జపతపోనుష్ఠానములు స్నానసంధ్యాది నిత్యనైమిత్తిక కర్మములు మనస్సు భగవంతుని యందు నిలుచుటకై చేయు నుపాయములేకాని యితరములు గావు. మనస్సు భగవంతుని యందు నిలుకడ నిలుచువఱకు నవి కృత్యములు. ఆవలఁ జేయ బని లేదు. అట్లైనను నేను బొత్తిగ మానితినేని మీ యట్టివారు తత్వమరయలేక మా గురువులవారే తిరువారాధన చేయుట లేదే నే నేల చేయవలయునని మానుదురు. ఆ కారణమున భ్రష్టు లగుదురు. కావున మీరు చెడకుండుటకై మేము చేయవలసియున్నది. సర్వకాల సర్వావస్థల నీ మనస్సు భగవంతునిపై నెప్పుడు స్థిరముగ నిలుచునో యప్పుడు నా వలెనే నీవును జేయవచ్చును. ఈ లోపల మానితివేని చెడుదువు సుమా యని హిత ముపదేశించి పంపెను.

8. కామము – భక్తి – లీలాశుకుఁడు

లీలాశుకుఁ డను బ్రాహ్మణుఁడు పూర్వ వయస్సున మిగుల వేశ్యాలంపటుఁడు. గుణవతి – రూపవతి – శీలవతి యగు నతని భార్య కన్నుల వేఁడినీరు ధారలై కాఱఁ బైటచెఱఁగు నేలఁ బఱుచుకొని భర్త యొల్లని నాకుఁ దల్లీ ! సీతకువలె నీవే దిక్క ని యామెను గౌఁగిలించుకొని యౌవనము వనమునఁ గాచిన వెన్నెలయైపోవ రాత్రులందుఁ బరుండఁ దాను వివాహ కాలమునఁ దన భార్యకుఁ జేసిన ప్రమాణము వఱదఁగలిపి పశువులతోను వేశ్యలతోను రమించువాఁడు ప్రాజాపత్య వ్రతముఁ జరిపింపవలయునన్న సూక్తి మఱచి వేశ్య స్మశాన కుసుమమువలె వర్జనీయ యను నార్యోక్తి తలఁపక, కన్నవారి యెంగిళ్ళకు మూకుడైన వేశ్యవాతెఱ తనపాలికి గండక త్తెర యని యెంచక. “కలకంతకంఠి కన్నీరొలికిన సిరి యింటనుండ నొల్లదు సుమతీ” యను సుమతి వాక్యమును మతినిలుపక

సదాచారము పదటఁ గలిపి వార స్త్రీహృదయములు విష సదనములనియు వారి మాటలుమాత్రము తేనె తేటలనియు, సింగారములు కారాగారము లనియుఁ దలఁపని నీచునికంటె బాపాత్ముఁడు వ్యర్థజీవి, యిహపరలోక దూరుఁడు, అవిశ్వస నీయుడు, దురాచారుడు, మఱియెవఁడు.

చ. వినఁ దని రోయ, రంధుఁడని వీఁగరు, తుందిలుడంచు గేలిగాఁ
గొనరు, వికర్ణుఁ డంచుఁదగఁ గూయరు వామనుఁ డంచుఁ బోరు, దు
ర్మనుఁడని పాయ, రజ్జుఁడని మానరు, నిష్ఠురరోగపీడితుం
డనరు, కునిష్ఠుఁ డంచుఁజెడనాడరు భోగిసు లర్థవంతునిన్.

అనుట స్ఫురణకు రానీయక తమ యౌవన ధనములను వేశ్యయనెడు మదనజ్వాలయందు హెూమము చేసెడు మతిహీనునకు, మంటయందుఁ జొఱఁబాఱు మిడుతకు భేదమేమి?

చ. తలపుల్ చిచ్చులు. మాటలు జ్వలసుధా ధారల్ విభుండైన బు
వ్విలుతున్ మెచ్చర, యన్యులన్ వలతురే, విశ్వాసముల్ లేవు, క్రూ
రల పొత్తున్ బతినైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాండ్రెక్క ఁడ ? వారి లేబరము లా వేదాంత సూక్తంబులే.

యను భాగవతసూక్తి ముక్తాఫలంబున రక్తిలేని వాఁడు ముక్తియం దాసక్తి లేనివాఁడేకదా?

ఉ. చీఁకటి తప్పునం బరుల చేడియలన్ రమియించి దూతికా
లోకము మాట తీపులకు లోపడి భీత్యభిమాన లజ్జలన్
బోకడఁబెట్టి ప్రాణమొకపోకకుఁ గైకొనకుండు సాహసుల్
పైకొని చేరి తన్ను భయ పార్శ్వములం గడు భక్తి గొల్చిరాన్.

లోకసంచారము గావించు నించు విలుకాని సేవించు క్రించులలో లీలాశుకుఁడును జేరి చింతామణి యను వేశ్యచేతి లీలాశుకమై కాలము ద్రోయుచుండెను.

అతఁడు మంచు ముంచినను వానలు దోనెలంత ధారలైనను బిడుగులుపడుచున్నను భీమనదిని దాఁటి యావలి యొడ్డుననుండు చింతామణి యింటికిఁబోని రాత్రిలేదు. ఏకాదశులైనను శివరాత్రులైనను, బర్వములైనను మాతాపితృ శ్రాద్ధంబులైనను, జింతామణితో రమింపని రేయి లేదు. ఇట్లుండ నొక యంధకార బంధురంబైన రాత్రియందుఁ బాములు వ్రేలాడఁగట్టినట్లు ధారలు రాలుచుండెను. ఉఱుము లుఱుముచుండెను. గర్భిణుల గర్భములు స్రవింప భీరువుల గుండెలు పగులఁ బిడుగులు పడుచుండెను. రణమునకై పోవు శూరునివలె, మరణమునకై పోవు పరీతకాలునివలె, కామ రణమునకై యతఁడు పయనింప సమకట్టి ముసుఁగు పెట్టి చక్క ఁబోయెను. అప్పటికి భీమరథి పొంగి రెండొడ్డు లొరయ భీమవేగంబునఁ బాఱుచుండెను. కన్ను కుట్టుకున్నను ద్రోవ కానరాదయ్యెను. మెఱపుల మెఱుగుల దెఱపిచూపు నిరులలోఁ బోయినదే త్రోవగాఁబోయి యా నదీతీరముఁ జేరి దాఁటుట యెట్లాయని యాలోచించుచుండఁ దళుక్క ని మెఱుఁగు మెఱయఁ దానున్న చోటన యొక మొద్దువలె నేదో యొకటి కనరానదియే తెప్పకొయ్యయని తలఁచి యాసాహసికాగ్రణి దానిపై నెక్కి యెట్లెట్లో వాని భార్య మంగళసూత్ర బలమున నావలి యొడ్డుచేరి చూడఁ దానెక్కి వచ్చిన యది ముసలిగాని కొయ్య మొద్దుగాదని తెలిసికొనెను. ప్రవాహము పాలై పోకుండుటకును, మొసలివాతఁబడక యుండుటకు భగవంతుని స్మరింపక, భగవత్కృపయని యైనఁ దలంపక కామాంధకారమున మునిఁగియుండువానిని వెలిచీఁకటి యేమి చేయఁగలదు. కావునఁ దెంపరియగు నాకాముకుఁడు దరిచేరితిని ప్రియురాలి కౌఁగిటఁ జేరితిని, ధన్యుఁడ నైతిని తనయందు నాకెంత వలపుండునది నేఁడుగదా నా ప్రియురాలు కాంతామణియైన చింతామణి యెఱిఁగి నా పాలికిఁ జింతామణియై యత్యంత సౌఖ్యముం గూర్చు. ప్రియురాలికై ప్రాణమియ్యలేని వాని కామమొక కామమా. మోహమొక మోహమా. వలపొక వలపా? యని యా మూఢుఁడు దన్నుఁ దాను శ్లాఘించుకొనుచుఁ జీఁకటిలోఁ బోయిపోయి చింతామణీ భవనముఁ జేరెను. ఆహాకామమెంత బలిష్ఠమైన వ్యాధియోకాని కన్నులు కానరావు. కానవచ్చినను నొకపదార్థము మఱియొక పదార్థముగాఁ గాన వచ్చును. వీనులు వినరావు, మతిబలము తగ్గును. కామజ్వర బలమున నోటిరుచియుఁ జచ్చును. కులాభిమానము ఆత్మగౌరవము చెడును. మాతాపితృ భార్యలు ద్వేష్యులగుదురు. తన యగారమే తనకుఁ గారాగార మగును. నరకమార్గమైన లంజయిల్లు స్వర్గముగఁ దోఁచును. కామమే క్రోధమునకుఁ దల్లి. క్రోధమువలన సమ్మోహము జనించును. సమ్మోహమువలన స్మృతిచెడును. స్మృతి చెడుటవలన బుద్ధి నాశన మగును. బుద్ధి నాశమువలన సర్వవిధముల నశించును. కావుననే మనుష్యులకుఁ గామమువంటి శత్రువులేఁడు. కామము జయించిన వాఁడు ముల్లోకములను జయించును.

ఇట్లాకామదాసుఁడు చింతామణి సదనంబుఁ జేరి చూడఁ గవాటంబులన్నియు బంధింపఁబడి యుండెను. అప్పుడా విటుఁడిట్లాలోచించెను. ఆహా నా ప్రియురాలెంత నిర్దయురాలో చూచితివా ? నే నెట్టులైన వచ్చెదనని యెఱిఁగి యెఱిఁగి యీ తెఱవ యొకవాకిలి యైనఁ దెఱచి యుంచదయ్యె. నాచే లంచములుగొను నొక పరిచారికయైన నాకై యెదురుచూచు చుండదయ్యె. దీపమైనను గానరాదు. తలుపెంత తట్టినను మాఱుశబ్దములేదు. ఏమి చేయుదును. అని తలపోసి మరలనిట్లు చింతించెను.

నిర్దోషురాలి యందు దోషమెంచు నేనే పరమ దుష్టుఁ డను. దానియందేమి దోషము గలదు. అర్ధరాత్రము దాటెను. కన్నులు గానరాని చీఁకటి. వర్ష మా బిందెలతోఁ గ్రుమ్మరించినట్లు సంతత ధారాపాతము. గాలియా ప్రలయ ఝంఝా మారుతమువలె వీచుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో మనుష్యుఁడగు వాఁడెవ్వఁ డేఱుదాఁటి చిమ్మచీఁకటిలో వచ్చునని నమ్మ వచ్చును? నన్నుఁ బదుగురిలోఁ బదునొకండవవానిఁగా నెంచనుగాని తనయందు నా కెంత ప్రేమ యుండునది యాలోచించినదికాదు. నే నెంత పిలిచినను దలుపు తట్టినను నీ గాలి వానలో గాఢనిద్రయం దుండువారి కెట్లు వినవచ్చును. అట్లని యంతదూరము వచ్చి యూరకుండవచ్చునా? యని యా మేడకు నాలుగు వంకలఁ దిరిగి యొకచోఁ గిటికీనుండి వెలుతురు కానవచ్చుటయు నా మార్గమున లోపలికిఁ బోవ యత్నించి యందుఁ జేతితోఁ దడవఁ ద్రాడువలె నొకటి చేతికి దొరకెను. దానిఁ బట్టుకొని యెక్కి పై మేడకుఁబోయి దీపము వెలుతురునఁ జూడ నది త్రాడుగాదు, పెనుఁబాము. వీఁడు తోఁక పట్టుకొనఁగానే యక్క డనుండి పడుదునను భీతిచే నది గట్టిగ పడగతో నినుపకమ్ములఁ బట్టుకొనెను. వీఁడు లోపల దుముకఁగానే తనకుఁ బ్రాణగండము తప్పెనని యది పాఱి పోయెను. ఆ పామునుజూచి దైవకృపవలన నా ప్రియురాలికి నా భాగ్యమునకు నా పరదేవతకు గండము తప్పెను. నేను రాకున్న నా సతీరత్నమును నా విసపు పురుఁ గేమి చేసి యుండునో ఈ మూఁడవ సాహసము చేతను నా వల్లభ నన్నెక్కు వగఁ బ్రేమించును.

అని సంతోషంబున నుప్పొంగుచుఁ బోయి శయ్యా తలంబున సుఖనిద్రచేయు నా పురమండనము (వేశ్య) పై చేయి వైచెను. అది యులికిపడి లేచి నీరు కారు మేనితో యమకింకరుఁ గన్న పాపాత్మునివలె గడగడ వడఁకుచున్న యా బ్రాహ్మణ కుమారుఁ జూచి కట్టుకొన వేఱు వస్త్రమిచ్చి కూర్చుండఁ బెట్టుకొనెను. అప్పుడా పడఁతితోఁ నిట్లు నుడివెను.

ఓ ప్రియురాలా ! నీ వెంతటి నిర్దయురాలవు. నిర్మోహవు. వలపు లేనిదానవు. ఇట్టి కారుచీఁకటిలో గాలివానలో నా ప్రియుడు వచ్చును గదా వేచియుండమని తలఁపవైతివి కదా? వాకిలియైనఁ దీసి యుంచవైతివి గదా. వాకిట దీపమైనఁ బెట్టవైతివిగదా. నేను బ్రక్క న లేకున్న నీ కెట్లు నిద్దురవచ్చెను? కన్నులెట్లు మూఁడపడెను. నీకై నే నెంత సాహసము చేసి వచ్చితినో యెఱుఁగ వైతివి గదా?

చిమ్మచీకటి – గాలివాన – ఒడ్డరసి పాఱు నదీప్రవాహము – మొసలి తెప్ప – సర్పరజ్జువు నని తన విడిన ప్రయాసము చేసిన సాహసము లన్నియుఁ జెప్పి నా పుణ్యోదయమెట్టిదో నీ ప్రాణము రక్షింపఁ గలిగితిని. నిన్నుఁ గన్నారఁ జూడగలిగితిని. చిలుకపలుకులవంటి నీ ముద్దులపలుకులు వినఁగలిగితిని. నిన్నుఁ గౌఁగిలింపఁ గలితిని. ఈ రేయి వ్యర్థ్యము పోకుండఁ జేయుటచే భగవంతునకు నాయందుఁ బరిపూర్ణాను రాగము గలదని యెఱింగితి నని న్యాయనిష్ఠురములాడెను.

అప్పుడు గుణవతియు సుమతియు సత్స్వాంతయు నగు సక్కాంత యా బ్రాహ్మణునితో నిట్లనియె.

బ్రాహ్మణోత్తమా ! నాయందలి నీ ప్రీతి యద్వితీయము. సందేహము లేదు. నాప్రాణ సంరక్షణముఁ గావించిన వాఁ డగుట నేను నీ పట్ల సర్వదా కృతజ్ఞురాలనై యుండు దానను. కాళరాత్రివంటి యిట్టి రాత్రి మనుజుఁ డెవ్వడు మట్టాడును? నీ వెట్లు రాగలవని తలంచుటఁజేసి నేను గాచి యుండమి నా తప్పే. నమస్క రించెద క్షమింపుము. నేను సామాన్యనగుట ధనముగల యందఱి సొత్తు నగుదునుగాని నే నొక్క ని సొత్తుమాత్ర మెన్నఁడునుగాను. నేను వెలియాలి నగుట తలఁపవా ? నేను గృహిణినా? నా మెడను మంగళసూత్ర మెవ్వఁడైన నీవు నా సొత్తని కట్టెనా? అగ్ని సాక్షికముగ ధర్మార్థ కామముల నిన్ను నతిక్రమింపనని యే మగవాఁ డైన నా విషయమునఁ బ్రమాణము చేసెనా? అట్టి నీవే బ్రాహ్మణుడవయ్యు శూద్రనగు నాతో రమింపవచ్చితివిగదా? అయ్యా విప్రోత్తమా? నీపై జాలిపుట్టి చెప్పుచున్నదానను. అన్యథా తలంపకుము. నామాటలు చెవియొగ్గి వినుము. తత్త్వము కనుము ఇంత ప్రాణగొడ్డమైన కార్యములు చేసి వచ్చితివికదా. దేనికై వచ్చితివి? నీకైయని యందువా? నాయం దుండు దేనిపై మోహముపడి వచ్చితివి? నా ముక్కు మీఁద మోహమా? ముఖముమీఁద మోహమా? నా చేతులపై మోహమా? నా కాళ్ళపై మోహమా? నా చర్మముపై మోహమా? కాదుగదా. నా మూత్రపాత్రము గదా నిన్నింత ప్రాణాంతక కార్యము చేయఁ బ్రేరించినది? అది నీ కియ్యఁగలది యేమాత్ర సుఖము? ఆ సుఖము క్షణ భంగురమేకదా? శాశ్వతము కాదుకదా? ఇంతకు నది సుఖమా? గజ్జిలేచినవాఁడు దురదకై గీఱుకొను సుఖము

నకు దీనికిఁ దారతమ్మ మెంతో చెప్పెదవా? మోహకారణమున దానిని నీవు సుఖమని భ్రమించెదవుకాని వాస్తవముగ సుఖము గలదా యని సంగమవేళ నాలోచించిచూడుము. గుట్టురట్టగును. ప్రత్యక్షముగఁ జూచిన సర్వాసహ్యమై, పాప కార్యములకు బ్రేరకమై యుండుటచేఁ గదా స్త్రీలు దానిని గుడ్డలమడఁతల గప్పిపెట్టుట అట్లు గాకున్నఁ గన్నులు లోనగు వానివలె నేల బహిరంగ పరుపరాదు? గుడ్డవిడిచిన మానము పోవునన నేమి యర్థము. సర్వాసహ్యమైన దానియున్నరూపు దెలిసినయెడ దానిపై గౌరవము తగ్గును. రహస్యము వెలువడుననియేకదా? ఆవల దాని నెవఁ డాసించును? పురుషులు దాని నాశింపరేని స్త్రీలగతి యేమి? కావుననే యీ దాపరికము. అటుగాక దానియందు గుణము సుఖము గలవనియే యంగీకరింతునుగాని యట్టిది నీ భార్యయందు లేదా. దానికి దీనికి నేమైన భేదముగలదా? ఇది యిచ్చు సుఖ మది యియ్యఁజాలదా? ఇంత సాహసముచేసి యిన్ని గండములు తప్పించుకొని వచ్చితివిగదా. నడుమఁ బ్రాణాపాయమై యుండినఁ దొలుత నీ గతియేమి? ప్రాణాంతకాలమున దేనిని స్మరింతురో యా జన్మమే వచ్చునని ప్రమాణము కలదుగదా. మనస్సంతయు దీనిపై నుంచి ప్రాణమువిడుచు నీవు మఱు జన్మంబునఁ దీనియందుఁ గ్రిమియయియేకదా పుట్టుదువు? రామరామ ! మనుష్యునకు నందు బ్రాహ్మణునకు నింతకంటె నికృష్ట దశ వేఱొండుండునా? పాపము చేసినవాఁడవు నీ వనుభవించు టటుండనిమ్ము. నీచే భరింపఁ బడవలసిన దగుటచే భార్యయై ధర్మార్థ కామముల నిన్ను విడువనని నీవు చేసిన ప్రమాణమునమ్మి, నీ కర్థాంగలక్ష్మియై నీ సుఖదుఃఖములను సమానముగఁ బంచుకొని, నీ సుఖమే తన సుఖముగను, నీ దుఃఖమే తన దుఃఖముగను నెంచుచు, నీ కూర్ధ్వలోక సుఖములఁ గలిగించు పుత్రులఁ గనవలసినదై యుండు నీ భార్యగతి యేమి? నీ భార్య సమస్త సుఖములు నీతో సరిగదా. నీకై త్రెంచునది నీ భార్యయేగదా. నీ యనంతరము నీ భార్య పరులయింట దాసికదా? ఎంతటి యల్పసుఖమైన నాశించు నదృష్ట మామెకు లేదుగదా? తుదకు రెండుపూటలఁ గడుపునిండఁ గడుపును లేదుగదా. క్షణమునకు బూర్వ మామె యెదురుగ వచ్చిన శుభ శకునమని సంతోషించు వారావల నపశకునమని యీపండితురు గదా. నిన్ను నమ్మి నీ భార్య యైనందున కిట్టి యధమస్థితి నీ వనాలోచితముగ దుర్వ్యాపారముచేఁ గలిగింపవచ్చునా? అది పాపకార్యము కాదా. నాకేమి? నీవు పోయిన నీ యట్టివారు నూర్వురు వత్తురు వేఁకటి నిలిచిన యౌవనము చెడునని మేము చేయు భ్రూణహత్యలలో నీకును భాగము కలదు గదా. మా సంసర్గమున సంతానము గాంచితివేని నీవు శూద్రుఁడవే కదా. అట్టి నీకు నీ భార్యయందు సంతానము గలిగిన యెడల వారు ఛండాలురే కదా యగుదురు. నీకై నీయింట నీ భార్య గార్చు కన్నీటిబొట్టు లనుకొనకుము. నరకమున నిన్నుఁ గాల్చు నగ్నికణము లనుకొనుము. అటుగాక నాకై నీవు ప్రాణ మిచ్చిన నీకేమి పేరా ప్రతిష్ఠయా? బ్రతికినన్ని దినాలు బ్రతికి బోగముదాని పంచనఁ జచ్చెనన్న సామెతయే కదా నిజమగును. పక్షికై దేహమిచ్చిన శిబివగుదువా? సీతకై ప్రాణమిచ్చిన జటాయు వగుదువా? ఇంద్రునకు దేహము కోసి యిచ్చిన కర్ణుఁడ వగుదువా? పాపమునకై ప్రాణ మియ్యఁ బూనిన జీమూతవాహనుఁడ వగుదువా? దేవతలకై చచ్చిన దధీచి వగుదువా?

అయ్యా ! నీ విషయమున నా మనస్సు మిగులఁ బరితాప పడుచున్నది. కావున హిత ముపదేశించెదను. నీవు శాస్త్రము లన్నిటిని జదివితివి. వేదముల వల్లించితివి. మంచి వంశమునఁ బుట్టితివి. ఆలోచించి చూడుము నీకీ మోక్షమున మోక్షము లేదు. నీయందొక యమూల్య వస్తువు గలదు. అది ప్రేమ. అందు నీ యందుండునది యనన్య ప్రేమ. అనన్య ప్రేమయే భక్తి. అనన్య ప్రేమవలననే ముక్తి అయినను నీ యనన్యప్రేమ భగవంతునియం దుంచవలయును. ఈ ప్రేమ ప్రాకృత పదార్థములం దుంచితివేని ప్రకృతి మండలమందే సంసార శృంఖలా బద్ధుండనై యల్లాడుచుందువు. అప్రాకృత వస్తువునం దుంచితివేని ప్రకృతి కతీతుఁడైన భగవంతుని సన్నిధానముఁ గాంతువు నీ యందు నాకుఁ బ్రేమ జనించుటకు నీ సౌందర్యము కారణ మందువా? అటయిన నాకీ సౌందర్య మెందుండి వచ్చెను? లోకములోని సౌందర్యము నంతయు మూటకట్టి యొకచోట నుంచినను భగవంతుని సౌందర్యమున నొక న్యర్బుదాంశమైన నగునా. ఆయన సౌందర్య లేశచ్ఛాయగల నేనే సుందరి అయినచో పుంసాం మోహన రూపాయ యన్నట్లు మహాయోగీశ్వరుఁడు స్థాణువునైన శివుని సాక్షాన్మథ మన్మథుఁడు, మోహింప జేసిన సౌందర్యము గలవాఁడు జితేంద్రియులైన మహా మునులును గౌగిలింపఁ గోరిక కలిగించువాఁడు నైన నారాయణుఁ డెంత సుందరుఁడై యుండవలయును? ఆయన ప్రేమైక సాధ్యుఁడు. అట్టి ప్రేమ నీసొత్తైయుండ నీవు కోరినచోఁ బ్రయత్నించినచో నీ కాయన తన దివ్యమంగళ విగ్రహమును గనిపింపఁ జేయకుండునా? పై వన్నియు పూసిన పేఁడబొమ్మకు నాకు భేదమేమి? పై వన్నియు మాత్రమే కాని లోపల నే మున్నది? మలము – మూత్రము – ఎముకలు – మాంసము – నెత్తురు – కొవ్వు ఇవియే కదా. వీనిని వేఱుఁ జూడుము. సుందరములా? ఇట్టి మలభాండముపైఁ బ్రీతినుంచిన నగు లాభమేమి? కాముఁడు రాముఁడు నొకచో నుండరు. ఆ కామమైనను ధర్మవిరుద్ధమైన యెడల నంత కీడు లేకుండునేమో కాని ధర్మవిరుద్ధ చరిత్రలమగు మా యందుంచినఁ గీడు కాక మఱి యేమి మూఁడును. లంజ శబ్దమునకు నర్థమేమో యాలోచింపుము. ఎట్టి కర్మ చండాలునకైనఁ గాసునకై మానమమ్ము మా బ్రదుకొక బ్రతుకా? మా వలన నెందఱారోగ్యహీనులై శవప్రాయులై, నిర్ధనులై, సుఖదూరులై

యల్లాడుచుందురో యెఱుఁగవా? ఎన్ని కుటుంబములు మా వలన నాశము లయ్యెనో లెక్కిఁపఁ గలవా? మా వలన దుఃఖమనుభవించు కులసతుల కన్నీళ్లు కొలిచిన నేడు – కాదు కాదు పదునాలుగు – మహాసముద్రము లగునేమో, దంధనమగు ధనమునకై మేము చేయని పాపకార్య మేది గలదు? మందులు పెట్టుదుము – చంపింతుము – ఇఁక దక్కి న కార్యముల లెక్క యేల?

పతివ్రతల పాతివ్రత్యము రక్షించుటకై మా కీ వృత్తి పూర్వులు నియమించిరి. నీచజాతి స్త్రీలమగుట మానము నందు మాకు లక్ష్యము లేదు. కామము దుర్నివార్యము. భార్యలఁ గోలుపోయి మరల వివాహము చేసికొన సాధ్య పడని విధురులును, రోగులు – సంధులు – లోనగువారు వివాహ యోగ్యులు కాకున్నను గామము నణఁప శక్తి గల వారగుదురా? అందు ధనమున్నచో వారు కామము నణఁతురా? కామము దుర్నివార్యముకదా. అట్టివారికిఁ గామము దీర్చు మా యట్టి స్త్రీలు లేకున్న సంసారములుచేయు కులసతులను, విధవలను, బుట్టినింట దీర్ఘకాలముందు నాఁడు పడుచులను, రోగుల భార్యలను, దరిద్రుల దారలను, కురూపుల పెండ్లాలను, స్వతంత్రలను మఱియు నిట్టివారిని ధనాశ చూపి చెఱుతురు. అట్టివారిపై వారికి మనస్సులు పోకుండుటకై యేవేవో సొగసులు చేసికొని తిరుగు చుందుము. మేము ధనదాసికలము. వారు కామదాసులు. ఈవిధముగఁ గులాంగనలు మాచే రక్షింపఁ బడు చున్నారు. ఇంటికి మలమూత్ర విసర్జనమునకై దూరము పోలేని వారికి దొడ్డి యెట్టితో జనసంఘమునకు మే మట్టివారము. అట్టి దొడ్డి లేకున్న నిల్లంతయుఁ బీతిరి దొడ్డియగునట్లు మేము లేకున్న కుల స్త్రీలందఱుఁ గులటలే యగుదురు. కాముకులు తత్కా ల కండూతి నివారణార్థమై మ మ్మాశయింతురుగాని నిజమైన వలపు వారికిని లేదు. మాకునులేదు. నీ వట్టి వాఁడవుగావు. కావున నీవు చెడనొల్లక హిత ముపదేశించెదను. భక్తులయందుండవలసిన యనన్య ప్రేమ భయ లజ్జాభిమాన హీనతయుఁ జితైకాగ్రత్వము – మైత్రి – కరుణ – ధృతి లోనైన గుణములు నీయందును గలవు. ప్రేమగుణమును నాయందు నుండి తీసి భగవంతుని యందుంచితివా నీవు పరమభక్తుఁడవై వెలసెదవు మధురభావము కృష్ణునందుఁ గలదు. నీ చిత్త వృత్తికిఁ దగినమూర్తి శ్రీకృష్ణుఁడే. ఇన్ని సంవత్సరములు వ్యర్థపఱచితివి. చాలును – దేహము శాశ్వతముగాదు. సంసారముఁ దరించు మార్గము వెదకుము.

చ. ధృతిగాని రోగముల్ జరయు దేహము నొంపక ముందె యింద్రియ
ప్రతిహతి లేకముందె, తన ప్రాణవిరామము రాకముందె, పం
డితజనుఁ డాచరింపదగు దీవిఁ బ్రయత్నము ముక్తికిన్ మహో
ద్ధతశిఖి నిల్లు కాలుతఱిఁ దాలిమి నూతులు ద్రవ్వవచ్చునే.

ఉ. ఆయువువీచి చంచలము, యౌవనమల్పదినోచితంబు, పు
ష్పాయుధకేళి జన్య సుఖ మస్థిర, మర్థము వాంఛవోలె సా
పాయము, భోగముల్ మెఱపు లట్ల భ్రమించి భవాబ్ధిలంఘనో
పాయము బ్రహ్మచింతనముఁ బాయక సేయుడు సజ్జనోత్తముల్

చ. కడు వెఱపించుచున్ ముదిమిగద్దఱి బెబ్బులి మాడ్కి నున్న, దె
క్కు డు పగదాయలంబలెఁ దెగుళ్ళు శరీరము నొంచుచున్న దె
ప్పుడుఁ జను భిన్నకుంభ జలముంబలె నాయువు లిట్టులయ్యుఁ దా
రుడుగక మానవుల్ దురిత మోలి నొనర్చుచునున్న వారహో.

అను భర్తృహరి వాక్యములు స్మరణీయములుగావా? నీతి వాక్యస్మరణము లటుండనిచ్చి మనకుఁ బ్రత్యక్ష దర్శనమైన దాని నాలోచింతము. మనము భోగములని తలంచు నీచీఁకటి పరువు లెన్ని దినములు? యౌవనము శాశ్వతమా? ఇదిగో మామిడిపండ్ల కాలమువచ్చెను. ఇదిగో మల్లెపూల కాలము వచ్చెను. ఇదిగో వెన్నెలరాత్రులు వచ్చెనని సంతోషింతుమే కాని యొకసారి వచ్చినది మఱియొకసారి వచ్చులోపల నెంత కాలము పోయెనో యాలోచింపవలదా ! ప్రతి సంవత్సరము మూఢులు జన్మదివసమని పుట్టినదినమున పండుగలు చేయుదురు. అంతియకాని యొక సంవత్సర మాయువు వ్యర్థముగఁ బోయెనని యాలోచింపరుగదా. నిజముగా నది బుద్ధిమంతు నకు దుఃఖదినము. ఒక్క సంవత్సరకాలము వ్యర్థము పోయెఁ గదా. భూమిమీదఁ బుట్టి మనమేమి పురుషార్థము సాధించి నట్టని విచారపడవలసిన దినము. అదిగో సూర్యుఁడు పుట్టెను. అదిగో సూర్యుఁడ స్తమించెను. అని లోకులు సంతోషముతోఁ జూతురేకాని తమ యాయువులో నింతకాలము పోయెనేయని తలఁపరు. సూర్యుఁ డెన్నియో లక్షల యోజనము లొక్క నిమిషమున నేగునఁట. అట్లనిన నేమియర్థము. అంతవేగముగ మన యాయువు పోవుచున్న దనియే కాదా.

యౌవనము శాశ్వతమా ! బాల్యముపోయి యౌవనము వచ్చినట్లే యౌవనముపోయి వార్ధకమువచ్చుట

సత్యమేకదా. తలనరసి దంతములురాలి, దేహము ముడుతలుపడి, కనుల పొరలు గప్పి, కంఠమునఁ గఫము ప్రబలి, దగ్గు – వగర్పు పుట్టి కేలనూఁతకోల కొని, యడుగులో నడుగు పెట్టుచుఁ గడుపారఁ దిని కన్నార నిద్రించు కాలము పోవఁ జావున కేకారు వారిని నెందఱఁ జూడము. వారిని జూచి నేర్చుకొనవలసిన దేదియు లేదా? ఇంతకు నంతకాలము వచ్చువఱకు జీవింతుమని యేమినమ్మకము. కానరాని యా లోకమునకుఁ బోవుటే నిజమైనచో దారిబత్తెమైన మన మేమి కట్టుకొన్నట్టు ? మన బత్తెము మన కొంగున లేకున్నఁ బరలోకమున మన కెవరిత్తురు?

ఎప్పుడో యేమో వచ్చునని యిప్పుడే భయపడి సుఖము మానుమనెదవా యందువేని యేది సుఖము? అది నిజముగా సుఖమా? మన యారోపితమా? లేక భ్రమయా! యాలోచింపుము. రతివేళఁ గ్రీడంచునపుడు నిజముగా దీని యందు సుఖము కలదా? ఇది సుఖమా? ఎట్టిసుఖము? రొండిగజ్జి గలవాఁడు వేఁడినీళ్ళు పోసికొనుచు వాఁడిగోళ్ళతో గీయు నప్పటి సుఖమునకు దీనికిఁ దారతమ్య మేమాత్రమో విమర్శింపుము.

చ. స్తనములు మాంసపిండములు చక్క నిబంగరు కుండ లంచు నా
ననము కఫాలయంబు తుహిన ద్యుతితుల్య మటంచు మూత్ర భా
జన జఘనస్థలంబు కరిచారు శిరస్సమమంచు, గామినీ
జనమలినాంగముల్ సుకవి చాతురి వర్ణనకెక్కె నిమ్మహిన్.

మ. మలభూయిష్ఠపుఁదోలు బొమ్మయగు కొమ్మంజూచి విద్వాంసుఁడుం
బులినశ్రోణి, మనోహర స్తని, సవాంభోజాస్య, నీలోత్పలా
క్షి, లతాతన్వి, యటంచుమత్తుఁడగు హర్షించున్ రమించున్ భళీ
భళియంచున్ వినుతించు మోహవికృతుల్ భావింపఁగా జిత్రముల్.

చ. అల నెల కామినీ వదనమై జనియింపఁగలేదు కల్వలున్
నెలఁతకుఁగన్నులై యునికినిక్క ముగాదు కడానిచే నొడల్
వలనుగఁజేయలేదు కవివంచిత మానసుఁడై వివేకియున్
మలమలినాంగనా తను సమాశ్రయుఁడై విహరించుమందతన్.

అయ్యా యీ భర్తృహరి సూక్తులు సత్యములుగావా? ఇవి నీకుఁ బ్రమాణములుగావా? ఇవి నీయం దెంత వఱ కన్వయించునో చూచుకొనుము తాఁజెడ్డ క్రోఁతి వనమెల్ల జెఱచినట్టు దుష్క వి తాను జెడుటయేగాక యసత్య ములాడి యితరులను జెఱుచుచున్నాఁడు. నా కహితమైనను నీ హితముఁగోరు దాన నగుట చేత వేశ్యను గావున సిగ్గువిడిచి నీకు హిత ముపదేశించెదను. వీరులు విచ్చివినుము – కన్నులు దెఱచి చూడుము. మనస్సు విచ్చి యాలోచింపుము. నిజముగా ఱొమ్ములు మాంసపిండములో బంగరుకుండలో పరీక్షింపుము. ఒక కవి స్త్రీల కుచములు కుండవలనఁగా వేఱొకఁడు గుండులనెను. మఱియొకఁడు కొండ లనెను. ఇంతకంటెను భ్రాంతచిత్తులు వేఱొకరుందురా? ఇట్టి భ్రాంతచిత్తుల వాక్యములు నమ్మి కామమత్తులగువా రెంతటి యున్మత్తులోకదా – ఇట్టివి తమకును రెండండములు కలవుకదా వానినేల గుండులని – కుండలని – కొండలని వర్ణించుకొని యానందింపరాదు. వారు మాయంగముల వర్ణించినట్లు మేము వారి యంగములను రోఁకండ్ల ని–కాఁడిమ్రాఁకులని – ధ్వజ స్తంభములని తాటి చెట్ల ని వర్ణించిన వారెంత యానందింతురో ఏ స్త్రీ వీరిని మోహించునో వీని యందు మనస్సుంచుటచేఁ గవియుఁ జెడుచున్నాఁడు. అట్టి దుష్కా వ్యములఁ జదువు వారును గామావిష్టు లగుచున్నారు. కావుననేకదా కావ్యాలాపములు వర్జింపవలయునని వేదములు శాసించెడిని. నీవు విద్వాంసుడవు – కవివి. నీవుచదువని పురాణేతిహాస శాస్త్రములు లేవు. కామముచే సంధుఁడ వగుటచే సర్వశాస్త్ర విపశ్చిత్త్వం శ్రమ ఏ వహి కేవల మ్మనుటకు గుఱివైతివి. అయ్యా యొకటిచెప్పెదవినుము. కామము ప్రేమము నను వానియందు వస్తుభేదము లేదు. విషయములందలి ప్రేమము కామమనిపించుకొనును. భగవంతుని యందలి ప్రేమము భక్తి యనిపించు కొనును. మొదటిది యధోలోకముల పాలుసేయును. రెండవది మోక్షసాధన మగును. కామము కృష్ణునియందు సమర్పించి కదా గోపికలు ముక్తికిఁ బాత్రలైరి. కావున నీవును నాయందలి ప్రేమమును శ్రీకృష్ణుని యందుంచితి వేని యీ జన్మాంతమందే ముక్తికన్యను వివాహమాడి సుఖింపఁగలవు ఇంతయేల?

మ. మనసింపొందఁగ ధీరులార ! కరుణామైత్రీ మనీషా క్షమా
వనితాసంగమ మాచరింపుఁ డెపుడున్ భామా సుఖంబస్థిరం
బని వర్జింపుఁడు, హారరమ్య కుచముల్ ప్రాంచన్మణీమేఖలా
ధ్వనితాలంబినితంబముల్ నరకబాధ ల్మాన్పి రక్షించునే.

చ. విడువక పుట్టు గ్రుడ్డికిని వృద్ధశరీరికిఁ గుష్ఠరోగికిన్
జడునకు జాతిహీనునకుఁ జారుని జాంగము లొక్క రూకకై
కడువడి నిచ్చువారి గుణకల్పలతల్ విదళించుకత్తులన్
బడుపుఁ బడంతులన్ దనదు భావముఁ జేర్చునె యెవ్వఁడేని యున్.

కం. జార భట చోర చేటక
చార నట ప్రభృతి నీచ జననిష్ఠివా
ధార శరావము (మూకుడు) వార
స్త్రీ రమ్యాధరము సంస్పృశింతురె కులజుల్.

ఈ పద్యములను నీకుఁ గానుకగా నర్పించితి. ఇఁక నీ యిష్టమైన మార్గమున వర్తింపుము.

అని విరమించిన నయ్యించుఁబోఁడి వాక్యంబులాలించి యా వివేకి జనసత్తముండు తనలోఁగొంత తడవు చింతించి చింతించి తటాలున లేచి యా చింతామణికిఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి యీ గడియనుండి నీవు నాకు జ్ఞానదాత్రివగుట యాచార్యపు తల్లివి అని సాష్టాంగ నమస్కారంబు గావించి లేచి నేలపైఁ గూర్చుండి తన పూర్వ వృత్తంబంతయు స్మరించి స్మరించి నిక్క పు నిర్వేదంబు జనింప దుఃఖించి దుఃఖించి గడచినదానికి శోకించి ఫలము లేదని విరమించి భావి కర్తవ్యం బాలోచించి యత్యంత కృష్ణభక్తుండై కృష్ణకర్ణామృతంబును రచించి యందుఁ దనకు హితం బుపదేశించిన చింతామణిని స్మరించి సర్వముఁ ద్యజించి దేహాంతంబున ముక్తింగైకొనియె.

శ్రీరామార్పణమస్తు

31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00
63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

స్తోత్రాలు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00
30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00

36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాథ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00
24.	శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25.	ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26.	షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27.	సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28.	సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29.	నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30.	శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31.	హృదయంలో సాయి	15-00
32.	శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్చరిత్ర)	120-00
33.	గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

జ్యోతిషాలు

1.	'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72.00
2.	**గ్రహభూమి పంచాంగము** (గార్గేయ)	108.00
3.	**ఆనందసిద్ధి పంచాంగం** (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4.	**ములుగు వారి రాశిఫలితాలు** (12రాశులువారికి)	45.00
5.	**ములుగు వారి రాశిఫలితాలు** విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6.	కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	30.00
7.	**గ్రహబలం క్యాలండర్** (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	30.00
8.	**శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్**	30.00
9.	సాదా క్యాలండర్	5.00
10.	పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11.	తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12.	కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13.	జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14.	మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15.	వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16.	వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17.	సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18.	శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19.	పూర్వ పరాశరి	100-00
20.	పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21.	ప్రశ్న సింధు	99-00
22.	నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23.	సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24.	దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00
25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00

41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00
60.	అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61.	బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62.	లగ్నరత్నాకరం	63-00
63.	షట్పంచాశిక	120-00
64.	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65.	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66.	40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67.	40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68.	40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69.	మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70.	కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71.	ముహూర్తచింతామణి	99-00
72.	సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73.	ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74.	అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75.	గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76.	జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77.	జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78.	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79.	నాడీజ్యోతిషం	63-00
80.	నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00

81.	లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82.	గౌతమసంహిత	63-00
83.	హోరరత్నమాల	63-00
84.	జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85.	పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86.	దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87.	వింత జోష్యములు	63-00
88.	షోడశవర్గులు	200-00
89.	రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90.	చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91.	కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92.	బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93.	గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94.	శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
95.	శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96.	రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97.	ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98.	ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99.	లఘుజాతకం	63-00
100.	జాతకాలంకారము	63-00
101.	మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102.	వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103.	మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104.	కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105.	సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106.	కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107.	తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108.	వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109.	ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110.	మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111.	కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112.	మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113.	నారద సంహిత	200-00
114.	పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115.	తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116.	సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117.	రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118.	ఛాయాగ్రహములు	99-00
119.	జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్థరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00
129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

వాస్తులు

1.	40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3.	వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4.	మీరూ మీ వాస్తు	63-00
5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00
4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00

36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00
39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00

14. శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15. గాయత్రీ ఆరాధన	99-00
16. వీరభద్రారాధన	99-00
17. కుజగ్రహారాధన	99-00
18. భైరవారాధన	99-00
19. దైవారాధన	99-00
20. గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21. శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22. హయగ్రీవారాధన	99-00
23. లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24. శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25. దేవీ లీలామృతం	99-00
26. పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27. పురాణపండ రామాయణం	99-00
28. పురాణపండ భారతం	99-00
29. పురాణపండ భాగవతం	99-00
30. (సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31. కాలసర్ప యోగం	99-00
32. నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33. నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34. వేదసూక్తములు	99-00
35. వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36. పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37. సూక్తిరత్నాలు	99-00
38. హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39. నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40. నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41. సాలగ్రామములు	99-00
42. గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43. శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44. జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45. వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46. మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47. మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48. న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49. మూకపంచశతీ	99-00
50. శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00
51. రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52. ఉపాసన విధానం	99-00
53. పంచమవేదం మహాభారతం	99-00

54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స్ (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00
87.	మానవధర్మములు	120-00
88.	వేదమంత్ర సంహిత	120-00
89.	సహస్రలింగార్చన	120-00
90.	శ్రీ శివగీత	120-00
91.	ద్వాదశఉపనిషత్తులు	120-00
92.	పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి (కేస్‌బైండ్)	250-00
	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో) సాదా	120-00
93.	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము	200-00
94.	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము	200-00
95.	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము	200-00

96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు	63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు	63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని	36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)	270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని	99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర	36-00
102. భగవత్‌స్తుతి	63-00
103. సూర్యోపాసన	36-00
104. కాశీఖండం	250-00
105. దేవీభాగవతం	360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం	216-00
107. ధర్మసందేహాలు	216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు	250-00
109. రామాయణం	600-00
110. పోతన భాగవతం	900-00
111. శివమంత్రములు	63-00

వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00
9. సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10. ఆయుర్వేదమ్	36-00
11. ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12. దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13. ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14. అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15. రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16. ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17. ఒబెసిటీ	99-00
18. హెల్త్‌గైడ్	99-00
19. ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20. ఫుడ్‌థెరపి	63-00

21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00
9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

హిట్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00
5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శారీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకములు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00
కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)	600-00

ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలు నాటి ప్రాచీన ప్రతులు (జిరాక్స్ ప్రింట్)

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00
హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00

గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00
వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00

శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యావత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహూర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00